

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵנִים
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֵשׁ
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת בלק תשפ"ו
(ארץ ישראל)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

בארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסו

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

קרן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

אילימא למעטו חתול - כלומר, דקא זאב דריס באימרי רברבי, ולא חתול. וכן תימא קמשמעו לן דזאב בגסה נמי דריס - כלומר, ולהכי נקט מן הזאב ולמעלה - לאשמועינן דכל מן הזאב ולמעלה שוה, דמה ארי בגסה אף זאב בגסה.

הכבי שטיקן: אמר רב חסדא דרוסת חתול וגמייה בגדיים וטלאים, ולא גרסנין גין במלתיה דרב חסדא. דאי גרס ליה, אם כן:

פר"ך ליה דבריימיה - מנין נמי פירך, וכו' שמי? הוא דאמר כרביי - שר"ך לומר דקאי נמי דריס. אנן. ואילו ממתניתין קתני גין דיש לו רבייה, ומתניתין איירי בכל ענין, אף במקום שאין מצילין וכו' תימא, דמאי דמחלק כרביי היינו בגדיים וטלאים, אבל בעופות לא, אם כן מאי קא פריך מיהאיא תרנגולתא דהיה חי ברב כהנא? ואף על פי שפעל דאמר דרשני צריכין לחלק משום דלא תקשה ברייתא אמתניתין - היינו משום דלא קלי דבעופות קלי וזרייה, ובגדיים וטלאים לא קלי וזרייה, אבל כרביי סובר דמוקם שיש לו מצילין - קלי בין בעופות בין בגדיים וטלאים, אבל במקום שאין מצילין - אין לו כלל ארס. ואי היה גרסנין גין במילתא דרב חסדא, אם כן אף בני גמי היינו צריכין לומר: ואף על פי שפעל דאמר דרשני דברייתא כרביי היא, אם כן לרב חסדא יש דרוסה לגין בכל ענין, אף בגדיים וטלאים, ומאי איריא דתני מתניתין עוף הדק? גדיים וטלאים נמא **מבל** מוקם לרב חסדא קשיא - ואם תאמרי ולישני ליה דברייתא באימרי רברבי? ויש לומר: דרומיא דגין קתני, דקא בגדיים וטלאים אין לו דרוסה. ומיהו, לפירוש איכא דאמרי, דאוריך לברייתא כרביי, ובאין לו מצילין לא הוי חתול דומיא דגין, דדרוסת הגין בעופות בכל ענין, ובגדיים וטלאים לא דריס בשום ענין. ומתוך כך תיחשב אמאי לא מוקי ברייתא נמי ללישנא קמא כרביי ובאין לחן מצילין, ואם במצילין יש לחן דרוסה. משום דרומיא דגין קתני, דאין לו דרוסה בכל ענין.

ש

מפלג פליג - והאמר רבי גימנין בר יפת אמר רבי אלעאי: לא פא רבי יהודה אלא לפרש דברי חכמים! - גברא אנגרא קא רמיית? איבעית אימא: לעולם - למעוטי חתול; מהו דתימא, אורחא דמלתא קתני, קא משמע לן. אמר רב גמרי: אמר רב חסדא: דרוסת חתול וגמייה - בגדיים וטלאים, ודרוסת חילדה - בעופות. מיתבי: דרוסת חתול, גין וגמייה - עד שתיניקב לחלל, אבל דרוסת לית להו! - ותסברא, גין אל דריס? והתני: ודרוסת הגין? - הא לא קשיא: פאן - בעופות, פאן - בגדיים וטלאים. מפל מוקם לרב חסדא קשיא? - הוא דאמר כי האי תנא, דתניא, כרביי אומר: לא אמרו אין דרוסה אלא במקום שאין מצילין, אבל במקום שיש מצילין - יש דרוסה. - ובמקום שאין מצילין אין דרוסה? והא יהיא תרנגולת דהואי בי רב פהנא, דרשת חתול בתרה ועל לאידרונא, ואיתחיד דשא באפיה, ומתיהו לרשא בסיוחופיה, ואשתפח עליה חמשה קורטי דמא! - הצלת עצמה נמי פהצלת אחרים דמי. ורבנן - ויהרא אית ליה, ולא קלי וזרייה. איפא דאמר: הא מני? כרביי היא, דתניא, כרביי אומר: לא אמרו יש דרוסה אלא במקום שיש מצילין, אבל במקום שאין מצילין - אין דרוסה. - ובמקום שאין מצילין אין דרוסה? והא יהיא תרנגולת דהואי בי רב פהנא, דרשת חתול בתרה ועל לאידרונא, ואיתחיד דשא באפיה, ומתיהו לרשא בסיוחופיה, ואשתפח עליה חמשה קורטי דמא! - הצלת עצמה נמי פהצלת אחרים דמא. בעא מיניה רב פהנא מרב:

ש

חמש אצבעות. הצלת עצמה - שהיא עצמה מצלת גופה וברוחה. ורבנן - ופליגי עליה דכרביי, דאמרי: אפילו ש מצילין אין דרוסה בהאי דמו דמשתב בושא, מפרקי לך. אית ליה ויהרא ולא קלי - אינו שורף. איבא דאמרי - דרב חסדא אפילו במקום שאין מצילין קאמר דיש דרוסה. ומתניתין דנקט זאב - משום אימרי רברבי נקט. והא מתניתין דנקט עד שתנקב לחלל - כרביי היא, ובמקום שאין מצילין, ורבנן פליגי עליה. לא אמרו - ש דרוסה לחתול. אבל במקום שאין מצילין כו' - ורבנן סברי: אף במקום שאין מצילין יש דרוסה.

כמה חסרון בשדרה - ולא תמנא באהל בלא בשר. וכן לפרש - ולבית הלל מיטרפא בחיזא חוליא. אלמא לשמואל עקירת חוליא וטרפה. ולבית עקירת צלעו בשלחיו כפלי - ש חוליות הרבה שאין שם צלעות. ולתנייה נבי קולי בית שמאי - אי לענין טרפה נמי פליגי -

כמה חסרון בשדרה? בית שמאי אומרים: שתי חוליות, ובית הלל אומרים: חוליא אחת; ואמר רב יהודה אמר שמואל: וכן למפרהו! - הפא - צלע בלא חוליא, והתם - חוליא בלא צלע. - בשלמא צלע בלא חוליא - מושפחת לה, אלא חוליא בלא צלע, הוי מושפחת לה? - בשלחיה כפלי. מתקפה לה רב אישעאי: ולתנייה נבי קולי בית שמאי והומרי בית הלל! אמר ליה רב: פי איתשיל - לענין מוקחא איתשיל, דהוה להו בית שמאי לחומרא. ו'גולגולת' שפחפכה ברופה". פני רבי ירמיה רוב גובהה או רוב חופה? תיקו. ו'בשר החופה רוב הפרס ברופה'. - בענין רב אשי: ברוב קרוע, או ברוב גמול? לפשוט ליה מדהתני: פרס הפנימית שניקבה, או שנקרע רוב החיצונה; ואמרי כמערבא משניקבה דרבי יוסי כרבי תנינא: כל הפרס כולו - זו היא פרס הפנימית; ואי יהו פרס החיצונה - בשר החופה את רוב הפרס! - מידי הוא טעמא אלא לשמואל; הכי אמר רבי יעקב בר נחמני אמר שמואל: מוקם שאין בו מילת. "ודרוסת הזאב". אמר רב יהודה אמר רב: בבהמה - מן הזאב ולמעלה, ובעופות - מן הזנן ולמעלה. למעוטי מאי? אילימא למעוטי חתול - תנינא; ודרוסת הזאב! וכי תימא: הא קא משמע לן, דזאב בגסה נמי דריס - והא תני, רבי יהודה אומר: דרוסת הזאב - בדרקה, ודרוסת ארי - בגסה! וכי תימא: רבי יהודה אלא לפרש דברי חכמים? איבעית אימא: לעולם - למעוטי חתול; מהו דתימא, אורחא דמלתא קתני, קא משמע לן. אמר רב גמרי: אמר רב חסדא: דרוסת חתול וגמייה - בגדיים וטלאים, ודרוסת חילדה - בעופות. מיתבי: דרוסת חתול, גין וגמייה - עד שתיניקב לחלל, אבל דרוסת לית להו! - ותסברא, גין אל דריס? והתני: ודרוסת הגין? - הא לא קשיא: פאן - בעופות, פאן - בגדיים וטלאים. מפל מוקם לרב חסדא קשיא? - הוא דאמר כי האי תנא, דתניא, כרביי אומר: לא אמרו אין דרוסה אלא במקום שאין מצילין, אבל במקום שיש מצילין - יש דרוסה. - ובמקום שאין מצילין אין דרוסה? והא יהיא תרנגולת דהואי בי רב פהנא, דרשת חתול בתרה ועל לאידרונא, ואיתחיד דשא באפיה, ומתיהו לרשא בסיוחופיה, ואשתפח עליה חמשה קורטי דמא! - הצלת עצמה נמי פהצלת אחרים דמי. ורבנן - ויהרא אית ליה, ולא קלי וזרייה. איפא דאמר: הא מני? כרביי היא, דתניא, כרביי אומר: לא אמרו יש דרוסה אלא במקום שיש מצילין, אבל במקום שאין מצילין - אין דרוסה. - ובמקום שאין מצילין אין דרוסה? והא יהיא תרנגולת דהואי בי רב פהנא, דרשת חתול בתרה ועל לאידרונא, ואיתחיד דשא באפיה, ומתיהו לרשא בסיוחופיה, ואשתפח עליה חמשה קורטי דמא! - הצלת עצמה נמי פהצלת אחרים דמא. בעא מיניה רב פהנא מרב:

חמש אצבעות. הצלת עצמה - שהיא עצמה מצלת גופה וברוחה. ורבנן - ופליגי עליה דכרביי, דאמרי: אפילו ש מצילין אין דרוסה בהאי דמו דמשתב בושא, מפרקי לך. אית ליה ויהרא ולא קלי - אינו שורף. איבא דאמרי - דרב חסדא אפילו במקום שאין מצילין קאמר דיש דרוסה. ומתניתין דנקט זאב - משום אימרי רברבי נקט. והא מתניתין דנקט עד שתנקב לחלל - כרביי היא, ובמקום שאין מצילין, ורבנן פליגי עליה. לא אמרו - ש דרוסה לחתול. אבל במקום שאין מצילין כו' - ורבנן סברי: אף במקום שאין מצילין יש דרוסה.

שַׂרְפָא - קן של עופות, "דורוך קן ליה" (תהלים פד) מתרגומנו: שרפא. ובקונטרס פירש: סל מלא עופות. **אֲתָר** - ברו ליד תקלה - הוא דאמר לקמן בפירוק (חולין נחא.) בני ביצי ספק טרפה: שחלא קמא משהינן לה, אי הדרא טענה - שרא, ולא חישינן לתקלה ויש לומר: הוה אמר פרק קמא דפסחים (בב.) דתקלה עצמא תנאי היא, ועוד, והתם אי טרפה לטען - ממהדרת

1. לטען. ועוד, לדמאי דמסיק האב דלפרסומי
2. קינא עביד הכי - נחא. **סַפֵּק** שונרא ספק
3. גינא אימר קניא - לעיל לבריש (כחא, ד"ה
4. (תאב פירשתה. ואם תאמר: דביש "הקיערות"
5. (זבחים ע"ג.) אמרינן, גבי נתרעבה בטרפה: האי
6. טרפה הכי דמאי אי דידיע ליה - נישקלה, ואי
7. דלא אי ליה - מהיכן ידע? אמר רבי ינאי:
8. דאיערב גובות הקוזן בדרוסה. ואמר, ורש לקש
9. אמר. דאיערב בגפולה. ורבי ירמיה אמר:
10. דאיערב ברלי טרפה, ורבי אלעזר היא. ומפרש
11. דכולהו חרבי ינאי לא אמר, אין נקובת הקוזן
12. לדרוסה. ורבי שמעון ידיע, בין שני דהאי
13. עגיל, ואם כן, אפשר לברר כאן אי שונרא אי
14. קניא ויש לומר: דרזקא ותם קן חזאב ולמעלה,
15. אכל שונרא לא ידע. ואם תאמר: אם כן,
16. ליכשית התם דאיערבו נקובת ברדוסה
17. חתול, ובגדיים וטלאים ויש לומר: דניחא ליה
18. לאיקומי בכל הברוסה. והאי דלא משני
19. דאיערבו דרוסת הכלב בדרוסה חזאב - דלמא
20. אפשר לברר.
21. **דרוסה** שאמרו צריכה בדיקה בו - פירש
22. הקונטרס: הוה ספק דרוסת ארי, או
23. שדרסה ואן מקום הדרוסה ניכר מבחוץ.
24. משמע ודאי דרוסה לא מתייבא בדיקה. וכן
25. פירש הרב רבי יצחק ברי מנאי זכורנו
26. לברכה, ודאי דרוסה לא בר בדיקה. שעמימ
27. משום אדמיה התבא אי כול לכוין יפה. וטראה
28. דיש בדיקה אפילו לודאי דרוסה, דמאמר
29. בסמוך: בדרוסה - עד שאידים הברש כנגד
30. בני מעיים, ובסימנים - עד שיאדמו הסימנים
31. עי. עצמם. אבל אם האדים הברש שכנגד
32. הסימנים ולא האדמו הסימנים - כשרה, אף
33. על גב דדאי דרוסה, שרירי האדים הברש,
34. ואם כן איכא ודאי זיהרא. ועוד, דקאמר
35. בסמוך דמוריו ביה רב כמפא עד אטמא. והינן
36. על כרחך ודאי דרוסה, דרב לא חישי לספק
37. דרוסה, דלא איהו ביה, דרפירש בקונטרס לעיל
38. בפירוק "דכל גוה" (עירובין צדא.) הוא דאמר
39. בריש פירוק (חולין גמא.) נפקא מרינה לספק
40. דרוסה, ולא אמר לודאי דרוסה - משום דאף
41. לספק דרוסה קיימא לן דרשינן. ועוד, מדבעי
42. בסמוך: וישט נקובתו במשהו, ודרוסה נמי
43. במשהו. קנה נקובתו בבאייה, ודרוסה כמשהו
44. אלא, אף על גב דמאדים במשהו ונדרס
45. ודאי, ולא למימר בעשר עד שיחא בו בבאייה!
46. וטראה שגם בקונטרס לא נקט ספק דרוסה
47. ואלא משום דאו צריך לברוק בכל מקום, בה
48. ותיכסה וצדה וכל מה שכנגד בני המעיים,
49. אבל אם היה ניכר מבחוץ מקום הדרוסה -
50. לא היה צורך לברוק אלא כנגד אותו מקום.
51. אילימא

אֲהַדְרִי; **פִּי פְּלִיגִי**, דִּאִיהוּ קֵא שְׁתִּיק וְאִיהוּ קְמָסְתְּרָקוּ, **מִרְ סַבְר**: מַעֲשֶׂה קֵא עֵבִיד בְּהוּ, וְיִרְ סַבְר: מַחְמַת בְּעוֹתִיהָ הוּא דִקָּא עֲבָדוּ. **אֲמַר אֲמִימְר**, הֲלִכְתָּא; הוֹשִׁיעִין לְסַפֵּק דְרוֹסָה. **אֲמַר לִיה** רַב אִשִּׁי לְאִימְרִי: הֵיא דְרַב, מֵאִי? **אֲמַר לִיה**: לֵא שְׁמַעֵי לִי, כְּלוּמַר, לֵא סַבְרָא לִי. וְאִי בְּעֵית אִמְאָ: הֲדַר בִּיה רַב לְבִי דְשִׁמְוֵאל, דְּהוּא שְׂרָקָא דְסַפֵּק דְרוֹסוֹת דְּאִתָּא לְקַמִּיה דְרַב, שְׂרִינְהוּ לְקַמִּיה דְשִׁמְוֵאל, הַנְּקִינְהוּ וְשִׁנְהוּ בְּנִהְרָא; וְאִי סִלְקָא דְעַמְדָּא לֵא הֲדַר בִּיה, לְאִשְׁרִינְהוּ! - אֵלָא מֵא, הֲדַר בִּיה? לְאִסְרִינְהוּ! אֵלָא, אֲחִירִיה דְשִׁמְוֵאל הִוָּה. לְמָה לִי לְמִוִּתְקִינְהוּ? לְאִשְׁרִינְהוּ הִכִּי בְּנִהְרָא! - מִפְּרָקוּ וְסִלְקוּ. - וְלִשְׂרִינְהוּ שְׁנִים עֶשְׂרֵי חוֹדְשֵׁי! - אֲתִי בְהוּ לְיָדִי תַפְלָה. - וְלִזְבִּנְהוּ לְגוּסִים! - אֲתוּ וְלִזְבִּנְהוּ לְיִשְׂרָאֵל. - וְלִחְקִינְהוּ וְלִשְׁרִינְהוּ לְאִשְׁפָּה! - וְלִשְׁמַעֲמִד, נִישְׂרִינְהוּ לְכָלְבִּים! אֵלָא, לְפִרְסוּמֵי מִלְחָא דְאִיסְרוּרָא. הֵהוּא פִר אֲוֹנָא דְהִתְהוּ בִּי רַב אִשִּׁי, עַל לְבִינִי קִנְיָא, נִפֵּק אֲתָא פִי מִמְסָמִס קוֹעִיה דְמָא. **אֲמַר רַב אִשִּׁי**, לֵא אֲמִרִינוּ: סַפֵּק פְּלַבָּא סַפֵּק שׁוּנְרָא - אִימַר פְּלַבָּא? הֲכָא נִמְ, סַפֵּק קִנְיָא סַפֵּק שׁוּנְרָא - אִימַר קִנְיָא מְחִייה. **אֲמַרִי בְּנִי רַבִּי הִיָּיא**: דְרוֹסָה שְׂאֲמִרו - צְרִיכָה בְּדִיקָה פִּנְגְּד בְּנִי מַעֲיִים. **אֲמַר רַב יוֹסֵף**, הָא דִבְנֵי רַבִּי הִיָּיא כְּבַר פִּרְשָׁה שְׁמוֹאֵל, דְּאֲמַר שְׁמוֹאֵל מִשׁוּם רַבִּי הִינְיָא קֵן מַעֲיִים. **בְּעִי אִילְפָא**: יֵש דְרוֹסָה לְסִימְנִים, או אִין דְרוֹסָה לְסִימְנִים? **אֲמַר רַבִּי יוֹרָא**: הָא דְבְּעִי אִילְפָא, כְּבַר פִּרְשָׁה רַב הִנֵּן פִּר רַבָּא, דְּאֲמַר רַב הִנֵּן פִּר רַבָּא **אֲמַר רַבִּי**, דְרוֹסָה בְּסִימְנֵי. - צְרִיכָה בְּדִיקָה פִּנְגְּד בֵּית הַחֲלָל פִּלוּל, וְאִפִּילוּ בְּסִימְנֵי. **בְּעִי אִילְפָא**: סִימְנֵי שְׂנַדְלִילוּ, בְּכַמְהָ? **אֲמַר רַבִּי יוֹרָא**: הָא דְבְּעִי אִילְפָא, כְּבַר פִּרְשָׁה רַבָּה בַר פִּר חֲנָה, דְּאֲמַר רַבָּה פִּר פִּר חֲנָה **אֲמַר שְׁמוֹאֵל**: סִימְנִים שְׂנַדְלִילוּ - בְּרִיבּוּן, **בְּעִי רַב אַמִּי**: הַמְסַמְסָה מְהוּ? **אֲמַר רַבִּי יוֹרָא**: הָא דְבְּעִי רַב אַמִּי, כְּבַר פִּרְשָׁה רַב הוֹדְהָ, דְּאֲמַר רַב הוֹדְהָ **אֲמַר רַב**: בְּדְרוֹסָה - עַד שְׂאֲדִים בְּשׂוּר פִּנְגְּד בְּנִי מַעֲיִים, נִתְמַסְמָס הַבְּשָׂר - רוּאִין אוֹתוּ פְּאִילוּ אִינוּ. הִכִּי דְמִי נִתְמַסְמָס? **אֲמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְרַב יְהוֹשֻׁעַ**: כֹּל שְׁהוּרָפָא גוֹרְדוּ וּמַעֲמִירוּ עַל בְּשָׂר חַי. **אֲמַר רַב אִשִּׁי**: כִּי הוֹינֵן בִּי רַב כְּפִנָּא אִיתוּ קִמָּן הֵהוּא רִיבָּה, דְכִי הוּוּ מִיתְבִּיב לָהּ - תְּבַתָּ שְׂפִיר, וְכִי הוּוּ מְדַלּוּ לָהּ - הִוָּה תַלְחָה וְנִפְלָה תִילְחִי תִילְחָה, וְטָרְפָא לָהּ, מְדַרְבֵּי הוֹנָא בְּרִיה דְרַב יְהוֹשֻׁעַ, רַב נַחְמֵן אֲמַר: קִפוּץ - עַד שְׁתִּינְקֵב לְחֲלָל, בְּדְרוֹסָה - מִשְׂאִידִים בְּשָׂר פִּנְגְּד בְּנִי מַעֲיִים. רַב יְבִיד מְתִיב חִכִּי: בְּדְרוֹסָה - מִשְׂאִידִים בְּשָׂר פִּנְגְּד בְּנִי מַעֲיִים, עַד שְׂאֲדִימוּ סִימְנִים עֲצָמָם. **אֲמַר רַב פִּפְי**, **בְּעִי רַב בִּיבִי** פִּר אֲבִי:

1. אהרדי - דכשם שהם בעתים ממנו כך הוא נבעת מהם, ואין לשונו שרפא -
2. סל מלא עופות שכנסה הניז ביניהם. אחריה שמואל הוה - ולא אורח ארעא
3. לארזייה קמה באתריה דברב שחן שוין בו. אבל אי הוה פליגי בה - לא היה משדר
4. לזו קמיה להפסיד ממונן ישראל, דכל מקום שיש גדרו חטא - אין חולקין כבר
5. לה, כן שמתעלה לזו נראה היה דהכי גרסינן:
6. אלא אתריה דשמואל הוה. ומתאבא לה
7. לפשוט הדרר ביה וב, דלא אורח ארעא
8. למשיירי באתריה מלאת דאיהו אסרו. והכי
9. אמרינן בעירובין (נחא, טז.): רבא אי כבירא ליה
10. דאסור לימא ליה! אחריה דשמואל הוה.
11. לישנינאו הכי - ששלכם לנהר כמות שהם.
12. מפרחין וסלקין - וצדיק אותן צדיים ומכרו
13. לשרתא. ולשנינאו שנים עשר חדש - כדן
14. ספק טרפה, כדלקמן בפירוקין (חולין נחא.),
15. מציע לאדוניהו בהו, ואיתי למיכל לזו מעניהו.
16. אתו - גוים והדרי ומבני לה לישראל.
17. לפרסומי מילתא - וכי אול לנהרא אושא
18. מילתא טפי. ולפי שעופות דקים היו מורבים
19. היו - לא יכול לברוקן ולהחריקן בבדיקה,
20. מפני השטות, שמוא ידעו בבאת מןן. אי נמי,
21. אידי דקליש וזיהריה דנץ - לא מאדים בשר
22. ולא מוכבך. דברב זה נראה לי. כמסמס -
23. כגון ספק דרוסת -
24. ארי, או שראויה שדרסה ואין מקום הדריסה
25. ניכר מבחוץ. צריכה לבדוק - גבה וכריסה
26. וצדידה וכל שכנגד בני מעיים, ואם האדים
27. שם אושר *שנקוטורדיא - זהו הארס,
28. וטרפה, שסופו לשרוף עד שינקבו את בני
29. מעיים. ואם לא האדים בשר שם - אין צורך
30. לבדוק במקום אחר, שאין דרוסה אלא כנגד
31. בני מעיים, דלא מיפרסא במקום אחר. כי
32. דרוסה לסימנין - אם דרוסת בגדרם, מי הוי
33. טרפה? מי אמרינן: קשיח הן אצל דרוסה
34. וכשרה, או לא? כנגד בית החלל כולו -
35. ולאפוקי עובי הזערא או הריכים. סימנים
36. שנדלדלו - אידי דאמר רבי זירא בהנך
37. תרתי: דלעיל "כבר פירשה לפוננו", קמסדר
38. ואייל לכל הני דאמר בהו רבי זירא הכי.
39. נדלדלו - נעקרו במקומות הרבה. המסמסה
40. מהו - כגון דרוסה בירך שלא כנגד החלל,
41. וראינו שניקב האבשר לאתר זמן, מהו? כנגד
42. בני מעיים - אפילו באדמיה. נתמסמס
43. הבשר - במקום אחד. רואין אותו כאילו
44. אינו - ואם יש בו טרפות בניטל כולו, כגון
45. צומת הגידין - טרפה, דהאי נמי כנסול דמי.
46. גורדו - אם היה בא לרפאותו - גורדו
47. ומשליכו עד הבשר החי. גורדו - ברלתי.
48. תלחה - מתפרקת, ונפולין ממנה חתיכות
49. חתיכות. מרוב הונא בריה דרב יהושע -
50. דאמר: כל שהרופא גורדו קרוי המסמסה
51. וכאילו אינו, והוא לא ריאה שחסרה. כפיין
52. עד שתניקב לחלל - אבל הגיע לחלל - יש
53. לחוש שמוא ניקבו חדיק. ובבדיקה אי אפשר,
54. מפני שאין נקב דק ניכר בהו. כפימנין -
55. דרוסה בסימנין. עד שיאריפו הן עצמן -
56. אבל משום האדמת בשר שכנגד לא
57. מיטרפא, דרוב סימנין קשיח הן, ואין ארס
58. שולט בהן. אבל כי דאדמו כי עצמן, הרי
59. נגלה ששלט בהן.
60.

1 וּשְׁמַת נִקְבַּתוֹ בְּמִשְׁהוֹ - תָּנַן (חולץ מ.ב.א.) הַלֵּכךְ דְּרוֹסְתוֹ נִמְי פִּשְׁטֵא לִי דְבִמְשֹׁהוּ.
 2 קֵנָה נִקְבַּתוֹ בְּכִאִסָּה - תָּנַן. דְּרוֹסְתָּהּ בְּכִמָּה - רַחֲבֵי עֵרִיךְ לְהֵאָרִיב. אַחַד זֶה וְאַחַד
 3 זֶה - וְהִשְׁתַּקְנָה דְּרוֹסְתוֹ בְּמִשְׁהוֹ. מֵאֵי מַעֲמָא יוֹרְחָא מִקְלָא קָלִי וְאוּלַי - גְּרִיסָנָא.
 4 מוֹרֵי בַּה רַב - רַב הֵיא רִגִיל לְחֹרוֹת שְׂצִירִיכָה בְּדִיקָה מְכַפָּא וְעַד אֲטַמְא. אֲבָרָה
 5 דִּי שָׂדִי, דְּלִדְהִינוּ עַד רַחֲבֵי בַּתְּחָא.

6 אֲשַׁפְּרְדִין בִּלְעוּ. עַד אֲטַמְא - הִירֵךְ. דְּרִיחֵנוּ
 7 בְּנִגְדָּה בְּנִי מַעֲיִים, דְּרִיחָא וּבְכַד נִמְי מִיקְרוּ
 8 בְּנִי מַעֲיִים לִקְמָן (חולץ ג.נ.א.) גְּבִי נַחֲמָרוּ בְּנִי
 9 מַעֲיָה. כִּפְּא דְמוֹחָא - כִּף הַגּוֹלְגוֹלְתָה, דְּהִינוּ
 10 כֹּל הַחֲלָל, וְאִף כְּנִגְדָּה הַסִּמְנִים. מִנּוּ רַב וּמְנוּ
 11 רַב - מִי הוּא זֶה "רַב" שְׁאֻמְרִים לְפָנֵינוּ כֹּל
 12 שְׁעָה. וְלֹא נְהִירָא לִיה - אִין אֵלֶּךָ זְכוּר מִי
 13 וּבְמִשְׁהוֹ כִּפְּא דְמוֹחָא - כִּף הַגּוֹלְגוֹלְתָה, דְּהִינוּ
 14 מְשַׁמֵּשׂ אֶת הַנְּשִׂא. כִּישִׁיבָךְ - הוּא הִיחָה
 15 יוֹשֵׁב וְאִנִּי עוֹמֵד, שׁוּדֵיהָ חֲשׁוּב מִמֶּנִּי. וּמֵאֵן
 16 גְּבַר - בְּמָה הוּא גֹדֵל. כְּבוֹלָא - בְּתוֹרָה
 17 וּבְמִשְׁהוֹתָ. פְּתַח שִׁישׁ לְקִישׁ וְאַמְר - הִנְרִיא
 18 לִי, וְזָכוּר הוּא לְטוֹב. שְׁמוּטָה וְשַׁחֲוָה -
 19 נִמְצָאֵת גְּרַגְרַת שְׁמוּטָה וְשַׁחֲוָה. וְאִין יָדוּעַ
 20 אִם קוֹדֵם שְׁחִיטָה נִשְׁמַטָּה. כִּשְׂרָה - שָׂבִב
 21 נִשְׁמַטָּה תַּחֲתָיָה הִיתָה יוֹרֶדֶת לַמַּטֵּה, וְשָׂבִב
 22 אִינֵה נִשְׁחַטָּה. וַיִּקְרַע - יִחַתְכֶנָה בְּמִקּוֹם אַחֵר,
 23 אִם זִמְנָן מֵרֵאִיתוּן שֶׁל לִמְרַשׁ אֶת חֲתָךְ הִרְאִישׁוּךְ
 24 הָאֲחֵר וְיִקְרַע עִנְיָה שֶׁל שְׂבִיב מִשְׁפַּתְתָּא - בִּרְשׁ
 25 פִּירְקִין (חולץ מ.ב.א.) רִישְׁבָּא = עֵידִי. מַחוּ
 26 - לְחִירוּתָא. כְּנִירָא גְּנִישָׁא - בְּחִיצֵי אֵן
 27 בְּמִקְלָא. וְקָטְלִי - שְׁחִיתָה מִתַּח בְּכַךְ. אַתּוּ
 28 לְקַתָּה בְּנִד דְּהִנְשָׁה שְׁלֵה תוּחָא טְרַפְהָ. אַחֲרֵי
 29 שָׂחָה רַחֲמֵינִי שְׁחִיטָה מִתַּח מְכַבָּה זֶה. אֵלֶּךָ
 30 מִחוּץ שֶׁמֶנַּן בְּתוֹרָא. וְלִקְמִיהָ פִּירְךָ. אֵלֶּךָ אַק
 31 חוּזִין דְּמַתְּחָא מַחוּ כְּבוֹלִיתָא - מִכֵּן בַּחֲךְ
 32 הַחֲזִיק כְּבוֹלִיתָא לְמַטֵּה. וּמְכוּנִים שְׂאִין
 33 חוּזִין וְכַסֵּי וְיִרְדַּת לְמַטֵּה מִן הַכְּבוֹלִית חֲלָלָה.
 34 וְקָטְלִי - מִתַּח זְמוּלֵיהָ. אַתּוּ לְקִמֵּיהָ -
 35 לְשׂאוּל; אִם שְׁחִיטָהוּ אַחֲרֵי הַמְכָה, מַהוּ? דֵּאֵי
 36 בְּדִירָ לֶה כִּמְאָ - אִם מְזוּרְחִין עֲלֵיהָ סָס.
 37 מִשְׁנֵה נִיקְבָה הַגְּרֵרַת - בִּלְאֵ חֲסוֹן אִיסֵר,
 38 כְּדִמְפְּרָשׁ. וְאֵן שְׁנַמְרִיקָ - אֲרִיכָה, כְּדִמְבַרְכָן
 39 וְחוּלְחִין מֵהָא, אִם נִשְׁתִּיר הַיְמָנָה לְמַעֲלָה
 40 וְלִרְגָלָה. נִפְתַּחֵת הַגּוֹלְגוֹלְתָה - הַעֲצֵם נִפְתַּח,
 41 וְרוֹמָא אֲנִי שְׁלֵה נִיקְבָה הַקְרוּם. אִם לֹא תִלְחַךְ הַזֶּה
 42 - שְׂמוּכִין הֵן, וְדוּפְלֵן שֶׁל עֵינֵיהֶם דְּרוּקִים זֶה
 43 לְזוֹה, וּבִמְצָעִיתוֹן הֵן נִקְבִיב זֶה לְזוֹה. וְאִם חוּרוּ
 44 וְנִקְבִי בְּמִקּוֹם אֲרִיכָה וְדוּפְתִיחוּן אֵין הַנְּבֵק
 45 נִרְאָה לְחוּץ, אֵלֶּךָ זֶה לְחוּץ לֶה כִּשְׂרָה,
 46 דְּלֹא לְהִדְרִיב נִמְי שְׂבִיב. נִשְׁלַח לְחִי תַּחְתָּוִין,
 47 - מַעַל הַבֶּשֶׂר, וְהַסִּמְנִים מִחוּבְרִים בְּבֶשֶׂר.
 48 הָאֵם - מִדְּרִיחֵן שֶׁל נִקְבָה שְׁחִיטָה מִנּוּחַ
 49 (חולץ ג.נ.א.) כְּנִירָא בְּדִיקָה רִיחָא שְׁלֵה בִידֵי שְׂמִינִי,
 50 כְּגוֹן שְׁבַעֲתָה מְקוּל רַעַם וּבְרִקִים. חֲרוּתָה
 51 - קֵשֶׁת כְּחִירוֹת יָדֶיךָ. וּבְגִירָא (שֶׁם) מְפֻרֵשׁ
 52 מִנָּא יָדוּעַ אִם בִּידֵי שְׂמִינִי אִם בִּידֵי אֲדָם.
 53 הַגְּלוּדָה - שְׁנִישְׁל עוֹרָה, אִם מִמַּמַּת שְׁחִין, אִם
 54 מִמַּמַּת מְלֻאכָה, וְלֹא שְׁתִּירִי כִלְוִם. וּבְגִירָא
 55 (שֶׁם) מְפֻרֵשׁ כְּמָה יִשְׂאָר מִן הָעוֹר וְתוּחָה
 56 וְלִמְעָלָה - לִי הִימָא דְּהִיב אֵלֶּי -
 57 מִיעוּטָא מְשַׁמֵּשׁ: אֵלֶּךָ וְתוּ לֹא. תְּנָא טְרַפּוֹת
 58 - חֲשִׁבִינְהוּ לְטְרַפּוֹת. וְתָנָא זֶה הַכְּלָל -
 59 לְאִתּוּיָהּ הַרְבֵּי דְלֹא תִנְהוּ.

1 אֵלִימָא כִּפְּא דִירָא הִיטוּ כְּנִגְדָּה בְּנִי מַעֲיִים - פִּירֵשׁ הַקְטוֹרֶס: כִּפְּא דִירָא - עַד עֵצֵם רַחֲב
 2 כְּתִף שְׁקוּרִין אֲשַׁפְּרְדִין בִּלְעוּ. עַד אֲטַמְא - הִירֵךְ. דְּרִיחֵנוּ בְּנִגְדָּה בְּנִי מַעֲיִים
 3 דְּרִיחָא וּבְכַד נִמְי מִיקְרוּ בְּנִי מַעֲיִים לִקְמָן (ג.נ.א.) גְּבִי נַחֲמָרוּ בְּנִי מַעֲיִים. וְקֵשֶׁה לְפִירוּשׁוֹ, דְּנִדָּה
 4 דְּבִלְשׁוֹן מַעֲנָה וּבִרְיִיתָא הוּא בְּכֹלל בְּנִי מַעֲיִים, בְּחִלְקֵי אֲמוּרָאִי לֹא הוּא בְּכֹלל, כְּדִמְבַרְכָה לְעִיל
 5 וְשִׁמְתָּה, נִקְבַּתוֹ בְּמִשְׁהוֹ; קֵנָה, נִקְבַּתוֹ
 6 בְּכִאִסָּה, דְּרוֹסְתוֹ בְּכִמָּה? פְּתַח דְּבִקְעִיא דְּהַר פִּשְׁטָה:
 7 אַחַד זֶה וְאַחַד זֶה בְּמִשְׁהוֹ, מֵאֵי מַעֲמָא? וְיִרְחִיבָה מִקְלָא
 8 קָלִי וְאוּלַי. וְיִתִּיב רַב יִצְחָק פֶּר שְׂמוּאֵל פֶּר מִתְּרָא
 9 קָמִיָה דְרַב נַחְמָן, וְיִתִּיב וְקָאֵמְר: דְּרוּסָה שְׂאֻמְרֵי צִרְיָה
 10 בְּדִיקָה כְּנִגְדָּה בְּנִי מַעֲיִים. רַב נַחְמָן אָמְר: הֵאֱלֹהִים!
 11 מוֹרֵי בַּה רַב כִּפְּפָא וְעַד אֲטַמְא. מֵאֵי כִפְּפָא? אֵלִימָא
 12 כִּפְּפָא דִירָא - הִיטוּ כְּנִגְדָּה בְּנִי מַעֲיִים! אֵלֶּךָ כִּפְּפָא
 13 דְמוֹחָא עַד אֲטַמְא. פִּי סָלִיק רַב תִּיָא פֶּר יוֹסֵף,
 14 אֲשַׁכְּחִינְהוּ לְרַבֵּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ דִּיתִבִי וְקָאֵמְרִי:
 15 דְּרוּסָה שְׂאֻמְרֵי - צִרְיָה בְּדִיקָה כְּנִגְדָּה בְּנִי מַעֲיִים.
 16 אָמְר לְהוּ: הֵאֱלֹהִים! מוֹרֵי בַּה רַב כִּפְּפָא וְעַד אֲטַמְא,
 17 אָמְר לִיה רִישׁ לְקִישׁ: מוֹרֵי רַב, וּמְנוּ רַב, וְלֹא יִדְעָנָא.
 18 לִיתָּה! אָמְר רַבֵּי יוֹחָנָן: וְלֹא נְהִירָא לִיה לְאוּתוֹ תְּלָמִיד
 19 שְׂשִׁיבֵשׁ אֶת רַבֵּי רַבָּה וְרַבֵּי תִיָא? וְהֵאֱלֹהִים! כֹּל
 20 אֲוִתֵין שְׂנִים שְׂשִׁיבֵשׁ אוֹתוֹ תְּלָמִיד בִּישִׁיבָה - אֲנִי
 21 שְׂמִישְׁתִּי בְּעִמּוּדָה, וּמֵאֵן גְּבַר - הוּא גְבַר כְּבוֹלָא. מִיָּד
 22 פְּתַח רִישׁ לְקִישׁ וְאָמְר: בְּרַם, וְזָכוּר אוֹתוֹ הָאִישׁ לְטוֹב
 23 שְׂאֻמְרֵי שְׂמוּטָה מְפִיז: שְׂמוּטָה וְשַׁחֲוָה - בְּשִׂרָה,
 24 שְׂאֵי אֲפִשֵׁר לְשְׂמוּטָה שְׁתִּיעִישָׁה שְׁחִוְתָה. וְרַבֵּי יוֹחָנָן
 25 אָוִמְר: יְבִיא וַיִּקְרַע. אָמְר רַב נַחְמָן: לֹא שָׁנִי אֵלֶּךָ שְׂאֵל
 26 תְּפִס בְּסִמְנִים, אֲכֹל תְּפִס בְּסִמְנִים וְשָׁחַט - אֲפִשֵׁר
 27 לְשְׂמוּטָה שְׁתִּיעִישָׁה שְׁחִוְתָה. "זֶה הַכְּלָל". לְאִתּוּיָהּ מֵאֵי?
 28 לְאִתּוּיָהּ שֶׁב שְׂמַעְתָּתָא. דְּבִי יוֹסֵף רִישְׁבָּא מַחוּ בְּגִידָה
 29 נִשְׂאִי וְקָטְלִי, אֲתוּ לְקָמִיָה דְרַבֵּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא,
 30 אָמְר לְהוּ: וְכִי לְהוֹסִיף עַל הַטְּרַפּוֹת יֵשׁ? אִין לָךְ
 31 אֵלֶּךָ מַה שְׂמִנּוּ חֲכָמִים? רַב כִּפְּפָא פֶּר אֲבָרָא רִישְׁבָּא
 32 מַחוּ כְּבוֹלָא וְקָטְלִי, אֲתוּ לְקָמִיָה דְרַבֵּי יוֹסֵף, אָמְר
 33 לְהוּ: וְכִי לְהוֹסִיף עַל הַטְּרַפּוֹת יֵשׁ? אִין לָךְ אֵלֶּךָ
 34 מַה שְׂמִנּוּ חֲכָמִים. - וְהָא קָא חוּזִין אֲמַר מִתָּה! -
 35 גְּמִירֵי, דֵּאֵי בְּדִירָ לֶה כִּמְאָ - תִּיָא. מִשְׁנֵה וְאוּלַי
 36 בְּשִׂרֹת בְּכִהְמָה: נִיקְבָה הַגְּרֵרַת אוּ שְׂנַסְקָה. עַד
 37 פְּמָה תְּחַסֵּר? רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמִלְיָאֵל אָמְר: עַד
 38 בְּאִיסֵר הָאִישִׁילְקִי. נִפְתַּחֵת הַגּוֹלְגוֹלְתָה וְלֹא נִיקְבָה קְרוּם
 39 שֶׁל מוֹרֵ. נִיקְבָה הַלֵּב וְלֹא לְבִית חֲלָלוּ. נִשְׂפָּרְהָ הַשְׂדֵּרָה
 40 וְלֹא נִפְסַק הַחוּט שְׁלֵה. נִישְׁלַח הַכְּבֵד וְנִשְׁתִּיר הַיְמָנָה
 41 בְּיָתֵי. הַמֶּסֶס וְכִית הַפּוֹסוֹת שְׁנִיקְבּוּ זֶה לְחוּץ זֶה.
 42 נִישְׁלַח הַחוּחֹל, נִישְׁלַח הַכְּבוֹלִית, נִישְׁלַח לְחִי תַּחְתָּוִין,
 43 נִישְׁלַח הָאֵם שְׁלֵה, וְתוֹרְתָהּ בִּידֵי שְׂמִינִי. הַגְּלוּדָה -
 44 רַבֵּי מֵאִיר מְכִשְׂרֵי, וְהַקְמִים פּוֹסְלִין. גְּמִרָא אַתְמָה,
 45 רַבֵּי יוֹחָנָן אָמְר: "אֵלֶּךָ טְרַפּוֹת" דְּיִקָּא, וְרַבֵּי שְׁמַעוֹן
 46 בֶּן לְקִישׁ אָמְר: "אֵלֶּךָ בְּשִׂרֹת" דְּיִקָּא. בְּמֵאִי קָא
 47 מִיפְּלִגֵּי? בְּדַרְבַּב מִתְּנָא, דְּאָמְר רַב מִתְּנָא: הָא בּוֹקָא
 48 דְּאֲמָמָא דִּישָׁף מוֹדִיקְתִּיה - טְרַפְהָ. רַבֵּי יוֹחָנָן אָמְר:
 49 "אֵלֶּךָ טְרַפּוֹת" דְּיִקָּא; הֵנָּה טְרַפּוֹת, וְתָנָא "זֶה הַכְּלָל",
 50 וְחִוּיָה

הוספות

אין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפניהם - פירש הקונטרס: בעלי אומניות שעוסקים במלאכת אחרים. וליישב לשון "רשאים" פירש כן. ונראה דאפילו עסוק במלאכתו לא מתייב, כדאמרין בפרק קמא קודרשין (לג.א.) מה (קומח) שאין בה חסרון כ"ס - אף (הידור) שאין בה חסרון כ"ס. וחרב רבמי יעקב בר שמעון הוא מיישב לשון "רשאין" אפילו עסוק בלמלאכתו. וד"אשר רשאין" כמות רבין איתבין,

כי הוא דתנן פרק "המקדש שדהו" (ערכין ב.הב.) "שור זה עולה" - אומרים כמה אדם רצה ליתן בשור זה להעלותו עולה, אף על פי שאינו רשאי. ופירושה: אף על פי שאינו חייב כדמתרגמינן: "לא תהיה לו גנושה" - לא תהא ליה ברישא. וכן יש לפרש היא דפרק קמא דקדוש (לג.ב.) אף אדם שאין לעמוד בפני רבו אלא שחרית וטריפתו. וביניהן: אף הוא כבודו מרובה משל שבמים. ולא שיזא אסור, אלא אינו חייב לעמוד קאמו. ומיהו, רוב ספרים ר"ב בהרואו לערבין: "אף על פי שאינו חייב" אבל בספר שהועתק מאתו ספר שכתב רבינו גי'ושם כתוב: "אף על פי שאינו רשאי", וכן רש"י הביא ראה בתשובה מספר רבינו גי'ושם "רשאי" הוי כמו "חייב". **כסלע כסלע** - כסלע - פירש הקונטרס: דקאי אפלוגתא דשרדה וגולגולת דקמריי ביה הללו: כדי שינטל מן החי וימות. ואמר רבי יהודה: אלא כסלע שמואלא בריש פרקין (מב.ב.) וכן לטרפה. ואומרינן במבררות פרק "על אלו מומין" (לז.ב.) כמה ניטל מן החי וימות? ואמר שמואל: כסלע. ותיבא דאמר ריהם, במתניא תנא כסלע. ורבינו חנן מפרש דקאי אתא דאמר בסמוך (חולין נ.ה.) גבי גולדה: ואם נשתיה בה כסלע כסלע וקשה לפרושם, ומלחא דפשיטא הוא ודסלע הוי ביתר מבכסלע. ודכתיב דתני בה "עד" אף על גב דלא תתני ביה "עד", בפרק "חובה" (בבא מציעא נא.ב.) כמה תחסר ויהיה בה גאונאה ארבעה איסורין. ופריך בגמרא: ורמינהו: כמה תחסר ולא יהיה בה גאונאה - ארבעה איסורין; ומשנה תנא דידן קאי חשיב (מלמעלה למטה) ולמטה מלמעלה, ותנא רבי חשיב (מלמעלה למטה) ולמעלה למטה. וברפ"ק "הכנסת" (בבא קמא סא.א.) עברה דא' ארבע אמות (חייב) ופטור. והתניא: (פטור) חייב! ומשני: תנא (ברא) וידין חשיב מלמעלה למטה, ותנא (ידין) חשיב מלמטה למלמעלה. ומיהו אבתי יתיה, גולדה גבי כשרות מתינאה, וכי חשבת מלמעלה למטה, ארבעה טלעים שלע ושנים כשרה עד כסלע - עדה ליה "עד" ועד בכלל, וכי דארמת כסלע כיתר מבכסלע. וכן גבי גולגולת, אלא אבמה חסרון ותוהרה. אם בן מאי פריך מחבל הגמס, ומתדיקן שבכלי חרסי: וכן חשבת בני גולדה ונבולגולת מלמעלה למטה - היא לא היה "עד" ולא בר, ואלא וכן חלקלו. ומשקבא מוכיח דכל דוכתי ולי לחתמינו ונראה דקאי אקרא כסלע. דאמרין לעיל (חולין כו.) טרפה. כלמתפתחא תמיד לע פטור. ורבי חייא בר אבא פליג ואמר: כסלע כשרה, יתר מבכסלע. ויתר מבכסלע טרפה, ויתר רב נחמן לאשמועינן דכסלע כיתר מבכסלע. ולא איירי כלל לענין "עד" ועד בכלל. אבל בכאסר אשמועינן "עד" ועד בכלל. ועד כרתיך ולמטה למעלה חשיב, דאי אכל כשרות" אשמועינן.

הדריקן - שבכלי חרס וקרקרתייהו ופולחתייהו - כן. למאי דרשינן "דק" משמע דכלי חרס בתחלתו אף חשיב כלי בפתות מכדי סיכת כתי. רוע "עד לוג" דקתני לא מצי קאי (אדקן) ואדקין, אלא אשברים קאי. אמנם אל מצינו בשום מקום דבעינן שיעור צרולתי חרס בתחלתו. ודא דתנן במסכת קמואות, פרק ד (משנה ג.) החוטם צעור לקבל צרולתי בשל עץ בל שוהא. בשל חרס בריעית - היינו דקאי לקבל צרולתי. והתם מי פליג רבי יהודה ואמר: אף בשל חרס בכל שוהא, ולא קאמר בריעית אלא בשברי חרס. ובסדר המשנה לא גרסינן "דק" מבוססת כלים בפרק שני (משנה ב.) אלא גרסינן תהום: "הדריקן שבכלי חרס וקרקרתייהו" כן, ומשתמע מן "דק", כיון דגרסי "קרקרתייהו" שקריותיהו.

קרקרתייהו = שולים שלוקן, או דפנותיהו נשארו ויכולין לישב לבדו בלא נמיכה - עדיין כלי הן, ושעורן - אם מחזיקין שם כדי סיכת קטן טמאין.

וחייהו - תנא לדרב בתנא. דאי לא ממעט ליה אחייהו ליה לכלל טרפות ב"זה הכלל". דרמיא לנפולו - דמתניתין, דהא נטולה היא, ומן טרפות הוא, כדאמרין בניטל כבוד. הילכך תנא "אלו" טרפות למעוטי, ואידי דתנא "אלו" טרפות - תנא נמי "אלו" בכשרות. ואף על גב דלא ממעט מידי. הני - נטולו הוא דטרפה, אבל דרב בתנא מתייבב. ונלפולו נמי לא רמיא -

וחייהו לדרב מתנא דאתיה ב"זה הפלל", מאי מעמא? דרמיא לנפולו, תנא: "אלו טרפות" - הני הוא דטרפה, הא דרב מתנא פשרה. ורבי שמעון בן לקיש אמר: "אלו כשרות" דוקא; תנא טרפות, ותנא "זה הפלל", ותויהו לדרב מתנא דלא אתיה ב"זה הפלל", מאי מעמא? לא לנקיבי דמיא, ולא לפסוקי דמיא, ולנפולו נמי לא דמיא; תנא: "אלו כשרות" - הני הוא דכשרות, הא דרב מתנא מרפה. גופא, אמר רב מתנא: האי בוקא דאקמא וישיב מודקתיה - מרפה. ורביא אמר: פשרה, ואי אפסקי וישיב מרפה. גופא, אמר רב מתנא: האי בוקא דאקמא וישיב מודקתיה - מרפה. ואתקמא אפסקא - עדין פשרה, עד דמתקמא אלתקפוליה. "עד פמה תחסר". אמר זעירי: אתון דלא מיתקמי לבון שיעורא - שיעוריה בדינא קודרינאה, והוה כפשיטא וזטרתי, ומשתקפא ביגי פשיטי דפומקדיתא. אמר רבי תנא פתוראה: עליא מינאי הוה קאו פר נפחא, ובעא מיני דינרא קודרינאה לשערי ביה מרפחא, ובעי למיקם מקמיה ולא שבקני, אמר לי: שב בני, שב! אין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקין בגמליהם. - ולא? והתני: כל בעלי אומניות עומדים מפניהם, ושואלין בשלוקן, ואמרין להם: אחינו אנשי מקום פלוני, בואכם בשלום! אמר רבי יוחנן: מפניהם - עומדין, מפני תלמידי חכמים - אין עומדין, אמר רבי יוסי פר אבין: בא וראה פמה הביקה מנזה בשעתה, שחרי מפניהם עומדין, מפני תלמידי חכמים אין עומדין. - מפאי? דילמא: כדי פסלא תהא נמצא ממשילן לעתיד לבא? אמר רב נתנן: כסלע - ביתר מבכסלע, אפסור - ביתר מאפסור, אלמא קסבר רב נתנן: "עד" - ולא עד בכלל. איתוביה רבא לרב נתנן: הכל היוצא מן המטה - עד המטה פתחים טהור, מאי לאו המטה פלמעה? - לא המטה פלמעה. תא שמע: המטה ועד עשרה - טמא; מאי לאו עשרה פלמעה? - לא, עשרה פלמעה. תא שמע: הרקין שבכלי חרס, הן וקרקרתייהו ודפולחתייהו וישבין שלא ממוקמין - שיעורן

מכאסר, וטרפה. **אפסור קסבר** - דא דקתני מתייבב עד כאסר כשרה - לא עד ועד בכלל קאמר, אלא עד ולא עד בכלל. והבי קאמר: עד כאסר כשרה, ולא עד בכלל קאמר, עד כמה כאסר עומד טרפה. דעל כרתיך - דמתניתין אכשרות קאי, דהבי קאמר: עד כמה תחסר, ונימא אמר כשרה היא? וקתני: עד כאסר. דאי אטרפות קאי - לא שייך למיתני "עד", אלא: כמה תחסר ותהא טרפה? כאסר. חבל היוצא - לאחר שפטרנהו כל המטה נשאר מן החבל חלוץ ומיהו. ועד המטה **פסחים** - דקטן הוא ואינו ראי כלום, הילכך מן החבל חלוץ ומיהו. ועד המטה - טהורה. מאי לאו המטה כלמטה - כפתות מחמשה טהור, דקטן הוא. אלמא. עד ועד בכלל. לא חמשה כלמעה - כיותר מחמשה וטמא. כדקתני טעמא מבוססת כלים (פרק יט משנה ב.) המחשה ועד עשרה טמא, שבו קושריא את הפסחים וזכר לפסח מצרים, כדכתיב (אסרו חן בעבותים" וגו') וכתוב (ויערה לכם לעשר צרולתי ומשלישתי את המטה. ועד עשרה טמא - כפטרשני, וידיהו לחלוץ טהור, ויותר מדאי יש, ועומד ליקצץ. וחבל בפני עצמו לא מקבל טומאה, דטווי ואריגי בעינן מבוססת שבת (סא.א.) מאי לאו עשרה כלמטה - וטמא. אלמא. עד ועד בכלל. הדיקן שבכלי חרס, - כלי חרס דקטן. הן וקרקרתייהו ודפולחתייהו וישבין שלא ממוקמין בו' - בין שזקן עומד אף כדו סיכת קטן, או שנשברו ונשארו

קרקרתייהו = שולים שלוקן, או דפנותיהו נשארו ויכולין לישב לבדו בלא נמיכה - עדיין כלי הן, ושעורן - אם מחזיקין שם כדי סיכת קטן טמאין.

לְהַבִּיאַ עוֹר בֵּית הַבוֹשֶׁת — לָקַח בִּיהֵוֹר הַחוֹטֵב" (חלוי קכב). פִּירֵשׁ רִש"י הָא דַאֲן לְהַבִּיא אֵלָא זֶה לְבוֹד, שְׁהֵי כֹל הַמֵּינִין עִם הָרְאוּיָן לְהוֹיֵת בְּעוֹלָה שְׁנוּיָן כַּאֲן עוֹר. מִזֵּה הַשְּׁלִיל אִינוֹ רְאוּיָ לְהוֹיֵת בְּעוֹלָה, דַּאֲן שְׁלִיל לְזוֹכְרִים. בֵּית הַבוֹשֶׁת — בֵּית הָעֹר שֶׁנִּקְבָּה. **מִשְׁנֵה אֲרוּלֵי טְרִיפוֹת בְּעוֹף** — אָף עַל גַּב דַּבֵּל טְרִיפוֹת דְּבַהּמָה כִּנְגֵדן בְּעוֹף, הֵי אֲצִרִיכוּ לֵיה לְמִיתְנֵי. נְקוּבֹת הַחוֹטֵט — מִשּׁוּם סִסְקָת הַגִּרְגַרֵת. הַהוּא אֲיוֹצֵטֵר, דְּלֵא תִּמְא: הַהוּא הוֹאֵל חוֹיָוֹת שֶׁ עוֹף לֹא יִפְרֹשׁ, דְּהַא כֹּשׁ בְּסִימָן אֶחָד — אִימָא גִרְגַרֵת נִמְי תִּטְרַף בְּמִשְׁנֵהוּ. וְהַכְּתָה חוֹלְדָה — מִשּׁוּם דְּקִנְתָּה: מְקוֹם שְׂעוּשָׁה אוֹתָהּ קָרְוֵם, דְּכַאמְרִין לְקַמֵּן בְּעוֹף שֶׁל מִים. וְנִקְבֹּה דוֹרְקֵן — מִשּׁוּם דְּקִבְעֵי לְמִיתְנֵי בְּבִי גֵבִי "אלו כשרות" חוֹלֵין נִבֵּי: יֵצֵאוּ בְּבִי מֵעַרְבָא לֵא דִּיקְבֹּב, וְלֹא תִּמְא: אֵין שְׁחִיתוּ מוֹעַט תִּטְרַף בִּיציָאָה לְחוּדָה. הַכְּתָה חוֹלְדָה עַל רֵאשָׁה — שִׁינְטֵין נְקִיבֹת קָרוֹם. הַכְּתָה נִשְׁכַּחַת בְּשִׁינְיָה. דְּאֵילוּ כֵּן אֶמְרַן לְעִיל (חלוי נגא), שֶׁ דְּרוּסָה לְחוּלְדָה בְּעוֹפוֹת, וְכֹל כִּנְגֵד הַהֵלֵל מִטְרַפָּה בָּהּ. תַּחֲמוּ — כּוּרְצוּ מִחַמַּת הָאֵרוֹר וְהַסְכַּבָּה מְרִאוּתוֹ, לְשׁוֹן אִמְלָא, א"מֵעַ חַמְרוֹרָה". אֵין דוֹרְקֵין — מִפְּרָשׁ בְּגַמְרָא לֵב דוֹרְקֵין דְּאוֹמֵינן וְהוֹרְקֵין, וְהוֹרְקֵין שְׁחִימוֹ. אֵין אֲרוּמִים — הַלֵּב דוֹרְקֵין כַּמְשַׁפְטֵן, שְׁלֵא שְׁתַּנְהָה מְרֵאָה שְׁלֹקֵהוּ. דְּרִפֶּה — אֹדֵם בְּרִגְלֵי או שְׂרַפְהָה בְּכוֹתֵל — הַכֵּה בָּהּ בְּכוֹתֵל, או שְׂרַפְהָה בְּכַהֵם — דְּאֵינֵא לְמִיחַשׁ לְהֵי

לְהַבִּיאַ עוֹר בֵּית הַבוֹשֶׁת, הוֹיָן לְמִקְוָמוֹ - פִּסּוּל וְאֵין בּוֹ פֶּרֶת, הוֹיָן לְמוֹנֵו - פִּיגוּל וְהַיּוֹבִים עֲלֵיו פֶּרֶת. **מִשְׁנֵה** וְאֵלוֹ טְרִיפוֹת בְּעוֹף: נְקִיבֹת תּוֹשֵׁט, וּפְסוּקֹת הַחַרְגָּרֵת. הַפְּקָה חוֹלְדָה עַל רֵאשָׁה מְקוֹם שְׂעוּשָׁה אוֹתָהּ מְרַפָּה. נִיקְבֵי תּוֹקְרוֹבָן, נִיקְבֵי תְּדוּקָן. נִפְלָה לְאוֹר וְנִחְרוֹם בְּנֵי מְעִיָה, אֵם וְרוּקִים - פְּסוּלִים, אֵם אֲרוּמִים - פְּשָׁרִים. דְּרוּסָה וְטְרַפָּה בְּכוֹתֵל, או שְׂרַפְהָה בְּכַהֵם, וּמְפִרְסָתָה, וְשִׁהָתָה מֵעַת לַעַת וְשִׁחְטָה - בְּהֵרֵת, **לְהַבִּיאַ רֵב וְשְׂמוּאֵל וְלוֹי דְּאֶמְרֵי: מְכֻנִים יְדוּ לְפָנִים וּבְדוּקָה, אֵם מְכַבְּצֵין וְעוֹלָה - מְרַפָּה, וְאֵם לֹא - פְּשָׁרָה. הַנִּיחָא לְמֵאֵן דְּאֶמְרֵי: עַד דְּמִנְקִיבֵי קְרָמָא תִּתְמָא, אֵלָא לְמֵאֵן דְּאֶמְרֵי: אֵינְקִיבֵי עֵילָאָה אָף עַל גַּב דְּלֵא אֵינְקִיבֵי תִּתְמָא, נִיחּוּשׁ דְּלִמָּא עֵילָאָה אֵינְקִיבֵי, תִּתְמָא לֹא אֵינְקִיבֵי! - אוֹ אֵיחָא דְּאֵינְקִיבֵי עֵילָאָה, תִּתְמָא אֲנֵב רִוְכְבֵיהּ מִיַּפְקַע פְּקַע, אֲמֹר וְעִירִי: אוֹן בְּדִיקָה לְחוּלְדָה, מְכַנֵּי שְׂשִׁינְיָה דְּקוּתָה. וְכִי שְׁוִינְיָה דְּקוּתָה, מֵאִי הוּיָ? אֲמֹר רַב אוֹשְׁעֵיא: מְכַנֵּי שְׂשִׁינְיָה דְּקוּתָה וְעַקְוֹמוֹת. כִּי סִלְק לְהִתְרַדְעָא שְׁלַח לְהוּי: דְּכִירוֹם שְׂאִמְרֵי לְפָנִים מְעוּת הֵן בְּדִי, בְּרַם כִּד אֲמִרוּ מִזְמִינָה דְּרַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְשִׁי: בּוֹדְקֵין לְחוּלְדָה פִּי, אֲבָל לֹא בְּמִסְמָר; וְרַבֵּי יוֹחָנָן אֲמִר: אָף בְּמִסְמָר. וּבְפִלְתוּתָא דְּרַבֵּי יוֹהֲרָה וְרַבֵּי נַחֲמִיָה, חַד פְּרִיק בִּידָא, וְחַד פְּרִיק בְּמִתְמָא. מֵאֵן דְּבִדְקֵי בִידָא אֲמֹר לִיה לְמֵאֵן דְּבִדְקֵי בְּמִתְמָא: עַד מְתִי אוֹתָהּ מְכַלְהָ מְמוֹנֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל! אֲמֹר לִיה מֵאֵן דְּבִדְקֵי בְּמִתְמָא לְמֵאֵן דְּבִדְקֵי בִידָא: אֲמֹר מְתִי אוֹתָהּ מְכַאבֵּל לְיִשְׂרָאֵל נְבִלְחוּ! - נְבִלְחוּ? וְהָא שְׁחוּטָה הִיא! אֵלָא: טְרַפּוֹת, שְׁמָא נִיקְבֵי קָרוֹם שֶׁל מוֹחַ. דְּבִדְקֵי בִידָא, דִּתְנִיא, רַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֵעָזָר אוֹמְרֵי מִשּׁוּם רַבֵּי יוֹהֲרָה; בּוֹדְקֵין לְחוּלְדָה פִּי, אֲבָל לֹא בְּמִסְמָר; נִשְׁכַּר הַעֲצֵם אָף עַל פִּי שְׁלֵא נִיקְבֵי קָרוֹם שֶׁל מוֹחַ. תִּסְתַּיִים. הָא גּוֹפָא קָשִׁיא, אֲמֹרְתָ: בּוֹדְקֵין לְחוּלְדָה פִּי, אֲבָל לֹא בְּמִסְמָר - אֲלֵמָא אוֹת לִיה בְּדִיקוּתָא, וְהָדָר תְּנִי: נִשְׁכַּר הַעֲצֵם אָף עַל פִּי שְׁלֵא נִיקְבֵי קָרוֹם שֶׁל מוֹחַ - אֲלֵמָא לִית לִיה בְּדִיקוּתָא? - סִיפָא אֲהָאֵן לְעוֹף שֶׁל מוֹם, הוֹאֵיל וְאֵין לוֹ קָרוֹם. - אֵין לוֹ קָרוֹם סִלְקָא דְּעֻמְדָה? - אֵלָא: הוֹאֵיל וְקָרוֹמוֹ רַךְ. אֲמֹר לִיה רַב נַחְמָן לְרַב עֲגוּן, קָרֵי אֲמֹר: שְׂמוּאֵל בְּרִיק בִּידָא וּמְכַשֵּׁר, וְהוּנָא כְּרַרֵין אֲמֹר: רַב בְּרִיק בִּידָא וּמְכַשֵּׁר; וְהִתְנִי לִוִי: טְרַפּוֹת שְׁמִנּוֹ חֲכָמִים בְּכַהֵם - פִּגְגֵדן בְּעוֹף; יְתֵר עֲלִיהוֹן עוֹף - נִשְׁכַּר הַעֲצֵם אָף עַל פִּי שְׁלֵא נִיקְבֵי קָרוֹם שֶׁל מוֹחַ! לִיה: הַתָּם בְּעוֹף עוֹף - נִשְׁכַּר הַעֲצֵם אָף עַל פִּי שְׁלֵא נִיקְבֵי קָרוֹם שֶׁל מוֹחַ! אֲמֹר לִיה: הַתָּם בְּעוֹף עוֹף מוֹם, הוֹאֵיל וְאֵין לוֹ קָרוֹם. - אֵין לוֹ קָרוֹם בְּמִסְמָר, בְּחֻדְקֵין, וְלֹא שִׁינְטֵין דְּלִמְטָא אֵיהוֹן נְקִיבֵי לִיה בְּכַמְפִּישׁ. **בְּמַחְמָא** - כְּדַפְרִישִׁית בְּמִסְמָר. נִיקְבֵי קָרוֹם מְרוּן שְׁשִׁינְיָה דְּקוּתָה וְעַקְוֹמוֹת אֵינוֹ מְכַבְּצֵין. חוֹ לֹא קָרְוֵם. **מִר אֲמֹר** לִיה נַחְמָן לְרַב עֲגוּן - תְּמַהוּנָה בּוֹאֵר. מִר אֲמֹר - אַתָּה אֲמַרְתָּ לִי שְׂרָאִית שְׂמוּאֵל שְׁלֵא בּוֹדֵק לְנִשְׁכַּחַת חוֹלְדָה, אֲלֵמָא לֹא מְטַרַף בְּעֵצִם לְחוּדָה. וְאָף קָרְוֵן חַרְזֵין אֲמֹר לִי דְּאֵיהוֹ חַיִּיה לְרַב בְּדַרְבֵּי בִידָא. וְקִשְׁיָ לִי וְהָא תְּנִי לִוִי בּוֹ, כִּנְבִינֵין בְּעוֹף - בְּמִמְדֵי דְּאֵינְיָה בְּעוֹף. הַמַּסָּס וּבֵית הַבְּסוּטֵל לִינְהוּ בְּעוֹף. בְּרִיק בְּשִׁמְשָׁא - נִגְד הַשְּׂמֵשׁ מִסְתַּכֵּל אוֹ יִרְאֵה נִקְבֵי, שְׁדָאוּר יַפֵּה לְבִדְקָה.**

לְהַבִּיאַ עוֹר בֵּית הַבוֹשֶׁת, הוֹיָן לְמִקְוָמוֹ - פִּסּוּל וְאֵין בּוֹ פֶּרֶת, הוֹיָן לְמוֹנֵו - פִּיגוּל וְהַיּוֹבִים עֲלֵיו פֶּרֶת. **מִשְׁנֵה** וְאֵלוֹ טְרִיפוֹת בְּעוֹף: נְקִיבֹת תּוֹשֵׁט, וּפְסוּקֹת הַחַרְגָּרֵת. הַפְּקָה חוֹלְדָה עַל רֵאשָׁה מְקוֹם שְׂעוּשָׁה אוֹתָהּ מְרַפָּה. נִיקְבֵי תּוֹקְרוֹבָן, נִיקְבֵי תְּדוּקָן. נִפְלָה לְאוֹר וְנִחְרוֹם בְּנֵי מְעִיָה, אֵם וְרוּקִים - פְּסוּלִים, אֵם אֲרוּמִים - פְּשָׁרִים. דְּרוּסָה וְטְרַפָּה בְּכוֹתֵל, או שְׂרַפְהָה בְּכַהֵם, וּמְפִרְסָתָה, וְשִׁהָתָה מֵעַת לַעַת וְשִׁחְטָה - בְּהֵרֵת, **לְהַבִּיאַ רֵב וְשְׂמוּאֵל וְלוֹי דְּאֶמְרֵי: מְכֻנִים יְדוּ לְפָנִים וּבְדוּקָה, אֵם מְכַבְּצֵין וְעוֹלָה - מְרַפָּה, וְאֵם לֹא - פְּשָׁרָה. הַנִּיחָא לְמֵאֵן דְּאֶמְרֵי: עַד דְּמִנְקִיבֵי קְרָמָא תִּתְמָא, אֵלָא לְמֵאֵן דְּאֶמְרֵי: אֵינְקִיבֵי עֵילָאָה אָף עַל גַּב דְּלֵא אֵינְקִיבֵי תִּתְמָא, נִיחּוּשׁ דְּלִמָּא עֵילָאָה אֵינְקִיבֵי, תִּתְמָא לֹא אֵינְקִיבֵי! - אוֹ אֵיחָא דְּאֵינְקִיבֵי עֵילָאָה, תִּתְמָא אֲנֵב רִוְכְבֵיהּ מִיַּפְקַע פְּקַע, אֲמֹר וְעִירִי: אוֹן בְּדִיקָה לְחוּלְדָה, מְכַנֵּי שְׂשִׁינְיָה דְּקוּתָה. וְכִי שְׁוִינְיָה דְּקוּתָה, מֵאִי הוּיָ? אֲמֹר רַב אוֹשְׁעֵיא: מְכַנֵּי שְׂשִׁינְיָה דְּקוּתָה וְעַקְוֹמוֹת. כִּי סִלְק לְהִתְרַדְעָא שְׁלַח לְהוּי: דְּכִירוֹם שְׂאִמְרֵי לְפָנִים מְעוּת הֵן בְּדִי, בְּרַם כִּד אֲמִרוּ מִזְמִינָה דְּרַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְשִׁי: בּוֹדְקֵין לְחוּלְדָה פִּי, אֲבָל לֹא בְּמִסְמָר; וְרַבֵּי יוֹחָנָן אֲמִר: אָף בְּמִסְמָר. וּבְפִלְתוּתָא דְּרַבֵּי יוֹהֲרָה וְרַבֵּי נַחֲמִיָה, חַד פְּרִיק בִּידָא, וְחַד פְּרִיק בְּמִתְמָא. מֵאֵן דְּבִדְקֵי בִידָא אֲמֹר לִיה לְמֵאֵן דְּבִדְקֵי בְּמִתְמָא: עַד מְתִי אוֹתָהּ מְכַלְהָ מְמוֹנֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל! אֲמֹר לִיה מֵאֵן דְּבִדְקֵי בְּמִתְמָא לְמֵאֵן דְּבִדְקֵי בִידָא: אֲמֹר מְתִי אוֹתָהּ מְכַאבֵּל לְיִשְׂרָאֵל נְבִלְחוּ! - נְבִלְחוּ? וְהָא שְׁחוּטָה הִיא! אֵלָא: טְרַפּוֹת, שְׁמָא נִיקְבֵי קָרוֹם שֶׁל מוֹחַ. דְּבִדְקֵי בִידָא, דִּתְנִיא, רַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֵעָזָר אוֹמְרֵי מִשּׁוּם רַבֵּי יוֹהֲרָה; בּוֹדְקֵין לְחוּלְדָה פִּי, אֲבָל לֹא בְּמִסְמָר; נִשְׁכַּר הַעֲצֵם אָף עַל פִּי שְׁלֵא נִיקְבֵי קָרוֹם שֶׁל מוֹחַ. תִּסְתַּיִים. הָא גּוֹפָא קָשִׁיא, אֲמֹרְתָ: בּוֹדְקֵין לְחוּלְדָה פִּי, אֲבָל לֹא בְּמִסְמָר - אֲלֵמָא אוֹת לִיה בְּדִיקוּתָא, וְהָדָר תְּנִי: נִשְׁכַּר הַעֲצֵם אָף עַל פִּי שְׁלֵא נִיקְבֵי קָרוֹם שֶׁל מוֹחַ - אֲלֵמָא לִית לִיה בְּדִיקוּתָא? - סִיפָא אֲהָאֵן לְעוֹף שֶׁל מוֹם, הוֹאֵיל וְאֵין לוֹ קָרוֹם. - אֵין לוֹ קָרוֹם סִלְקָא דְּעֻמְדָה? - אֵלָא: הוֹאֵיל וְקָרוֹמוֹ רַךְ. אֲמֹר לִיה רַב נַחְמָן לְרַב עֲגוּן, קָרֵי אֲמֹר: שְׂמוּאֵל בְּרִיק בִּידָא וּמְכַשֵּׁר, וְהוּנָא כְּרַרֵין אֲמֹר: רַב בְּרִיק בִּידָא וּמְכַשֵּׁר; וְהִתְנִי לִוִי: טְרַפּוֹת שְׁמִנּוֹ חֲכָמִים בְּכַהֵם - פִּגְגֵדן בְּעוֹף; יְתֵר עֲלִיהוֹן עוֹף - נִשְׁכַּר הַעֲצֵם אָף עַל פִּי שְׁלֵא נִיקְבֵי קָרוֹם שֶׁל מוֹחַ! לִיה: הַתָּם בְּעוֹף עוֹף מוֹם, הוֹאֵיל וְאֵין לוֹ קָרוֹם. - אֵין לוֹ קָרוֹם בְּמִסְמָר, בְּחֻדְקֵין, וְלֹא שִׁינְטֵין דְּלִמְטָא אֵיהוֹן נְקִיבֵי לִיה בְּכַמְפִּישׁ. **בְּמַחְמָא** - כְּדַפְרִישִׁית בְּמִסְמָר. נִיקְבֵי קָרוֹם מְרוּן שְׁשִׁינְיָה דְּקוּתָה וְעַקְוֹמוֹת אֵינוֹ מְכַבְּצֵין. חוֹ לֹא קָרְוֵם. **מִר אֲמֹר** לִיה נַחְמָן לְרַב עֲגוּן - תְּמַהוּנָה בּוֹאֵר. מִר אֲמֹר - אַתָּה אֲמַרְתָּ לִי שְׂרָאִית שְׂמוּאֵל שְׁלֵא בּוֹדֵק לְנִשְׁכַּחַת חוֹלְדָה, אֲלֵמָא לֹא מְטַרַף בְּעֵצִם לְחוּדָה. וְאָף קָרְוֵן חַרְזֵין אֲמֹר לִי דְּאֵיהוֹ חַיִּיה לְרַב בְּדַרְבֵּי בִידָא. וְקִשְׁיָ לִי וְהָא תְּנִי לִוִי בּוֹ, כִּנְבִינֵין בְּעוֹף - בְּמִמְדֵי דְּאֵינְיָה בְּעוֹף. הַמַּסָּס וּבֵית הַבְּסוּטֵל לִינְהוּ בְּעוֹף. בְּרִיק בְּשִׁמְשָׁא - נִגְד הַשְּׂמֵשׁ מִסְתַּכֵּל אוֹ יִרְאֵה נִקְבֵי, שְׁדָאוּר יַפֵּה לְבִדְקָה.**

לְהַבִּיאַ עוֹר בֵּית הַבוֹשֶׁת, הוֹיָן לְמִקְוָמוֹ - פִּסּוּל וְאֵין בּוֹ פֶּרֶת, הוֹיָן לְמוֹנֵו - פִּיגוּל וְהַיּוֹבִים עֲלֵיו פֶּרֶת. **מִשְׁנֵה** וְאֵלוֹ טְרִיפוֹת בְּעוֹף: נְקִיבֹת תּוֹשֵׁט, וּפְסוּקֹת הַחַרְגָּרֵת. הַפְּקָה חוֹלְדָה עַל רֵאשָׁה מְקוֹם שְׂעוּשָׁה אוֹתָהּ מְרַפָּה. נִיקְבֵי תּוֹקְרוֹבָן, נִיקְבֵי תְּדוּקָן. נִפְלָה לְאוֹר וְנִחְרוֹם בְּנֵי מְעִיָה, אֵם וְרוּקִים - פְּסוּלִים, אֵם אֲרוּמִים - פְּשָׁרִים. דְּרוּסָה וְטְרַפָּה בְּכוֹתֵל, או שְׂרַפְהָה בְּכַהֵם, וּמְפִרְסָתָה, וְשִׁהָתָה מֵעַת לַעַת וְשִׁחְטָה - בְּהֵרֵת, **לְהַבִּיאַ רֵב וְשְׂמוּאֵל וְלוֹי דְּאֶמְרֵי: מְכֻנִים יְדוּ לְפָנִים וּבְדוּקָה, אֵם מְכַבְּצֵין וְעוֹלָה - מְרַפָּה, וְאֵם לֹא - פְּשָׁרָה. הַנִּיחָא לְמֵאֵן דְּאֶמְרֵי: עַד דְּמִנְקִיבֵי קְרָמָא תִּתְמָא, אֵלָא לְמֵאֵן דְּאֶמְרֵי: אֵינְקִיבֵי עֵילָאָה אָף עַל גַּב דְּלֵא אֵינְקִיבֵי תִּתְמָא, נִיחּוּשׁ דְּלִמָּא עֵילָאָה אֵינְקִיבֵי, תִּתְמָא לֹא אֵינְקִיבֵי! - אוֹ אֵיחָא דְּאֵינְקִיבֵי עֵילָאָה, תִּתְמָא אֲנֵב רִוְכְבֵיהּ מִיַּפְקַע פְּקַע, אֲמֹר וְעִירִי: אוֹן בְּדִיקָה לְחוּלְדָה, מְכַנֵּי שְׂשִׁינְיָה דְּקוּתָה. וְכִי שְׁוִינְיָה דְּקוּתָה, מֵאִי הוּיָ? אֲמֹר רַב אוֹשְׁעֵיא: מְכַנֵּי שְׂשִׁינְיָה דְּקוּתָה וְעַקְוֹמוֹת. כִּי סִלְק לְהִתְרַדְעָא שְׁלַח לְהוּי: דְּכִירוֹם שְׂאִמְרֵי לְפָנִים מְעוּת הֵן בְּדִי, בְּרַם כִּד אֲמִרוּ מִזְמִינָה דְּרַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְשִׁי: בּוֹדְקֵין לְחוּלְדָה פִּי, אֲבָל לֹא בְּמִסְמָר; וְרַבֵּי יוֹחָנָן אֲמִר: אָף בְּמִסְמָר. וּבְפִלְתוּתָא דְּרַבֵּי יוֹהֲרָה וְרַבֵּי נַחֲמִיָה, חַד פְּרִיק בִּידָא, וְחַד פְּרִיק בְּמִתְמָא. מֵאֵן דְּבִדְקֵי בִידָא אֲמֹר לִיה לְמֵאֵן דְּבִדְקֵי בְּמִתְמָא: עַד מְתִי אוֹתָהּ מְכַלְהָ מְמוֹנֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל! אֲמֹר לִיה מֵאֵן דְּבִדְקֵי בְּמִתְמָא לְמֵאֵן דְּבִדְקֵי בִידָא: אֲמֹר מְתִי אוֹתָהּ מְכַאבֵּל לְיִשְׂרָאֵל נְבִלְחוּ! - נְבִלְחוּ? וְהָא שְׁחוּטָה הִיא! אֵלָא: טְרַפּוֹת, שְׁמָא נִיקְבֵי קָרוֹם שֶׁל מוֹחַ. דְּבִדְקֵי בִידָא, דִּתְנִיא, רַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֵעָזָר אוֹמְרֵי מִשּׁוּם רַבֵּי יוֹהֲרָה; בּוֹדְקֵין לְחוּלְדָה פִּי, אֲבָל לֹא בְּמִסְמָר; נִשְׁכַּר הַעֲצֵם אָף עַל פִּי שְׁלֵא נִיקְבֵי קָרוֹם שֶׁל מוֹחַ. תִּסְתַּיִים. הָא גּוֹפָא קָשִׁיא, אֲמֹרְתָ: בּוֹדְקֵין לְחוּלְדָה פִּי, אֲבָל לֹא בְּמִסְמָר - אֲלֵמָא אוֹת לִיה בְּדִיקוּתָא, וְהָדָר תְּנִי: נִשְׁכַּר הַעֲצֵם אָף עַל פִּי שְׁלֵא נִיקְבֵי קָרוֹם שֶׁל מוֹחַ - אֲלֵמָא לִית לִיה בְּדִיקוּתָא? - סִיפָא אֲהָאֵן לְעוֹף שֶׁל מוֹם, הוֹאֵיל וְאֵין לוֹ קָרוֹם. - אֵין לוֹ קָרוֹם סִלְקָא דְּעֻמְדָה? - אֵלָא: הוֹאֵיל וְקָרוֹמוֹ רַךְ. אֲמֹר לִיה רַב נַחְמָן לְרַב עֲגוּן, קָרֵי אֲמֹר: שְׂמוּאֵל בְּרִיק בִּידָא וּמְכַשֵּׁר, וְהוּנָא כְּרַרֵין אֲמֹר: רַב בְּרִיק בִּידָא וּמְכַשֵּׁר; וְהִתְנִי לִוִי: טְרַפּוֹת שְׁמִנּוֹ חֲכָמִים בְּכַהֵם - פִּגְגֵדן בְּעוֹף; יְתֵר עֲלִיהוֹן עוֹף - נִשְׁכַּר הַעֲצֵם אָף עַל פִּי שְׁלֵא נִיקְבֵי קָרוֹם שֶׁל מוֹחַ! לִיה: הַתָּם בְּעוֹף עוֹף מוֹם, הוֹאֵיל וְאֵין לוֹ קָרוֹם. - אֵין לוֹ קָרוֹם בְּמִסְמָר, בְּחֻדְקֵין, וְלֹא שִׁינְטֵין דְּלִמְטָא אֵיהוֹן נְקִיבֵי לִיה בְּכַמְפִּישׁ. **בְּמַחְמָא** - כְּדַפְרִישִׁית בְּמִסְמָר. נִיקְבֵי קָרוֹם מְרוּן שְׁשִׁינְיָה דְּקוּתָה וְעַקְוֹמוֹת אֵינוֹ מְכַבְּצֵין. חוֹ לֹא קָרְוֵם. **מִר אֲמֹר** לִיה נַחְמָן לְרַב עֲגוּן - תְּמַהוּנָה בּוֹאֵר. מִר אֲמֹר - אַתָּה אֲמַרְתָּ לִי שְׂרָאִית שְׂמוּאֵל שְׁלֵא בּוֹדֵק לְנִשְׁכַּחַת חוֹלְדָה, אֲלֵמָא לֹא מְטַרַף בְּעֵצִם לְחוּדָה. וְאָף קָרְוֵן חַרְזֵין אֲמֹר לִי דְּאֵיהוֹ חַיִּיה לְרַב בְּדַרְבֵּי בִידָא. וְקִשְׁיָ לִי וְהָא תְּנִי לִוִי בּוֹ, כִּנְ**

באלו בני מעיים אמרו בקורקבא בלב ובכבד - אבל ריאה לא חשיבי. כדאמרין לקמן (חולין נ"א.) דאין קורבא לעוף לא לינפל ולא לחומר. ואף על גב דמסיק דחוקיה לגומי היה אומר, דאין לו ריאה, שלא היה בקי בתרגומים, מכל מקום הוא אמת כדאמר רב חגאי. הואיל ורוב צלעות מגירות עליה.

איבעיא

להו הורו בטרפתא לאיסורא וכו' 1
 בופק להיתרא או דלמא וכו' 2
 בטרפתא להיתרא כרבי בופק אבל כרבי בופק 3
 לא סבירא להו - כן גריס ר"י, ופירש סמסקא 4
 ליה אם הורו בטרפתא לאיסורא, כרבי טרפן 5
 דסנהדרין (ג"א.) והאבילה לכלבים. וכן פירש 6
 רבנו גונא, ופסק בטרפתא לחומרא, 7
 דממספיקא להאי הורו לחומרא. והוה תימה: 8
 והכא חשיב להאי טרופא דברב משנה. והאי טרפן 9
 נמי חור בו! ומיהו, שמוא יש לחלק בין בהמה 10
 לעוף. דמצי למימר דהכא מייירי בטרפתא של 11
 עוף. דמייירי טפי. והכא למיפיש מדתני לוי, 12
 והכא חשיב טרופתא בהוי "זר עליון בלוי" 13
 משום דלא מייירי בפלוגתא. כי היכי דלא חשיב 14
 ונישלא הנהגה לרבי יהודה. ומיהו יש לתמוה: 15
 אמאי לא מבטאי לן הכא אם הורו בטרפתא 16
 ובתפא בתריוויהו לטורטא דרבי שמוא מיבעיא 17
 לן פרק "כריה" (שבת מ"א.) גבי הורה במנורה 18
 כרבי שמעון נבר, דאיבעיא ליה: הורה במנורה 19
 להיתרא וכו' שמעון בר לא להיתרא, או דלמא 20
 הורה במנורה וכו' שמעון וכו' שמעון נבר 21
 להיתרא? ונראה דגרסינן בספרים הכא: הורו 22
 בטרפתא להיתרא וכו' בופק להיתרא, או 23
 דלמא הורו בטרפתא להיתרא כרבי בופק, אבל 24
 כרבי בופק לא סבירא להו. והשתתני ניהא, דלא 25
 מספקא ליה הכא אם הורו בטרפתא לאיסורא, 26
 גמליהא דפשיטא איהו דרשיאי. כדמוכח במסכת 27
 סנהדרין (ג"א.) דאפילו רבי טרפן חור בו, וטועה 28
 דבר משנה חשיב ליה, והא דלא מביעאי לן 29
 התם אם הורו במנורה להיתרא. כגון שלא 30
 הדריקו בה באותה שבת היתרו לטעלה? כרבי 31
 שמעון דמייירי התם רב שהיליקו בו באותה 32
 שבת, אבל כרבי שמעון דרנ לא סבירא להו, 33
 משום דרדיהי בידים - דלא שייך התם תלות 34
 היתר של מנורה בהיתר של נר, דתדרה שלא 35
 הדריקו בה באותה שבת לא שייך לאיסור טעמא 36
 מוקצה אלא מטעם בנין. כדאמר התם דאית ליה 37
 באותה שבת - משום דהיתולות, ונר שהיליקו בה 38
 הדריקו בה, ויהוה, וכי היכי דרבי לית ליה טרפות 39
 בופק - כן לית להו טרפות בטרפתא. ומיהו, 40
 הדריק פירש הורוסה למביעאי לן? והוא הוראה 41
 היא, וכו' קאמר: הורוסה במנורה להיתרא כדרך 42
 שהיה רבי שמעון מתיר רנ ישן, או דלמא רני 43
 הוראות הוה: הורה במנורה לאיסורא כדאמר 44
 בפרקיין, וגור אלו חיליות, וכו' שמעון הורה 45
 בנר להיתרא. ופירשוהו מוגומם.

אבל

היפך בהם טרפה - בכלל נקובי 1
 דמתניתין הוא, דטעמא - משום דסופו 2
 לניקב ולירקב. 3
 שמוות 4
 רב יצחק: לא שנו אלא שלא היפך בנהו, אבל היפך בנהו - מרפה, דכתיב: "הוא עשך ויבנך" 5
 - מלמד שבקרא הקדוש ברוך הוא כונניית באדם, שאם נהפך אחת מהן אינו יכול לחיות. 6
 תניא, היה רבי מאיר אומר: "הוא עשך ויבנך" - פרפא דפוקלה ביה, ממונו פתניו, ממונו בביאיו, 7
 ממונו שריו, ממונו מלכויו, שגמארי: "ממונו פנה ממונו יתר" וגו'. והוא רומאך דחיותה להורא 8
 נברא דנפל מאונרא לארעא, פקעיה פריסה ונפוק מעינייה, ואיתיה לבריה וישחיתיה קמיה 9
 באחות

בגילא דהיפוטא. אמר רב שייבוי: הגי אוניו דידן, עפון 1
 של מים דמיון. "נפלה לאור". אמר רבי יוחנן משום 2
 רבי יוסי בן יהושע: שעור ורפוקתו פשעור נקובתו, 3
 מה נקובתו במשאו - אף ורפוקתו במשאו. בעא מיניה 4
 רב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי מרבי יהושע 5
 בן לוי: הוריקה כבד כנגד בני מעיים, מהו? אמר 6
 ליה: מרפה. - ולא יהא אלא נפילה! אמר רבא: 7
 כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעיים - פידוע שנפלה 8
 לאור, ונחמרו בני מעיים, ומרפה. רבי יהושע בן לוי 9
 הוויא ליה ההוא תרנגולתא, שדרה לקמיה דרבי אלעזר 10
 הקפר ריבוי, אמר ליה: רפוקין הוו, ורפוקתה - והאנן 11
 כפון? ורפוקין פסולין? - לא אמרו ורפוקין פסולין ליה 12
 בקורקבן, בלב ובכבד. תניא אמר רבי הכי: פאלו בני מעיים 13
 אמרו - בקורקבן, בלב ובכבד. רבי יצחק בר יוסף 14
 הוה ליה ההוא תרנגולתא, שדרה לקמיה דרבי אבהו, 15
 ואמר ליה: אדומין הוו, ומרפה. - והאנן תנן: אדומין 16
 פשרים! אמר ליה: אדומין שהוריקו, ורפוקין שהאדומי 17
 - מרפה; לא אמרו אדומין פשרים אלא בלב בקורקבן 18
 ובכבד. אמר רב שמואל בר חייה אמר רבי מני: 19
 אדומין שהוריקו, ושלקן והורו והאדומי - פשרין, מאי 20
 טעמא? קומרא עילי בהו. אמר רב נחמן בר יצחק, 21
 אף אגן נאמרי: אדומין שלא הוריקו, ושלקן והוריקו - 22
 מרפה, מאי טעמא? אינלא קהתייהו. אמר רב אשי: 23
 הלכך, לא ליכול איניש אלא בשלקא. ולא היא, אהויא 24
 ריעותא לא מחוקיגין. "דרסה ופרפה בכותל". אמר 25
 רבי אלעזר בן אמיניגוס משום רבי אלעזר רבבי נאי: 26
 אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה. **משנה** אלו פשרות 27
 עוף: ניסקה התפרגת, או פסוקה. התפרגת הוריקה 28
 על ראשה מקום שגורו עושה אותה מרפה. ניסק 29
 הופק, רבי אומר: אפילו ניטל. יצאו בני מעיה וניקב 30
 ינקבו. גשתברו נפיה, גשתברו רגליה, נמרטו נפניה. 31
 רבי יהודה אומר: אם נמלה הנוצה - פסולה. **גמרא** 32
 תנו רבנן: מעשה ברבי סימאי ורבי צדוק שהלכו 33
 לעבר שנה בלוד ושבחו פאונן, והורו במרפחת פרבי 34
 בנפק. איבעיא להו: הורו במרפחת - לאיסורא, פרבי 35
 בנפק - להיתרא; או דילמא, הורו במרפחת להיתרא 36
 פרבי בנפק, אבל פרבי בנפק לא סבירא להו? תיקו. 37
 אמר רבה ואיתמא רבי יהושע בן לוי: גגו של זפק 38
 נידון כוושט. היכא? אמר רב ביבי בר אביו: פל 39
 שנקתח עמו. "יצאו בני מעיה". אמר רבי שמואל בר 40

כפיא - מוציא כל המוח מן הקרום דרך פיה כמו שהיא יורדת לחוט השדרה 1
 ונמלא הקרום מים, ואם יצא דרך המכה - בידוע שניקב הקרום. לישא אתרינא: 2
 מכניס בנקב העצם מים, חורר ומוציא ורואה, אם נחלבו - בידוע שנתערב המוח 3
 בהם. כנילא דחיותא - כדפרישית במסמרי. אוויו דירן - הואיל ותמיד הן במים. 4
 שיעור ורפוקתו - ממתנת האור. הוריקה כבד 5
 כנגד בני מעיים - ראשה אחד של כבד תלוי 6
 כנגד בני מעיים, וראשה נדה למעלה. אלא 7
 נישלא - הא אמרן (חולין נ"א.) גיטל הכבד 8
 בשור וריבין - גדול שבדורו. ורפוקין הוו 9
 - הדקים. אדומין הוו - הדקין, והן רגילין 10
 להיות ירוקן, וטרפה. אדומין שהוריקו - 11
 לבד וקורקבן, שיהי תמיד דומין - נפסולין 12
 הוריקו, אבל ירוקן כגון דקין - נפסולין 13
 בהאדמה. לא אמרו אדומין כשרין אלא 14
 בלב וקורקבן וכבד - שדרכן להיות אדומין, 15
 קומרא עילי בהו - מעיקרא, ועבשו הלך 16
 ממתנת המים והתחתים. ונינלא בתתיהו - 17
 חרפתו, דרואי נחמרו. הלכך - כיון דאמרן 18
 דהיינו דמגלי ריעותיהו כי שלקן להו. לא 19
 ליכול איניש - עוף שנפל לאור, אלא 20
 בשלקא. לא מחוקיגין - והכא דלא מנכר 21
 ריעותא בהדיא - לא טרפין לה, אלא אם 22
 בדיקה - אף על פי שהחוט נמת מעת לעת, 23
 דשמוא שבריה השדרה ונפסק החוט. **משנה** 24
 הופק - כרס שהאובל נקבץ שם. נפיה - 25
 עצמות הנכפפים. נשתברו רגליה - 26
 הארכובה ולמטה, או אפילו למעלה ולא 27
 יצא העצם לחוץ, אבל יצא לחוץ - תנן 28
 ב"בהמה המקשה" (חולין ע"א.) דהיה טרפה. 29
 נמרטו פלגיה - היינו נוצה גדולה שעל כל 30
 גופה. פלגיה בלעז. נוצה היא הדקה 31
 המוככה לבשר שאין לה קנים, ובלעז מדיק. 32
גמרא ושבחו באוני - יום שבת שבתו שם. 33
 איבעיא להו - תרתי הוראות הוו, וכו' 34
 קאמר: הורו בטרפתא לאיסורא. כדנתן 35
 בסנהדרין (ג"א.) והאבילה רבי טרפן 36
 לכלבים. וכו' בופק נמי להיתרא, דאפילו 37
 גיטל. או דלמא: הורו בטרפתא להיתרא 38
 כרבי בופק, ואמרו לא גיטל האם - 39
 כשרה, כמתניתין, אבל כרבי בופק לא סבירא 40
 להו. והוה גרסינן: הורו בטרפתא לאיסורא 41
 וכרבי בופק להיתרא - או דלמא הורו 42
 בטרפתא להיתרא כרבי בופק, אבל כרבי 43
 בופק לא סבירא להו. נידון כוושט - בנקב 44
 משתה. כל שנחמרו עצמו - ממקום שהוא 45
 מחולל למישך לבד הורשט להיות נמצא, 46
 והולך. עמו - על הוושט. נמתח - נמשך. 47
 דהיינו מן המיצר ולמעלה, כדאמרין (חולין 48
 מ"א.) גבי מוח: כל זמן שבגולגולת נידון 49
 כמות, התחיל למישך נידון כחוט, אלא אם 50
 מקום מצר קרי מישכח. היפך בנא - 51
 כשהבניסן לתוכו דהפך עליונו לתחתיתו, או 52
 עגולה זו למעלה בכמות שהיתה, שהחליף זו 53
 למעלה זו למטה. כונניית - לישן ויצא 54
 כנ"ו (שמות לח.) שברא להם כסו לישב 55
 עליו, ואם ירדו מניסין שוב אין מתיישבים. 56
 כרכא דיבולא ביה - כרך שהכל בו ועל 57
 כנסת ישראל נאמר, שכל מושלשין חתן ולא 58
 מעם אחר. מעינייה - מעיה. ושחפיה קמיה 59
 - כדי שיתאנפו וימשך מעיה אליו. לבריה - 60
 של זה הנזופל. 61
 באחות

באחות עינים – ולא נגע בו ולא הוסיף, אלא נדמה לאביו כאילו נשחט. לפי שלא היה רוצה ליגע במעינים, שלא ידפך בוק, צנא – סל, דאנקורו – עופות ששבתור רגליהן באיכות מלוטה, או למעלה מארכובה, ואין העצם יוצא לחוץ. וכתובת האוננים מצאתי: עוף שחור הוא ושל מים הוא, ובמצחו הברבור לבנות, ועל שם כך נקרא

אינקורו, שהוא נמומר כמו ניקוב, אינקורו, ובעיר הואני יש מין. בצומת הגידין – שיהו ששה עשר חוסי קיימין, כדאמרין בפרק "בהמה המקשה" (חולין ע"ב), והוא בשפולו של עצם השוק סמוך לארכובה. יד – כתף. שמוטת ירך – בוקא דאטמו דשף מדוכתיה ואיעובל גיביה וחולין נ"ב, שמוטת גף – פרק עליון המזרח בגבה. מרפה – דהיישין שזאם ניקב בהמה, לפי שהיאא נחבאת בין הצלעות, וקרום הבשר כך ורק בין צלע לצלע, וכשמוטת גפה מתנתקת הריאה בעגה. תיבדק – הריאה, מנכסין קנה דק בגרירת ונפח בריאה, ואם הרחץ יוצא – טרפה, ולא אטמו – כשרה. בעלה של וורד – דקה ואדומה, בין אנפים – בין כנפיה. ולא טריף כה – אם ניקבה. כננין – בעוף – אלמא, ניקבה הריאה דבהמה – הוא חוץ לעוף ולא לינפל – אם נפלה מן הגג, דאמרן וחולין נ"א, ב, צריכה בדיקה – אין צורך לבדוק בריאה, ולא ליחמר – בגפלה לאור, שבדוקי המעינים שזאם הוריקו – אין צורך לבדוק הריאה, ורוב צלעות מנינות עליה – רוב ריח הצלעות רובן אלה על חוץ, ויכול רחבן לפנים, והריאה נחבאת ביניהם. של רבי – חזקיה, שהיה גדול בדורו, ניבד שאינו נכין כגרגוליים – אדון גריל לאכול תרגוליים, לפיכך לא ידע אם יש לחן ריאה. ולשון בדיחותא הוא. נהרא נהרא ושפשיה – אין שפשי הנדר דומין, זה חרף זה עומד, כך אין מנהג המקומות דומות, ורב, כשרה כבירא ליה, וראה בני פומבדיתא שנתנו בני איסור ולא חתירו בפניה, ורב יהודה פומבדיתא היה, וסבר דרב טרפה כבירא ליה. צומת הגידין – מקום שהגידין צומתין, מתבררין ומתהדדין, לשון "חומץ צומת" דפסחים (מ"א), אשטריינט"א בלעז. שמוטת ירך בעוף כשר – והרי הכל ניטל, וכל שכן אם יש צומת הגידין לבדן? מתינתין ידענא? בפרק "בהמה המקשה" (חולין ע"א): וכן שניטל צומת הגידים לבדן וכל הארכובה קיימת. וכן בעוף – דאם ניטל צומת הגידין טרפה, אמר ליה – רבי אבא: ידלמא במאמריה רב לרב הונא אשפחיה כשרה, הותם אמר: וכן בעוף – שני ליה בין שמוטה לחתובה, ובשמוטה כשרה ואפילו ניטלה כולה, ובחתובה טרפה אפילו צומת הגידין לבדן. אמר ליה – רבי ירמיה לרבי אבא, ואת מפרש שמעתיך? לא ירדך הוא, דכפירוש אמר רב. אמר ליה אין – לא גרסינן. רבי ירמיה ורבי אבא תרייהו מבבל הוו, וסלקו להתם, ורבי ירמיה ורבי אבא: חייך, אחר שעלית מבבל הלוים. והו

באחות עינים, אינגיד ואתנת, עול למעיניה ותיימיה לכריסיה. "שתתבו רגליה". והוא צנא דאינקורו דאתיא לקמיה דרבא, בדיקה רבא בצומת הגידין ואשפחיה. אמר רב יהודה אמר רב: שמוטת יד בבקמה – פשרה, שמוטת ירך בבקמה – בעוף – מרפה. שמוטת גף בעוף – מרפה, התיישין שפמו ניקבה הריאה, ושמואלא אמר: תיבדק, וכן אמר רבי יוחנן: תיבדק, ותיבדק אמר: אין ריאה לעוף, ורבי יוחנן אמר: יש לו, וישנה פעלה של וורד בין אנפים. מאי אין ריאה לעוף? אילמא דלית ליה כלל – והא קא הוונא דאית ליה! אלא דלא מיטריף ביה – והתיב לוי: טרפות שמונו חקמים בבקמה – פנגדן בעוף; יתר עליהן עוף – גשפר העצם אף על פי שלא ניקב קרום של מוח! אלא: אין לו לא לינפל ולא ליחמר; מאי משמא? אמר רב הנה: הואיל ורוב צלעותיה מנינות עליה; והא מאמר רבי יוחנן: יש לו, וישנה פעלה של וורד בין אנפים – מכלל דחוקיה סבר דלית ליה! אלא אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי ברבי חנינא: מדבריו של ברבי ניר שאינו כפי בתרגולין. אמר רב הונא אמר רב: שמוטת ירך בעוף פשרה. אמר ליה רבה בר רב הונא לרב הונא: והא רבנן דאתו מומבדיתא אמרו, רב יהודה משמיה דרב אמר: שמוטת ירך בעוף – מרפה! אמר ליה: ברי, נהרא נהרא ושפשיה. אול רבי אבא, אשפחיה לרב ירמיה בר אבא אמר רב: שמוטה – פשרה, והא רבנן דאתו מומבדיתא אמרו ליה: למה לך כולי רבי? והא רב הונא אמר רב: שמוטת ירך בעוף פשרה! אמר ליה, אגא מתינתין ידענא: בקמה ששחבתו רגליה, מן הארפוכה ולמטה – פשרה, מן הארפוכה ולמעלה – פסולה, וכן שניטל צומת הגידין, ואמר רב עלה: וכן בעוף. – אי הכי קשיא דרב אדרב! אישתיק. אמר ליה: דלמא שני לה בין שמוטה לחתובה? אמר ליה: ואת מפרשית שמעתיך? דרב? פפירוש אמר רב: שמוטה – פשרה, החוקה – פסולה; ואל תתמה, שהרי חתובה מפאן ומתה, חותכה מפאן ותיתה. כי סליק רבי אבא אשפחיה לרבי ירמיה וקאמר, אמר רב הונא אמר רב: שמוטת ירך בעוף – מרפה. אמר ליה: תני דמר, מוזמא דסליק מר להקא הוה

שמוטת יד בבמה כשרה – והוא חוץ נחתכו, דדוקא נחתכו רגליה טרפה, אבל ידה – כשרה. ולמקן (חולין נ"ב) נמי אמרין: בעלת חמש רגלים או שאין לה אלא שלשה – דרי זו מום, ואמר רב הונא: לא שני אלא שחיסר ביד, אבל ברגל – טרפה נמי הוה.

שמוטת ירך – פירש בקונטרס: בוקא דאטמו דשף מדוכתיה ואיעובל גיביה. והדיון עמו, בדולה שמוטה ששמעתינן באיבול גיביה איירי בבמה גמיה, אבל לא איבול – כשר. כך פסק לעיל (חולין נ"ב), והלכתא אפילו אפסקי נמי שרעה דר איבול איבול, והשאת ניחא מוז דנקיט בבולה שמעתינן שמוטה, ולא גזיקא "דשף מוכותיה" כדנקט רב מתנא לעיל (נ"ב), משום דרב מתנא אסר בלא איבול גיביה, אבל הכא איירי באיבול גיביה – שייך לשון שמוטה. ולכן מייית לעיל דרב מתנא גבי "אלו טרפות" ודכתיב: ודאי מייית דרב יהודה דהכא, ועוד, דרבי יוחנן קאמר לעיל (חולין נ"א): "אלו טרפות" דוקא, למעוטי אה דרב מתנא, ורבי יוחנן קאמר לקמן: שמוטת ירך בעוף טרפה. והוא חוץ בבמה נמי טרפה, מדתיני לו ולא חשיב ליה גבי יתר עליהן עוף, ולא משמע דפליגי עליה, מדמקשינן לעיל מניה אדרב שמואל, ועוד, דלמקן סוף שמעתינן אעמוד; וב הלכה רוחת שגראל, שמוטת ירך בעוף טרפה. והוא חוץ בבמה כדפירשתי. ולעיל (נ"ב), פסקין הלכה דאפילו אפסקי שרעה דר איבול איבול, ולכן רבי אבא דכלה שמעתינן איירי דאיעובל גיביה, למאן ליה מר כולי האי והא אמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה – השאת סלקא דעתך דשמוטה חתובה הכל אחד, ואף על גב דבהמה טרפה, כדכוחב מתינתין (חולין ע"א), ורב הונא שנתבו רגליה, הארכובה ולמעלה, מכל מקום בעוף כשרה, רשמוא לוי דעי השאת בריאה לדי, וכל טרפות בשנו כדמיס בבמה גנגון בעוף, ורבי דמסקא דמחלק בין שמוטה לחתובה, ניהא. ולרב הונא אמר רב דמכשי שמוטת ירך בעוף – כמון כן בבמה, מדתיני לוי ומכשיר אפילו באיבול גיביה, כדפירשתי בבולה שמעתינן באיבול גיביה, ואף על גב דאפילו מאן דמיקל לעיל גבי "אלו טרפות" מדה באיבול גיביה, רב הונא אמר רב מיקל בבולה, ומיהו, קצת תימה, דלא שמוטת ירך בבמה כשרה! ולא מסתבר למימר כלי נקט עוף לרבותא, וגם רבי ירמיה שהביא ליה לדריבו, אמר ליה: אגא מתינתין ידענא, לא דקסא אלא ומה דאמר רב עלה: וכן בעוף אכל מהא דאסרה מתינתין בבמה לא רצה לדיקדק ולומר: כל שכן בעוף דוטר חתויה, ולכן בבמה, דדוקא בעוף מכשיר רב הונא אמר רב ולא דמקשינן מניה לרב לעיל – היינו אליבא דרב יהודה, דחוקי.

דילמא שני ליה בין שמוטה לחתובה – פירש בקונטרס: דשמוטה כשרה ואפילו ניטלה כולה, ובחתובה טרפה אפילו בצומת הגידין לבדן, ותימה: מה הרצה לומר, שפירש שאם ניטלה כולה כשרה? אם רוצה לומר שאם ניטל חוץ ממקום שהיתה מחבבתה באליה – כשרה, וחתובה טרפה – כן באותו עצם האמצעי שבו צומת הגידין מתחיתו, סמוך לפרה הארכובה הנמכרת עם הראש, ולמעלה הוא חתוב בעצם הקולית שהוא עצם החתוב באליה, ואף על גב דבאותו עצם האמצעי טרפה, מכל מקום בעליון שהוא עצם הקולית כשרה, כדפרשש שחבתה מכן וזיה מכן ומתו, חוץ ותימה דאפילו נבלה נמי מקריא אם ניטלה ירך והלל שלה ניכר, כדאמר רבי אלעזר פרק קמא (חולין כ"א), ולכאן נאן דפליגי, ומה שייך לקרות זה שמוטה והוה חתובה שתיון חתובת ניהוה, כיון דאיירי אפילו ניטלה כולה, והיה לו לפרש שאם כן בפשוטה, דשמוטה כשרה – כגון דלא נחתכו רגליה, אלא דשף מדוכתיה עצם הירך, שקפץ ממקומו מורו שבעצם האליה שהוא חתוב בו, אבל נחתכו טרפה אפילו בצומת הגידין!

מבטלים של טרסיים - פירש הקונטרס: צורפי נחשת. וכן פירש הערוך, והביא ראה דאמר במגילה פרק 'בני העיר' (ב,א): מעשה בבית הכנסת של טרסיים שהיתה בירושלים. ובגזר פרק שלישי (ב,א): מעשה שהביא קופה מלאה עצמות מכפר טביא לבית הכנסת של טרסיים. פירש בערוך: ופוסטאמא מפני שצורפי פולשו מזוהמים כבורסקי ועל כן היה להם בית הכנסת לבר.

ובפרק קמא ערביהו זהו (י,א): "וכם של טרסיים אני", אייתו להו תרי קיבורי חד שריתאי וטרסיים אמר, משמע דטרסיי וגודי חדא היא. וקשה: דברפרק "החיליל" (סוכה ג,ב) משמע דגדיים בפני עצמן וטרסיים בפני עצמן ועוד, ואמרין באגדה דמגילה (ג,ב): בגתן ותרש שני טרסיים היו והיו מספריים ולשון טרסיים, משמע שהיא אומה שיש לה לשון בפני עצמה. ודלמא סבר טרפה יולדת ומשבת - וטרסיים דלא גרסיין "יולדת" דאין ערוך לו מסכלא. ועוד, לא אמרין פרק קמא ערביהו ורה (ט,א) גבי רבי יהודה מתיר בשבירה, אמרו לה והלא מרביעין עליה וכו' אמר להו: כשתלד. אמר להו לא מקבלת וכו' ומיהו, יש לחלק בין טרפת החובה גללים לשאר טרפות. איילן ואחוי הכי אייתא מילתא - אף על גב כדכתיב גזא חשיב בתימור הספידי (בבא בתרא ו,א) וכן, גבי הוואו תלמיז דאמר ליה רבי יוחנן: אם לא ראת לא האמנת, מלגלג על דברי חכמים אתה. שאני הכא. שבא לברר הדבר ולחודיע אידך עיל שלמה.

סימן לטרפה כל שפסקה יולדת - יש כמה בהמות שפסקות מלידל ולא מחוקקין להו טרפות. אלא בעי למימה: אם יולדת בידוע שאינה טרפה.

מכאן

הלכתא ככל הני שמעתיא דאמר, אלא פי הא דשאל רבי יוסי בן יהוראי את רבי יהושע על קדירת קנה בכמה? אמר לו, משנה שלמה שנינו: עד שאיסקר האיטלקי. אמר לו: והלא רחל אחת היתה בשכותנא שנקדר קנה שלה, ועשו לה קרוינין ביה קנה וחתתה! אמר לו: ועל דא את סמידי? ותלא הלכה רוחת בישראל: שמוטת ירך בעוף - מרפה; ותנגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא שגשמיטה ירך שלה, ועשו לה שפופרת של קנה וחתתה! אלא מאי אית לך למימר - תוך שנים עשר חדש הנה, הכא נמי - תוך שנים עשר חדש הנה. אמרו עליו על רבי שמעון בן חלפתא שעסקן בדברים הנה, והנה עושה דבר להוציא מלבו של רבי יהודה, שהיה רבי יהודה אומר: אם ניטלה הנוצה - פסולה. ותנגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא שגשמיטה נוצה שלה, והניחה בתנור וטלה עליה במטבילת של טרסיים, וגידלה כנפיים האחרונים ויתר מן הראשונים. ודלקא קסבר רבי יהודה מרפה משבת? - אם כן, במידי דמיטרפא בה, הגדילה כנפיים האחרונים ויתר מן הראשונים?! מאי עסקן בדברים? אמר רב משרשיא: דכתיב: "לך אל נמלה שצאל ראה דרכיה וחקם, אשר אין לה קצין שטר ומשל, תכין כפיו לחמה", אמר: איילן איחוי או ודאי הוא דלית להו מלכא! אול בתקופת תמוז, פרסיה לגלמיה אקניא דשומשמיני. נפק אתה חד מינייהו, אתנח ביה סימנא. על אמר להו: נפל טולא! נפקו ואתו. דלמיה לגלמיה, נפל שמשא, נפלו עליה וקטליה. אמר: שמע מינה, לית להו מלכא, דאי אית להו הרמנא דמלכא לא ליעבו? אמר ליה רב אחא פריה דרבא לרב אשי: ודלקא מלכא הנה פתדיהו; אי נמי, הרמנא דמלכא הוה נקטינו; אי נמי, בין מלכא מלמכא הוה, דכתיב: "בנימין הנהם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה!" אלא, סמוך אהימנותא דשלמה. אמר רב הונא: סימן למרפה - שנים עשר חדש. מתיבוי: איילן, מלך למרפה - כל שאינה יולדת רבן שמעון בן גמליאל אומר: משבת וחולקת - בידוע שהיא מרפה. סימן למרפה - שלשים יום. אמרו לו: והלא הרבה מתקיימות שתיים שלש שנים! - תנאי היא, דתניא: ובגלגלת עד שיש בה נקב אחד ארוך, אפילו נקבים הרבה מצטרפים למלא מקדה. אמר רבי יוסי בן המשולם: מעשה פענבול באחד שנפתחה לגלגלתו, ועשו לו חידוק של קרויה וחתה. אמר לו רבי שמעון בן אלעזר: משם ראייה? ימות החמה הנה, וכיון ששקרו עליו ימות הצנה מיד מה. אמר רב אחא בר עקבי: הלכה - מרפה יולדת ומשבת. אמר אממיר: הני ביני דמרפה, שחילא

הוה לן פתחון פה קמיה דרב הונא - כלומר, הוזקקו לדבר בשמוטת ירך לפני רב הונא, ואמר לן כשרה. ואחר כן אשכחתיה לרב ירמיה כו'. ואת מה בידך - כעשוי אמור לי אתה אם שמעת בה כלום, אחר שבאת הלום. הכרוואת - חברים. לא פריבים - לא היה יכול להבין קנה ולקנתר פולשו מזד, מתוך שגדולים הם, ויש לו לירא מהם אם היה עצלם. ומלחה רבי הונא - כדיל להקטיים ויובל להראות ימים רבים. ולית הלכתא ככל הני - שדור שמוטת ירך בעוף. אלא כי הא - דקתני: והלא הלכה רוחת היא, שמוטת ירך בעינה טרפה. קדירת קנה - קנה שנקדר ממנה חתיכה כעין ארובה. קרופית - רחבה, וסומנתו בה. וכל דא את סמידי - מפני שראית שהיתה המכה אתה סומך - להתיי והלא הלכה כו'. ורווחת - כבר נתפשטה התרווחה לנהוג. תוך שנים עשר חדש - חתה המכה, ולסוף שנים עשר חדש מתה. דטרפה עד שנים עשר חדש חיה. ויהי עושה דבר - כדברשמי לקמן, בלויצא מלבו של רבי יהודה. ופלה עליה במטבילת של טרסיים - כרכה במטבילת של צורפי נחשת שנותנים לפניהם לקבל עפרויה שרקי נחשת. וגם עור היא, ותמיד היא חמה ושלמה. ושל הנחשת שחמם לעולם. במידי דמיטרפא בו' - בתמיה, נהי דמשבתת בשמי אבריה, מיזו היאי מלכא, דמיטרפא ביה מי דהראו ומשבתת כי היא, דגדלו אחרונים יותר מן הראשונים? מאי עסקן - למה נקרא שמעון קדירת חלה. אי ודאי לית להו מלכא - דכתיב: "אשר אין לה קצין". והינו עסקן, גלל אבי לעיסמך לאה ומנותיה שלמה. ודלא - אהביים על ושוואים חום. דשומשמיני - מלים. נפק רה מינייהו - מתוך חזרי הקן, ובא להתיך והא העל. אתנח ביה סימנא - להכירו, לידע מה יעשו לו חבריו בשמצא שקן. הרמנא הוה נקטי - שכל המהתל בחבורו הירגוהו. אי נמי בין מלכא למלכא הוה - מת המלך ועדיין לא קם אתה, דרך ארץ לעשות אתה עיניו, כדכתיב: "בנימין הנהם וגו' איש הישר בעיניו יעשה". אהימנותיה שלמה - נאמן הוא על כך, וברוח הקדש אמרה. סימן - לדפוס טרפה. שנים עשר חדש - אם כך חיה, ככסף שלא נטרפה. שתיים ושלוש שנים - וקשיא לרב הונא. דהניש עשר חדש לית ליה דאמר. תנאי היא - דאיכא דסבירא ליה רב. הונא: דקתני לקמן: ימות החמה היו, וכיון ששקרו עליו ימות הצנה מיד מה. ויש מכה שהיא נבערה ומת מתוך חום. הלך בינין ימות החמה וימות הצנה. נקב אחד ארוך ונקדרה בחסרו. מצטרפין למלא מקדה - ושוב אינה טמאה באהל לבית שמאי. פלוגתא דרשמי וגלגלת באהלות (פרק שני משנה א), דהיינו בני גיעטל מי חזרי וימות. דהכי דהיינו בפרקין (חולין ג,ב) גבי שדרה: וכן לטרפה. חידוק של קרויה - חתיכה של דלעת יבשה.

הוה לן פתחון פה קמיה דרב הונא, ואמר לן כשרה. ואחר כן אשכחתיה לרב ירמיה כו'. ואת מה בידך - כעשוי אמור לי אתה אם שמעת בה כלום, אחר שבאת הלום. הכרוואת - חברים. לא פריבים - לא היה יכול להבין קנה ולקנתר פולשו מזד, מתוך שגדולים הם, ויש לו לירא מהם אם היה עצלם. ומלחה רבי הונא - כדיל להקטיים ויובל להראות ימים רבים. ולית הלכתא ככל הני - שדור שמוטת ירך בעוף. אלא כי הא - דקתני: והלא הלכה רוחת היא, שמוטת ירך בעינה טרפה. קדירת קנה - קנה שנקדר ממנה חתיכה כעין ארובה. קרופית - רחבה, וסומנתו בה. וכל דא את סמידי - מפני שראית שהיתה המכה אתה סומך - להתיי והלא הלכה כו'. ורווחת - כבר נתפשטה התרווחה לנהוג. תוך שנים עשר חדש - חתה המכה, ולסוף שנים עשר חדש מתה. דטרפה עד שנים עשר חדש חיה. ויהי עושה דבר - כדברשמי לקמן, בלויצא מלבו של רבי יהודה. ופלה עליה במטבילת של טרסיים - כרכה במטבילת של צורפי נחשת שנותנים לפניהם לקבל עפרויה שרקי נחשת. וגם עור היא, ותמיד היא חמה ושלמה. ושל הנחשת שחמם לעולם. במידי דמיטרפא בו' - בתמיה, נהי דמשבתת בשמי אבריה, מיזו היאי מלכא, דמיטרפא ביה מי דהראו ומשבתת כי היא, דגדלו אחרונים יותר מן הראשונים? מאי עסקן - למה נקרא שמעון קדירת חלה. אי ודאי לית להו מלכא - דכתיב: "אשר אין לה קצין". והינו עסקן, גלל אבי לעיסמך לאה ומנותיה שלמה. ודלא - אהביים על ושוואים חום. דשומשמיני - מלים. נפק רה מינייהו - מתוך חזרי הקן, ובא להתיך והא העל. אתנח ביה סימנא - להכירו, לידע מה יעשו לו חבריו בשמצא שקן. הרמנא הוה נקטי - שכל המהתל בחבורו הירגוהו. אי נמי בין מלכא למלכא הוה - מת המלך ועדיין לא קם אתה, דרך ארץ לעשות אתה עיניו, כדכתיב: "בנימין הנהם וגו' איש הישר בעיניו יעשה". אהימנותיה שלמה - נאמן הוא על כך, וברוח הקדש אמרה. סימן - לדפוס טרפה. שנים עשר חדש - אם כך חיה, ככסף שלא נטרפה. שתיים ושלוש שנים - וקשיא לרב הונא. דהניש עשר חדש לית ליה דאמר. תנאי היא - דאיכא דסבירא ליה רב. הונא: דקתני לקמן: ימות החמה היו, וכיון ששקרו עליו ימות הצנה מיד מה. ויש מכה שהיא נבערה ומת מתוך חום. הלך בינין ימות החמה וימות הצנה. נקב אחד ארוך ונקדרה בחסרו. מצטרפין למלא מקדה - ושוב אינה טמאה באהל לבית שמאי. פלוגתא דרשמי וגלגלת באהלות (פרק שני משנה א), דהיינו בני גיעטל מי חזרי וימות. דהכי דהיינו בפרקין (חולין ג,ב) גבי שדרה: וכן לטרפה. חידוק של קרויה - חתיכה של דלעת יבשה.

רבי יוסי בן יהוראי את רבי יהושע על קדירת קנה בכמה? אמר לו, משנה שלמה שנינו: עד שאיסקר האיטלקי. אמר לו: והלא רחל אחת היתה בשכותנא שנקדר קנה שלה, ועשו לה קרוינין ביה קנה וחתתה! אמר לו: ועל דא את סמידי? ותלא הלכה רוחת בישראל: שמוטת ירך בעוף - מרפה; ותנגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא שגשמיטה ירך שלה, ועשו לה שפופרת של קנה וחתתה! אלא מאי אית לך למימר - תוך שנים עשר חדש הנה, הכא נמי - תוך שנים עשר חדש הנה. אמרו עליו על רבי שמעון בן חלפתא שעסקן בדברים הנה, והנה עושה דבר להוציא מלבו של רבי יהודה, שהיה רבי יהודה אומר: אם ניטלה הנוצה - פסולה. ותנגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא שגשמיטה נוצה שלה, והניחה בתנור וטלה עליה במטבילת של טרסיים, וגידלה כנפיים האחרונים ויתר מן הראשונים. ודלקא קסבר רבי יהודה מרפה משבת? - אם כן, במידי דמיטרפא בה, הגדילה כנפיים האחרונים ויתר מן הראשונים?! מאי עסקן בדברים? אמר רב משרשיא: דכתיב: "לך אל נמלה שצאל ראה דרכיה וחקם, אשר אין לה קצין שטר ומשל, תכין כפיו לחמה", אמר: איילן איחוי או ודאי הוא דלית להו מלכא! אול בתקופת תמוז, פרסיה לגלמיה אקניא דשומשמיני. נפק אתה חד מינייהו, אתנח ביה סימנא. על אמר להו: נפל טולא! נפקו ואתו. דלמיה לגלמיה, נפל שמשא, נפלו עליה וקטליה. אמר: שמע מינה, לית להו מלכא, דאי אית להו הרמנא דמלכא לא ליעבו? אמר ליה רב אחא פריה דרבא לרב אשי: ודלקא מלכא הנה פתדיהו; אי נמי, הרמנא דמלכא הוה נקטינו; אי נמי, בין מלכא מלמכא הוה, דכתיב: "בנימין הנהם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה!" אלא, סמוך אהימנותא דשלמה. אמר רב הונא: סימן למרפה - שנים עשר חדש. מתיבוי: איילן, מלך למרפה - כל שאינה יולדת רבן שמעון בן גמליאל אומר: משבת וחולקת - בידוע שהיא מרפה. סימן למרפה - שלשים יום. אמרו לו: והלא הרבה מתקיימות שתיים שלש שנים! - תנאי היא, דתניא: ובגלגלת עד שיש בה נקב אחד ארוך, אפילו נקבים הרבה מצטרפים למלא מקדה. אמר רבי יוסי בן המשולם: מעשה פענבול באחד שנפתחה לגלגלתו, ועשו לו חידוק של קרויה וחתה. אמר לו רבי שמעון בן אלעזר: משם ראייה? ימות החמה הנה, וכיון ששקרו עליו ימות הצנה מיד מה. אמר רב אחא בר עקבי: הלכה - מרפה יולדת ומשבת. אמר אממיר: הני ביני דמרפה, שחילא

ח'ולין. פרק שלישי – אלו טרפות דף נח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רבזו רש"י

דשחלא קמא – בלעז פושט"ה, אתון שהיו במעיה בשעה שנטרפה כולן אסורה, דעובר ירך אמו הוא, ועמה נטרפו. **מכאן ואילך** – היא הזכור גורמין להם שיבאו, דבר שאיסור היתר גרמו לו שיגדל – מותר. ושוין – רבי אליעזר ורבנן, דפליגי כולד בהמה טרפה. **ברפסנא מארעא** – היא מעצמה מתחממת בארץ ויולדת, והואו חזר גורם הוא – נגלה – משמע: כל גדוליה באיסור. **אלא הא רתנן** – כיון דארתא דמארי מודים בביתא טרפה – ברפסנא מארעא, חזר גורם הוא קאמר – מבבל ופלוניתייהו בזה וזה גורם, ועל כרחך בשנטרפה ולבסוף עיברה פליגי, על אב כזה זה וזה גורם. **כמאי קא מיפילגי**, על כרחך בשנטרפה ולבסוף עיברה. **להודיעך כחו דרבי יהושע** – תירוצא הוא. **סבידא ליה כרב אחא בר יעקב** – דאמר לעיל (חולין נ"ב): הלכה טרפה וילדת. ומסתיה לה לדאמימר **מארימינן** – הנה ביני וטרפתא רב דאיבא פלוגי בין שחלא קמא לשחלא אבא אפילו טרפה אדיתא. ורבנא לא סבר לה – כותיה, ולא מצי למימר דשחלא אבא, דהוא לא טענה. הלכך מוקי לה לדאמימר בספק טרפה, והכי קאמר: דשחלא קמא משהינן לה, אי הדרה וטענה – לאו טרפה היא, ושרו קמאי. **מפני שנדלה באיסור** – קמא טענהו **כמאי קא מיפילגי** – על כרחך בעיברה ולבסוף נטרפה, דאי בשנטרפה ברישא – תו לא טענה. ובדאז פליגי רבי אליעזר סבר (ועברן) ירך אמו הוא, והרי הוא כאזח מארימינהו. **ורבי יהושע סבר** – כי – וכיון דהכי הוא, אדמיפילגי כו, ומודים – דאי בביתא וטרפהו. **בשחלא קמא** – דכיון דאגדאי אבי, דמורה גידיין – גופה דמאי, וליבתא בזכר – ספק טרפה וידיה, אי שדי שנים עשר חדש – דאי לא נטרף, ושבו אין צריך לבדוק. כגון אם ספק דרוסה, אי נפולה, אי א שמא ניקח הקרום מחמת שראינוהו שלקתה. **כל כיר שאין לא עזם אינה מתקיימת שנים עשר חדש** – ונפק מינה כדמפרש רב פפא. **קישות שהתליעה באביה** – בערעה מחוברת. **אסורה** – החולעת באבילה, דכיון דמוחלת בתוך הקישות, והקישות מחוברת בקרקע – שרוץ על הארץ קרינא ביה. אבל התליעה בתלוש – לא אי שרוץ הוא עד הנפק מינה ומהלך על גבי הקרקע, כדמפרש בשילוחי פרקן (חולין ס"ט).

מכאן ואילך היה ליה זה וזה גורם ומותר – אף על גב דבסוף תרבות (ק"א, ב) פסקין כרבי יהודה בפרדות, דמספקא ליה בפרק "אותו ואת בנו" (חולין ע"א, א) חוששין לדעת האב לא – היינו במילתא דרשי כל חד באפי נפשיה, ולא שייך זה וזה גורם. אבל הכא, דחד אסור וחד שרי – לא ליה זה וזה גורם. **ושוין** בביתא טרפה שזיא אסורה – אפילו זה וזה גורם, פשיש הקונטרס, דקאי אפלוגא דרבי אליעזר ורבי יהושע. אלא קאי אפלוגא דבית שמאי וביה הלל, דפליגי במעניינין מכלכל עדיות (פרק ה' משנה א) הנתן תהם: ביצת נבלה שמומחה מנכרת בשוק, בית שמאי מתירין ובית הלל אסורין. ומודים בביתא טרפה שאסורה, מפני שנגדלה באיסור. ואם תאמר: הדיהתא חשבי בית הלל ביצת נבלה כבשר, דאסיי אפילו כמותה מנכרת בשוק. ובפרק קמא דביצה (נ"ג, א) אמרין: שהשוח את הנרגולת ומצא בה ביצים גמורות – ומותרות לאכלן בחלב. ואפילו רבי יעקב לא פליגי. אלא דקאמר: אם ידו מערות בנידים אסורות, אבל שאנין מערות מותרות ותיךי תרבות גדולות, דגבי איסור נבלה דארייתא החמירו, אבל בשר עוף תחלב נבלה דהקילו. ורבינו תנן, דבביצת נבלה החמירו משום דנבלה הוי דבר דאסור, אבל בשר עוף תחלב דהוי היתר, דכל חד חד באפי נפשיה שרי. וליפרשו מתיישב מה שמפרש בערוך, דלא דאמר רבי פרק "הדר עם הנכרי" (עירובין ס"ב). דאפילו ביעתא כמותה לא ליתרין אישך קמי רביה, דהיינו כגון שחטת הנרגולת ומצא בה ביצים גמורות, דאי בסתם ביצים – אנון אכן צריכין היתה, דאין לך עם הארץ שלא ידע שמותר בחלב. ולפי תירוץ הלבנות גדולות קשיאי: מאי "אפילו", דקאמר: אפילו ביעתא כמותה? אטו מי פשוט היתר זה כל כך? אפי' משאר מילי לא פלוגא דהיא, דלמאן דאמר בשר עוף תחלב דארייתא אסייא. מידי דהוה אביצת נבלה שרי לומר: דלחיי קאמר "ובפרק" – איצת העולם חזו נהנין בו היתר. ובפרק קמא דביצה (נ"ג, א) פשיטא ליה לתלמוד דשרי, גבי האי דאמר רב: ביצה עם יציאת רובה נגמרה. דקאמר: למאי אילעמא דשרי לאוכוחי תחלב, הא כמעי אמה אסייא. והניחא: השהח הנרגולת בו, משמע דפשיטא ליה דלא היה פליגי רב. ועוד ש' לומר: דהיינו טעמא דביצת נבלה חזו תחלב – גזירה דאמר רבי טרפה. וביתא טרפה אסורה, משום דגמרה באיסור. ומיהו, אין נראה תירוץ זה, דהא לא גרמינן ביני דשחלא תברא אטו ביני דשחלא ואטו ביני דטפא טרפה אסורה. **אלא** לא דהניא ליה טרפה כו – ברייתא היא. והוי מצי לאתויי מתניתין דתמורה (ל"ב): כל האסורים המנחב לדוחקין מותרין, ר"ל

שחלא קמא – אסירא, מכאן ואילך – הנה ליה זה וזה גורם, ומותר. **אייתיביה רב אישי לאמימר: ושוין בביתא מריפה שאסורה, מפני שנגדלה באיסור!** – הנתם **בדקפנא מארעא, ולישינו ליה בשחלא קמא!** – אם כן, **נגדלה – גמרה מביעי ליה! – אלא הא דתנן: ודל מרפה, רבי אליעזר אומר: לא יקרב לגבי מזבח, ורבי יהושע אומר: יקרב, כמאי קא מיפילגי – בשנטרפה ולבסוף עיברה, רבי אליעזר סבר: זה וזה גורם – אסור, ורבי יהושע סבר: זה וזה גורם – מותר; אי הכי, אדמיפילגי לגבוה – ליפילגו להדיא! – להודיעך כחו דרבי יהושע, דאפילו לגבוה גמי שרי. – וליפילגו להדיא, להודיעך כחו דרבי אליעזר, דאפילו להדיא גמי אסור! – פת דהיתרא עדיף ליה. ומודים בביתא מרפה שאסורה – בדקפנא מארעא, דחד גורם הוא. רב אחא סבר לה **רב אחא בר יעקב, ומתני לה לדאמימר פדאמרן. רבינא לא סבר לה דרבר רב אחא בר יעקב, ומתני לה לדאמימר בהאי לישא, אמר אמימר: הני ביני דסקפ מרפה, דשחלא קמא – משהינן להו, אי הדרה ומענה – שרוין, ואי לא – אסורין. אייתיביה רב אישי לאמימר: ומודים בביתא מרפה שאסורה, מפני שנגדלה באיסור! אמר ליה: הנתם בדשחלא קמא. – אם כן, נגדלה – גמרה מביעי ליה! – תני: גמרה. – אלא הא דתנן: ודל מרפה, ר' אליעזר אומר: לא יקרב לגבי מזבח, ר' יהושע אומר: יקרב, כמאי קא מיפילגי – בשעעברה ולבסוף מרפה, רבי אליעזר סבר: עובר ירך אמו הוא, ור' יהושע סבר: עובר לאו ירך אמו הוא, אי הכי, אדמיפילגי לגבוה – ליפילגו להדיא! – להודיעך כחו דרבי יהושע. – וליפילגו בהדיא, להודיעך כחו דרבי אליעזר! – פת דהיתרא עדיף ליה. ומודים ודאי בביתא מריפה שאסורה – בדשחלא קמא, מאי טעמא – גופה היא. והלכתא: בזכר – פל שנים עשר חדש, בנקבה – פל שאינה יולדת. אמר רב הונא: פל פריה שאין בו עזם – אינו מתקיים שנים עשר חדש. אמר רב פפא: שמע****

אליעזר אומר: ודל טרפה לא יקרב לגבי מזבח. אלא ניהא ליה לאתויי ברייתא שרבי יהושע הזכיר בה. **כמאי** קא מיפילגי בשנטרפה – לשון הגמרא משמע דלא ראי אמימר – לי זה קשה במאי קא מיפילגי. אלא יש לומר: משום דאסר אממר דשחלא קמא, כל מתוקם ליה פלוגתייהו דעברו. ויש פירום דרבי טרפה נטרפה, דאן כן קם ליה אממר כרבי אליעזר דשמתינו הוא. ולאידך לישנא דלקמן יש לפרש: משום דקסבר טרפה אינה יולדת קא קשה ליה במאי קא מיפילגי, דלא מתוקמא פלוגתייהו בזה וזה גורם אסור. ואם תאמר: ואמאי לא ניהא ליה לרב אישי השתא לאוקמו פלוגתייהו בזה וזה גורם? אלא שמוענין ליה לרבי אליעזר בהדיא בפרק "כל שעה" (פסחים כ"א, א). דקתני: כן היה רבי אליעזר ורבנן, אסור בכל איסורין שבתורה! ויש לומר: דשמא לא שמעי ליה לרב אישי הדיא ברייתא.

ורבי אליעזר סבר זה וזה גורם אסור – כמו שהגויסא כאן, כן יש לה להיות בפרק "כל האסורין" (מנורה ל"א). ויש פירום דרבי טרפה נטרפה, דאן כן קם ליה אממר כרבי אליעזר ולבסוף עיברה, דרבי אליעזר סובר עובר ירך אמו הוא. וליתא. **אי** הכי אדמיפילגי לגבוה ליפילו להדיא – לשון "אי הכי" קשה, דבכל ענין יכול להקשות כן. וצריך למצוא טעם, למה היה מתיישב את המיפילגי לגבוה אי היה מפרש פלוגתייהו בעובר ירך אמו הוא. ויתר מהשתא דמוקי לה בזה וזה גורם. ולאידך לישנא אישכא. **והלכתא** בזכר כל שנים עשר חדש – כמאי דמסקתא הולכתא וטרפה אינה יולדת – אי מתוקמא פלוגתייהו דרבי אליעזר ורבי יהושע אפילו בעובר ירך אמו. ורבי יעקב סובר לאו ירך אמו הוא, וגבי ביצה מודה. לכן אגדאריא גופה – גופה דמאי, ותומה: דבריש "שור שנחט את הפרה" (מנחה מ"א), ומשמע איכא. דאמר רב: פרה שהזיקה – גובה מולדה, מאי טעמא? גופה דיא. תרנגולת שהזיקה – אינו גובה מביצתה, מאי טעמא? פירשא בעלמא דיא. ומשמע דאפילו ליתא לפרה – גובה הכל מולדה. ואמאי? הא אפילו אי סיעה הולד בגניחה, (דאי) ודיחא וולדה גמז – לא היה יכול לגבות מן הולד כל הנזק הדיא וליתא לפרה, כיון בלא ירך אמו הוא. וגבי תרנגולת אמאי אינו גובה מביצתה? ויש לומר: הדיחם מידיי בביצים גמורות. דלא אגדאריא גופה. ורבי יוחנן אמר ליה: אייתי ראיא הדיא שעתא חות אגדאריא גופה. ועסקו. ורבי טרפה אסור. ולענין ליה היינו טעמא, אף על גב דבמאי עובר לא ירך אמו הוא – כן טענין שטות שאני, ותלמי בחיות המהוה, ולעובר יש להענין שטות שאני, ומבאב קמא (ד"א) הדיא ארכתי בו.

שחלא קמא – אסירא, מכאן ואילך – הנה ליה זה וזה גורם, ומותר. **אייתיביה רב אישי לאמימר: ושוין בביתא מריפה שאסורה, מפני שנגדלה באיסור!** – הנתם **בדקפנא מארעא, ולישינו ליה בשחלא קמא!** – אם כן, **נגדלה – גמרה מביעי ליה! – אלא הא דתנן: ודל מרפה, רבי אליעזר אומר: לא יקרב לגבי מזבח, ורבי יהושע אומר: יקרב, כמאי קא מיפילגי – בשנטרפה ולבסוף עיברה, רבי אליעזר סבר: זה וזה גורם – אסור, ורבי יהושע סבר: זה וזה גורם – מותר; אי הכי, אדמיפילגי לגבוה – ליפילגו להדיא! – להודיעך כחו דרבי יהושע, דאפילו לגבוה גמי שרי. – וליפילגו להדיא, להודיעך כחו דרבי אליעזר, דאפילו להדיא גמי אסור! – פת דהיתרא עדיף ליה. ומודים בביתא מרפה שאסורה – בדקפנא מארעא, דחד גורם הוא. רב אחא סבר לה **רב אחא בר יעקב, ומתני לה לדאמימר פדאמרן. רבינא לא סבר לה דרבר רב אחא בר יעקב, ומתני לה לדאמימר בהאי לישא, אמר אמימר: הני ביני דסקפ מרפה, דשחלא קמא – משהינן להו, אי הדרה ומענה – שרוין, ואי לא – אסורין. אייתיביה רב אישי לאמימר: ומודים בביתא מרפה שאסורה, מפני שנגדלה באיסור! אמר ליה: הנתם בדשחלא קמא. – אם כן, נגדלה – גמרה מביעי ליה! – תני: גמרה. – אלא הא דתנן: ודל מרפה, ר' אליעזר אומר: לא יקרב לגבי מזבח, ר' יהושע אומר: יקרב, כמאי קא מיפילגי – בשעעברה ולבסוף מרפה, רבי אליעזר סבר: עובר ירך אמו הוא, ור' יהושע סבר: עובר לאו ירך אמו הוא, אי הכי, אדמיפילגי לגבוה – ליפילגו להדיא! – להודיעך כחו דרבי יהושע. – וליפילגו בהדיא, להודיעך כחו דרבי אליעזר! – פת דהיתרא עדיף ליה. ומודים ודאי בביתא מריפה שאסורה – בדשחלא קמא, מאי טעמא – גופה היא. והלכתא: בזכר – פל שנים עשר חדש, בנקבה – פל שאינה יולדת. אמר רב הונא: פל פריה שאין בו עזם – אינו מתקיים שנים עשר חדש. אמר רב פפא: שמע****

אליעזר אומר: ודל טרפה לא יקרב לגבי מזבח. אלא ניהא ליה לאתויי ברייתא שרבי יהושע הזכיר בה. **כמאי** קא מיפילגי בשנטרפה – לשון הגמרא משמע דלא ראי אמימר – לי זה קשה במאי קא מיפילגי. אלא יש לומר: משום דאסר אממר דשחלא קמא, כל מתוקם ליה פלוגתייהו דעברו. ויש פירום דרבי טרפה נטרפה, דאן כן קם ליה אממר כרבי אליעזר דשמתינו הוא. ולאידך לישנא דלקמן יש לפרש: משום דקסבר טרפה אינה יולדת קא קשה ליה במאי קא מיפילגי, דלא מתוקמא פלוגתייהו בזה וזה גורם אסור. ואם תאמר: ואמאי לא ניהא ליה לרב אישי השתא לאוקמו פלוגתייהו בזה וזה גורם? אלא שמוענין ליה לרבי אליעזר בהדיא בפרק "כל שעה" (פסחים כ"א, א). דקתני: כן היה רבי אליעזר ורבנן, אסור בכל איסורין שבתורה! ויש לומר: דשמא לא שמעי ליה לרב אישי הדיא ברייתא.

ורבי אליעזר סבר זה וזה גורם אסור – כמו שהגויסא כאן, כן יש לה להיות בפרק "כל האסורין" (מנורה ל"א). ויש פירום דרבי טרפה נטרפה, דאן כן קם ליה אממר כרבי אליעזר ולבסוף עיברה, דרבי אליעזר סובר עובר ירך אמו הוא. וליתא. **אי** הכי אדמיפילגי לגבוה ליפילו להדיא – לשון "אי הכי" קשה, דבכל ענין יכול להקשות כן. וצריך למצוא טעם, למה היה מתיישב את המיפילגי לגבוה אי היה מפרש פלוגתייהו בעובר ירך אמו הוא. ויתר מהשתא דמוקי לה בזה וזה גורם. ולאידך לישנא אישכא. **והלכתא** בזכר כל שנים עשר חדש – כמאי דמסקתא הולכתא וטרפה אינה יולדת – אי מתוקמא פלוגתייהו דרבי אליעזר ורבי יהושע אפילו בעובר ירך אמו. ורבי יעקב סובר לאו ירך אמו הוא, וגבי ביצה מודה. לכן אגדאריא גופה – גופה דמאי, ותומה: דבריש "שור שנחט את הפרה" (מנחה מ"א), ומשמע איכא. דאמר רב: פרה שהזיקה – גובה מולדה, מאי טעמא? גופה דיא. תרנגולת שהזיקה – אינו גובה מביצתה, מאי טעמא? פירשא בעלמא דיא. ומשמע דאפילו ליתא לפרה – גובה הכל מולדה. ואמאי? הא אפילו אי סיעה הולד בגניחה, (דאי) ודיחא וולדה גמז – לא היה יכול לגבות מן הולד כל הנזק הדיא וליתא לפרה, כיון בלא ירך אמו הוא. וגבי תרנגולת אמאי אינו גובה מביצתה? ויש לומר: הדיחם מידיי בביצים גמורות. דלא אגדאריא גופה. ורבי יוחנן אמר ליה: אייתי ראיא הדיא שעתא חות אגדאריא גופה. ועסקו. ורבי טרפה אסור. ולענין ליה היינו טעמא, אף על גב דבמאי עובר לא ירך אמו הוא – כן טענין שטות שאני, ותלמי בחיות המהוה, ולעובר יש להענין שטות שאני, ומבאב קמא (ד"א) הדיא ארכתי בו.

חולין פרק שלישי - אלו טרפות דף חז עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - רשטינזולץ"

הטוספת

הני תמרי כדבא לכתר תריסר דיוח שחא שרי - וכינו שמואל גריס "דברים", פירוש: שחתילעו, כמו עבני דכרום ושדה שלקחה בעמרם, בפרק "המקבל" (בבא מציעא ק"ב עין שם), ונבדו בריש גמרא פרק "שלושה מינים" (לה"ב), לאתויי עבנים דכרום, ובאמצע הפרק (דף שם לה"ב) הוא שידר עבנים דכרום, שהרי אין דרך פירות להניח בכד, ועוד דעה ליה למישר "שחתילעו" - וכינו עבם מפרש: שדרך להניח כל דבר בכד, כדאייתא בפרק "חוקת הבתים" (בבא בתרא נ"א, ה) הני שערי כדבא מדרבא אמר ר' יוחנן, ובי"המקד"ק (כרבנן כדבא מ"א): הוה עובדא אדפוק כדא, ובפרק "הדוב" (שם נ"א): במשלם שערי מכדא נקט ואתי תירא, ה"ה הנוצה מצטרפת - פירש הקונטרס: לענין פגול, וגריס: אבל לענין פגול (כרבנן כדבא מ"א): רובינו הם אומר ר' יוחנן משנה בטהרות (פרק א משנה ב) הכנפים הדנוצה משמאות ומטמאות ולא מצטרפין, רבי ישמעאל אומר: הדנוצה מצטרפת, פירש: במדעית לכבישה, דשומר הוה, ותנן במסכת עוקצין (פרק א משנה א) כל שהוא יד ואינו שומר - טמא ומטמא ולא מצטרף, שומר אפילו שאינו יד - טמא ומצטרף, והשואת מייחא ראה מדעית ליה בשומר כלשר אלמא דתי כמו עור, ובשניטלה - כאילו נישל העור, דהוי גלודה וטרפה, רובא דתי עד כאן לא קאמר רבי יהודה שאין רגילות להצביע העוף עם הנוצה, שלא יתכלב, ועד כאן לא קאמר רבי ישמעאל אלא לענין טמאה, דחשיב שומר, אבל לענין אגוני לא מניין.

הני תמרי דכדבא, לכתר תריסר ירחי שתא שריין. אמר רב: לית בקא פרי יומא, וליה דייקבא פת שתא. אמר ליה רב פפא לאביו, והא אמרי אינישי: שב שני אימרא בקתא מנקא, דאימרה ליה: חיותיה לבר מחווא דסחא במאי, וסליק ואיפרך בסדיניו, ואותיבת עליה ויצת מניה, וילא הודעת! אי אמר ליה: וליטעמיה, הא דאמרי אינישי: שיתין מגי פרוילא תלו ליה לבקא בקורניסיה, מי איפא איהו גופיה פתה הוי? אלא - במני דידהו, הכא נמי - בשני דידהו. הני תלם: בתמה פלעת אמר גרלים, או שאין לה אלא שלש - הרי זה מום. אמר רב הונא: לא שנו אפא שחסר יותר ביד, אבל חסר יותר ברגל - טרפה נמי הויא, מאי טעמא? כל יתר פנטול דמו, תהיא חיתתא דהוה לה פרתה סניא דיבי, אייתיה לרבינא, וטרפה מדרב הונא. ואי שפקן להדי - פשרה, תהיא גזבתא דהוה נפקא מפי פסי להובלילא, סבר רב אשי למיטרפה, אמר ליה רב הונא מר בר חייא לרב אשי: כל הני חיוי ברייתא הכי אית להו, תהיא גזבתא דהוה מעברא מפי כסי לכרסא, סבר מר בר רב אשי לאכשורה, אמר ליה רב אושעיא: אפו פולחו בתרא מחיתתא מחיתתיה? היכא דאתמר - אתמר, היכא דלא אתמר - לא אתמר. העיד נתן בר שילא רב מפתאי דציפורי לפני רבי, על שני בני מעום היוצאין מן ההמה פאחד - שהיא טרפה, וכנגוד בעוף - פשרה. במה דברים אמורים - שיוצאין בשני מקומות, אבל יוצאין במקום אחד וקלן עד פאצבע - פשרה. פליגי בה רב אמי ורב אסי, חד אמר: הוא דהררי וערבי, וחד אמר: אף על גב דלא הררי וערבי. בשלמא למאן דאמר: הוא דהררי וערבי - היינו דקתני: עד פאצבע, אלא למאן דאמר: אף על גב דלא הררי וערבי, מאי עד פאצבע? - עד פאצבע מקומה. רבי יהודה אומר: אם נישלה הנוצה פסולה. אמר רבי יוחנן: רבי יהודה ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד. רבי יהודה - הא דאמרן; רבי ישמעאל - דתנן, רבי ישמעאל אומר: הנוצה מצטרפת. אמר רבא: דילמא לא היא! עד כאן לא קאמר רבי יהודה הכא אלא לענין טרפה, דליכא מיד דמנין עליה, אבל לענין איפגול - כרגנן סבירא ליה. ועד כאן לא קאמר רבי ישמעאל אלא לענין איפגול, אבל לענין טרפה - אגוני לא מניין. משננה אחות הדם, והמעושנת, והמזוננת, ושאכלה הרדופני, ושאכלה צואת תרנגולים, או ששתת מים הרעים - פשרה. אכלה סם המות, או שהפישתה נחש - מותרת משום טרפה, ואסורה משום סכנת נפשות. אמר שמואל: הלעיסה חלתית - טרפה, מאי טעמא - דמינקבה להו למעיניה. מתיב רב שיובי: אחות הדם, והמעושנת, ושאכלה הרדופני, ושאכלה צואת תרנגולים, וששתת מים הרעים, הלעיסה תיעה, חלתית ופלפלין, אכלה סם המות - פשרה; הכישה נחש, או ששקבה כלב שוטף - מותרת משום טרפה, ואסורה משום סכנת נפשות. קשיא חלתית אחלתית, קשיא סם המות אסם המות! - חלתית אחלתית לא קשיא: כאן - בעגלו, כאן - בקרטיין. סם המות אסם המות לא קשיא: הא - דידה, הא - דאדם. סם המות אסם המות אסם המות! - תרי גונוי סם המות. מאי תיעה? אמר רב יהודה: עיקרא

שמע מנה - מדרב הונא. הני תמרי דכדבא - שחתילעו, ואין ידוע אם במחבור אם בתלוש. לכתר תריסר ירחי שתא שריין - דאי במחבור התלע - לא הוי חיי עד השתא. בקא - מין זכוב צינצילא, והיא נושבת כצרעה. דייבא - זכוב. אימרא - לשון (איוב לו) "כעת במרום תמריא", נתכבדה על ומרדה עליו, אינשלביויר, לבר מחווא - על שם שהיו בני מחווא מעונגים ושמנים נאמר משל זה עליהם. ויצת מניה - דמוא, מצצת דמו. מני - משקל ששים מני. בקורניסיה - מרטייל, כלומר, דהוה זחיר בר שנסביתו כבדה. במני דידהו - במשקל שלון של בקי, שהוא קל. בשני דידהו - רגעים הן. תנן תלם - בבכורה לענין מומים. לא שנו ר' דקתני: הרי זה מום - לגבות, הא להדיש שרי. אלא שחסר יותר ביד - שחסור זה דבעלת שלש, או יתור זה דבעלת חמש - ביד, שאין לה אלא יד אחד, או איש לה שלש ידיים. כפול די - יתר אחד חסר אחד, והיא כבעלת רגל אחד. וטרפה, דהיא כששתי ידן ברבבה. מניא דיבי - כמו בדיל קרשטנין וירין - ונתבא - כמו נקה בשר. דתוח מעבר מפי כסי להובלילא המסת. לאכשורה - כדאשכחא גזבתא דבי כסי והובלילא. כדאי מחיתא מחיתתו - וכי באריגה אתת ארעוב לכולם? לשון (שמות לו בתרומ) "עוב מדו", התיקן דבור קרו לו איניש אריגה, שמסדר את דבריו. היכא דאתמר - דברייתא הכי אית להו, אימרו, היכא דלא אתמר לא אימרו - ויתר הוא, וכאילו נישל אחד מן המעים נבדו הוא, דכל יתר כנטול דמי. וכן האבדו, דליכא מאן פליגי. ואף על גב דהתנן (חולין מ"א) ותיקן מאן דריאה: לית הלכתא כוותיה דרבא ביתר - הא קאמינא: הווא דקיימא בדרא דאנוי, דקיס להו לרבנן דאורחיהו בחכי, אבל ביני ביני - טרפה, לרבנא כנטול דמי. וגבי גרלים דלא אורחיהו דאי טרפה, היוצאים מן הכהמה כאחד - דאית לה תרתי תדוריי דבנתא ושניהם יוצאין מן הקיבה, זה בראשה זה באמצעה. ויבגין ענין כשרה משתבח להו, הכי קיס להו. ואף על גב דלא שכל עוף דרבו כן, משום דחו חופק ועד הקורקבן נהג על מעיין אתה, תהווא קרי "בני מעים", ובראש הקורקבן יוצאין בני מעים גמורין. אבל יוצאין ממקום אחד - מוכיחן להו. וכלים עד כאנצע - ותורין ומתברין בתוך רוחב אבצע. פליגי בה - בהיכא דיוצאים ממקום אחד, דקתני כשרה. מלפשה - סמוך לנקב היעני מתברקין, כל שיהא היעני יוצא ממקום אחד. רבי יהודה - הא דאמר, דחשיב לה כגלולה שניטל עורה. ורבי ישמעאל נמי חשיב לנוצה כשאר דאמרי: נוצה מצטרפת לכותה לפגל בתטאת העוף, אם מלקה על מנת לאכול כוית כן נוצה ועור ובשר חוץ לזמנו. אפגולי - גרסין. אלא לענין אפגולי

דקסבר לא לכיבוי, לא מנין - וכי ניטל נמי לא איכפת לן. משננה אחוות הדם - שאחזה דם חולתה. ומעושנת - כנס בעט גופה. והמזוננת - חולי ממנת צינה. הרדופני - סם המות לבמהו. מים הרעים - מים מגולים. אכלה סם המות - שהוא סם המות לאדם. נכריא קורש של חלתית - חד הוא ונוקב את בני המעים. חלתית - לז"א. תיעא - תורא בלעו, ועשב מר הוא מאד. וכל אלו קשין לה. כלב שוטף - אמרינן בסדר יומא (פ"ב), רוח רעה שורה עליו, וכשנושר אדם שורה עליו והורגתו. קשיא חלתית - דהכא, אחלתית דשמואל. וקשיא סם המות - דהכא, אסם המות דמתניתין. הא דידה - ברייתא בסם מות דרבננה. שאינו סם המות לאדם. בתרי גונוי סם המות - דבהמה מיייר תנא דברייתא.

רבי יסא בשם רבי יוחנן: ואפילו לבו ביום.

רבי זירא בעא קומי רבי יסא: הקא את מר: אפילו לבו ביום. והקא את מר: אם זמנו יוצא לבו ביום ויחזיר! אמר ליה: אדם מצוי ללות ולפרוע לבו ביום, ואין אדם עשוי לפרוע וללות בו ביום.

רבי חגי בעא קומי רבי יסא: הוא הזמן, והן העדים, והוא הפלוגה, מהו מפני מרע כוחן של לקוחות? אמר ליה:

[דף ה' ע"ב]

בשלא נשתעבדו נכסים. ויש אומרים: בשלא התמו העדים על אותה הפלוגה:

הלכה ח' מתני' מצא אגרות שום ואגרות מזון, ושטרי חליצה ומאונין, ושטרי ברורין, וכל מעשה בית דין – הרי זה יחזיר.

מצא בחפיסה או בגלסקמא תכריך של שטרות, או אגדה של שטרות – הרי זה יחזיר. וכמה היא אגדה של שטרות? שלשה קשורין זה בזה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אחד לווה משלשה – יחזיר ללוה. שלשה לווין מאחד – יחזיר לפלוגה.

מצא שטר בין שטרותיו ואין ידוע מה טיבו – יחזיר מנח עד שיבוא אליהו. אם יש עמו סימפון – יעשה מה שבסימפון.

גמרא רב ירמיה בשם רב: אם היה איש

[דף ו' ע"א]

הדינין – הרי זה יחזיר.

רבי חמא אבוי דרבי הושעיה אומר: אשלי דינין שבגליות, גזלי דינין שבארץ ישראל.

רב המנונא אומר: נכתבה אנו באחד בנים, ניתן הספספ בעשרה בנים – צריכין לכתוב: אף על פי שכתבנו כתב באחד בנים, בן גמרא, שיתן הספספ בעשרה בנים.

רב ירמיה בשם רב: סימפון שיוצא מתחת ידי הפלוגה בכתב ידי הפלוגה – פסול, אני אומר: מתעסק הנה בשטרותיו. הא מתחת ידי אחר – פשר.

רבי יצחק בר נחמן בשם שמואל: לעולם אין סימפון בשר עד שיצא מתחת ידי המלוה בכתב ידי הלוח.

והתניא: שלא פיקדנו אבא, ושלא אמר לנו אבא, ושלא מצינו שטר בין שטרותיו ששטר זה פרוע. הוא אם נמצא – פרוע!

מאי גדון? אמר רבי יוסי בי רבי בון: תיפתר, בגון הדא דייתיקי, שאין אדם מצוי לפנם דייתיקין שלו.

הדרו עלך שנים אוהזין

פרק שני

הלכה א' מתני' אילו מציאות שלו, ואילו שתיב להכריז?

אילו מציאות שלו: מצא פרות מפזרין, מעות מפזרות, בריכות ברשות הרבים, ועגולי דבלה, וכפרות של נחתום, מהרוזות של דגים, ונתיבות של בשר, וגזי צמר תפאות ממדינתך, ואניצי פשתן, ולשונות של ארנמן – הרי אילו שלו:

גמרא מניין לייאוש בעליז מן התורה?

רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יהוּצָדָק: בן תעשה להמורו וגו' (דברים כב, ג) – את שאבוד לו ומצוי לך – את תיב להכריז. ואת שאינו אבוד לו ומצוי לך – אין את תיב להכריז. יצא ייאוש בעלים שאבוד ממנו ומפל אדם.

תני: מצא

[דף ו' ע"ב]

בריכות ברשות הרבים – אינו תיב להכריז. ברשות היחיד – תיב להכריז.

אלומות, בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד – תיב להכריז.

עגולי דבלה – הדא דתימור: באילון עיגוליא רבכביא. פרם באילין ועירייא דאתיין מבצרה – תיב להכריז משום סימני מקום.

נתיבות של בשר ובתוכן פכד אחת או פוליה אחת – תיב להכריז.

מהרוזות של דגים ובתוכן גרם אחד או לכים אחד – תיב להכריו.

הלכה ב' מתני' רבי יהודה אומר: כל שיש בו שני – תיב להכריו. ביצד? מצא עגול ובתוכו חרס, כפר ובתוכו מעות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל פלי אנפוריא – אינו תיב להכריו:

גמרא תני: במשוקע בו.

הכא את מר במשוקע בו, וכא את מר בנתון בו דרף הינחה! הן דתימר במשוקע בו – ברשות הרבים. והן דתימר בנתון בו דרף הינחה – ברשות היחיד. ואפילו ברשות הרבים, בנתון בו דרף הינחה, אני אומר דרף נפילה נפלה עליו.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: פלי אנפוריא – אינו תיב להכריו. אמרה רבי יוחנן ותני לה, ואילו הן: בגון בדי מחטין, וצינוריות, ומהרוזות של קרדומות.

אמוריה דרב יצחק בר טבליי אשפח עזיל פריד במקטורה. אתא גבי רבי יצחק, ואורי ליה פהדא דרבי שמעון בן אלעזר דמתניתין.

אמוריה דרבי יוחנן אשפח עזיל פריד במקטורה. אתא לגבי רבי יוחנן, אמר ליה: הן אשפחותיניה בסומטא בפלטיא? די בעי מיפתרינה פהדא דרבי שמעון בן אלעזר דמתניתין.

הלכה ג' מתני' ואילו תיב להכריו, מצא פרות בכלי, או כלי כמות שהוא. מעות פכים, או כים כמות שהוא. צבורי פרות, וצבורי מעות, שלשה מטבעות זה על גבי זה, פריכות ברשות היחיד, וכפרות של בעל הבית, ונזי צמר חלוקחות מבית האמן, בדי וזן וכדי שמן – תיב להכריו:

גמרא רב יהודה אומר: שלשה מטבעות של שלשה מלכים.

אמר רבי לעזר:

[דף ז' ע"א]

ואפילו שלשתן של מלך אחד ועשויין גודליו. של שלשה מלכים ועשויין שלשה גודליו, או אפילו שלשתן של מלך אחד ועשויין גודליו.

בדי יין וכדי שמון תיב להכריזו. אמר רבי יוחנן: אינן תוהו בגוון אהן מצובה – אינן תיב להכריזו. מהו בגוון אהן מצובה? בגוון אהן קרפיפא של שלשה בני אדם, מפיון דלא ידע למאן מחזרה – אינן תיב להכריזו.

אמר רבי יוסי: את שמע מינה, בר נש תוהו מהלך חזרי רבי חלפתא. נפל מינייהו חד דינר, מפיון דלא ידע למאן מחזרה – אינו תיב להכריזו.

שמעון בר ווה תוה מהלך חזרי רבי לעזר, נפל מיניה דינר, אושטיה ליה שמעון בר ווה. אמר ליה: כבר נתייאשתי מיניה. אמרי: לא איתפיון רבי לעזר אלא לזבוייה לרבי שמעון בר ווה בגין דתוה אינש מסבן.

הלכה ד' מתני' מצא אחר הגפה או אחר הגדר גוזלות מקשרין, או בשבילין שבשדות – תרי זה לא יגע בהן. מצא כלי באשפות, אם מכסה – לא יגע בו, אם מגלה – נוטל ומכריז. מצא בגל או ככתל ישן – תרי אילו שלו. מצא ככתל חדש, מחציו ולחוץ – שלו, מחציו ולפנים – של בעל הבית. אם היה משפירו לאחרים, אפילו מצא בתוך הבית – תרי אילו שלו:

גמרא רב יהודה אמר: ובלבד גוזלות מקושרין בכנפיהן.

רבי בא בר זבדא אשפח קמר מכסי בחפיסה ונקתיה. אזל שאל לרב, אמר ליה: לא עבדת טבות. אמר ליה: חזריה. אמר ליה: לא, דנימא אתא מריה בעי ליה ולא אשכחיה ואיתיאיאש מיניה.

תני: מצא באשפה – תיב להכריז, שדרף האשפה להיטלטל.

מצא בגל ובכותל ישן – תרי אילו שלו. שאני אומר:

[דף ז' ע"ב]

של אמורים היו.

תני: מצא בין פסים לפסים, מן האגף ולפנים – בלפנים. מן האגף ולחוץ – בלחוץ. אם היה מפולש לפנים, אפילו מחציו לחוץ – תרי אילו של בעל הבית. אם היה מפולש לחוץ, אפילו מחציו ולפנים – תרי אילו של מוצאייהו.

היה משפירן לאחרים, אפילו מצא בתוך הבית – תרי אילו שלו.

אמר רבי ירמיה: בפונדק איתפלגון. אכל בהצר – כל עמא מודו שתייב להכריו.

אמר רבי יוסי: בהצר איתפלגון. אכל בפונדק – כל עמא מודו שהוא של מוצאו:

הלכה ה' מתני' מצא בהנות – הרי אילו שלו. בין התכה להנני – הרי הוא של הנני. לפני השולחני – הרי הוא שלו. בין הפסא ולשולחני – הרי הוא של שלחני.

לקח פרות מחברו, או ששילח לו חברו פרות, ומצא בתוכו מעות – הרי אילו שלו. ואם היו צרוזין – נוטל ומכריו.

אף השמלה היתה בכלל כל אלה, ולמה יצאת? להקיש אליה, אלא מה השמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין, אף כל דבר שיש לו סימנין ויש לו תובעין – חייב להכריו:

[דף ה' ע"א]

גמרא אמר רבי לעזר: ביני מתניתא, על גבי פסא שלו, על גבי תיבה שלו.

שמעון בן שטח תוה עסיק בהדא ביתנא, אמרין ליה תלמידוי: רבי ארפי מינה ואנן זבנין לה הדא חמר, ולית את לעי סוגין. ואזלו זבנין ליה הדא חמר מחד סירקאי, ותלי ביה הדא מרגלי אתון לגביה, אמרין ליה: מן בדון לית את צריה לעי תובן. אמר לון: למה? אמרין ליה: זבנינן לה חד חמר מחד סירקאי ותלי ביה הדא מרגלי! אמר לון: וידע בה מרה? אמרין ליה: לא! אמר ליה לון: איזל תור.

לא בן אמר רב הונא ביבי בר גזולון בשם רב: התיבון קומי רבי: אפילו כמאן דמר גזילו של עבד – אסור, כל עמא מודיי שאבידתו – מותרת!

מה אתון סכרין, שמעון בן שטח ברברין תוה? בעי תוה שמעון בן שטח משמע, "בריה אלמהון דיהודאי"! מאגר כל הדין עלמא.

ויידא אמרה דא? רבי חנינה משתעי הדין עובדא, רבנין סבייא זבנין חד ברי דחיטין מאלין דאיסרטוס, ואשבחון ביה הדא צררא דדיגרי, ותורוניה לחון. אמרין: "בריה אלמהון דיהודאי"!

אבא אושעיה איש טוריא, אמרה: אחין לחן לי? אחן מהו חשוב עלי? אית לי טבין מיניה! אית לי סוגין מיניה! אמר ליה: אורייתא גזרת דנתזור! "בריה אלמהון דיהודאי"!

רבי שמואל בר סוקרטאי סלק לרומי, אוכדת מלכתא דילננה דידה, ואשכחיה, אפקת פרוז במדינתא, מאן דמחזר לה בגו שלשים יומין יסב אבן ואבן, בתר שלשים יומין איתרים רישיה לא חזריה גו שלשים יומין. בתר שלשים יומין חזריה אמרה ליה לא תוית במדינתא? אמר לה: אין. אמרה ליה: ולא שמעת קלא דכרוזא? אמר לה: אין. אמרה ליה: ומה מר? אמר לה: מאן דמחזר לה גו שלשים יומין יסב אבן ואבן, בתר שלשים יומין יתרים רישיה. אמרה ליה: ולמה לא חזרתגניה גו שלשים יומין? אמר לה: דלא תימרון בגין דחלתיה עבדית אלא בגין דחלתיה דרתמנא. אמרה ליה: "בריה אלהון דיהודאי!"

אלבסנדרוס מקדון סליק גבי מלכא קצינא. תמא ליה דהב סגין כסף סגין. אמר ליה: לא דתבך ולא כסף, אנא צריך. לא אתית אלא מיחמי פרוכסין דיכוכן חיה אתון ותבין, חיה אתון דינגין.

עד דו עסיק עימיה, אתא בר נש חד דאין עם חכריה, דזבן חדא חלקא וחספתיה, ואשכחון בה סימא דדינגרי. אתון דזבין תוה מר: קיילתא זבנית, סימא לא זבנית. אתון דזבין תוה מר: קיילתא וכל דאית בה זבנית.

עד דאינון עסיקין דין עם דין. אמר מלכא לחד מינניהו, אית לך בר דכר? אמר ליה: אין! אמר לחכריה: אית לך ברת נוקבה? אמר ליה: אין! אמר לון: אסבון דין לדיו, וסימא יתיו לתרויהו!

[דף ה' ע"ב]

שרי גחיה. אמר ליה: למה את גחיה? לא דנית טבאות? אמר ליה: אילו תוה תדין דינא נכבון חיה תויתון דנין? אמר ליה: קטלין דין ודין, וסימא עלת למלכא!

אמר ליה: כל חכי אתון רחמין דהב סוגי! עבד ליה אריסטון, אפיק קומיי קופד דדהב, תרנגולין דדהב. אמר ליה: דהב אנא אכיל? אמר ליה: תיפח רוחיה דתהוא גברא! דהב לית אתון אכלין, ולמה אתון רחמין דהב סוגי?

אמר ליה: דנהא עליכון שמשא? אמר ליה: אין! נחית עליכון מיטרא? אמר ליה: אין! אמר ליה: דילמא אית גביכון בעיר דקיס? אמר ליה: אין! תיפח רוחיה דתהוא גברא! לית אתון חיינ אלא בזכות בעירא דקיקא! דכתיב (תהלים לו, ז): אדם ובהמה תושיע ה'!

הלקה ו' מתני' עד אימתי חייב להכריז? עד כדי שידעו בו שכנים; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: שלשה רגלים, ואחר רגל האחרון שבעת ימים, כדי שילך לביתו שלשה, ויחזור שלשה, ויכריז יום אחד:

גמרא תני: בראשונה – היו מכריזין שלשה רגלים, ואחר רגל האחרון שבעת ימים כדי שילך שלשה ויחזור שלשה, ויכריז יום אחד. משחרב בית המקדש, התקינו – שיהיו מכריזין שלשה ימים. מן הספנה ואילך, התקינו – שיהא מודיע לקרוביו ולשכניו ודייו:

הלקה ז' מתני' אומר את האבדה ולא אומר את סימניה – הרי זה לא יתן לו. הרפאי אף על פי שאומר את סימניה – הרי זה לא יתן לו, שנאמר עד דרש אחיד אתו – עד שתדרש את אחיד אם רפאי הוא ואם אינו רפאי:

גמרא אינהו רפאי? עבד גרמיה מחזור מציאן, ועבד חדא רבא וטבא. תיך הוא עבד רבא וטבא? חמי ליה בירייתא מחזור מציאן, ומפקידין גביה, והוא נסיב כולא ואזיל ליה.

ואית דמרין: אזיל לבנישתא ושמע סימניו, ואזיל לבנישתא חורי, ואמר סימנא, ונסב ליה:

הלקה ח' מתני' כל דבר שהוא עושה ואוכל – יעשה ויאכל. ודבר שאינו עושה ואוכל – ימכור, שנאמר: והשבתו לו – ראה היאך תשיבנו לו.

מה יהא בדמים? רבי טרפון אומר: ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו – חייב באחריותו. רבי עקיבא אומר: לא ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו – אינו חייב באחריותו:

גמרא תני: שלא יאכל עגל לעגלים וסייח לסייחין ותרגול לתרגולין. עובדא הוה בחד פר נש דאשבח חמשה עגליו ותוה מזבין ומוכלינן עד דקמון על חד.

רב יהודה בשם רב: הלכה ברבי טרפון בדבר שיש בו סימן.

רבי בא ורב יהודה בשם רב: מעשה היה והורה רבי ברבי טרפון בדבר שיש בו סימן.

רב יהודה אומר: תלמידי חכמים – אין צריך ליתן סימן.

אמר רב הונא:

[דף ט' ע"א]

הכל מודין שאם היה צרור מעות – לא יגע בהן.

יהודה ברבי עאל לַכְּנִישְׁתָּא, שֶׁבַּק סַנְדְּלוֹי וְאַזְלוֹי. אָמַר: אֵילוּ לֹא אֲזִילִית לַכְּנִישְׁתָּא, לֹא אֲזִלוֹן סַנְדְּלוֹי.

רבי יוסי היה יתיב מתניי, ועל מיתא, מן דקם – לא אָמַר ליה פְּלוּם, וּמִן דִּיתִיב ליה – לֹא אָמַר ליה פְּלוּם:

הִלְכָה ט' מתניי מִצָּא סְפָרִים – קוֹרָא בְּהֵן אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם. וְאִם אֵינּוּ יוֹדַע לְקָרוֹת – גּוֹלְלָן. אֲבָל לֹא יִלְמוּד בְּהֵן בְּתַחֲלָתָהּ. וְלֹא יִקְרָא אַחַר עֲמוּ. מִצָּא כְּסוֹת – מְנַעֲרָה אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם. וְשׁוֹמְתָה לְצוֹרְכָהּ, אֲבָל לֹא לְכַבּוּדוֹ. כְּלֵי כֶסֶף וְכְלֵי נְחֹשֶׁת – מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן לְצוֹרְכּוֹ, אֲבָל לֹא לְשׁוֹחֲקוֹ. כְּלֵי זָהָב וְכְלֵי זָכוּכִית – לֹא יִגַּע בְּהֵן עַד שֶׁיִּבְאֵא אֵלֶיהוּ. מִצָּא שֶׁק אִו קָפְתָּהּ, אִם אֵינּוּ דִרְכּוּ לְמוּל – הֲרִי זֶה לֹא יִשׂוּל:

גמרא תְּנִי: מִצָּא סְפָרִים – קוֹרָא בְּהֵן אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם. אִם אֵינּוּ יוֹדַע לְקָרוֹת – גּוֹלְלָן. וְלֹא יִקְרָא פְּרֻשָּׁה וְיִשְׁנָה, וְלֹא יִקְרָא פְּרֻשָּׁה וְיִתְרַגֵּם, וְלֹא יִפְתַּח בּוֹ יוֹתֵר מִשְׁלֹשָׁה דְּפִינָן, וְלֹא יִקְרוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה בְּכַרְדָּ אַחַד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּחֻדְשִׁים, אֲבָל בִּישָׁנִים – שְׁנַיִם עֶשְׂרֵת חֲדָשׁ.

כְּלֵי כֶסֶף – מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן בְּצוּנִין, אֲבָל לֹא בְּחַמִּין מִפְּנֵי שְׁמִשְׁחִירָן.

כְּלֵי נְחֹשֶׁת – מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן בְּחַמִּין, אֲבָל לֹא עַל יְדֵי הָאוֹר מִפְּנֵי שְׁמִפְחִיתָן.

מְגִרִיפּוֹת וְקִרְדוּפוֹת – מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן בְּרֵד, אֲבָל לֹא בְּקֶשֶׁה.

מְגִרִיפָה – מִקְבֵּל בָּהּ אֶת הַפֵּיטָא וּמְדִיחָהּ וּמְנִיחָהּ בְּמִקּוּמָהּ.

קוֹרְדוּם – מִבְּקַע בּוֹ עֵצִים, אֲבָל לֹא צִינִים וְעֵצֵי זֵית.

בְּשֵׁם שְׁאֵת אֹמֵר בְּמוֹצָא, כֵּךְ אַתָּה אֹמֵר בְּמִפְקִיד.

וְהַמִּפְקִיד כְּסוֹת אֲצֵל חֲבִירוֹ – מְנַעֲרָה אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם, וְאִם הֵיחָה מְרוּבָה – גּוֹבָה שְׁכָרוֹ מִמֶּנָּה.

הִלְכָה י' מתניי אִי זֶה הֵיא אֲבִידָה? מִצָּא חֲמוֹר וּפְרָה רוּעִין בְּדֶרֶךְ – אִין זֶה אֲבִידָה. חֲמוֹר וְכִלְיוֹ תְּפוּכִין, וּפְרָה רְצָה בֵּין תְּפֻרִים – הֲרִי זֶה אֲבִידָה. תְּחִזִּירָה וּבְרָחָה, תְּחִזִּירָה וּבְרָחָה, אֲפִילוּ אֲרַבְעָה וְחֲמִשָּׁה פְּעֻמִּים – חֵיִב. שְׁנֵאָמַר: הֵשֵׁב תְּשִׁיבֶם.

היה בטל מן הפלע – לא יאמר לו: "תן לי סלע", אלא נותן לו שָׁכרוּ כפועל בטל. אם יש שם בית דין – מתנה עמו בפני בית דין. אין שם לפני מי יתנה – שְׁלוּ קודם.

[דף ט' ע"ב]

מצאה ברפת – אינו חייב בה. ברשות הרבים – חייב בה. היתה בין הקברות – אל יפמא לו. אם אמר לו אביו: היפמא, או שאמר לו: אל תחזיר – הרי זה לא ישמע לו.

פירק וטען פירק וטען אפילו ארבעה וחמישה פעמים – חייב, שְׁנָאָמַר (שמות כג, ה): עזוב תעזוב. הלך וישב לו, אמר לו: "הואיל עליך מצוה, אם רצית לפרוק פרוק" – פטור, שְׁנָאָמַר (שם): עמו. היה חולה או זקן – חייב.

מצוה מן התורה לפרוק, אבל לא למעון. רבי שמעון אומר: אף למעון. רבי יוסי הגלילי אומר: אם היה עליו יותר ממשואו – אין זקוק לו, שְׁנָאָמַר (שם) תחת משאו – משאוי שהוא יכול לעמוד בו:

גמרא בכל אתר את מר: מצות עשה קודמת למצות לא תעשה. וכא את אומר: אין מצות עשה קודמת למצות לא תעשה! שְׁנֵיִיא היא, שהוא ואביו חייבין בכבוד המקום.

תני: רובין ולא רבצן, וחזר תני: פורק עמו אפילו מאה פעמים ביום! הן דתימר רובין ולא רבצן – בְּהוּא דמפיל גרמיה. והן דתימר פורק עמו אפילו מאה פעמים – בְּהוּא דאָגִים.

פי תפגע, יכול פגיעה מפוש? תלמוד לומר: פי תראה, אי פי תראה יכול אפילו רחוק מאה מיל? תלמוד לומר פי תפגע. הא ביצד? שיערו חכמים, אחד משבעה ומחצה במיל, וזהו רים.

עזוב תעזוב – זו פריקה. הקם תקים – זו טעינה. רבי שמעון בן יוחי אומר: כלשם שפורקו מן התורה, כך טוענו מן התורה.

חמור ישראל ומשאוי של עבדים – דברי הכל פורק וטוען. חמור עבדים ומשאוי של ישראל, בדברי חכמים – לא פורק ולא טוען, בדברי רבי שמעון – פורק ולא טוען.

הלכה "א מתני" אבדתו ואבדת אביו – שלו קודמת. אבדתו ואבדת רבו – שלו קודמת. אבדת אביו ואבדת רבו – של רבו קודמת לשל אביו, שאביו הביאו לחיי העולם הזה. ורבו שלמדו חכמה הביאו לחיי העולם הבא.

אם הִיָּה אָבִיו שְׁקוּל כְּנֶגֶד רַבּוֹ – אָבֵדְתָּ אָבִיו קוֹדְמָת.

הִיָּה אָבִיו וְרַבּוֹ נוֹשְׂאִין מִשְׂאֵי – מְנִיחַ אֶת שֵׁל רַבּוֹ, וְאַחַר כֵּךְ מְנִיחַ אֶת שֵׁל אָבִיו.

הִיָּה אָבִיו וְרַבּוֹ בְּבֵית הַשָּׂבִי – פּוֹדֶה אֶת רַבּוֹ, וְאַחַר כֵּךְ פּוֹדֶה אֶת אָבִיו. אָבֵל אִם הִיָּה אָבִיו תְּלִמּוּד הֶכֶם – פּוֹדֶה אֶת אָבִיו, וְאַחַר כֵּךְ פּוֹדֶה אֶת רַבּוֹ.

גְּמָרָא תְּנִי: אִי זָהוּ רַבּוֹ שְׁלִמּוּדוֹ הֶכְמָה?

כֹּל שֶׁפִּתַּח לוֹ תַּחֲלִילָה; דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר.

רַבִּי יוֹדֵן אוֹמֵר: כֹּל שֶׁרוּב תְּלִמּוּדוֹ מִמֶּנּוּ.

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כֹּל שֶׁהֵאִיר עֵינָיו בְּמוֹשָׁנְתוֹ.

רַב – כְּרַבִּי מֵאִיר, וְרַבִּי יוֹחֲנָן – כְּרַבִּי יוֹדָה, שְׁמוּאֵל – כְּרַבִּי יוֹסִי.

רַב כְּרַבִּי מֵאִיר, חֵד בַּר נֶשׁ פִּתַּח פּוּמִיָּה דְרַב, וּשְׁמַע דְדַמּוּ, וּבִזְעַ עֲלוּי.

רַבִּי יוֹחֲנָן כְּרַבִּי יוֹדָה, רַבִּי יוֹחֲנָן הָהוּ סְלִיק מִטַּיְבְּרִיָּה לְצַפּוֹרִי, חֵמָא חֵד בַּר נֶשׁ

[דָּף י' ע"א]

גְּבַת מִן תַּמּוֹן, אָמַר לִיה: מַה קָּלָא בְּמִדִּינָתָא? אָמַר לִיה: חֵד רַבֵּן דְּמִדָּ וְכָל עָמָא פְּרִיין מִיטְפָּלָא בֵּיה. יָדַע רַבִּי יוֹחֲנָן דְּהוּא רַבִּי חֲנִינָא. שְׁלַח וְאִיִּתִּי מְאִינִין טַבִּין דְּשׁוּבְתָא וּבִזְעוֹן.

וְלֹא כֵּן תְּנִי: כֹּל קָרַע שְׂאִינֵו שֶׁל בְּחֻלָּה – אֵינֵו קָרַע! רַבִּי יוֹחֲנָן בְּעָה מִיעֶבֶד דְרַבָּה וּמִזְקֵרִיתָהּ.

וְלֹא יָדַעִין אִינֵו מִשּׁוּם דְּהוּא רַבִּיָּה, אִינֵו מִשּׁוּם שְׁמוּעוֹת תְּרַעוֹת.

מִיִּלְתִּיהָ דְרַבִּי חֲיִיָּה בַר וּוָא, בְּצַפּוֹרִי חֵמָא כֹּל עָמָא פְּרִיין. אָמַר לִיה: לְמַה כּוּלִּי עֲלָמָא פְּרִיין? אָמַר לִיה: רַבִּי יוֹחֲנָן יְתִיב דְרִישׁ כְּבִי מִדְרָשָׁא דְרַבִּי בְּנֵיָּה וְכָל עָמָא פְּרִיין מִיִּשְׁמַעִינִיהָ. אָמַר: "כְּרִיָּה רַחֲמֵנָא דְחַמִּי לִי פּוֹרִין עַד דְאַנָּא בְּחַיִּים", וּבְאַגְדָּתָא פְּשִׁמִית לִיה, חוּץ מִמִּשְׁלִי וְקַחֲלָת.

הֵדָא אָמְרָה: כֹּל תְּלִמּוּד וְתִלְמִיד .

שמואל – רבי יוסי, אמר, חד בר נש אסבר לשמואל, בשני מפתחות, אחד יורד לאמת בית השיחי, ואחד פותח בין. שהיה מוריד ידו עד שיהיו היה פותח בין. ושמע דדמו, ובוע עלוי.

הדרו עלך פרק אלו מצייאות

פרק שלישי

הלכה א' מתני' הפסקיד אצל חבירו בהמה או כלים, ונגנבו או שאבדו, שלם ולא רצה לשבע, שהרי אמרו: "שומר הנם נשבע ויוצא", נמצא הנגב – משלם תשלומי כפל. טבח ומכר – משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי הוא משלם? למי שהפקדון אצלו.

נשבע ולא רצה לשלם, נמצא הנגב – משלם תשלומי כפל. טבח ומכר – משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי הוא משלם? לבעל הפקדון.

גמרא מנן תיתי ליה? (שמות כב, ג) אם המצא תמצא בידו הנגבה. וכי אין אנו יודעין שאם ימצא הנגב ישלם שנים, ומה תלמוד לומר שנים ישלם? אם אינו עניין לו, תניהו עניין לשלפניו.

רבי עאל לפירקא דרבי יודן, אמר קומיה דא. אמר ליה: אמור דבתרה: נשבע ולא רצה לשלם, נמצא הנגב – משלם תשלומי כפל, טבח ומכר – משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם? לבעל הפקדון. וישלם למי שהפקדון אצלו!

[דף י' ע"ב]

רבי נסה בשם רבי יונה: (שמות כב, ג) חיים שנים ישלם, למקום שהקדן מהלך – שם הכפל מהלך.

רבי יוחנן ורבי לעזר, רבי נסא מוסיף בשם רבי יוסי בן חנינה: לא סוף דכר שילם, אלא מבין שקיבל עליו לשלם – כמי ששילם. אמר: "משלם אני" – הוששין שמא שלח בו יד.

אמר: "נשבע אני", וראה אותן שמוגלגלין עליו שבועות אחרות, וחסור ואמר: "משלם אני" הוששין.

אמר רבי יוסי: לא חייבה אותו התורה שבועה להחמיר עליו אלא להקל, שאם רצה לשלם – ישלם, ואם רצה לישבע – ישבע.

היו לו עדים שננבכה באונס? הרי הוא דמר רבי לעזר: המזכר קנסו לאחר – לא עשה כלום. היו לו עדים שננבכה בפשיעה – הרי הוא בכלל ישלם, ואחר כך נמצאת הנגיבה, למי משלם? לראשון? או לשני? או לשניה?

[דף י"א ע"א]

הלכה ב' מתני' השוכר פרה מחברו והשאילה לאחר ומתה בדרך – ישבע השוכר שמתה בדרך, והשואל משלם לשוכר.

אמר רבי יוסי: כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של זה? אלא תחזור הפרה לבעלים.

גמרא ויש לו רשות להשאיל? ולא בן תני רבי הוה: אין השואל רשאי להשאיל, ולא השוכר רשאי להשכיר, ולא השואל רשאי להשכיר, ולא השוכר רשאי להשאיל, אלא אם בן נטל רשות מן הבעלים. רבי לא בשם רבי ינאי: והוא שנתן לו להשכיר. וכא והוא שנתן לו רשות לעשות בה אפיטרופא!

רבי אבהו שאל: שאלוה בעלים משוכר ומתה בדרך – ישבע השוכר שמתה בדרך, והשואל משלם לשוכר! ואין ביני, אפילו אכלוה?

אמר רבי אבינא: אכלו, שלקו אכלו.

אמר רבי יוסה: היאך הלה עושה סחורה בפרה של זה? אלא תחזור פרה לבעלים.

הלכה ג' מתני' אמר לשנים: גזלתי את אחד מכם מנה, ואיני יודע אי זה מכם. אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה, ואיני יודע אי זה הוא – נותן לזה מנה ולזה מנה, שהודה מפי עצמו.

שנים שהפקידו אצל אחד, זה מנה וזה מאתים, זה אומר: "מאתים שלי" וזה אומר: "מאתים שלי" – נותן לזה מנה ולזה מנה, והשאר יהא מנח עד שיבוא אליהו.

וכן שני כלים, אחד יפה מנה ואחד יפה אסף זוו, זה אומר: "יפה שלי" וזה אומר: "יפה שלי" – נותן את הקטן לאחד מהן, ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני, והשאר יהא מנח עד שיבוא אליהו.

אמר רבי יוסי: אם בן מה הפסיד תרמאי? אלא הכל יהא מנח עד שיבוא אליהו!

[דף י"א ע"ב]

גמרא רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כאן – בעורריו, כאן – בשותקיו.

רבי יסא בשם רבי יוחנן: כאן – בשׂישׂ עדים יודעיו, וכאן – בשׂאין עדים יודעיו!

רב ירמיה בשם רב: כאן – בנשבע, כאן – בשלא נשבע. תמן אמרין בשם רב: שם – בנשבע, כאן – בשלא נשבע.

רבי ירמיה בעי: אם בשנשבע הוה לו לשתוק. רבי ירמיה סבר מימר? הוה לו לשתוק ולא להודות! רבי יסא סבר מימר: הוה לו לשתוק ולא לישבע!

רבי יוחנן אמר: אם בשנשבע, הוה לו לעשות שליח בית דין! רבי יוחנן סבר מימר: שליח בית דין שעשה גזל.

תניי חורן תני: שליח בית דין שעשה גזל, ולא שליח בית דין שעשה גזל.

אמר רבי אילא: אוף אגז תנינא, ואמר, היא גזילה, היא בעילה, היא מלוח.

הכל מודין בפיקדון דמתניתא, מהדא: אמר לשנים: גזלתי אחד מכם מנה ואיני יודע אי זה הוא!

הלכה ד' מתני' המפקיד פרות אצל חברו, אפלו הן אוכדין – הרי זה לא ינע בהן. רבן שמעון בן גמליאל אומר: ומכור בפני בית דין, מפני השב אבידה לבגליו.

גמרא אמר רבי אבהו: אם אומר את אבודין הן – אל ינע בהן, אף הוא ממציא להן?

רבי אבא בר יעקב בשם רבי יוחנן, רבי אבהו בשם רבי יוחנן: הלכה פרבן שמעון בן גמליאל. פהדא רבי יוחנן חקוקה אפקד גבי רבי הוה רובה חד

[דף י"ב ע"א]

דיסיקוא מלייא חמיו, אתא שאל לרבי: אמר ימכר על פי בית דין בשעת הביעור.

חד בר נש אפקיד גבי רבי הוה בר אשי חד גרב דפותח, אתא שאל לרב, אמר: ימכר על פי בית דין בשעת הביעור.

הלקה ה' מתני' המפקיד פרות אצל חברו – הרי זה יוציא לו חסרונות; לחטין ולארז – תשעה קצאי קבין לכור. לשעורין ולדחן – תשעה קבין לכור. לבסמין ולזרע פשתן – שלשת סאין לכור. הכל לפי המדה, הכל לפי הזמן.

אמר רבי יוחנן בן נורי: וכי מה אכפת לו לעכבר, והלא אוכל בין מהרבה בין מקמעא! אלא אינו מוציא לו אלא לכור בלבד.

רבי יהודה אומר: אם היתה מדה מרבה – אינו מוציא לו חסרונות, מפני שהן מותרות. יוציא לו שתות ליון. רבי יהודה אומר: חומש.

יוציא לו שלשת לגין שמן למאה, לג ומחצה שמרים, ולג ומחצה בלע. אם היה שמן מזקק – אינו מוציא לו שמרים. אם היו קנקנים ישנות – אינו מוציא לו בלע. רבי יהודה אומר: אף המוכר שמן מזקק לחברו כל ימות השנה – הרי זה מקבל עליו לג ומחצה שמרים למאה.

גמרא אמר רבי אמי: בשעת הגורן שנו.

תמן אמרין: אילין עכברייא – רשיעיא, כד חמיין פירי סגין קריין לחביריהון ואכלין עמהון. אמר רבי יוחנן: אובדות הן, מתפורות הן.

יוציא לו שתות ליון. רבי יהודה אומר: חומש. אמר רב אושעיה: בשלא אמר לו: "שמן מזוקק אני מעמיד לך כל השנה", אכל אם אמר לו בן – תייב להעמיד לו שמן מזוקק.

הלקה ו' מתני' המפקיד חבית אצל חברו, ולא יחדו לה הפעלים מקום, וטלמלה ונשברה, אם מתוך ידו נשברה, לצורכו – תייב, לצורכה – פטור. ואם משהניחה, בין לצורכו בין לצורכה – פטור. יחדו לה הפעלים מקום, וטלמלה ונשברה, בין מתוך ידו ובין משהניחה, לצורכו – תייב, לצורכה – פטור.

[דף י"ב ע"ב]

גמרא לא בן אמר רבי לעזר: למה הדבר דומה? לגונב חבית מפרתף חברו, אף על פי שלא ידעו הפעלים בגניבה – צריכין לידע בחזרה! אמר: שנייה היא, שיש רשות עליה.

אמר רבי לעזר: אית אמר, שיש רשות לשומר עליה, מהו לצורכה? בשייחדו לה הפעלים באותו מקום, אכל במקום אחר, בין לצורכו בין לצורכה – פטור.

אית אַנן אַמרינן, שאין רשות לשומר עליה, לא שנייא בין באותו מקום בין במקום אחר, לצורכו – חייב, לצורכה – פטור.

הלכה ז' מתני' המפקיד מעות אצל חברו, צָרְרָן וְהַפְשִׁילָן לְאַחֲרָיו, מִסְרָן

[דף י"ג ע"א]

לְבָנוּ וּלְבֵתוֹ הַקְּטָנִים, וְנָעַל בְּפִנְיָהֶם שְׂלֵא פְרָאוּי – חֵיב, שְׂלֵא שְׂמַר פְּדָרָךְ הַשּׁוֹמְרִין. וְאִם שְׂמַר פְּדָרָךְ הַשּׁוֹמְרִין – פְּטוּר.

גמרא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְתִשְׁמַע מִיָּנֵה, כּר נִשׁ דִּיתֵב לְחֻבְרִיהַ פְּלִיטָרִין בְּשׁוּקָא, מִסְרָן לְבָנוּ וּבֵתוֹ הַקְּטָנִים, נְגַנְבוּ אוּ אָבְדוּ – פְּטוּר מִלְשָׁלִם, שְׂאֲנִי אוֹמַר לֹא עַל דַּעַת פְּלִיטָרִין בְּשׁוּקָא;

מַתִּי אָמְרוּ שׁוֹמֵר הַנֶּסֶם נִשְׁבַּע וְיִוצֵא? בְּזִמְן שְׂשִׁימַר פְּדָרָךְ הַשּׁוֹמְרִין. נָעַל פְּרָאוּי, קָשַׁר פְּרָאוּי, נִתְנָן בְּאַפְוִנְדָתוֹ, צָרְרָן בְּסִדְיָנוּ, וְהַשְׁלִיכֵן לְפָנָיו, נִתְנָן בְּשִׂידָהּ וּבְתִיבָהּ וּבְמַגְדָּל, נְגַנְבוּ אוּ אָבְדוּ – חֵיב בְּשׁוּבָעָה וּפְטוּר מִלְשָׁלִם. וְאִם יֵשׁ עֲדִים שְׁעֵשָׂה כֵּן – אַף מִשְׁבֻּעָה פְּטוּר.

נָעַל שְׂלֵא פְרָאוּי, קָשַׁר שְׂלֵא פְרָאוּי, הַפְּשִׁילָן לְאַחֲרָיו, נִתְנָן פְּרָאוּשׁ נְגוּ וְנְגַנְבוּ – חֵיב לְשָׁלִם!

נִתְנָן בְּמָקוֹם שְׁנוּהַג לִיתָן שְׁלוֹ, אִם הָיָה רְאוּי לְשְׁמִירָה – פְּטוּר, וְאִי לֹא – חֵיב:

הלכה ח' מתני' המפקיד מעות אצל השלחני, אם צרורין – לא ושתמש בהם. לפיכך אם אבדו – אינו חייב באחרייותן. ואם מתרין – ושתמש בהן. לפיכך אם אבדו – חייב באחרייותן. אצל בעל הבית, בין כה ובין כה – לא ושתמש בהן. והננני כבעל הבית; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בשלחני.

גמרא רַב הוּנָא אָמַר, רַבִּי יִרְמְיָהּ בְּעֵי: מַה "צָרְרִין"? בְּחוּתָם, אוּ צָרְרִין שְׂלֵא בְּחוּתָם? אִין תִּימַר בְּחוּתָם, שְׂלֵא בְּחוּתָם – מוּתַר. אִין תִּימַר שְׂלֵא בְּחוּתָם, כָּל שְׁפָן בְּחוּתָם!

הלכה ט' מתני' השולח יד בפקדון – בית שמאי אומרים: ילקח בְּחָסֵר וְיִתֵּר. ובית הלל אומרים: בשעת הוצאתו, ורבי עקיבא אומר: בשעת התביעה. החושב לשלח יד בפקדון – בית שמאי מחייבין. ובית הלל אומרים: אינו חייב עד שישלח בו יד. כיצד? הפה את החכית ונטל ממנה רביעית, ונשברה – אינו משלם אלא רביעית. הגביה ונטל ממנה רביעית, ונשברה – משלם את הכל.

גמרא פִּינֵי מוֹתִינֵתָא: בְּשַׁעַת תְּבִיעֵתָּ בְּבֵית דִּין.

מסכת קדושין פרק ראשון

(דמיון ג, ב-א): "שאי עיניך על שפנים וראי איפה לא שגלת; וימנעו רבבים" וגו'.

ג. איזהו גרעון כסף? רצה לפדות את עצמו בתוך השנים האלו – מחשב את המעות ואת השנים, ונותן לרבו, מפני שיד העבד על העליונה. איזו היא חזקת קרקעות? נעל וגדר ופרץ כל שהוא – הרי זו חזקה. איזו היא חזקת עבדים? נעל לו סנדל, התיר לו סנדלו, והוליך פליו אחריו לבית המרחץ, הפשיטו, הרחיצו, סכו, גרדו, הלבישו הנעילו, הגביהו – קנאו. אמר רבי שמעון: אין לך חזקה גדולה מזו.

ד. וקונה את עצמו בראשי אברים, וקונה את עצמו בכסף על ידי אחרים, ובשטר על ידי עצמו, מפני שהוא כנותן משמאלו לימינו; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: בכסף על ידי עצמו, בשטר על ידי אחרים, ובלבד שיהא הכסף של אחרים, ואומר לו: 'על מנת שאין לך רשות אלא לפדות בו'. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: אף בשטר על ידי אחרים, אבל לא על ידי עצמו.

ה. ספינה נקנית במשיכה. רבי נתן אומר: ספינה ואותיות נקנות במשיכה ובשטר. כתב לא משה, משה לא כתב – לא קנה עד שיכתב וימשה. איזו היא משיכה? בין שמשך בין שהנהיג, בין שקרא לה ובאת אחריו – הרי זו משיכה. איזו היא מסיירה? כל שמסר לו פרוימבא ומוסרה – הרי זו מסיירה. אימתי אמרו מטלטלין נקנין במשיכה, ברשות הרבים או בחצר שאינה של שניהם ברשות הלוקח, פיון שקבל עליו קנה. ברשות המוכר, עד שיגביה או עד שיוציא מרשות הבעלים, ברשות זה, המפקדים אצלו עד שקבל עליו או עד שישכיר לו את מקומו.

ו. החליף עמו קרקעות בקרקעות, מטלטלין במטלטלין, קרקעות במטלטלין, מטלטלין בקרקעות, פיון שזכה זה – נתחייב זה בחליפיו.

א. האשה נקנית בשלש דרכים, וקונה את עצמה בשתי דרכים. נקנית בכסף בשטר ובביאה. בכסף כיצד? נתן לה כסף או שוה כסף, אמר לה: 'הרי את מקדשת לי', 'הרי את מארסת לי', 'הרי את לי לאינתו' – הרי זו מקדשת. אבל נתנה היא לו כסף, או שוה כסף, ואמרה לו: 'הריני מארסת לך', 'הריני מקדשת לך', 'הריני לך לאינתו' – אינה מקדשת. ובשטר כיצד? אין צריך לומר בשטר שיש בו שוה פרוטה, והלא היא מקדשת בדבר שיש בו שוה פרוטה, אלא אפלו כתב על חרס ונתן לה על ניר, ונתן לה – הרי זו מקדשת. ובביאה, כל ביאה שהיא לשם קדושין – מקדשת, שאינה לשם קדושין – אינה מקדשת.

ב. לא ישא אדם אשה עד שתגדל בת אחותו או עד שיימצא את ההגון לו שנאמר (ויקרא יט, כט): "ומלאה הארץ זמה" – זמה היא. רבי אליעזר אומר: זה פנוי שבא על הפנויה שלא לשם אישות. רבי אליעזר אומר: מנין שענוש לפני המקום כאלו בא על אשה ואמה? נאמר כאן "זמה", ונאמר להלן זמה, שנאמר (ויקרא כ, יד): "ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה הוא" וגו'. רבי אליעזר בן יעקב אומר: מתוך שבא על נשים הרבה, ואין ידוע על איזה מהן בא, וכן היא, שבאו עליה אנשים הרבה, ואינה יודעת הרבה, ואין ידוע מאיזו מהן קבלה, נמצא זה נושא את בתו וזה נושא את אחותו, נמצא כל העולם מתמלא ממזרין. יתר על כן אמר רבי אליעזר בן יעקב: לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא במדינה אחרת, שמא ידווגו זה לזה, ונמצא אח נושא אחותו, לכך נאמר: "ומלאה הארץ זמה". רבי יהודה בן בתירא אומר: הרי הוא אומר (ויקרא יט, כט): "ולא תזנה הארץ", מניין הן הפרות זה מזה, שהוא לא כהן ולא לוי, ולא ישראל, הכריעו חכמים לסייע; דברי רבי יהודה בן בתירא, שנאמר

עוֹבְרִין וְשׁוֹבִין נִכְנָסִין לְתוֹכָהּ, וְאִין רוֹאִין אֶת מַה שְׁבַתוֹכוּ, וְכָל שְׂאִין בִּידוֹ אֲמָנוּת, לְמַה הוּא דוֹמָה? לְכֶרֶם פְּרוּץ שְׁבֵהמָה וְחִיָּה נִכְנָסִין לְתוֹכָהּ, וְעוֹבְרִים וְשׁוֹבִים נִכְנָסִין לְתוֹכָהּ וְרוֹאִין מַה שְׁבַתוֹכוּ.

י. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כָּל מִצְוָה שֶׁנִּתְחַיְבוּ בָּהּ יִשְׂרָאֵל קֹדֶם כְּנִיסַתָּן לְאֶרֶץ, נוֹהֶגֶת בְּאֶרֶץ וּבְחוּץ לְאֶרֶץ, וְשֵׁלָא נִתְחַיְבוּ בָּהּ אֵלָא מִשְׁבָּאוֹ לְאֶרֶץ – אִין נוֹהֶגֶת אֵלָא בְּאֶרֶץ, חוּץ מִהִשְׁמַטַּת מַלְוָה וּגְזֵאלַת מִמְּכָר, וְשֵׁלּוּחַ עֶבֶד עֲבָרִי, שְׂאָף עַל פִּי שְׁלָא נִתְחַיְבוּ בָּהּ אֵלָא מִשְׁבָּאוֹ לְאֶרֶץ – נוֹהֶגֶת בְּאֶרֶץ וּבְחוּץ לְאֶרֶץ.

יא. הַעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, מְטִיבִין לוֹ וּמְאַרִיכִין לוֹ אֶת יָמָיו, וְנוֹחַל אֶת הָאֶרֶץ. וְכָל הַעוֹבֵר עֲבָרָה אַחַת, מְרַעִיץ לוֹ וּמְקַצְרִין אֶת יָמָיו, וְאֵינּוּ נוֹחַל אֶת הָאֶרֶץ, עַל זֶה נֶאֱמַר (קְהֵלֶת ט, יח): "וַחֲוָטָא אַחַד יֵאבֵד טוֹבָה הֶרְבֵּה", בְּחֲטָא יְחִידִי שְׁחָטָא זֶה אֵבֵד מִמֶּנּוּ טוֹבוֹת הֶרְבֵּה. לְעוֹלָם יֵהָא אָדָם רוֹאֶה אֶת עֲצָמוֹ כְּאֵלּוֹ חֲצִיו זְכָאִי וְחֲצִיו חֲיִב, עֲשֵׂה מִצְוָה אַחַת – אֲשֶׁרִיו שְׁהַכְרִיעַ אֶת עֲצָמוֹ לְכַף זְכוּת, עֶבֶר עֲבָרָה אַחַת – אוֹי לוֹ שְׁהַכְרִיעַ עֲצָמוֹ לְכַף חוֹבָה, עַל זֶה נֶאֱמַר: "וַחֲוָטָא אַחַד יֵאבֵד טוֹבָה הֶרְבֵּה", בְּשִׁבִיל חֲטָא יְחִידִי שְׁעֲשֵׂה זֶה – אֵבֵד מִמֶּנּוּ טוֹבוֹת הֶרְבֵּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוֹם רַבִּי מְאִיר: לְפִי שְׁהִיחִיד גִּדּוֹן אַחַר רְבוֹ, וְהַעוֹלָם גִּדּוֹן אַחַר רְבוֹ, לְעוֹלָם יֵהָא אָדָם רוֹאֶה אֶת עֲצָמוֹ חֲצִיו זְכָאִי וְחֲצִיו חֲיִב, וְאֶת הָעוֹלָם חֲצִיו זְכָאִי וְחֲצִיו חֲיִב, עֲשֵׂה מִצְוָה אַחַת, אֲשֶׁרִיו שְׁהַכְרִיעַ אֶת עֲצָמוֹ וְאֶת הָעוֹלָם לְכַף זְכוּת, עֶבֶר עֲבָרָה אַחַת, אוֹי לוֹ שְׁהַכְרִיעַ אֶת עֲצָמוֹ וְאֶת הָעוֹלָם לְכַף חוֹבָה, וְעַל זֹאת נֶאֱמַר: "וַחֲוָטָא אַחַד יֵאבֵד טוֹבָה הֶרְבֵּה", בְּחֲטָא יְחִידִי שְׁחָטָא זֶה אֵבֵד מִמֶּנּוּ וּמִן הָעוֹלָם טוֹבוֹת הֶרְבֵּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הִיָּה אָדָם צַדִּיק כָּל יָמָיו, וּבְאַחֲרוֹנָה מֵרַד – אֵבֵד אֶת הַכֹּל, שְׁנֶאֱמַר (יְחֻזְקָאֵל לג, יב): "צַדִּיקֵת הַצַּדִּיק לֹא תִצְלַח בְּיוֹם פְּשָׁעוֹ". הִיָּה אָדָם רָשָׁע כָּל יָמָיו וְעֲשֵׂה תְשׁוּבָה

ז. רְשׁוּת הַגְּבוּהָ בְּכֶסֶף כִּיצַד? גִּזְבַּר שְׁנַתָּן מַעוֹת הַקֹּדֶשׁ בְּמִטְלָטְלִין – קִנְיָה הַקֹּדֶשׁ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא. וּבִהְדִּיּוֹט לֹא קִנְיָה עַד שְׁעָה שְׁיִמְשֵׁךְ. אֲמִירְתוֹ לְגְבוּהָ כְּמִסִּירְתוֹ לַהֲדִיּוֹט, כִּיצַד? הָאוֹמֵר: 'שׁוֹר זֶה עוֹשֶׂה וְכִיתָ זֶה הַקֹּדֶשׁ', אֶפְלוּ מִכָּאֵן וְעַד סוּף הָעוֹלָם – קִנְיָה. וּבִהְדִּיּוֹט – לֹא קִנְיָה עַד שְׁיִחְזִיק וְיִמְשֵׁךְ.

ח. אִיזוֹ הִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהִזְמַן גְּרָמָא? כְּגוֹן סְכָה וְלוֹלָב וּתְפִלִּין. אִיזוֹ הִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה שְׁלָא הִזְמַן גְּרָמָא? כְּגוֹן אֲבָדָה וְשֵׁלּוּחַ הַקֶּץ וּמַעֲקָה וְצִיצִית. רַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר אֶת הַנְּשִׂים מִן הַצִּיצִית, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהִזְמַן גְּרָמָא. אִיזוֹ הִיא מִצְוֹת הַבֵּן עַל הָאֵב? מְאָכִיל וּמִשְׁקָה, מְלַבִּישׁ וּמְכַסֶּה, מוֹצִיא וּמְכַנֵּס וּמְרַחֵץ אֶת פְּנֵיו יָדָיו וְרַגְלָיו, אַחַד הָאִישׁ וְאַחַד הָאִשָּׁה, אֵלָא שְׁהָאִישׁ סִפְקָ בִּידוֹ לְעֲשׂוֹת, וְאִשָּׁה אִין סִפְקָ בִּידָהּ לְעֲשׂוֹת, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ רְשׁוּת אַחֲרֵים עֲלֶיהָ. אִיזוֹ הִיא מִצְוֹת אֵב עַל הַבֵּן? לְמוֹלוֹ, וּלְפִדּוֹתוֹ, וּלְלַמְדוֹ תוֹרָה, וּלְלַמְדוֹ אֲמָנוּת, וּלְהַשִּׂיאָהּ אִשָּׁה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אֵף לְהַשִּׂיטוֹ בְּנֵהָר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שְׂאִין מְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ אֲמָנוּת כְּאֵלּוֹ מְלַמְדוֹ לְסִטּוֹת.

ט. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֵׁישׁ בִּידוֹ אֲמָנוּת לְמַה הוּא דוֹמָה? לְכֶרֶם שְׁמֶקֶף גֵּדֵר, וְלַחֲרִיץ שֶׁהוּא מְקַף סִיג, וְכָל שְׂאִין בִּידוֹ אֲמָנוּת לְמַה הוּא דוֹמָה? לְכֶרֶם שְׂאִין מְקַף גֵּדֵר, וְלַחֲרִיץ שְׂאִין מְקַף סִיג. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִשּׁוֹם רַבֵּן גַּמְלִיאֵל: כָּל שְׁבִידוֹ אֲמָנוּת, לְמַה הוּא דוֹמָה? לְאִשָּׁה שֵׁישׁ לָהּ בְּעַל, בֵּין שֶׁהִיא מְתַקְשֶׁטֶת וּבֵין שְׂאִינָהּ מְתַקְשֶׁטֶת, אִין הַכֹּל מְסַתְּפִלִין בָּהּ. וְאִם אִין מְתַקְשֶׁטֶת אִינָהּ יְרָאָה. וְכָל שְׂאִין בִּידוֹ אֲמָנוּת, לְמַה הוּא דוֹמָה? לְאִשָּׁה שְׂאִין לָהּ בְּעַל, בֵּין מְתַקְשֶׁטֶת בֵּין שְׂאִינָהּ מְתַקְשֶׁטֶת – הַכֹּל מְסַתְּפִלִין בָּהּ. וְאִם אִין מְתַקְשֶׁטֶת לְתוֹכָהּ הִיא לֹא תֵהָא לָהּ מוֹרָא. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוֹם רַבֵּן גַּמְלִיאֵל: כָּל שְׁבִידוֹ אֲמָנוּת, לְמַה הוּא דוֹמָה? לְכֶרֶם גֵּדֵר שְׂאִין בְּהֵמָה וְחִיָּה נִכְנָסִין לְתוֹכָהּ, וְאִין

ונעשה בורסי. 'שאיני אלא בן עיר', והיה בן כרף ונעשה בן עיר. 'שאיני אלא בן כרף', והיה בן עיר ונעשה בן כרף. 'שאיני לי בנים', והיו לו בנים ואחר כך מתו. 'שיש לי בנים', ולא היו לו בנים ואחר כך נולדו - אינה מקדשת. זה הכלל: כל שמתקנים בשעת קדושין, אף על פי שבטל לאחר מכן - הרי זו מקדשת, וכל שאין מתקנים בשעת קדושין, אף על פי שמתקנים לאחר מכן - אינה מקדשת.

ו. 'התקדשי לי בסלע זו', ומשנטלתו מידו, אמרה: 'סבור הייתי שאתה כהן, ואין אתה אלא לוי'. 'שאתה עשיר ואין אתה אלא עני' - הרי זו מקדשת. זה הכלל: כיון שנפלו קדושין לתוך ידה, בין שהטעה הוא אותה, בין שהטעתו היא - הרי זו מקדשת. רבי שמעון אומר: אם הטעה לשבח ממון - הרי זו מקדשת. כיצד? 'בדינר זה של כסף' ונמצא של זהב, רוצה היא בשל זהב יותר משל כסף. 'עני ונמצא עשיר', רוצה היא בעשירותו יותר מבעני. מודה רבי שמעון, שאם הטעה לשבח יוחסין - שאינה מקדשת.

ז. 'התקדשי לי בסלע זו', 'בפרה זו', 'בטלית זו', כיון שלקחה את הסלע, ומשכה את הפרה, והחזיקה את הטלית - הרי זו מקדשת.

ח. 'כנסי לי סלע זו שאני חייב לך', חזר ואמר: 'התקדשי לי בזו', ובשעת מתנה אמר: 'הרי את מקדשת', רצתה - מקדשת. לא רצתה - אינה מקדשת. 'הילך סלע זו שאני חייב לך' בשעת מתנה אמר: 'הרי את מקדשת לי', רוצה - מקדשת, רוצה - אין מקדשת, אם משנטלתו מידו, אף על פי ששניהם רוצין - אינה מקדשת.

ט. 'התקדשי לי בסלע שיש לי בידך' - אינה מקדשת, כיצד יעשה? יטלנו ממנה ויחזר ויתן לה, ויאמר לה: 'הרי את מקדשת לי!' 'התקדשי לי בסלע זו', משנטלתו מידו הטילתו לים או לנהר -

באחרונה - המקום מקבלו, ואין מזכירין לו שוב רשעו, שנאמר (שם): 'ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו' וגו'. כל העוסק בשלשתן, במקרא במשנה ובגדרך ארץ, על זה נאמר (קהלת ד, יב): 'והחוט המשלש לא במהרה ינתק'.

מִסְכַּת קְדוּשִׁין פְּרָק שְׁנִי

א. כשם שאין האיש מקדש לבנו בו ובשלוחו - כך אין האשה מקדשת את בתה בה ובשלוחה.

ב. האומר לאשה: 'הרי את מקדשת לי על מנת שאני יוסף', ונמצא יוסף ושמעון. 'על מנת שאני בסם', ונמצא בסם ובורסי. על מנת שאני בן עיר ונמצא בן עיר וכן כרף - הרי זו מקדשת. 'שאיני אלא יוסף', ונמצא יוסף ושמעון; 'שאיני אלא בסם', ונמצא בסם ובורסי; 'שאיני אלא בן עיר', ונמצא בן עיר וכן כרף - אינה מקדשת.

ג. 'התקדשי לי בזו ובזו', היתה אכלת ראשונה, אם נשתיר בידו שוה פרוטה - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. 'התקדשי בכוס זה ובמה שבתוכו', אם יש בו שוה פרוטה - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. ולא זכתה אלא בו במה שבתוכו בלבד.

ד. 'על מנת שאני עני' והיה עני והעשיר. 'על מנת שאני עשיר', והיה עשיר והעני, 'על מנת שאני בסם', והיה בסם ונעשה בורסי. 'על מנת שאני בורסי', והיה בורסי ונעשה בסם. 'על מנת שאני בן עיר', והיה בן עיר ונעשה בן כרף. 'על מנת שאני בן כרף', והיה בן כרף ונעשה בן עיר. 'על מנת שיש לי בנים', והיו לו בנים ומתו. 'על מנת שאין לי בנים', ולא היה לו בנים, ואחר כך נולדו לו - הרי זה מקדשת.

ה. 'שאיני אלא עני', והיה עשיר והעני. 'שאיני אלא עשיר', והיה עני והעשיר, 'שאיני אלא בסם', והיה בורסי ונעשה בסם. 'שאיני אלא בורסי', והיה בסם

ב. האומר לאשה: 'הרי את מקדשת לי על מנת שאדבר עליך לשלטון ואעשה עמך כפועל', ונתן לה שנה פרוטה - הרי זו מקדשת מזד, עד שיאמר: 'לא דברתי ולא עשיתי'; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אם נתקם התנאי - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. רבי שמעון בן גמליאל אומר: אין תנאי בכתובים שאינו כפול.

ג. 'על מנת שאדבר עליך לשלטון', אם דבר עמה כדרך המדברים - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. 'במה שאדבר עליך לשלטון', אם דבר עמה בשנה פרוטה - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת.

ד. 'על מנת שאעשה עמך כפועל', אם עשה עמה בשנה פרוטה - מקדשת. 'בפעלה שאעשה עמך', אם עשה עמה בשנה פרוטה - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. 'על מנת שאעשה עמך בפעלה למחר', עשה עמה בשנה פרוטה - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת.

ה. 'על מנת שיש לי מאתים זוז' - הרי זו מקדשת, שמא יש לו בסוף העולם. 'על מנת שיש לי במקום פלוני', אם יש לו באותו מקום - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. 'על מנת שיש לי ביד פלוני', אף על פי שאמר אין לו בידי - מקדשת, שמא עשו קנוניא. 'עד שיאמר: יש לו בידי'. אם אמר 'יש לו בידי' - מקדשת ואם לאו - אינה מקדשת.

ו. 'על מנת שאראך מאתים זוז', אם הראה על השלחן - אינה מקדשת, שלא אמר להראותן אלא משלו. 'על מנת שיש לי בית כור עפר' - הרי זו מקדשת, שמא יש לו בסוף העולם. 'על מנת שיש לי בית כור במקום פלוני', אם יש לו באותו מקום - מקדשת, ואם לאו - אינה מקדשת. 'על מנת שאראך בית כור עפר', אם הראה בבקעה - אינה מקדשת, שלא אמר להראות אלא משלו.

אינה מקדשת. 'התקדשי לי במנה' - תנם לאבא ולאביד' - אינה מקדשת. 'על מנת שיקבלם לי' - מקדשת. 'התקדשי לי', ואמרה לו: 'תנוהו לפלוני' - אינה מקדשת. 'על מנת שיקבלם לי' - מקדשת. נתן לה קדושיה, ולא אמר לה: 'הרי את מקדשת לי'; רבי יהודה אומר: אינה מקדשת. רבי יוסי אומר: מקדשת. רבי אומר: אם עסוקין באותו ענין - מקדשת. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: אף על פי שאין עסוקין באותו ענין.

י. 'התקדשי לי במנה זה', ונמצא מנה חסר דינר - אינה מקדשת. היה בו דינר רע - יחליף. היה מונה ומשליך לתוך ידה ראשון ראשון - יכולה היא שתחזור בו עד שעה שיגמר.

יא. זה אומר במנה וזה אומר במאתים, והלך זה לביתו וזה לביתו, ואחר כך תבעו זה את זה וקדשו, אם האיש תבע את האשה - יעשו דברי האשה, ואם האשה תבעה את האיש - יעשו דברי האיש. וכן המוכר חפץ לחברו והיה מונה לתוך ידו - יכול לחזור בו עד שעה שיגמר. זה אומר במנה וזה אומר במאתים, והלך זה לביתו וזה לביתו, ואחר כך תבעו זה את זה, אם הלוקח תבע את המוכר - יעשו דברי מוכר. ואם המוכר תבע את הלוקח - יעשו דברי הלוקח.

מִסְכַּת קְדוּשֵׁין פְּרָק שְׁלִישִׁי

א. האומר לאשה: הרי את מקדשת לי בפקדון שיש לי בידך, הלכה ומצאתו שנגנב או שאבד, אם נשתיר בידה שנה פרוטה - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. ובמלוה, אף על פי שגשתיר בידה שנה פרוטה - אינה מקדשת. רבי שמעון ברבי אלעזר אומר: מלוה כפקדון, אם נשתיר בידה שנה פרוטה - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת.

אומרים כשמעון בן עזאי, ולא כשמעון בן זומא, אלא כל שבני עירו קורין בן. 'בדינר זה של כסף', ונמצא של זהב - אינה מקדשת. כיצד יעשה? יטלנו הימנה, ויחזור ויתנו לה, ויאמר: 'הרי את מקדשת לי'.

מִסְכַּת קְדוּשֵׁין פֶּרֶק רַבִּיעִי

א. הנותן רשות לשלשה לקדש לו אשה. רבי נתן אומר, בית שמאי אומרים: יכולין שנים להעשות עדים, ואחד שליח. בית הלל אומרים: שלשתן שלוחין, ואין יכולין להעיד.

ב. האומר לשלוחו: 'צא וקדש לי אשה פלונית ממקום פלוני, הלך וקדש במקום אחר - אינה מקדשת. 'הרי היא במקום פלוני, והלך וקדשה במקום אחר - הרי זו מקדשת. רבי אליעזר אומר: בכלן - הרי זו מקדשת, עד שיאמר: 'אי אפשי שתקדשנה לי אלא במקום פלוני'.

ג. האומר לחברו: 'צא וקדש לי אשה פלונית', הלך וקדשה לעצמו - מקדשת לשני. 'מעכשיו ולאחר שלשים יום', ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום - מקדשת לשני. כיצד יעשה? אחד נותן גט ואחד כונס. אם היו שני אחים - נפסלה מזה ומזה.

ד. המקדש בטעות ובפחות משוה פרוטה, וכן קטן שקדש, אף על פי ששלח סבלונות לאחר מכאן - אינה מקדשת, שמחמת קדושיין הראשונים שלח. ואם בעל - קנה. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: אף על פי שבעל - לא קנה, שלא היתה בעילה אלא מחמת קדושיין הראשונים.

ה. המקדש בגזלה ובפקדון, או שחטף ממנה סלע וקדשה בו - הרי זו מקדשת. אמר לה: התקדשי לי בסלע שיש בידך - אינה מקדשת. כיצד יעשה? יטלנו מידה, ויחזור ויתן לה, ויאמר: 'הרי את מקדשת לי'.

ז. 'על מנת שירצה פלוני', אף על פי שאמר 'איני רוצה' - מקדשת, שמא ירצה לאחר שעה. 'עד שיאמר רוצה אני', אם אמר 'רוצה אני' - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. על מנת שירצה אבא, אף על פי שלא רצה האב - הרי זו מקדשת, שמא ירצה האב לאחר שעה. מת האב - מקדשת, שמא נתרצה האב שעה אחת לפני מיתתו. מת הבן, זה היה מעשה ובאו ולמדו את האב שיאמר 'איני רוצה'.

ח. כל תנאי שיש בו מעשה בתחלתו - תנאו בטל. כיצד? 'הריני חולצך על מנת שירצה אבא', אף על פי שלא רצה האב - הרי זו מקדשת. 'הריני בועלך על מנת שירצה אבא', אף על פי שלא רצה האב - מקדשת. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: רצה האב - מקדשת. לא רצה - אינה מקדשת, שלא היתה בעילה אלא מחמת תנאי הראשון. כָּלֵל אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר: כָּל תְּנַאי שְׁאֵפְשֵׁר לַעֲשׂוֹת בֵּהּ וּבְשִׁלּוּחָהּ, וְהִתְנָה עִמָּה - תְּנָאוֹ קָיָם. וְכֹל תְּנַאי שְׂאִי אֵפְשֵׁר לַעֲשׂוֹת אֵלָא בְּגוּפָהּ, וְהִתְנָה עִמָּה - תְּנָאוֹ בָטֵל. כִּיצַד? 'הריני מגרשך על מנת שירצה אבא', רצה האב - מגרשת, ואם לאו - אינה מגרשת. 'הריני מקדשך על מנת שירצה אבא', רצה האב - מקדשת. לא רצה האב - אינה מקדשת.

ט. 'על מנת שאם מתי לא תהא זקוקה ליבם' - הרי זו מקדשת ובטל תנאו, שהתנה על מה שכתוב בתורה, וכל המתנה על מה שכתוב בתורה - תנאו בטל. 'על מנת שאין ליד עלי שאר כסות ועונה' - הרי זו מקדשת, ותנאו קיים. זה הכלל: כל המתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שהוא של ממון - תנאו קיים, בדבר שאינו של ממון - תנאו בטל.

י. 'על מנת שאני עשיר', אין אומרים כעשיר שבצעשירים, אלא כל שבני עירו קורין בן. 'על מנת שאני תלמיד חכם', אין

עֶשֶׂר בְּנוֹת - בְּלֶן אֲסוּרוֹת מִן הַסֶּפֶק. אִם אָמַר 'גְּדוּלָה' - לֹא נִתְקַדְּשָׁה אֶלָּא גְּדוּלָה. וְאִם אָמַר 'קִטְנָה' - לֹא נִתְקַדְּשָׁה אֶלָּא קִטְנָה.

י. שְׁנֵי אַחִים שֶׁקִּדְּשׁוּ שְׁתֵּי אַחֲיוֹת, זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְאִיזוֹ קִדֵּשׁ, וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְאִיזוֹ קִדֵּשׁ - שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין מִן הַסֶּפֶק. אִם הָיוּ עֲסוּקִין בַּגְּדוּלָה לְגְדוּלָה וּבִקְטָנָה לְקִטְנָה, אֹמֵר אָנִי: גְּדוּלָה לֹא נִתְקַדְּשָׁה אֶלָּא לְגְדוּלָה, וּקְטָנָה לֹא נִתְקַדְּשָׁה אֶלָּא לְקִטְנָה.

יא. 'קִדְּשִׁיךְ', וְהִיא אֹמֶרֶת: 'לֹא נִתְקַדְּשָׁה אֶלָּא בְּתִי' - הִיא אֲסוּרָה בְּקִרְבּוֹת גְּדוּלָה וְהַגְּדוּלָה מִתְּרַת בְּקִרְבּוֹכִי, וּמִתְּרַת בְּקִרְבּוֹת קִטְנָה, וּקְטָנָה אֲסוּרָה בְּקִרְבּוֹכִי. 'קִדְּשִׁי אֶת בֵּיתְךָ', וְהִיא אֹמֶרֶת: 'לֹא קִדְּשִׁתְּ אֶלָּא אוֹתִי' - אֲסוּרָה בְּקִרְבּוֹת קִטְנָה וּקְטָנָה מִתְּרַת בְּקִרְבּוֹכִי, וּמִתְּרַת בְּקִרְבּוֹת גְּדוּלָה וְהַגְּדוּלָה אֲסוּרָה בְּקִרְבּוֹכִי.

יב. כֹּהֲנֵת וְלוּיָהּ וְיִשְׂרָאֵלִית שֶׁנִּשְׁאָאוּ לְגֵר - הוֹלֵד גֵּר. לְעֶבֶד מִשְׁחָרֵר - הוֹלֵד עֶבֶד מִשְׁחָרֵר. כּוֹתֵי וְעֶבֶד שֶׁבָּאוּ עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהוֹלִידָה בֶּן - הוֹלֵד מִמֶּזֶר. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן: אֵין מִמֶּזֶר אֶלָּא מִן הָאִשָּׁה שֶׁאֲסוּרָה אֲסוּרָה עֲרוּהּ וְחִיבִין עָלֶיהָ כֶּרֶת.

מִסְכַּת קְדוּשִׁין פְּרָק חֲמִישִׁי

א. גֵּרִי, וְחֲרוּרִי, מִמֶּזֶרִי, וּנְתִיבִי, שְׁתוּקִי, וְאֲסוּפִי, וְכָל הָאֲסוּרִין לְבָא בַקְהָל - מִתְּרִים לְבָא זֶה בְּזֶה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר אַרְבַּע קְהֵלוֹת הֵן: קְהַל כֹּהֲנִים, קְהַל לְוִיִּם, קְהַל יִשְׂרָאֵל, קְהַל גֵּרִים. וְהִשְׁאָר - מִתְּרִים לְבָא זֶה בְּזֶה. וְחֲכָמִים אֹמְרִים: שְׁלֹשׁ קְהֵלוֹת הֵן: קְהַל כֹּהֲנִים, קְהַל לְוִיִּם, קְהַל יִשְׂרָאֵל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: כָּל הָאֲסוּרִין בַּקְהָל - וְדָאן בְּדָאן מִתְּרַת, וְדָאן בְּסַפְקָן, וְדָאן בְּסַפְקָן, וְדָאן בְּסַפְקָן - אֲסוּרָה.

ב. אֵלוֹ הֵן הַסֶּפֶקוֹת: שְׁתוּקִי, וְאֲסוּפִי וְכוּתִי. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: מִמֶּזֶר לֹא יִשְׂאָ

ו. הַמִּקְדָּשׁ בְּכֶשֶׁר מַעֲשֵׂר, אֶפְלוּ לְאַחַר שְׁחִיטָה - אֵינָה מִקְדָּשֶׁת. בַּעֲצָמָיו, בְּגִידָיו, בְּקַרְנָיו, בְּטַפְלָיו, בְּדָמוֹ, בְּחֻלְבוֹ, וּבַעֲוֹרוֹ, וּבְגִיזָתוֹ - הָרִי זֶה מִקְדָּשֶׁת. הַמִּקְדָּשׁ, בֵּין בְּקִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים בֵּין בְּקִדְּשֵׁי קָלִים - אֵינָה מִקְדָּשֶׁת. בְּהַקְדָּשׁ בְּמִזֵּד - קִדֵּשׁ מִפְּנֵי שְׁמַעַל. בְּשׂוּגָג - לֹא מַעַל; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: אִם יֵשׁ לוֹ בְּהֵן טוֹבַת הַנָּאָה שׁוּה פְּרוּטָה - מִקְדָּשֶׁת. וְאִם לֹא - אֵינָה מִקְדָּשֶׁת. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּהַקְדָּשׁ, וְדְבָרֵי רַבִּי מֵאִיר בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי.

ז. הַמִּקְדָּשׁ בֵּינֵן נֶסֶךְ, וּבַעֲבוּדַת כּוֹכְבִים, וּבְעִיר הַנְּדָחַת וְיוֹשְׁבֶיהָ, בְּעוֹרוֹת לְבוּבִין, בְּאֲשָׁרָה וּפְרוּתֶיהָ, בְּבִימוּס וּמָה שְׁעָלֶיהָ, בְּמַרְקוּלִים וּמָה שְׁעָלָיו, וּבְכָל דְּבַר שְׁחָל עָלָיו אֲסוּרָה עֲבוּדַת כּוֹכְבִים, כֹּלֵם אֵף עַל פִּי שְׁמַכְרִין, וְקִדֵּשׁ בְּדַמְיָהֶן - אֵינָה מִקְדָּשֶׁת. בְּמֵי חֲטָאֵת וּבְאֶפֶר חֲטָאֵת - מִקְדָּשֶׁת. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: אִם יֵשׁ לוֹ בְּהֵן טוֹבַת הַנָּאָה שׁוּה פְּרוּטָה - מִקְדָּשֶׁת, וְאִם לֹא - אֵינָה מִקְדָּשֶׁת.

ח. הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: 'הָרִי אֶת מִקְדָּשֶׁת לִי לְאַחַר שְׁאֲתַגִּיר', או 'לְאַחַר שְׁתַּתְּגִירי', 'לְאַחַר שְׁאֲשַׁתְּחַרְרִי', 'לְאַחַר שְׁתַּשְׁתַּחֲרַרְרִי', 'לְאַחַר שְׁתִּמּוֹת בַּעֲלִיךְ', 'לְאַחַר שְׁתִּמּוֹת אַחוֹתֶיךָ', או 'לְאַחַר שְׁחֵלְץ לִיךְ יְבַמִּיךְ', כֹּלֵם, אֵף עַל פִּי שְׁנִתְקַים הַתְּנָאִי - אֵינָה מִקְדָּשֶׁת.

ט. 'קִדְּשִׁי אֶת בְּתִי וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְמֵי קִדְּשִׁתֶּיךָ', בָּא אַחַד וְאָמַר: 'אֵנִי קִדְּשִׁתֶּיךָ' - נִאֲמַן לְכַנְסָה. אִם מִשְׁכַּנְסָה, בָּא אַחַד וְאָמַר: 'אֵנִי קִדְּשִׁתֶּיךָ' - לֹא כָּל הַיִּמְנוֹ לְאֲסָרָה. 'קִדְּשִׁי אֶת בְּתִי' - הַקְטָנוֹת בְּכָלֵל וְלֹא הַגְּדוּלוֹת בְּכָלֵל. 'נִתְקַדְּשָׁה בְּתִי' - אֵין הַקְטָנוֹת בְּכָלֵל. 'גִּרְשִׁי אֶת בְּתִי' - הַקְטָנוֹת בְּכָלֵל וְאֵין הַגְּדוּלוֹת בְּכָלֵל. 'נִתְגַּרְשָׁה בְּתִי' - אֵין הַקְטָנוֹת בְּכָלֵל. 'נִשְׁבִּית וּפְדִיתֶיךָ', או 'שְׁנַבְעָלָה לְאַחַד מִן הַפְּסוּלִין' - לֹא כָּל הַיִּמְנוֹ לְאֲסָרָה. 'קִדְּשִׁי אֶת בְּתִי', וְהָיָה לוֹ

שְׂרוּאָה אֶת הַרְרִי בְּאֲמִנּוֹת פְּגוּמָה. רַבִּי מֵאִיר אָמַר: לְעוֹלָם? לְמַד אֶת בְּנוֹ אֲמִנּוֹת נִקְיָה וְקָלָה, וַיִּבְקֶשׁ רַחֲמִים לְפָנָי מִי שֶׁהִנְכָּסִים שְׁלוֹ, שְׂאִין לָךְ אֲמִנּוֹת שְׂאִין בְּהַ עֲנִיּוֹת וְעֲשִׂירוֹת, לְהוֹדִיעָךְ, שְׂאִין עֶשֶׂר וְעֵנִי מִן הָאֲמִנּוֹת.

יג. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אָמַר: מִיָּמַי לֹא רֵאִיתִי אָרִי סָבֵל, צָבִי קֵיץ, שׁוֹעֵל חֲנוּנִי, זָאב מוֹכֵר קְדֻרוֹת, וּבִהֲמָה חִיָּה וְעוֹף שַׁיִשׁ לָהֶם אֲמִנּוֹת. וְהֵם מִתְּפַרְנְסִין שְׁלֹא בְּצַעַר! וְהֵן לֹא נִבְרָאוּ אֱלֹא לְשִׂמְשֻׁנִי! וְאֲנִי לְשִׂמְשׁ אֶת קוֹנִי. וְהֵלֵא דְבָרִים קָל וְחֹמֶר: מַה אֵלֶּנוּ, שְׁלֹא נִבְרָאוּ אֱלֹא לְשִׂמְשֻׁנִי - הֲרֵי הֵן מִתְּפַרְנְסִין שְׁלֹא בְּצַעַר! אֲנִי, שְׁנִבְרָאתִי לְשִׂמְשׁ אֶת קוֹנִי - אֵינּוּ דִין שְׂאֵתְפַרְנֵס שְׁלֹא בְּצַעַר? אֱלֹא שֶׁהֲרַעוֹתִי אֶת מַעֲשֵׂי וְקִפְחָתִי אֶת פְּרִנְסוֹתִי.

יד. רַבִּי נְהוֹרָאִי אָמַר: מִנִּיחַ אֲנִי כָל אֲמִנּוֹת שְׁבַעֲוֹלָם וְאֵינִי מְלַמֵּד אֶת בְּנֵי אֱלֹא תוֹרָה, שְׂאוּכְלִין שְׂכָרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהִקְרָן קִימַת לָהֶם לְעוֹלָם הַבָּא, לְפִי שְׁכָל אֲמִנּוֹת שְׁבַעֲוֹלָם אֵין עוֹמְדִין לְאָדָם אֱלֹא בְּנַעֲרוֹתוֹ, בְּזִמְן שְׂכַחוּ עֲלֵיו, אֲבָל אִם בָּא לִידֵי חִלִּי אוֹ לִידֵי זְקֵנָה אוֹ לִידֵי מַדַּת הַיְסוּרִין, אֵין עוֹשֶׂה מְלֹאכָה, לְסוֹף שְׂמַת בְּרַעֲב. אֲבָל תוֹרָה, מְשַׁמְרָתוֹ לְאָדָם מְכָל רַע בְּנַעֲרוֹתוֹ, וְנוֹתַנָּת לּוֹ אַחֲרִית וְתִקְוָה בְּזַקְנוֹתוֹ, בְּזַקְנוֹתוֹ מֵהוּ אָמַר (תְּהִלִּים צב, טו): "עוֹד יִגְוֹבוּן בְּשִׁיבָה" וְגו'. בְּנַעֲרוֹתוֹ מֵהוּ אָמַר (יִשְׁעִיָּה מ, לא): "וְקוֹי ה' יִחְלִיפוּ כַח יַעֲלוּ אֲבָר כְּנִשְׂרִים" וְגו'. וְכֵן אֶתְהָ מוֹצֵא בְּאַבְרָהָם אֲבִינוּ, שְׁבָרְכוּ הַמְּקוֹם בְּזַקְנוֹתוֹ יִתֵּר מְנַעֲרוֹתוֹ, שְׁנֵאֲמַר (בְּרֵאשִׁית כד, א): "וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בְּיָמָיו וְה' בֵּרַךְ אֶת אֲבְרָהָם בְּכָל". רַבִּי מֵאִיר אָמַר: שְׁלֹא הִיָּתָה לוֹ בַּת. רַבִּי אָמַר מִשֵּׁם רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: שְׁהִיָּתָה לוֹ בַּת. רַבִּי אֱלֶעָזָר הַמּוֹדְעִי אָמַר: זֹו אֲצַטְגְּנִינּוֹת שְׁהִיָּתָה בְּלִבּוֹ שֶׁל אֲבְרָהָם אֲבִינוּ, שֶׁהִכֵּל הָיָו בְּאֵין לְפָנָיו. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי אָמַר: זֹו מְרַגְלִית טוֹבָה שְׁהִיָּתָה תְּלוּיָה בְּצַנְאוֹר שֶׁל אֲבְרָהָם אֲבִינוּ, שְׁכָל חוֹלָה הַרְוָאָה אוֹתָהּ מִיד מִתְּרַפָּא, מְשַׁמַּת

לְהִבִּיא רְאִיָּה עַל הַבָּנִים, וּמִבִּיא רְאִיָּה עַל הַגְּדוֹלִים וְאֵינּוּ מִבִּיא רְאִיָּה עַל הַקְּטָנִים, בְּמָה דְבָרִים אֲמוֹרִים? בְּאִשָּׁה אַחַת, אֲבָל בְּשִׁתֵּי נָשִׁים - מִבִּיא רְאִיָּה עַל הָאִשָּׁה, וְעַל הַבָּנִים, וְעַל הַגְּדוֹלִים, וְעַל הַקְּטָנִים.

י. מִתִּיחַדַּת אִשָּׁה אַחַת עִם שְׁנֵי אֲנָשִׁים, אֲפִלּוּ שְׁנֵיהֶם כּוֹתִים, אֲפִלּוּ שְׁנֵיהֶם עֲבָדִים, אֲפִלּוּ אֶחָד כּוֹתִי וְאֶחָד עֶבֶד, חוּץ מִן הַקְּטָן, שְׂאִינָהּ בּוֹשֶׂה לְשִׂמְשׁ כְּנִגְדּוֹ. אַחֲרוֹתוֹ וְחִמּוֹתוֹ וּשְׂאָר כָּל עֲרִיוֹת שְׁבַתְּוֹרָה - לֹא יִתִּיחַד עִמָּהּ, אֱלֹא עַל פִּי שְׁנַיִם. אֲבָל הִיא לֹא תִתִּיחַד אֲפִלּוּ עִם מֵאָה עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים. רַבִּי אֱלֶעָזָר אָמַר: אִף מִי שִׁישׁ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים, וְאֵין שְׂרוּיָן אֲצֵלוֹ - לֹא יִלְמַד סוֹפְרִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: רֶוֶק לֹא יִרְעֶה בְּהִמָּה דְקָה, וְלֹא יִשְׁנוּ שְׁנֵי רֶוֶקִים בְּטִלִּית אַחַת. וְחֻכְמִים מִתִּירִין. אָמְרוּ לוֹ: לֹא נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כֶּךָ.

יא. הִיָּה רַבִּי מֵאִיר אָמַר: יֵשׁ אִישׁ וְאִשָּׁה שְׁמוּלִידִין חֲמֵשׁ אֲמוֹת, כִּיצַד? עוֹבֵד כּוֹכְבִים שִׁישׁ לוֹ עֶבֶד וְשִׁפְחָה, וְלָהֶם שְׁנֵי בָנִים. נִתְּגִיר אֶחָד מֵהֶם, נִמְצָא אֶחָד גֵּר וְאֶחָד עוֹבֵד כּוֹכְבִים. נִתְּגִיר רֶבֶן וְגִירָן לְעֲבָדִים, וְהוֹלִידוּ בֶן - הַוּלָד עֶבֶד. נִשְׁתַּחֲרַר אֶחָד מֵהֶן וְהוֹלִידוּ בֶן - הַוּלָד מִמְזוֹר. נִשְׁתַּחֲרַרְהָ שִׁפְחָה, וּבָא עֲלֶיהָ אוֹתוֹ עֶבֶד וְהוֹלִידוּ בֶן - הַוּלָד מִשְׁחַרְרָה. נִשְׁתַּחֲרַרוּ שְׁנֵיהֶם וְהוֹלִידוּ בֶן - הַוּלָד עֶבֶד מִשְׁחַרְרָה. יֵשׁ שְׁמוּכֵר אֶת אֲבִיו לְתַן לְאִמּוֹ כְּתָבָה, כִּיצַד? מִי שִׁישׁ לוֹ עֶבֶד וְשִׁפְחָה, וְהוֹלִידוּ בֶן, שְׁחַרְרָה שִׁפְחָתוֹ וּנְשָׂאָהּ, וְכָתַב כָּל נִכְסָיו לְבָנָהּ, זֶה הוּא שְׁמוּכֵר אֶת אֲבִיו לְתַן לְאִמּוֹ כְּתָבָה.

יב. כָּל שְׁעִסְקוֹ עִם הַנָּשִׁים - לֹא יִתִּיחַד עִם הַנָּשִׁים. כְּגוֹן הַצּוֹרְפִין, וְהַסְּרִיקוֹן, וְהַגְּרָדִיִּים, וְהַרְכָּלִים, וְהַגְּרַע, וְהַחֲטִיטִים, וְהַסְּפָרִין, וְהַכּוֹכְבִסִין, וְהַנוֹקְרוֹת, וְהַבְּלָן, וְבִרְסָקִי. רַבִּי מֵאִיר אָמַר: אֵין לָךְ אֲמִנּוֹת שְׁעוֹבְרַת מִן הָעוֹלָם, אֱלֹא אֲשֶׁרִי מִי שְׂרוּאָה אֶת הַרְרִי בְּאֲמִנּוֹת מַעֲלָה. אוֹי לוֹ לְמִי

מהן לחברו: 'כפר זה קרפן אם טועמו אני'. אמר לו חברו: 'אינו קרפן אם טועמו אתה'. 'הריני נזיר אם אוכל כפר זו'. אמר לו חברו: 'איני נזיר אם תאכל' - כל שבטלו דבריו - אסור.

ו. רבי יהודה אומר: האומר 'בירושלים' - לא אמר כלום, עד שידר בדבר הקרב בירושלים. מודים חכמים לרבי יהודה, באומר: הא קרפן, והא עולה, והא מנחה, והא חטאת. תודה ושלמים שאיני אוכל לה' - שמתך, שלא נדר אלא בחיי קרפן.

ז. 'ירושלים', 'לירושלים', 'פירושלים'. 'היכל', 'להיכל', 'פהיכל'. 'מזבח', 'למזבח', 'כמזבח'. 'אימרא', 'לאימרא', 'כאימרא'. 'דירים', 'לדירים', 'כדירים'. 'עצים', 'לעצים', 'כעצים'. 'אישים', 'לאישים', 'כאישים'. 'בזיכין', 'לביזיכין', 'כביזיכין'. כלן שאכל לה' - אסור. לא אוכל לה' - מתר. 'חלין', 'החולין', 'כחלין'. בין 'שאכל לה' בין 'שלא אוכל לה' - מתר. 'לא חלין שאכל לה' - אסור לחלין. 'לא אכל לה', 'לא יאכל לה' - מתר. 'לקרפן לא אוכל לה'; רבי טרפון אומר. 'הרי עלי כבכור'; רבי יעקב אומר, ורבי יהודה מתיר. 'הרי הוא עלי' - אף על פי שלא הזכיר קרפן - הרי זה נדר. 'הרי את עלי כבש אמי', 'כבש אחותי', 'כערה', 'וככלאי הכרם' - מתר, שלא הקדיש כלום.

ח. הנודר בתורה - לא אמר כלום. 'במה שכתוב בה' - אסור. 'אסור בתורה ובמה שכתוב בה' - אסור.

ט. איזה הוא 'אסור' האמור בתורה? האומר: 'הרי עלי שלא לאכול בשר', 'שלא אשתה יין', 'כיום שמת בו רבו', 'כיום שנהרג גדליה בן אחיקם', 'כיום שראיתי ירושלים בחרבנה' - אסור.

י. חמר בנדרים מבשבועות, שהנדרים נוהגין ברשות ובמצוה, מה שאין כן בשבועות. חמר בשבועות מבנדרים,

אברהם אבינו נטלה המקום ותלאה בגלגל חמה. דבר אחר: שלא מרד עשו בימיו. דבר אחר: שעשה ישמעאל תשובה בימיו. אחרים אומרים: בת היה לאברהם אבינו ו'בכל' שמה. וברכו המקום בזנותו יתר מנערותו, וכל כך למה? מפני שעשה את התורה עד שלא באת, שנאמר (בראשית כו, ה): "יעקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמתי מצותי חקותי ותורתי"; 'תורת' לא נאמר אלא 'תורת', מלמד שנתגלו לו טעמי תורה ודקדוקיה.

מִסְכַּת נְדָרִים פָּרָק ראשון

א. האומר 'מינה' - הרי זו שבועה. 'שמאלה' - הרי זו שבועה. 'בשם' - הרי זו שבועה. 'לשם' - הרי זה קרפן.

ב. 'כנדבת רשעים' - לא אמר כלום; שאין רשעים מתנדבין כנדבת פשרים. רבי יהודה אומר: נדר בנזיר, שחסידי הראשונים היו מתאווין להביא קרפן חטאת. ולפי שאין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידם, מה היו עושין? עומדין ומתנדבין נזירות למקום. רבי שמעון בן גמליאל אומר: 'כנדבת פשרין' - לא נדר בנזיר, שחסידי הראשונים לא היו מתנדבין נזירות, אלא הרוצה להביא עולה - מתנדב, ומביא שלמים, ומביא תודה. וארבעה מיני חקמים מתנדב ומביא. אבל בנזירות לא התנדבו, מפני שהן צריכין כפרה עליהן, שנאמר (במדבר ו, יא): "וכפר עליו מאשר חטא על הנפש".

אג. האומר: 'אני נודר' - הרי זה מתר. 'כבר הייתי נודר' - הרי זה אסור. 'קרפן, אם טועמו אני' - מתר. 'לא קרפן ולא טועמו אני' - אסור.

ד. רבן שמעון בן גמליאל אומר: האומר 'במוהי' - לא אמר כלום. ודאמר: 'מוהי מוהי' - הרי אלו פנוין לשבועה.

ה. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: שנים שהיו נודרים זה כנגד זה, אמר אחד

בה הנודר מישראל - אסור בגרים. מן הגרים - מתר בישראל. הנודר מישראל - אסור בפהנים ובלוים. מכהנים ולוים - מתר בישראל. הנודר מן הפהנים - מתר בלוים. מן הלוים - מתר בפהנים. מאוכלי השום; רבי יהודה אוסר אף בכותים, שישראל נהנין לו. לוקח ביתר ומוכר בפחות, רבי יוסי אומר: אין שומעין לו.

בו אינו אומר (שופטים יד): "כי אתה הולך לקחת אשה מפלשתים", עובדי כוכבים מגלי עריות שופכי דמים לא נאמר, אלא הערלים. וכן מציינו שלא נתחתם גזר דין של עובדי כוכבים אלא הערלים, שנאמר (יחזקאל לב): "כלם ערלים" וגו'. רבי אומר: גדולה מילה, שכל מצוות שעשה אברהם אבינו, לא נקרא שלם, עד שמל, שנאמר (בראשית יז): "התהלך לפני יהיה תמים". דבר אחר: גדולה מילה, שאלמלא היא, לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר (רמיהו לג): "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי".

בז אין בין המודר הנאה מחברו סתם למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל, וכלים שאין עושין בהן אכל נפש. המודר הנאה מחברו ומת - מביא לו ארון ותכריכין, חלילין ומקוננות, שאין הנאה למתים. מעדות - עדות קמוץ ועדות נפשות. חולה - נכנס לבקרו. היה לו חולה - אינו נכנס ומבקרו, ושואל בשלומו. היה כהן - זורק עליו דם חטאתו ודם אשמו מפני דרכי שלום, ורוחץ עמו במרחץ, וישן עמו במטה. רבי יהודה אומר: על הקטנה בימות החמה ועל הגדולה בימות הגשמים, רוחץ עמו באמבטי גדולה ומזיע עמו במרחץ קטנה.

בח המודר הנאה מחברו בפני שביעית - לא יורד לתוף שדהו ואינו אוכל מן הנטיעות. בשביעית - יורד לתוף שדהו ואוכל מן הנטיעות.

שהשבועות נוהגת בדבר שיש בו ממש ובדבר שאין בו ממש, מה שאין כן בנדרים. בנדרים כיצד? אמר: 'קונם ספה שאיני עושה', 'לולב שאיני נוטל', 'תפלין שאיני נותן' - אסור בנדרים ומתיר בשבועות. כיצד? אמר: 'קונם שאני ישן, שאני מדבר, שאיני מהלך' - אסור בשבועות ומתיר בנדרים. 'קונם פי מדבר עמך, ידי עושה עמך, רגלי מהלכת עמך' - אסור בנדרים ואסור בשבועות.

יא סתם נדרים להחמיר, מה ראיתך לדור? אמר: איני יודע, אלא שראיתי חברי שהיו נודרין כך - אסור. מי שגדר ועבר על נדרו - אין נשאלין לו, עד שיהגה אסור כימים שנהג בהן התר; דברי רבי מאיר. אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים? בזמן שגדרו לזמן מרבה, אבל בזמן שגדרו לזמן מועט - דיו שלשים יום. רבי יהודה אומר: סתם תרומה ביהודה - אסורה. רבי אלעזר בן רבי צדוק אומר: סתם תרמין: בגליל - אסורין, וביהודה - מתרין.

מסכת נדרים פרק שני

בא רבי אלעזר בן יעקב אומר: הרוצה להדיר את חברו שיאכל אצלו, והלה נדר שלא יאכל אצלו, אף על פי ששניהם נודרין, זה נגד זה - הרי אלו נדרי זרוזין.

בב נדרי הבאי. אמר: 'קונם אם לא נמנית על פסח שאליה שלו שוקלת עשרים ליטרין', אם לא שתייתי יין שלוגו יפה דינר זהב, 'אם לא ראיתי נחש שעביו פקורת בית הבד', כשם שנדרי הבאי מתרות, כך שבועות הבאי מתרות.

בג תולין להרגין, לתרמין, למוכסין, לתרומה ולכותי, ולבית המלך, ואין תולין להן לישראל.

בד הרי נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו, 'טלית זו קרבן עד שתשרף', 'פרה זו קרבן עד שתשחט' - כיון שנקצצו, וכיון שגשרפה, וכיון שגשחטה - יוצא לחלין.

ב,ט 'דָּבַר זֶה הֶקְדָּשׁ', וְאַכְלָהּ, בֵּין הוּא בֵּין חִבְרוּ - הֲרִי זֶה מְעַל, לְפִיכָךְ לֹשׁ לָהּ פְּדִיוֹן. אִם אָמַר: 'הֲרִי הוּא עָלַי', וְאַכְלָהּ - מְעַל בְּטוֹבַת הַנְּאֻתָּו. אַכְלָהּ אַחַר - הֲרִי זֶה לֹא מְעַל, לְפִיכָךְ אֵין לָהּ פְּדִיוֹן; דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: זֶה לֹא מְעַל, וְהִלָּה נוֹטֵל וְאוֹכֵל. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: שֶׁנִּדְרָו קָדָם לְהַפְקָרוֹ.

ב,י כָּשֶׁם שֶׁשְׁנִיָּהֶם אֲסוּרִים לְדוֹר בְּחֻצָּר, כִּךְ שְׁנִיָּהֶם אֲסוּרִין לְדוֹר בְּמִבּוּי. כָּשֶׁם שֶׁשְׁנִיָּהֶם אֲסוּרִין לְגִדְל תְּרַנְגוּלִין, כִּךְ שְׁנִיָּהֶם אֲסוּרִין לְגִדְל בְּהֵמָה דַּקָּה.

ב,יא הִיָּה אֶחָד מֵהֵן רְאוּי לְהַדִּיר אַחֲרֵים הַנְּאֻה עַל חֵלְקוֹ - כּוּפִין אֶת הַרְגִּיל לְמַכּוֹר אֶת חֵלְקוֹ. רְחֻבָּה שְׁדֵרְךָ הֲרַבִּים מִפְּסָקְתָּה - הֲרִי הוּא שֶׁל עוֹלֵי כְּבָל, אֵין דֶּרֶךְ הֲרַבִּים מִפְּסָקְתָּה - הֲרִי הוּא שֶׁל אֲנָשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר.

ב,יב הַמוֹדֵר הַנְּאֻה מְעִירוֹ אוֹ מִבְּנֵי עִירוֹ, וְכֹא אַחַר וַיֵּשֶׁב שֵׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם - מִתֵּר בּוֹ. מִיּוֹשְׁבֵי עִירוֹ וְכֹא אַחַר וַיֵּשֶׁב שֵׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם - אֲסוּר בּוֹ. הַמוֹדֵר הַנְּאֻה מִחִבְרוּ בְּפָנָיו - אֵין נִשְׁאָלִין לוֹ אֶלֶּא בְּפָנָיו, שְׁלֹא בְּפָנָיו - נִשְׁאָלִין לוֹ בְּפָנָיו וְלֹא בְּפָנָיו.

וַיֵּרָא בָלָק בֶּן־צִפּוֹר אֶת כָּל־אֲשֶׁר־עָשָׂה יִשְׂרָאֵל וַחֲזָא בָלָק בֶּן צִפּוֹר ית כל דעבד ישראל לאמוראה: לאמרי:

וַיֵּרָא בָלָק בֶּן צִפּוֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֹמְרֵי – אָמַר: אֵלֹהֵי שְׁנֵי מַלְכִים, שְׁהִינּוּ בְּטוּחִים עֲלֵיהֶם, לֹא עָמְדוּ בַּפְּנִיכֶם; אָנוּ – עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה לְפִיכֶם וַיִּגַּר מוֹאֵב.

וַיִּגַּר מוֹאֵב מִפְּנֵי הָעָם מֵאִד פִּי רַב־הוּא וַיִּקְרַע מוֹאֵב וַדְּחִיל מוֹאֲבָא מִן קָדָם עַמָּא לַחֲדָא אַרִי סְגִי הוּא מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: ועקת למואבאי מן קדם בני ישראל:

וַיִּגַּר – לְשׁוֹן מוֹרָא, כְּמוֹ: "גוּרוּ לָכֶם". וַיִּקְרַע מוֹאֵב – קָצוּ בְּסִינֵיהֶם, כְּמוֹ: "קָצַמְתִּי בְּסִינִי"; וְהוּא מִקְרָא קָצַר.

וַיֹּאמֶר מוֹאֵב אֶל־זַקְנֵי מִדְּוֵן עַתָּה יִלְחָכוּ הַקְּהָל־אֶת־כָּל־סְבִיבֹתֵינוּ כַּלְחָד הַשּׁוֹר אֶת יָרֵק הַשָּׂדֶה וּבָלָק בֶּן־צִפּוֹר מִלָּד לְמוֹאֵב בְּעַת הַהוּא: ויאמר מואב אל זקני מדוון עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו כלחד השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלד למואב בעת ההוא:

אֵל זַקְנֵי מִדְּוֵן – וְהֵלֵא מְעוֹלָם הָיוּ שׁוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה, שְׁנֹאֲמַר: "הַמָּכָה אֶת מִדְּוֵן בַּשָּׂדֶה מוֹאֵב", שְׂבָאוּ מִדְּוֵן עַל מוֹאֵב לְמַלְחָמָה אֲלֵא מִיִּרְאָתוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ שְׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. וּמָה רָאָה מוֹאֵב לְטַל עֲצָה מִמִּדְּוֵן כִּינּוּן שֶׁרָאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל נוֹצְחִים שְׁלֹא כְּמִנְהַג הָעוֹלָם, אָמְרוּ: מִנְהִיגִם שֶׁל אֵלֹהֵי מִדְּוֵן נִתְגַּדַּל; נִשְׁאֵל מִמֶּה מַה מִּדְּתוֹ. אָמְרוּ לָהֶם: אֵין פָּחוּ אֲלֵא כִּפְיוֹ. אָמְרוּ: אַף אָנוּ נְבוֹא עֲלֵיהֶם בְּאֶדָם שְׂפָחוּ כִּפְיוֹ. כַּלְחָד הַשּׁוֹר – כָּל מַה שֶׁהַשּׁוֹר מְלַחֵד, אֵין בּוֹ סִימָן בְּרָכָה. בְּעַת הַהוּא – לֹא הָיָה רְאוּי לְמַלְכוּת. מִנְּסִיכֵי מִדְּוֵן הָיָה, וְכִינּוּן שְׁמַת סִיחוֹן, מִנּוּחֵהוּ עֲלֵיהֶם לְצַרְדָּה שְׁעָה.

וַיִּשְׁלַח מַלְאָכָיִם אֶל־בַּלְעָם בֶּן־בְּעֹר־פְּתוֹרָה אֲשֶׁר עַל־הַנֶּהָר אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹ לְקַרְא־לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עָם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה אֶת־עֵינֵי הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב מִמְּלִי: וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה אשר על הנהר ארץ בני עמו לקראלו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה את עיני הארץ והוא יושב ממלי:

פְּתוֹרָה – כְּשׁוֹלְחָנֵי הַזֶּה שֶׁהַכֹּל מְרִיצִין לוֹ מְעוֹת, כִּד כָּל הַמַּלְכִים מְרִיצִין לוֹ אֲגוּרֹתֵיהֶם. וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, כִּד שֵׁם הַמְּקוֹם. אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ – שֶׁל בָּלָק. מִשֵּׁם הָיָה, וְזֶה הָיָה מִתְּנַבֵּא וְאוֹמֵר לוֹ: עֲתִיד אֶתָּה לְמַלְחָד. וְאִם תֹּאמַר: מִפְּנֵי מַה הַשְּׂרָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂכִינָתוֹ עַל גּוֹי רָשָׁע כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה פִתְחוֹן פֶּה לְאֲמוֹת לֹא־מֵר: אֵלֹהֵי הָיָה לָנוּ נְבִיאִים – חֲזוֹנָנוּ לְמוּטָב. הַעֲמִיד לָהֶם נְבִיאִים, וְהֵם פָּרְצוּ גְדָר הָעוֹלָם; שְׂבַתְחֵלָה הָיוּ גְדוּרִים בַּעֲרִיּוֹת, וְזֶה נִמָּן לָהֶם עֲצָה לְהַפְקִיר עֲצָמָן לְזָנוּת. לְקַרְא לוֹ – הַקְּרִיאָה הַיְתָה שֶׁלּוֹ וְלַחֲנֹאֲתוֹ, שֶׁהָיָה פּוֹסֵק לוֹ מִמּוֹן הַרְבֵּה. עַם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם – וְאִם תֹּאמַר: מַה מְזִיקָה – הִנֵּה כֶּסֶף אֶת עֵינֵי הָאָרֶץ – סִיחוֹן וְעוֹג שֶׁהָיוּ שׁוֹמְרִים אוֹתָנּוּ, עָמְדוּ עֲלֵיהֶם וְהִרְגוּם. וְהוּא יֹשֵׁב מִמְּלִי – חֶסֶר כְּתִיב, קְרוֹבִים הֵם לְהַכְרִיתֵנִי, כְּמוֹ: "כִּי אֲמִילֵם".

וַעַתָּה לְכֵה־נָא אָרְה־לִּי אֶת־הָעָם הַזֶּה כִּי־עַצוֹם הוּא מִמְּנֵי אוֹלֵי אוֹכַל נִפְה־בוֹ וְאֶגְרָשְׁנוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי יִדְעַתִּי אֶת אֲשֶׁר־תִּבְרָךְ מִבְּרַךְ וְאֲשֶׁר תֵּאָר יוֹאָר: וכען איתא כען לוט לי ית עמא הדין ארי תקיף הוא מני מאם אפול לאגחא ביה קרב ואתרכניה מן ארעא ארי ידענא ית דתברך מברך ודתלוט ליט:

נִפְה־בוֹ – אָנִי וְעַמִּי נִפְהָ בָהֶם. דְּבַר אַחַר, לְשׁוֹן מִשְׁנָה הוּא: "מִנְּפָה לוֹ מִן הַדְּמַיִם"; לְחֶסֶר מִמֶּה מְעַט. כִּי יִדְעַתִּי וְגוֹמַר – עַל יְדֵי מַלְחָמַת סִיחוֹן, שֶׁעֲזַרְתּוֹ לְהַכּוֹת אֶת מוֹאֵב.

וַיִּלְכּוּ זַקְנֵי מוֹאֵב וְזַקְנֵי מִדְּוֵן וּקְסָמִים בְּיָדָם וַיָּבֵאוּ אֶל־בַּלְעָם וַיַּדְּבְרוּ אֵלָיו דְּבַרֵי בָלָק: ואלו זקני מואב וזקני מדוון וקסמים בידם ויבאו אל בלעם וידברו אליו דברי בלק:

וּקְסָמִים בְּיָדָם – כָּל מִינֵי קְסָמִים; שְׁלֹא יֹאמַר, אֵין כָּלִי תְּשֻׁמִּישֵׁי עַמִּי. דְּבַר אַחַר: קָסָם זֶה נִטְלוּ בְּיָדָם זַקְנֵי מִדְּוֵן; אָמְרוּ: אִם יָבֵא עַמְּנוּ בַּפְּעַם הַזֹּאת – יֵשׁ בּוֹ מִמֶּשׁ, וְאִם יִדְּחֵנוּ – אֵין בּוֹ תוֹעֵלַת. לְפִיכָה, כְּשֹׁאֲמַר לָהֶם: "לִינּוּ פֹה הַלְּיָלָה", אָמְרוּ: אֵין בּוֹ תַקְוָה, הַנִּיחוּהוּ וְהִלְכוּ לָהֶם; שְׁנֹאֲמַר: "וַיִּשְׁבוּ שְׂרֵי מוֹאֵב עִם בַּלְעָם", אָבַל זַקְנֵי מִדְּוֵן הִלְכוּ לָהֶם.

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינּוּ פֹה הַלְּיָלָה וְהַשְׁבַּתִּי אֶתְכֶם דְּבַר כַּאֲשֶׁר יִדְבַר י־הַנּוֹה אֵלָי וַיִּשְׁבוּ שְׂרֵי־מוֹאֵב עִם־בַּלְעָם: ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבתי אתכם דבר כאשר ידבר י הנוה אלי וישבו שרי מואב עם בלעם:

לִינּוּ פֹה הַלְּיָלָה – אֵין רוּחַ הַקִּדְּשׁ שׁוֹרָה עָלָיו אֲלֵא בַּלְיָה, וְכֵן לְכָל נְבִיאֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם. וְכֵן לְכֹן בְּחִלּוֹם הַלְּיָלָה, שְׁנֹאֲמַר: "וַיָּבֵא אֶל־לֵהִים אֵל לְכֹן הָאֲרָמִי בְּחִלּוֹם הַלְּיָלָה"; כְּאֶדָם הַהוּלָד אֵל פִּילְגִישׁוֹ בְּהַחֲבֵא. כַּאֲשֶׁר יִדְבַר ה' אֵלַי – אִם נְמַלִּיכֵנִי לְלַכַּת עִם בְּנֵי אֲדָם כְּמוֹתְכֶם, אֲלַךְ עִמְכֶם; שְׂמָא אֵין כְּבוֹדוֹ לְתַתִּי לְהִלָּד אֲלֵא עִם שְׂרִים גְּדוּלִים מִמֶּם. וַיִּשְׁבוּ – לְשׁוֹן עֲפָכָה.

וַיָּבֹא אֶל-לֵהִים אֶל-בַּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ:
וַאֲתָא מִימַר מִן קָדָם יִי לֹת בַּלְעָם וַאֲמַר מִן גּוֹבְרִיא
הָאֵלִין דְּעִמָּךְ:

מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ – לְהִטְעוֹתוֹ בָּא. אָמַר: פְּעָמִים שְׁאִין הַפֵּל גְּלוּי לִפְנֵיו, אִין דְּעַתּוֹ שְׁנֵה עָלְיוֹ; אִף אֲנִי אַרְאֵה עֵת שְׁאוּכַל לְקַלֵּל וְלֹא יָבִין.

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-הָאֱלֹהִים בְּלֶק בְּן-צֹפֹר מְלִךְ מוֹאָב
שְׁלַח אֵלַי:
וַאֲמַר בַּלְעָם קָדָם יִי בְּלֶק בֶּר צֹפּוֹר מַלְכָּא דְּמוֹאָב שְׁלַח
לְנַתִּי:

בְּלֶק בֶּן צֹפּוֹר מְלִךְ מוֹאָב – אִף עַל פִּי שְׁאִינִי חָשׁוּב בְּעֵינֵיהּ, חָשׁוּב אֲנִי בְּעֵינֵי הַמְּלָכִים.

הִגִּיה הָעַם הִיִּצָּא מִמִּצְרַיִם וַיִּכַּס אֶת-עֵינָיו הָאָרֶץ עִמָּה
לְכָה קְבֵה-לִי אֹתוֹ אוֹלֵי אוֹכְלֵי הַלֶּחֶם בּוֹ וְגִרְשָׁתָיו:
הָא עִמָּא דְנַפְק מִמִּצְרַיִם וְחָפָא יַת עֵין שְׁמִשָּׂא דְאַרְעָא
כְּעַן אֵיתָא לוֹט לִי יַתִּיה מָאָם אֹכּוּל לְאַגְחָא בֵּיה קָרַב
וַאֲתַרְכְּנֵיהּ:

קְבֵה לִי – זֹו קָשָׁה מִ"אַרְהָ לִי", שֶׁהוּא נוֹקֵב וּמְפָרֵשׁ. וְגִרְשָׁתָיו – מִן הָעוֹלָם. וּבְלֶק לֹא אָמַר אֵלָא "וַאֲגַרְשָׁנוּ מִן הָאָרֶץ"; אִינִי מְבַקֵּשׁ אֵלָא לְהִסְעֵם מֵעַלִי. וּבַלְעָם הִנֵּה שׁוֹנֵאֵם יוֹתֵר מִבְּלֶק.

וַיֹּאמֶר אֶל-לֵהִים אֶל-בַּלְעָם לֹא תִלְךָ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר
אֶת-הָעָם פִּי בְרוּךְ הוּא:
וַאֲמַר יִי לְבַלְעָם לֹא תִיזִיל עִמָּהוֹן לֹא תְלוּט יַת עִמָּא
אַרִי בְרִיךְ הוּא:

לֹא תִלְךָ עִמָּהֶם – אָמַר לוֹ: אִם כּוֹ, אֶקְלָלֶם בְּמִקוּמֵי אָמַר לוֹ: לֹא תֵאָר אֶת הָעָם. אָמַר לוֹ: אִם כּוֹ, אֶבְרַכֶם אָמַר לוֹ: אִינֵם צְרִיכִים לְבִרְכָתָךְ, פִּי בְרוּךְ הוּא. מְשַׁל אֹמְרִים לְצַרְעָה: "לֹא מְדוּבָשָׁךְ וְלֹא מְעוֹקֶצָךְ".

שְׁנִי

וַיִּקָּם בַּלְעָם בַּבֶּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל-שָׂרֵי בְּלֶק לְכוּ אֵלַי
אֲרַצְכֶם בִּי מֵאֵן י-הִנֵּה לַתַּחֲתִי לְהִלְךָ עִמָּכֶם:
וְקָם בַּלְעָם בְּצַפְרָא וַאֲמַר לְרַבְרַבִּי בְּלֶק אִיזִילו
לְאַרְעִכּוֹן אַרִי רַעְנָא קָדָם יִי דְלֹא לְמִשְׁבְּקֵי לְמִיזַל
עִמָּכּוֹן:

לְהִלוּךְ עִמָּכֶם – אֵלָא עִם שָׂרִים גְּדוֹלִים מִכֶּם. לְמַדְנּוּ שְׁרוּחוֹ גְבוּהָהּ, וְלֹא רָצָה לְגַלוּת שֶׁהוּא בְּרִשׁוֹתוֹ שֶׁל מְקוּם אֵלָא בְּלִשׁוֹן גְּסוּת. לְפִיכָךְ "וַיִּסָּף עוֹד בְּלֶק".

וַיִּקְוֹמוּ שָׂרֵי מוֹאָב וַיָּבֹאוּ אֶל-בְּלֶק וַיִּנְאֲמְרוּ מֵאֵן בַּלְעָם
הִלְךָ עִמָּנוּ:
וְקָמוּ רַבְרַבִּי מוֹאָב וַאֲתוּ לְנֹת בְּלֶק וַאֲמָרוּ סָרִיב בַּלְעָם
לְמִיתֵי עִמָּנָא:

וַיִּסָּף עוֹד בְּלֶק שְׁלַח שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבְּדִים מֵאֵלֶּה:
וְאוּסִיף עוֹד בְּלֶק שְׁלַח רַבְרַבִּין סַגִּיאִין וַיִּקִּירִין
מֵאֵלִין:

וַיָּבֹאוּ אֶל-בַּלְעָם וַיִּנְאֲמְרוּ לוֹ פֹּה אָמַר בְּלֶק בְּן-צֹפֹר
אֶל-גַּא תִמְנַע מִהִלְךָ אֵלַי:
וַאֲתוּ לֹת בַּלְעָם וַאֲמָרוּ לִיה כְּדָנּוּ אָמַר בְּלֶק בֶּר צֹפּוֹר
לֹא כְעַן תִּתְמַנַּע מִלְמִיתִי לְנַתִּי:

פִּי-כַבֵּד אַכְבְּדָךְ מֵאֵד וְכָל אֲשֶׁר-תֹּאמַר אֵלַי אֲעִשֶׂה
וּלְכֵה-נָא קְבֵה-לִי אֶת הָעָם הַזֶּה:
אַרִי יִקְרָא אֵינְקִרְנָךְ לְחֻדָּא וְכָל דְּתִימַר לִי אֲעַבִּיד
וְאֵיתָא כְּעַן לוֹט לִי יַת עִמָּא הַדִּין:

פִּי כַבֵּד אַכְבְּדָךְ מֵאֵד – יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהֵייתָ נוֹטֵל לְשַׁעֲבֵר אֲנִי נוֹתֵן לָךְ.

וַיַּעַן בַּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל-עַבְדֵי בְּלֶק אִם-יִתְּנוּ-לִי בְּלֶק
מְלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכְלֵי לְעַבְרֵי אֶת-פִּי י-הִנֵּה
אֶל-לֵהִי לַעֲשׂוֹת קִטְנָה אוֹ גְּדוּלָּה:
וַאֲתִיב בַּלְעָם וַאֲמַר לְעַבְדֵי בְּלֶק אִם יִתִּין לִי בְּלֶק מְלֵי
בֵיתִיה כֶּסֶף וְזָהָב לִית לִי רְשׁוֹ לְמַעַבְרֵי עַל גְּזִירַת
מִימָרָא דִּי אֶל-לֵהִי לְמַעַבְדֵי זַעִירַתָּא אוֹ רַבַּתָּא:

מֵלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב – לְמַדְנּוּ שֶׁנִּפְשׁוּ רַחֲבָה וּמִסְמַד מִמוֹן אַחֲרִים. אָמַר: רָאוּי לוֹ לְמֵן לִי כָּל כֶּסֶף וְזָהָב שְׁלוֹ שְׁהַרִי צְרִיךְ לְשַׁפֵּר חִילוֹת רַבּוֹת, סָפֵק נוֹצָח, סָפֵק אִינּוּ נוֹצָח; וְאֲנִי וְדֹאֵי נוֹצָח. לֹא אוֹכְלֵי לְעַבְרֵי – עַל פְּרָחוֹ גְלָה שֶׁהוּא בְּרִשׁוֹת אַחֲרִים; וְנִתְנַבֵּא פָּאן שְׁאִינּוּ יְכוּל לְבַטֵּל הַבְּרָכוֹת שֶׁנִּתְבְּרְכוּ הָאֲבוֹת מִפִּי הַשְּׂכִינָה.

ועתה שבו נא בזה גם אתם הלילה ואדעה מה יסוף
י-הוה דבר עמי:
וכען אורכו כען הכא אף אתון בליליא ואדע מא
יוסיף יי למללא עמי:

גם אתם – פיו הכשילו: גם אתם סופכם לילך בפחי נפש פראשונים. מה יסוף – לא ישנה דבריו מברכה לקללה; הלואי שלא יוסיף לברך. כאן נתנבא שעמיד להוסיף להם ברכות על ידו.

ויבא א-להים אל-בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא
לך באו האנשים קום לך אתם ואף את-הדבר אשר-
אדבר אליך אתו תעשה:
ונאתא מימר מן קדם יי בבלעם ליליא ויאמר ליה אם
למקרי לך אתו גובריא קום איזיל עמהון וברם ית
פתגמא דאמליל עמך יתיה תעביד:

אם לקרא לך – אם הקריאה שלך, וסבור אתה לטל עליה שחר, קום לך אתם. ואף – על פרקו, "את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה". ואף על פי כן – וילך בלעם; אמר: שמא אפתנו ויתרצה.

שלישי

ויקם בלעם בבקר ויחבש את-אתנו וילך עם-שרי
מואב:
ויקם בלעם בצפרא וזריז ית אתניה ואזל עם רב רבי
מואב:

ויחבש את אתנו – מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה, שחבש הוא בעצמו. אמר הקדוש ברוך הוא: רשע, כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר: "וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו". עם שרי מואב – לבו כלבם שנה.

ויחר-אף א-להים פי-הולך הוא ויתנצב מלאך י-הוה
בדרך לשטן לו והוא רכב על-אתנו ושני נערי עמו:
ותקיה רוגזא דיי ארי אזיל הוא ואתעתד מלאכא דיי
באורחא לשטן ליה והוא רכיב על אתניה ותרין
עולימוהי עמיה:

פי הולך הוא – ראה שהדבר רע בעיני המקום, ונתאנה לילה. לשטן לו – מלאך של רחמים הנה, והנה רוצה למנעו מלחטא, שלא יחטא ויאבד. ושני נערי עמו – מכאן לאדם חשוב היוצא לדרך, יוליך עמו שני אנשים לשמשו, וחונרים ומשמשים זה את זה.

ותרא האתון את-מלאך י-הוה נצב בדרך ותרבו
שלופה בידו ונתט האתון מן-הדרך ותלה בשגה ויך
בלעם את-האתון להטתה הדרך:
ותחא אתנא ית מלאכא דיי מעתד באורחא ותרביה
שליפא בידיה וסטת אתנא מן אורחא ואזלת בתקלא
ומחא בלעם ית אתנא לאסטיוהי לאורחא:

ותרא האתון – והוא לא ראה; שנתן הקדוש ברוך הוא רשות לבהמה לראות יותר מן האדם, שמתוך שיש בו דעת, תטרף דעתו כשיראה מזיקין. ותרבו שלופה בידו – אמר: רשע זה הניח כלי אמונותו, שפלי זינן של אמות העולם בתרב, והוא בא עליהם בפיו, שהוא אמונת שלקם; אף אני אתפש את שלו ואבא עליו באמונתו. וכן הנה סופו: "ואת בלעם בן בעור הרגו בתרב".

ויעמד מלאך י-הוה במשעול הכרמים גדר מזה
וגדירא מפה:
ויקם מלאכא דיי בשביל פרמיא אתרא דגדירא מפה
וגדירא מפה:

במשעול – בתרגומו, "בשביל"; וכן: "אם ישפך עפר שמרון לשעלים", אם יספיק כל עפר שמרון להיות נדבק בכפות הרגלים בהלוכו; וכן: "מי מיד בשעלו מים", ברגליו ובהלוכו. גדר מזה וגדר מזה – סתם גדר של אבנים הוא.

ותרא האתון את-מלאך י-הוה ותלחץ אל-הקיר
ותלחץ את-רגל בלעם אל-הקיר ויסף להפתה:
ותחא אתנא ית מלאכא דיי ואדחיקת עם פותלא
ודחיקת ית רגלא דבלעם לכותלא ואוסיף לממחה:

ותלחץ – היא עצמה. ותלחץ – את אחרים, את רגל בלעם.

ויוסף מלאך י-הוה עבור ויעמד במקום צר אשר
אין-דרך לנשות ימין ושמאול:
ואוסיף מלאכא דיי עבר וקם באתר עק דלית אורח
למסטי לימינא ולשמאלא:

ויוסף מלאך ה' עבור – לעבר עוד לפניו להלן, להיות לפניו במקום צר, כמו: "והוא עבר לפניהם". ומדרש אגדה יש בתנחומא: מה ראה לעמד בשלשה מקומות סימני אבות הראהו.

ותרא האתון את-מלאך י-הוה ותרפץ תחת בלעם
ויחר-אף בלעם ויך את-האתון במקל:
ותחא אתנא ית מלאכא דיי ורבעת תחות בלעם
ותקיה רוגזא דבלעם ומחא ית אתנא בחוטרא:

ויפתח י-הוה את-פני האתון ותאמר לבלעם מה-
עשיתי לך כי הפיתני זה שלש רגלים:
ופתח יי ית פומא דאתנא ואמרת לבלעם מא עבדתי
לך ארי מחיתני דנו תלת זמנין:

זה שלש רגלים – רמזה לו: אתה מבקש לעקר אמה החוגגת שלש רגלים בשנה.

ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי לו יש-חרב בידי
כי עתה הרגתיך:
ואמר בלעם לאתנא ארי חייבת בי אלו פון אית
חרבא בידי ארי כעו קטלתיך:

התעללת – פתרגומו, לשון גנאי ובזיון. לו יש חרב בידי – גנות גדולה הנה לו דבר זה בעיני השורים: זה הולך להרג אמה שלמה בפיו, ולא אתון זו צריד קלי זון .

ותאמר האתון אל-בלעם הלא אנכי אתנך אשר-
רכבת עלי מעודך עד-היום הנה ההספן הספנתי
לעשות לך כה ויאמר לא:
ואמרת אתנא לבלעם הלא אנא אתנך דרכיבת עלי
מדאיתך עד יומא הדין המילך אליפנא למעבד לך
כדין ואמר לא:

ההספן הספנתי – פתרגומו; וכן: "הלאל יספן גבר". ורבותינו דרשו מקרא זה בגמרא, אמרו ליה: מאי טעמא לא רכבת אסוסקא אמר להון: ברטיבא שדאי ליה כוליה, כדאיתא במסכת עבודה זרה.

ויגל י-הוה את-עיני בלעם וירא את-מלאך י-הוה
נצב בדרך וחרבו שלפה ביגדו ויקד וישתחו לאפיו:
ויגלא יי ית עיני בלעם ויחזא ית מלאכא דיי מעתד
באורחא ותרביה שליפא בידיה וכרע וסגיד לאפוהי:

ויאמר אליו מלאך י-הוה על-מה הפית את-אתנך זה
שלוש רגלים הנה אנכי יצאתי לשטן פי-יכרט הדרך
לנגדי:
ואמר ליה מלאכא דיי על מא מחיתא ית אתנך דנו
תלת זמנין הא אנא נפקית לשטן ארי גלי קדמי דאת
רעי למיזל באורחא לקבלי:

פי יכרט הדרך לנגדי – רבותינו חכמי המשנה דרשוהו נוטריקון: יראה, ראתה, נטתה, בשביל שהדרך לנגדי, כלומר: לקנאתי ולהקניטני. ולפי משמעו: כי חרד הדרך לנגדי, לשון רטט; כי ראיתי בעל הדרך ומהר הדרך שהוא לכעסי ולהמראתי. ומקרא קצר הוא, כמו: "ותכל דוד", שרוצה לומר: ותכל נפש דוד. לשון אחר: "יכרט" לשון רצון, וכן: "ועל ידי רשעים ירטני"; מפני ומנחם אותי על ידי רשעים, שאינו אלא מקניטים.

ותראגלי האתון נתט לפני זה שלש רגלים אולי נטתה
מפני כי עתה גם-אתכה הרגתי ואותה התחית:
ויחזתני אתנא וספית מן קדמי דנו תלת זמנין אלו פון
לא ספית מן קדמי ארי כעו אף יתך קטלית ויתה
קיימית:

אולי נטתה – כמו 'לולא'; פעמים ש'אולי' משמש בלשון 'לולא'. גם אתכה הרגתי – הרי זה מקרא מסרס, והוא כמו "גם הרגתי אותך"; כלומר: לא העפכה בלבד קראתך על ידי, כי גם הסריגה. ואותה התחיתי – ועתה, מפני שדברה והוכיחה ולא יכלת לעמד בתוכחה, כמו שכתוב: "ויאמר לא", הרגתי, שלא יאמרו: זו היא שסלקה את בלעם בתוכחה ולא יכול להשיב; שחס המקום על כבוד הבריות. וכן: "ואת הבהמה תהרגו"; וכן "והרגת את האשה ואת הבהמה".

ויאמר בלעם אל-מלאך י-הוה חטאתי כי לא ידעתי
כי אתה נצב לקראתי בדרך ועתה אם-כרע בעיניך
אשובה לי:
ואמר בלעם למלאכא דיי חבית ארי לא ידענא דאת
מעמד לקדמותי באורחא וכעו אם ביש בעיניך אתוב
לי:

כי לא ידעתי – גם זה גנותו, ועל פרחו הודה; שהוא הנה משתבח שיודע דעת עליון, ופיו העיד "לא ידעתי". אם רע בעיניך אשובה לי – להתריס נגד המקום היא תשובה זו. אמר לו: הוא בעצמו צוני ללכת, ואתה, מלאך, מבטל את דבריו למוד הוא בכך שאומר דבר ומלאך מתזירו. אמר לאברהם: "קח נא את בנו" וגומר, ועל ידי מלאך בטל את דברו. אף אני, אם רע בעיניך, צריד אני לשוב.

ויאמר מלאך י-הוה אל-בלעם לך עם-האנשים
ואפס את-הדבר אשר-אדבר אליך אתו תדבר ויילך
בלעם עם-שרי בלק:
ואמר מלאכא דיי לבלעם איניל עם גובריא וברם ית
פתגמא דאמליל עמך יתיה תמליל ואזל בלעם עם
ברבי בלק:

לך עם האנשים – בדרך שאדם רוצה לילך, בה מוליכין אותו. ואפס – על פרסה, את הדבר אשר אדבר וגומר. עם שרי בלק – שמש לקללם כמותם.

וַיִּשְׁמַע בָּלֶק כִּי בָא בַלְעָם וַיֵּצֵא לִקְרָאתוֹ אֶל-עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-גְּבוּל אַרְנוֹן אֲשֶׁר בְּקִצֵּה הַגְּבוּל:

וַיִּשְׁמַע בָּלֶק – שָׁלַח שְׁלוּחִים לִבְשָׂרוֹ. אֵל עִיר מוֹאָב – אֵל מְטָר־פּוֹלֵן שָׁלוֹ, עִיר הַחֲשׂוּבָה שָׁלוֹ, לוֹמֵר: מָה אֵלֶיךָ מְבַקְשִׁים לַעֲקֹר.

וַיֹּאמֶר בָּלֶק אֶל-בַּלְעָם הֲלֹא שָׁלַח שְׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לְקַרְא־לְךָ לָמָּה לֹא-הִלַּכְתָּ אֵלַי הֲאִמְנָם לֹא אוֹכַל כַּבְדֶּךָ:

הֲאִמְנָם לֹא אוֹכַל כַּבְדֶּךָ – נִתְנַבֵּא שְׁסוֹפוֹ לְצֵאת מַעֲמוֹ בְּקִלּוֹן.

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-בָּלֶק הִנֵּה-בְּאֵתִי אֵלֶיךָ עֲתָה הֵיכַל אוֹכַל דְּבַר מֵאוֹמְהָ הַדְּבָר אֲשֶׁר יִשָּׂים אֶ-לֵהִים בְּפִי אֲתוֹ אֲדַבֵּר:

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְבָלֶק הֵא אֲתִיתִי לְוַתְּךָ כַּעַן הֵמִיכַל וְכִילָנָא לְמַלְלָא מִדְּעַם פְּתַגְמָא דִּישׁוּי יְיָ בְּפוּמֵי יְתִיָּה אֲמַלִּיל:

רביעי

וַיֵּלֶךְ בַּלְעָם עִם-בָּלֶק וַיָּבֹאוּ קַרְנֵת חֲצוֹת:

קַרְנֵת חֲצוֹת – עִיר מְלֵאָה שְׁנֻקִּים, אֲנָשִׁים נָשִׁים וְטָרַף בְּחוּצוֹתֶיהָ, לוֹמֵר: רָאָה וְרַחֵם, שְׁלֹא יַעֲקְרוּ אֵלֶיךָ.

וַיִּזְבַּח בָּלֶק בָּקָר וַצֹּאן וַיִּשְׁלַח לְבַלְעָם וּלְשָׂרָיִם אֲשֶׁר אֲתוֹ:

בָּקָר וַצֹּאן – דְּבַר מַעֲט, בָּקָר אֶחָד וַצֹּאן אֶחָד בַּלְבָּד.

וַיְהִי בַבֶּקָר וַיִּקַּח בָּלֶק אֶת-בַּלְעָם וַיַּעֲלֵהוּ בְּמֹות בַּעַל וַיִּרְא מִשָּׂם קִצֵּה הָעָם:

בְּמֹות בַּעַל – כְּמַרְגּוּמוֹ, "לְרַמַּת דַּסְלַתִּיָּה", שֵׁם עִבּוֹדַת אֱלִילִים.

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-בָּלֶק בְּנֵה-לִי בְזֵה שְׁבַעַה מִזְבְּחֹת וְהִכּוּ לִי בְזֵה שְׁבַעַה פָּרִים וְשְׁבַעַה אֵילִים:

וַיַּעַשׂ בָּלֶק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בַּלְעָם וַיַּעַל בָּלֶק וּבַלְעָם פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ:

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְבָלֶק הֲתִיַצֵּב עַל-עֲלֹתֶךָ וְאֵלֶיךָ אוֹלִי יִקְרָה י-הוָה לִקְרָאתִי וְדָבַר מֵה-יִרְאָנִי וְהִגִּדְתִּי לְךָ וַיֵּלֶךְ שָׁפִי:

אוֹלִי יִקְרָה ה' לִקְרָאתִי – אֵינוֹ רָגִיל לְדַבֵּר עִמִּי בַיּוֹם. וַיֵּלֶךְ שָׁפִי – כְּמַרְגּוּמוֹ, "יַחֲדִידִי", לְשׁוֹן 'שׁוֹפִי' וְשִׁקְט, שְׂאִין עִמוֹ אֵלֶּא שְׁתִּיקָה.

וַיִּקְרָ אֶ-לֵהִים אֶל-בַּלְעָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת-שְׁבַעַת הַמִּזְבְּחֹת עָרַכְתִּי וְאָעַל פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ:

וַיִּקְרָ – לְשׁוֹן עֲרָאִי, לְשׁוֹן גְּנָאִי, לְשׁוֹן טְמֵאת קָרִי, כְּלוּמֵר: בְּקוֹשִׁי וּבְכַבְדִּי. וְלֹא הִנֵּה נִגְלָה עָלָיו בַּיּוֹם אֵלֶּא בְּשִׁבִיל לְהִרְאוֹת חֲבָתוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אֶת שְׁבַעַת הַמִּזְבְּחֹת – "שְׁבַעַת מִזְבְּחֹת עָרַכְתִּי" אֵין כְּתִיב כָּאֵן אֵלֶּא אֶת שְׁבַעַת הַמִּזְבְּחֹת. אָמַר לְפָנָיו: אֲבוֹתֵיהֶם שָׁל אֵלֶיךָ בְּנוֹ לְפָנֶיךָ שְׁבַעַת מִזְבְּחֹת, וְאֵנִי עָרַכְתִּי כַּנֶּגֶד כָּל. אֲבָרְהָם בְּנֵה אֲרַבְעָה: "וַיִּבְנוּ שֵׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו"; "וַיַּעֲמֵק מִשָּׂם הַהֲרָה" וְגוֹמֵר; "וַיִּצְטַק אֲבָרְהָם" וְגוֹמֵר; וְאֶחָד בְּהַר הַמּוֹרִיָּה. וַיִּצְטַק בְּנֵה אֶחָד, "וַיִּבְנוּ שֵׁם מִזְבֵּחַ" וְגוֹמֵר. וַיַּעֲלֵב בְּנֵה שְׁנַיִם: אֶחָד בְּשִׁכְם וְאֶחָד בְּבֵית אֵל. וְאָעַל פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ – וְאֲבָרְהָם לֹא הִעֲלָה אֵלֶּא אֵיל אֶחָד.

וַיִּשָּׂם י-הוָה דְּבַר בְּפִי בַלְעָם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל-בָּלֶק וְכַדִּין תְּמַלִּיל:

וַיִּשָּׂם י-הוָה דְּבַר בְּפִי בַלְעָם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל-בָּלֶק וְכַדִּין תְּמַלִּיל:

וַיָּשָׁב אֵלָיו וְהִנֵּה נֹצֵב עַל-עַלְתּוֹ הוּא וְכָל-שָׂרֵי מוֹאָב: וְתָב לִנְתִיבָהּ וְהָא מַעֲתֵד עַל עַלְתִּיהָ הוּא וְכָל רְבָרְבֵי מוֹאָב:

וַיֵּשֶׁא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר מִן-אֲרָם יִנְחַנִּי בְּלֶק מְלֶךְ-מוֹאָב מִהַרְרֵי-קָדִם לְכֹה אָרְהָ-לִּי יַעֲקֹב וּלְכֹה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל: וְנָטַל מִתְּלִיהָ וַאֲמַר מִן אֲרָם דְּבָרְנִי בְּלֶק מְלֶכָא דְמוֹאָב מִטּוֹרֵי מִדְּנַחְתָּא אֵיתָא לוֹט לִי יַעֲקֹב וְאֵיתָא תְּרִיד לִי יִשְׂרָאֵל:

אָרְה לִי יַעֲקֹב וּלְכֹה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל – בְּשָׁנֵי שְׁמוֹתֵיהֶם אָמַר לוֹ לְקַלְלֵם, שְׂמָא אַחַד מֵהֶם מִבְּהָק.

מָה אָקֵב לֹא קִבָּה אֵל וּמָה אָזְעֵם לֹא זַעַם י-הוָה: מָא אֱלוֹטִיָּה דְלָא לְטִיָּה אֵל וּמָא אַתְרָכִיָּה דְלָא תְרָכִיָּה יִי:

מָה אָקֵב לֹא קִבָּה אֵל – כְּשֶׁהָיוּ רְאוּיִים לְהִתְקַלֵּל, לֹא נִתְקַלְלוּ: כְּשֶׁהִזְכִּיר אֲבִיהֶם אֶת עֹנָם, "כִּי בָאִפֶּס הָרְגוּ אִישׁ" – לֹא קָלַל אֶלָּא אִפֶּס, שְׁנָאֲמַר: "אֲרוּר אִפֶּס". כְּשֶׁנִּכְנס אֲבִיהֶם בְּמַרְמָה אֶצֶל אָבִיו, הָיָה רָאוּי לְהִתְקַלֵּל; מָה נֶאֱמַר שָׁם "גַּם בְּרוּךְ יִהְיֶה". בְּמִבְרָכִים נֶאֱמַר: "אֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְכַרֵּךְ אֶת הָעָם"; בְּמִקְלָלִים לֹא נֶאֱמַר 'וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְקַלֵּל אֶת הָעָם', אֵלָּא "וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ עַל הַקְּלָלָה", לֹא רִצָּה לְהִזְכִּיר עֲלֵיהֶם שֵׁם קְלָלָה. לֹא זַעַם ה' – אֲנִי אֵין פְּחִי אֶלָּא שְׂאֲנִי יוֹדַע לְכַוֵּן הַשְׁעָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כּוֹעֵס בָּהּ, וְהוּא לֹא כּוֹעֵס כָּל הַיָּמִים הַלְלוּ שְׂבָאֲתִי אֱלִיד. וְזֶהוּ שְׁנָאֲמַר: "עֲמִי זָכַר נָא מֵה יַעֲזִי" וְכוּלֵּיהּ "וּמָה עֲנָה אוֹתוֹ בְּלַעַם" וְגוֹמֵר "לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת ה'".

כִּי-מֵרֵאשׁ צָרִים אֲרָאֵנוּ וּמִגְבָּעוֹת אֲשׁוּרָנוּ הֵן-עַם בְּלַחֲזוּדִיהוֹן עֲתִידִין דִּיחֲסוֹנוּ עֲלֵמָא וּבַעֲמִמָּיָא לֹא יִתְדַנּוּן גְּמִירָא:

כִּי מֵרֵאשׁ צָרִים אֲרָאֵנוּ – אֲנִי מִסְתַּכֵּל בְּרֵאשִׁיתָם וּבִתְחִלַּת שְׂרָשִׁיקָם, וְאֲנִי רוֹאֶה אוֹתָם מִיַּסְדִּים וְחֻזְקִים כְּצוּרִים וּגְבָעוֹת הַלָּלוּ, עַל יְדֵי אֲבוֹת וְאִמָּהוֹת. הֵן עַם לְבַדָּד יִשְׁכֹּן – הוּא אֲשֶׁר זָכוּ לוֹ אֲבוֹתָיו לְשִׁכּוֹן בְּדָד, כְּתַרְגוּמוֹ. וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשְּׁב – כְּתַרְגוּמוֹ: לֹא יִהְיוּ נַעֲשִׂין כְּלָה עִם שְׂאֵר הָאֲמוֹת, שְׁנָאֲמַר: "כִּי אֶעֱשֶׂה כְּלָה בְּכָל הַגּוֹיִם" וְגוֹמֵר; אֵינּוּ נִמְנִין עִם הַשְּׂאֵר. דְּבַר אַחֵר: כְּשֶׁהָיוּ שְׂמַחִין – אֵין אִמָּה שְׂמַחָה עִמָּהֶם, שְׁנָאֲמַר: "ה' בְּדָד יִנְחַנּוּ"; וְכִשְׁהָאֲמוֹת בְּטוֹבָה – הֵם אוֹכְלִין עִם כָּל אַחַד וְאַחַד, וְאֵין עוֹלָה לָהֶם מִן הַקְּשָׁבוֹן, וְזֶהוּ "וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשְּׁב".

מִי מְנַה עֶפְרַיִם יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת-רַבְעֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִהִי אַחֲרִיתִי כְּמָהוּ: מִן יְכוּל לְמַמְנִי דַּעֲדָקְנָא דְבֵית יַעֲקֹב דַּאֲמִיר עֲלִיהוֹן יִסְגּוֹן כַּעֲפָרָא דְאַרְעָא אוּ חֲדָא מֵאַרְבַּע מִשְׁרִיתָא דִּישְׂרָאֵל תְּמוֹת נַפְשֵׁי מוֹתָא דְקַשִׁיטוּהִי וַיְהִי סוּפִי כְּוַתְּהוֹן:

מִי מְנַה עֶפְרַיִם יַעֲקֹב וְגוֹמֵר – כְּתַרְגוּמוֹ: "דַּעֲדָקְנָא דְבֵית יַעֲקֹב" כּוּלֵּיהּ. "מֵאַרְבַּע מִשְׁרִיתָא", מֵאַרְבַּעַה דְגָלִים. דְּבַר אַחֵר: עֶפְרַיִם יַעֲקֹב, אֵין חֲשָׁבוֹן בְּמַצּוֹת שֶׁהֵם מְקַיְמִין בְּעֶפְרַיִם: "לֹא תִזְרַע בְּשׂוֹר וּבְחֶמֶר"; "לֹא תִזְרַע בְּלֶאֱזִים"; אֲפָר פָּרָה וְעֶפְרַיִם סוּטָה, וְכִיּוֹצֵא בָהֶם. וּמִסְפָּר אֶת רַבְעֵי יִשְׂרָאֵל – רְבִיעוּתֵיהֶן, זֵרַע הַיּוֹצֵא מִן הַתְּשֻׁמִּישׁ שְׁלֵהֶם. תְּמַת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל – שְׁבָהֶם.

וַיֹּאמֶר בְּלֶק אֶל-בְּלַעַם מָה עָשִׂיתָ לִּי לְקֹב אֵיבִל לְקַחְתִּיהָ וְהִנֵּה בְּרַכְתָּ בְּרִיךְ: וַאֲמַר בְּלֶק לְבַלַּעַם מָה עָבַדְתָּ לִּי לְמַלְט שְׂוֹנְאֵי דְבַרְתָּךְ וְהָא בְּרַכָּא מְבָרִיכְתָּ לְהוֹן:

וַיַּעַן וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֲתָּ אֲשֶׁר יָשִׁים י-הוָה בְּפִי אֲתָּו אֲשַׁמֵּר לְדַבָּר: וְאֲתִיב וַאֲמַר הֲלֹא יָת דִּישׁוּי יִי בְּפוּמֵי יְתִיָּה אֲטַר לְמַלְלָא:

חמישי

וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּלֶק לְכֹה-נָא אֲתִי אֶל-מְקוֹם אַחֵר אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם אֶפֶס קִצְהוּ תִרְאֶה וְכִלּוּ לֹא תִרְאֶה וְקִבְנוּ-לִי מִשָּׁם: וַאֲמַר לִיה בְּלֶק אֵיתָא כַּעַן עֲמִי לְאַתֵּר אֲחֵרוֹן דְּתַחְזִיגְנִיהָ מִתְּמִן לְחוּד קִצְתִּיהָ תַחְזִי וְכוּלֵּיהּ לֹא תַחְזִי וְתִלוּטִיָּה לִי מִתְּמִן:

וְקִבְנוּ לִי – לְשׁוֹן צוּוּי, קְלָלָהוּ לִי.

וַיִּקְחֵהוּ שְׂדָה צָפִים אֶל-רֵאשׁ הַפְּסָגָה וַיִּבֶן שְׁבָעָה מִזְבְּחֹת וַיַּעַל פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ: וְדַבְרִיהָ לְחַקֵּל סְכוּתָא לְרִישׁ רְמָתָא וּבְנָא שְׁבָעָא מִדְּבַחִין וְאַסִּיק תוֹר וְדָכַר עַל כָּל מִדְּבַח:

שְׂדֵה צִפִּים – מקום גְּבוּה הָיָה, שְׁשָׁם הַצּוֹפֶה עוֹמֵד לְשֹׁמֵר אִם יָבֵא חֵיל עַל הָעִיר. **רֹאשׁ הַפְּסָגָה** – בַּלְעָם לֹא הָיָה קוֹסֵם כְּבָלֵק. רָצָה כְּבָלֵק שְׁעִתִּידָה פְּרָצָה לְהַפְרִיץ בְּיִשְׂרָאֵל מִשָּׁם, שְׁשָׁם מֵת מִשָּׁה, כְּסִבּוּר שְׁשָׁם תַּחֲוֵל עֲלֵיהֶם הַקְּלָלָה וְזוֹ הִיא הַפְּרָצָה שְׁאֵנִי רוֹצָה.

וַיֹּאמֶר אֶל-בָּלָק הֲתִיַצֵּב פֶּה עַל-עֲלֹתָי וְאֶנְכִי אֶקְרָה
וַאֲמַר לְבָלָק אֲתַעֲתֵד הֲכָא עַל עֲלֹתָי וְאֲנָא אֲתַמְטִי עַד
כָּה:
כָּא:

אֶקְרָה כָּה – מֵאֵת הַקְּדוֹשׁ כְּרוּךְ הוּא. אֶקְרָה, לְשׁוֹן 'אֲתַפְעֵל'.

וַיִּקְרַ וְ-הַוָּה אֶל-בַּלְעָם וַיִּשָּׂם דָּבָר בְּפִיו וַיֹּאמֶר שׁוּב
אֶל-בָּלָק וְכֹה תִדְבָר:
וְעָרַע מִימֵר מִן קִדְם יְיָ בַּבְּלָעַם וַיְשׁוּי פִתְגָמָא בְּפוּמִיָּה
וַאֲמַר תּוּב לְוָת כְּבָלֵק וְכִדְיִן תַּמְלִיל:

וַיִּשָּׂם דָּבָר בְּפִיו – וּמָה הִיא הַשִּׁמְיָה הַזֹּאת וּמָה חֶסֶר הַמְקַרָּא בְּאֶמְרוֹ: **שׁוּב אֶל בָּלָק וְכֹה תִדְבָר** אֵלָא כְּשֶׁהָיָה שׁוֹמֵעַ שְׁאִיבּוֹ נִרְשָׁה לְקַלֵּל, אָמַר: מָה אֲנִי חוֹזֵר אֲצֵל בָּלָק לְצַעְרוֹ וְנִמְנָן לוֹ הַקְּדוֹשׁ כְּרוּךְ הוּא רָסֵן וְחִפָּה בְּפִיו, כְּאֵדָם הַפּוֹקֵס בְּהִמָּה בְּחִפָּה לְהוֹלִיכָה אֶל אֲשֶׁר יִרְצָה. אָמַר לוֹ: עַל כְּרַחֲמֵי תְּשׁוּב אֶל בָּלָק.

וַיָּבֵא אֵלָיו וְהִנֵּו נֹצֵב עַל-עֲלֹתָיו וְשָׂרֵי מוֹאָב אֲתוּ
וַיֹּאמֶר לוֹ בָּלָק מַה-דְּבָר יְ-הוָּה:
וְאֲתָא לְוָתִיָּה וְהָא מַעֲתֵד עַל עֲלֹתִיָּה וְרַבְרָבִי מוֹאָב
עֲמִיָּה וַאֲמַר לִיָּה כְּבָלֵק מָא מְלִיל יְיָ:

וְשָׂרֵי מוֹאָב אֲתוּ – וּלְמַעַלָּה הוּא אוֹמֵר: "וְכָל שָׂרֵי מוֹאָב" כִּינּוּן שְׂרָאוֹ שְׁאִין בּוֹ תַקְוָה – הִלְכוּ לָהֶם מִקְצָתָם, וְלֹא נִשְׁאָרוּ אֵלָא מִקְצָתָם. מַה דְּבָר ה' – לְשׁוֹן צָחוק הוּא זֶה, כְּלוֹמֵר: אֵינָה בְּרִשׁוּתָהּ.

וַיִּשָּׂא מוֹשֵׁלוֹ וַיֹּאמֶר קוֹם בָּלָק וְשִׁמְעֵה הַאֲזִינָה עֲדֵי בְנוֹ
צַפּוֹר:
וַיְנַטֵּל מִתְּלִיָּה וַאֲמַר קוֹם בָּלָק וְשִׁמְעֵה אֲצִית לְמִימָרֵי בֵר
צַפּוֹר:

קוֹם בָּלָק – כִּינּוּן שְׂרָאָהּוּ מִצַּחֲקוֹ בּוֹ, נִתְכַּנֵּן לְצַעְרוֹ: עֲמַד עַל רַגְלֵיָּהּ; אֵינָה רִשָּׁאִי לִישֵׁב, וְאֲנִי שְׁלוֹם אֵלֶיָּהּ בְּשִׁלְיַחֲוֹתוֹ שֶׁל מְקוֹם. **בְּנוֹ צַפּוֹר** – לְשׁוֹן מְקַרָּא הוּא זֶה, כְּמוֹ: "סִתְּוֹ יַעֲר"; "וְסִתְּוֹ אֶרְצִי"; "לְמַעַיְנוּ מִים".

לֹא אִישׁ אֶל וַיִּכְנֹז וּבִן-אָדָם וַיִּתְנַחֵם הֵהוּא אָמַר וְלֹא
יַעֲשֶׂה וְדָבָר וְלֹא יִקְיַמְנָה:
לֹא כַמְלִי בְנֵי אֲנָשָׁא מִימֵר אֱלֹהָא בְנֵי אֲנָשָׁא אֲמַרִין
וּמְכַדְבִּין וְאִף לֹא כַעֲבוּדֵי בְנֵי בִשְׂרָא דְאֲנוּן גְּזַרִין
לְמַעַבְד וְתִיבִין וּמִתְמַלְכִין הוּא אָמַר וְעַבִּיד וְכָל
מִימָרִיָּה מִתְקִיָּים:

לֹא אִישׁ אֶל וַיִּגְוֹמֵר – כְּכָר נִשְׁבַּע לָהֶם לְהִבְיָאֵם וּלְהוֹרִישָׁם אֶרֶץ שְׁבַעָה עֲמָמִים, וְאֲתָה סִבּוּר לְהַמִּיתָם בַּמְדָּבָר הֵהוּא אָמַר וַיִּגְוֹמֵר – בְּלְשׁוֹן תַּמָּה. וְתַרְגּוּמוֹ: "וְתִיבִין וּמִתְמַלְכִין", חוֹזְרִים וְנִמְלְכִין לְחֹזֵר בָּהֶם.

הִנֵּה בְרַךְ לְקַחְתִּי וּבְרַךְ וְלֹא אֲשִׁיבָנָה:
הָא בְּרַכְאָן קַבִּילִית אֲבִרְכַנְיָה לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא אֲתִיב
בְּרַכְתִּי מִנִּיָּה:

הִנֵּה בְרַךְ לְקַחְתִּי – אֲתָה שׁוֹאֲלֵנִי: "מַה דְּבָר ה'" קַבִּילִית מִמֵּנּוּ לְכַרְךָ אוֹתָם. **בְּרַךְ** – וּבְרַךְ וְלֹא אֲשִׁיבָנָה – הוּא בְרַךְ אוֹתָם, וְאֲנִי לֹא אֲשִׁיב אֶת בְּרַכְתּוֹ. **וּבְרַךְ** – כְּמוֹ "וּבְרַךְ". וְכֵן הוּא גִזְרַת רִי"ש, כְּמוֹ: "אוֹיֵב חֲרַף" – כְּמוֹ 'חֲרַף'. וְכֵן "וּבּוֹצֵעַ בְּרַךְ": הַמְּהַלֵּל וּמְכַרְךָ אֶת הַגּוֹזֵל, וְאוֹמֵר לוֹ: אֵל תִּירָא כִּי לֹא תַעֲנֵשׁ, שְׁלוֹם יִהְיֶה לָּךְ – מְרַגִּזֵי הוּא לְהַקְּדוֹשׁ כְּרוּךְ הוּא. וְאִין לּוֹמֵר "בְּרַךְ" שֶׁם דְּבָר, שְׁאֵם כֵּן הָיָה נְקוּד כְּפִתַח קֶטֶן וְטַעֲמוֹ לְמַעַלָּה; אֲכַל לְפִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן פֶּעַל, הוּא נְקוּד קֶמֶץ קֶטֶן וְטַעֲמוֹ לְמַטָּה.

לֹא-הִבִּיט אָנוּן בְּיַעֲקֹב וְלֹא-רָאָה עֲמֵל בְּיִשְׂרָאֵל יְ-הוָּה
אֶל-לֵהִיו עֲמָו וַתְּרוּעַת מְלָךְ בּוֹ:
אֶסְתַּכַּלִּית וְלִית פְּלַחִי גְלוּלִין בְּדַבִּית יַעֲקֹב וְאִף לֹא
עַבְדִּי לִיאֹוֹת שָׁקֵר בְּיִשְׂרָאֵל מִימָרָא דִּינִי אֱלֹהֵהוּן
בְּסַעֲדָהוּן וּשְׁכִינַת מְלַכְהוּן בִּינִיָּהוּן:

לֹא הִבִּיט אָנוּן וַיִּגְוֹמֵר – כְּתַרְגּוּמוֹ. דְּבָר אַחֵר: אַחֲרֵי פְּשׁוּטוֹ הוּא נִדְרָשׁ מְדַרְשׁ נְאֻה, **לֹא הִבִּיט** הַקְּדוֹשׁ כְּרוּךְ הוּא אָנוּן שְׁבִינְעָלָב, שְׁכַשְׁהוּ עוֹבְרִין עַל דְּכָרִיו, אֵינּוּ מְדַקְדָּק אַחֲרֵיהֶם לְהַתְּבַנּוּן בְּאוֹבִיּוֹת שְׁלֵהֶם וְעַמְלָן שְׁהֶם עוֹבְרִים עַל דָּתוֹ. **עֲמֵל** – לְשׁוֹן עֲבָרָה, כְּמוֹ: "הֲרָה עֲמֵל"; "כִּי אֲתָה עֲמֵל וְכַעַס תִּבְיִט"; לְפִי שֶׁהַעֲבָרָה הִיא עֲמֵל לְפָנֵי הַמְּקוֹם. ה' אֶל-לֵהִיו עֲמוֹ – אֲפִלּוּ מְכַעֲסִין וּמְמַרִים לְפָנָיו, אֵינּוּ זֶן מִתּוֹכָן. וַתְּרוּעַת מְלָךְ בּוֹ – לְשׁוֹן חֲבָה וְרַעוּת, כְּמוֹ "רַעַה דְּוֹד", אוֹהֵב דּוּד; "וַיִּתְנָה לְמַרְעֵהוּ". וְכֵן תַּרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס: "וּשְׁכִינַת מְלַכְהוּן בִּינִיָּהוּן".

אֵל מוֹצִיאָם מִמְצָרִים כְּתוּעַפַת רָאֵם לוֹ:
אֵל דְּאֶפִּיקְנוּן מִמְצָרִים תּוּקַפָּא וְרוּמָא דִּילִיָּה:

אֵל מוֹצִיאָם מִמְצָרִים – אֲתָה אֲמַרְתָּ: "הִנֵּה עִם יַצָּא מִמְצָרִים"; לֹא יַצָּא מִעֲצָמוֹ, אֵלָא הֵא-לָהִים הוֹצִיאָם. **כְּתוּעַפַת רָאֵם לוֹ** – כְּתַקַּף רוּם וְגִבָּה שְׁלוֹ; וְכֵן: "וְכִסְף תּוּעַפּוֹת", לְשׁוֹן מַעוֹז הַמָּה. וְאוֹמֵר אֲנִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן "וַעוֹף יַעוֹפָה", הַמְּעוֹפֵף בְּרוּם וְגִבָּה, וְתַקַּף רַב הוּא זֶה; וַתּוּעַפַת רָאֵם, עֲפִיפַת גִּבָּה. דְּבָר אַחֵר: **תּוּעַפַת רָאֵם**, תַּקַּף רָאֵם. וְאוֹמֵר רַבּוּתִינוּ: אֵלוֹ הֵש-דִּים.

כי לא-נחש בניעקב ולא-קסם בישראל פעת יאמר
ליעקב ולישראל מה-פעל אל:

ארי לא נחשיא צבו דייטב לדבית יעקב ואף לא
קסמיא רעו ברבות בית ישראל פעדן יתאמר ליעקב
ולישראל מא עבד אלהא:

כי לא נחש בניעקב – כי ראויים הם לברכה, שאין בהם מנחשים וקוסמים. פעת יאמר ליעקב וגומר – עוד עתיד להיות עת פעת הזאת אשר תגלה חפתו לעין כל, שהו יושביו לפניו ולומדים תורה מפיו, ומחיצתו לפנים ממלאכי השרת, והם ישאלו להם: מה פעל אל וזהו שנאמר: "היו עיניו ראות את מוריד". דבר אחר: "יאמר ליעקב" אינו לשון עתיד, אלא לשון הנה; אינו צריכים למנחש וקוסם, כי בכל עת שצריך להאמר ליעקב ולישראל מה פעל הקדוש ברוך הוא, ומהו גזרותיו בפרום – אינו מנחשים וקוסמים, אלא נאמר להם על פי נביאיהם מה היא גזרת המקום, או אורים ותמים מגידים להם. ואונקלוס תרגם כן.

הו-עם פלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד-
יאכל טרף ודם-חללים ישתה:

הא עמא פליתא שרי וכאריא יתנטל לא ישרי
בארעיה עד דיקטול קטול ונכסי עממיא יירת:

הו עם פלביא יקום וגומר – כשהו עומדין משנתם שחרית, הו מתגברים פלביא וכארי לחטוף את המצוות: ללבש טלית, לקרא את שמע ולהניח תפלין. לא ישכב – בליזה על מטו, עד שהו אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו. כיצד קורא את שמע על מטו ומפקיד רוחו ביד המקום. בא מחנה וגיס להזיקם, הקדוש ברוך הוא שומרם ונלקחם מלחמותיהם ומפילם חללים. דבר אחר: הו עם פלביא יקום וגומר, פתרגומו. ודם חללים ישתה – נתנבא שאין משה מת עד שפיל מלכי מדנו חללים ויהרג הוא עמקם, שנאמר: "ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב אל חלליהם".

ויאמר בלק אל-בלעם גמ-קב לא תקבנו גמ-ברוך לא
תברכנו:

ואמר בלק לבלעם אף מלט לא תלוטנון אף ברכא לא
תברכנו:

גמ קב לא תקבנו – גמ ראשון מוסב על גמ השני וגמ שני על גמ ראשון; וכן: "גם לי גם לך לא יהיה"; וכן: "גם בחור גם בתולה".

וינען בלעם ויאמר אל-בלק הלא דברתי אליך לאמר
כל אשר-ידבר י-הוה אתו אעשה:

ואתיב בלעם ואמר לבלק הלא מלילית עמך למימר
כל דימליל יי יתיה אעביד:

שישי

ויאמר בלק אל-בלעם לכה-נא אקתך אל-מקום אחר
אולי יישר בעיניי הא-להים וקבתו לי משם:

ואמר בלק לבלעם איתא כעו אדברנך לאתר אחרו
מאם תהי רעוא מן קדם יי ותלוטיה לי מתמן:

וקבתו לי – אין זה לשון צווי כמו "וקבנו", אלא לשון עתיד: אולי יישר בעיניו ותקבנו לי משם. מלדיר"ש לו"י בלעז.

ויקח בלק את-בלעם ראש הפעור הנשקף על-פני
הישימון:

ודבר בלק ית בלעם ריש רמתא דמסתכיא על אפי
בית ישימון:

ראש הפעור – קוסם היה בלק, וראה שהו עתידין ללקות על ידי פעור, ולא היה יודע במה; אומר: שמא הקללה תחול עליהם משם. וכן כל החוזים בפוכבים, רואים, ואין יודעים מה רואים.

ויאמר בלעם אל-בלק בנה-לי בזה שבעה מזבחת
והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים:

ואמר בלעם לבלק בני לי הכא שבועא מזבחין
ואתקין לי הכא שבועא תורין ושבועא דכרין:

וינעש בלק כאשר אמר בלעם ויעל פר ואיל במזבחת:
ועבד בלק כמא דאמר בלעם ואסיק תור ודכר על כל
מזבח:

ועבד בלק כמא דאמר בלעם ואסיק תור ודכר על כל
מזבח:

וינרא בלעם פי טוב בעיני י-הוה לברוך את-
ישראל ולא-הלך כפעם-בפעם לקראת נחשים
ונישת אל-המדבר פניו:

ונחזא בלעם ארי תקין קדם יי לברכא ית ישראל
ולא הליך כזמן בזמן א-להיו לקדמות נחשיא ושוי
למדברא אפוהי:

וינרא בלעם פי טוב וגומר – אומר: איני צריך לבדק עוד בהקדוש ברוך הוא, כי לא נחפץ לקללם. ולא הלך כפעם בפעם – כאשר עשה שמי פעמים. לקראת נחשים – לנחש, אולי יקרה ה' לקראתו כרצונו. אומר: רוצה ולא רוצה לקללם; אזכיר עונותיהם, ונקללה על הזכרת עונותיהם תחול. וישת אל המדבר פניו – פתרגומו.

וַיֵּשֶׂא בַלְעָם אֶת-עֵינָיו וַיַּרְא אֶת-יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱ-לֹהִים:

וַיִּזְקַף בַּלְעָם יָת עֵינָוְהִי וַחֲזָא יָת יִשְׂרָאֵל שָׂרִי לְשִׁבְטֵיהוֹן וּשְׂרָאֵת עָלוּהִי רוּחַ מִן קֳדָם יי:

וַיֵּשֶׂא בַלְעָם אֶת עֵינָיו – בִּקְשׁ לְהַכְנִיס בְּהֶם עֵין רָעָה. וַהֲרִי יֵשׁ לָהּ שְׁלֹשׁ מִדּוֹתַיו: עֵין רָעָה, וְרוּחַ גְּבוּהָה וְנִפְשׁ רַחֲבָה הָאֲמּוּרִים לְמַעַלָּה. שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו – רָאָה כָּל שִׁבְט וְשִׁבְט שׁוֹכֵן לְעַצְמוֹ וְאֵינֶן מַעֲרִבִין. רָאָה שְׂאִין פְּתֻחֵיהֶם מְכַנְנִין זֶה כְּנֶגֶד זֶה, שְׁלֹא יִצְיִן לְתוֹךְ אֶהֱל חֶבְרוֹ. וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱ-לֹהִים – עָלָה בְּלָבוּ שְׁלֹא יִקְלָלֵם.

וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נֹאֵם בַּלְעָם בְּנּוֹ בְעֹר וַנֹּאֵם הַגָּבֵר שְׁתֵּם הָעֵינִין:

וַנְטַל מִתְּלִיָּה וַאֲמַר אֵימַר בַּלְעָם בַּר בְּעוֹר וַאֲימַר גּוֹבְרָא דְשִׁפִּיר חֲזִי:

בְּנּוֹ בְעֹר – כְּמוֹ "לְמַעַנּוֹ מִים". וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה, שְׁנֵיהֶם הָיוּ גְדוֹלִים מְאֹד מִתֵּיהֶם. בְּלָק – "בְּנּוֹ צִפּוֹר", אָבִיו בְּנּוֹ הוּא בְּמַלְכוּת, וּבַלְעָם – גְּדוֹל מְאֹד בְּנְבִיאוּת; מִנָּה בֶן פֶּרֶס הָיָה. שְׁתֵּם הָעֵינִין – עֵינָיו נְקוּבָה וּמוּצָאֵת לְחוּץ, וְחָר שְׁלָה נִרְאָה פְּתוּחָה, וְלִשׁוֹן מִשְׁנָה הוּא: "כְּדִי שְׁיִשְׁתּוֹם וְיִסְתּוֹם וְיִגָּב". וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ, לְפִי שְׂאֵמֶר: "וּמִסְפֵּר אֶת רַבְעֵי יִשְׂרָאֵל", שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב וּמוֹנֵה רַבִּיעוּתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מִתִּי תְּבוּא טָפָה שְׁנוֹלַד הַצְּדִיק מִמֶּנָּה. אָמַר בְּלָבוּ: מִי שֶׁהוּא קְדוֹשׁ וּמְשַׁרְתּוֹ קְדוֹשִׁים, יִסְתַּפֵּל בְּדַבְרֵים הַלְלוּ וְעַל דְּבַר זֶה נִסְמֵית עֵינָיו שֶׁל בַּלְעָם. וַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים שְׁתֵּם הָעֵינִין – פְּתוּחַ הָעֵינִין, כְּמוֹ שֶׁתְּרַגְּסֵם אוֹנְקְלוֹס. וְעַל שְׂאֵמֶר שְׁתֵּם הָעֵינִין וְלֹא אָמַר "שְׁתֵּם הָעֵינִים", לְמַדְנּוֹ שְׂפוּמָא בְּאַחַת מִעֵינָיו הָיָה.

נֹאֵם שְׁמַע אִמְרֵי-אֵל אֲשֶׁר מִחֲזָה שֶׁ-דִּי יַחֲזָה נַפְל וַיְגַלּוּ עֵינָיו:

אֵימַר דְּשִׁמַּע מִימַר מִן קֳדָם אַל דְּחִיזוּ מִן קֳדָם שֶׁ-דִּי חֲזִי שְׂכִיב וּמִתְגַּלִּי לִיָּה:

נַפְל וַיְגַלּוּ עֵינָיו – פְּשוּטוֹ כְּתַרְגּוּמוֹ, שְׂאִין נִרְאָה עָלָיו אֵלָא בְּלִילָה כְּשֶׁהוּא שׁוֹכֵב. וּמִדְרַשׁוֹ: כְּשֶׁהָיָה נֹגֵלָה עָלָיו, לֹא הָיָה בּוֹ כַח לְעַמֵּד עַל רַגְלָיו, וְנוֹפֵל עַל פָּנָיו, לְפִי שֶׁהָיָה עָרַל וּמְאוּס לְהִיּוֹת נֹגֵלָה עָלָיו בְּקוּמָה וְקוּפָה לְפָנָיו.

מַה טָּבֹו אֶהְלִיךָ יַעֲקֹב מִשְׁפַּנְתִּיךָ יִשְׂרָאֵל:

מַה טָּבֹא אַרְעֶךָ יַעֲקֹב בֵּית מִשְׁרָךְ יִשְׂרָאֵל:

מַה טָּבֹו אֶהְלִיךָ – עַל שְׂרָאָה פְּתֻחֵיהֶם שְׂאִינֶן מְכַנְנִין זֶה מוּל זֶה. מִשְׁפַּנְתִּיךָ – תְּנִיחֻתִיךָ, כְּתַרְגּוּמוֹ. דְּבַר אַחַר: מַה טָּבֹו אֶהְלִיךָ, מַה טָּבֹו אֶהֱלִיךָ שִׁילָה וּבֵית עוֹלָמִים בְּיִשׁוּבֶךָ, שְׁמַקְרִיבִין בְּהֶן קְרַבְנוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם. מִשְׁפַּנְתִּיךָ – אַף כְּשֶׁהֵן חֶרְבִין, לְפִי שֶׁהֵן מִשְׁכּוֹן עָלֵיהֶן וְחַרְבְּנֶן כְּפָרָה עַל הַנְּפֻשׁוֹת, שְׂנֵאָמַר: "כְּלָה ה' אֶת חַמְתּוֹ"; וּבִמָּה כְּלָה "וַיִּצַּת אֵשׁ בְּצִיּוֹן".

כַּנְחָלִים נִטְוִו כַּנְּגַת עָלִי נִהַר כַּאֲהֵלִים נִטְעַ וְ-הָהָה כַּאֲרִזִּים עָלִי-מִים:

כַּנְחָלִין דְּמַדְבְּרִין כַּנְּגַת שְׁקִיָּא דְּעַל פֶּרַת כְּבוֹסְמִיָּא דְּנִצְבַּ יי כַּאֲרִזִּין דְּנִצְיָבִין עַל מִיָּא:

כַּנְחָלִים נִטְוִו – שְׂנֵאָרְכוּ וְנִמְשָׁכוּ לְנִטּוֹת לְמַרְחֹק. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: מִבְּרַחֲמֵינוּ שֶׁל אוֹתוֹ רָשַׁע אָנוּ לְמַדִּים מֶה הָיָה בְּלָבוּ לְקַלְלֵם כְּשֶׁאָמַר לְהַשִּׁית אֵל הַמְדַבֵּר פָּנָיו; וּכְשֶׁהִפַּךְ הַמָּקוֹם אֶת פִּיו – בְּרַכֵּם מֵעֵין אוֹתָם קַלְלוֹת שֶׁבִקְשׁ לִזְמַר כּוֹלִיָּה, כְּדֹאִיתָא בְּחֵלֶק. כַּאֲהֵלִים – כְּתַרְגּוּמוֹ, לְשׁוֹן "מַר וְאֶהְלוֹת". נִטְעַ ה' – בְּגֵן עֵדֵן. לְשׁוֹן אַחַר, כַּאֲהֵלִים נִטְעַ ה' – כְּשִׁמְמִים הַמִּתּוֹחִין כַּאֲהֵל, שְׂנֵאָמַר: "וַיִּמְתַּחֵם כַּאֲהֵל לְשִׁבְתָּה". נִטְעַ ה' – לְשׁוֹן נְטִיעָה מְצִינּוֹ בְּאֶהֱלִים, שְׂנֵאָמַר: "וַיִּטַּע אֶהְלִי אֶפְדֵּנוּ".

יִזְלִ-מִים מִדְּלָיו וְנָרְעוּ בְּמִים רַבִּים וְיָרֵם מֵאֲגַג מִלְכּוֹ וַתִּנְשֵׂא מַלְכָּתּוֹ:

יִסְגִי מִלְכָּא דִּיתְרַבָּא מִבְּנוּהִי וַיִּשְׁלוּט בְּעַמְּמִין סְגִיָּאִין וַיִּתְקַף מֵאֲגַג מִלְכִּיָּה וַתִּנְטַל מַלְכוּתִיָּה:

מִדְּלָיו – מִבְּאֲרוֹתַי; וּפְרוּשׁוֹ כְּתַרְגּוּמוֹ. וְנָרְעוּ בְּמִים רַבִּים – לְשׁוֹן הַצְּלָחָה הוּא זֶה, כְּנֹרַע הַנְּרוּעַ עַל פְּנֵי הַמַּיִם. וְיָרֵם מֵאֲגַג מִלְכּוֹ – מִלְכּוֹ רֵאשׁוֹן שְׁלֹקֵם יְכַפֵּשׁ אֶת אֲגַג מִלְכָּה עַמְלֶק. וַתִּנְשֵׂא מַלְכָּתּוֹ – שֶׁל יַעֲקֹב יוֹתֵר וְיוֹתֵר, שְׂיָבֵא אַחֲרָיו דּוֹד וּשְׁלָמָה.

אַל מוּצִיָּאוּ מִמְצָרִים כְּתוּעַפַּת רָאֵם לּוֹ יֵאֲכַל גּוֹיִם צָרִיו וְעַצְמַתִּיהֶם יִגְרֵם וְחֲצִיו יִמְחֹץ:

אַל דְּאַפִּיקְנוּן מִמְצָרִים תּוּקְפָא וְרוּמָא דִּילִיָּה יִיכְלוּן בֵּית יִשְׂרָאֵל נְכִסֵּי עַמְּמִיָּא שְׂנֵאִיָּהוֹן וּבְבִזַּת מַלְכִּיָּהוֹן יִתְפַּנְקוּן וְאַרְעָתָהוֹן יִחְסְנוּן:

אַל מוּצִיָּאוּ מִמְצָרִים – מִי גוֹרֵם לָהֶם הַגְּדֵלָה הַזֹּאת אֵל הַמוּצִיָּאִים מִמְצָרִים בְּתַקְפָּה וְרוּם שְׁלוֹ; יֵאֲכַל אֶת הַגּוֹיִם שֶׁהֵם צָרִיו. וְעַצְמַתִּיהֶם – שֶׁל צָרִים. יִגְרֵם – מְנַחֵם פֶּתַר בּוֹ לְשׁוֹן שְׁבִירָה, וְכֵן: "לֹא גָרְמוּ לְבַקֵּר", וְכֵן: "וְאֶת חֲרָשִׁיָּה תִּגְרַמִּי". וְנֵאֲנִי אוֹמֵר: לְשׁוֹן עֶצֶם הוּא, שְׂמַגְרַר הַבְּשָׂר בְּשִׁנָּיו מִסְבִּיב וְהַמֵּחַ שְׁבִפְנִים, וּמַעֲמִיד הָעֶצֶם עַל עַרְמִיּוּתוֹ. וְחֲצִיו יִמְחֹץ – אוֹנְקְלוֹס תְּרַגְּסֵם: 'חֲצִיו שֶׁל צָרִים', חֵלְקָה שְׁלֹקֵם, כְּמוֹ: "בְּעָלִי חֲצִים", "מְרִי פְּלִגּוּתָא". וְכֵן יִמְחֹץ – לְשׁוֹן "וּמְחַצֵּה וְחֵלְפָה רִקְתּוֹ", שֶׁיִּחַצְצוּ אֶת אַרְצָם. וַיֵּשׁ לְפִתֵּר לְשׁוֹן חֲצִים מִמֶּשׁ: חֲצִיו שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִמְחֹץ בְּדָמָם שֶׁל צָרִים, יִטְבַּל וַיִּצְטַבַּע בְּדָמָם, כְּמוֹ: "לְמַעַן תִּמְחֹץ רַגְלָה בְּדָם". וְאֵינּוּ זֶה מִלְשׁוֹן מִכָּה, כְּמוֹ "מְחַצְתִּי", שֶׁהַצְּבוּעַ בְּדָם נִרְאָה כְּאֵלוֹ מְחוּץ וְנִגּוּעַ.

כָּרַע שְׂכַב פְּאָרִי וּכְלָבִיָּא מִי יִקִּימְנוּ מְבַרְכִיךָ בְּרוּךְ וַאֲרַרְיָךְ אָרוּר:

יְנוּחַ יִשְׂרָי בְּתַקּוּף פְּאָרִיָּא וּכְלִיתָא וְלִית דִּיקִימְנִיָּה בְּרִיכָךָ יְהוֹן בְּרִיכִין וְלִיטָךָ יְהוֹן לִיטִין:

כָּרַע שְׂכַב פְּאָרִי – כְּתַרְגּוּמוֹ, וְתִנְשְׁבוּ בְּאַרְצָם בְּכַח וּגְבוּרָה.

ותקיה רוגזא דבלק בבלעם ושקפנון לידוהי ואמר בלק לבלעם למלט שנאי קריתך והא ברכא מברכתך להון דנו תלת זמנין:

ניחראף בלק אל-בלעם ויספק את-כפיו ויאמר בלק אל-בלעם לקב איבלי קראתיך והנה ברכתך ברך זה שלש פעמים:

ויספק – הנה זו על זו.

וכעו איניל לך לאתרך אמרית יקרא איקרנך והא מנעד יי מן יקר:

ועתה ברח-לך אל-מקומך אמרתי כבד אכבדך והנה מנעד י-הנה מכבוד:

ואמר בלעם לבלק הלא אף עם אנגדך דשלחמא לנתי מלילית למימר:

ויאמר בלעם אל-בלק הלא גם אל-מלאכך אשר-שלחת אלי דברתי לאמר:

אם יתין לי בלק מלי ביתיה כסף וזהב לית לי רשו למעבר על גזירת מימרא די למעבד טבתא או בשתא מרעותי דימליל יי נתיה אמליל:

אם יתן-לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את-פי י-הנה לעשות טובה או רעה מלבי אשר-ידבר י-הנה אתו אדבר:

לעבר את פי ה' – כאן לא נאמר 'א-להי' כמו שאמר בראשונה, לפי שידע שנבאש בהקדוש ברוך הוא ונטרד. **שביעי**

וכעו האנא איניל לעמי איתא אמלכנך מא דמעביד ואחוי לך מא דינעביד עמא הדין לעמך בסוף יומיא:

ועתה הנני הולך לעמי לכה אינעך אשר יעשה העם הנה לעמך באחרית הימים:

הולך לעמי – מעתה הריני כשאר עמי, שנסתלק הקדוש ברוך הוא מעליו. לכה אינעך – מה לך לעשות; ומה היא העצה א-להיכם של אלו שונא זמה הוא כוליה, כדאיתא בחלק. תדע שבלעם השיא עצה זו להכשילם בזמה, שהרי נאמר: "הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם". אשר יעשה העם הנה לעמך – מקרא קצר הוא זה: אינעך להכשילם, ואומר לך מה שהן עתידין להרע למואב באחרית הימים.

ונטל מתליה ואמר אימר בלעם בר בעור ואימר גוברא דשפיר חזי:

וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו בער ונאם הגבר שותם העין:

אימר דשמע מימר מן קדם אל וידע מדע מן קדם עלאה חיוז מן קדם ש-די חזי שכיב ומתגלי ליה:

נאם שמע אמרי-אל וידע דעת עליון מתנה ש-די יחזה נפל וגלוי עינים:

וידע דעת עליון – לכונן השעה שפועס בה.

חזיתיה ולא כעו סכיתיה וליתוהי קריב כד יקום מלכא מינעקב ויתרבא משיחא מישראל ויקטיל רבבי מואב וישלוט בכל בני אנשא:

אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך פוכב מינעקב וקם מישראל ומחל פאתי מואב וקרקר כל-בני-שת:

אראנו – רואה אני שבחו של יעקב וגדלתו, אף לא עתה הוא, אלא לאחר זמן. דרך פוכב מינעקב – כתרגומו, לשון "דרך קשתו", שהפוכב עובר כחץ, ובלעז דישטינ"ט. כלומר, יקום מנל. וקם שבת – מלך רודה ומושל. ומחל פאתי מואב – זה דוד, שנאמר בו: "השכב אותם ארצה וימדד שני חבלים להמית" וגומר. וקרקר – לשון כורה, כמו: "אני קרתי"; "מקבת בור גשרתם"; "יקרוה עורכי נסל", פוריי"ר בלע"ז. כל בני שת – כל האמות, שכלם יצאו מן שת, בנו של אדם הראשון.

והיה אדום ויהי רשעה ויהי רותא ויהי רותא שיעיר לבעלי דבבוהי וישאל יצלח בנכסין:

והיה אדום ויהי רשעה ויהי רשעה שיעיר איביו וישאל ויהי רשעה חיל:

והנה רשעה שיעיר איביו – לאויביו, לישראל.

ויחיות חד מדבית יעקב ויוביד משיניב מקרנת עממא:

ונרד מינעקב והאביד שריד מעיר:

ונרד מינעקב – ועוד יהנה מושל אחר מינעקב. והאביד שריד מעיר – החשובה של אדום, היא רומי. ועל מלך המשיח אומר בן, שנאמר בו: "ונרד מים עד ים"; "ולא יהנה שריד לבית עשו".

ויִרָא אֶת-עַמְלֵק וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר רַאשִׁית גֹּזֵימָה עַמְלֵק וְאַחֲרֵיתוֹ עַדֵי אֲבָד:
וַחֲזָא ית עַמְלֵקָא וַנְטַל מִתְלֵיהּ וַאֲמַר רִישׁ קַרְבֵּיא דִישְׂרָאֵל הָהּ עַמְלֵק וְסוֹפִיהּ לְעַלְמָא יִיבַד:

ויִרָא אֶת עַמְלֵק – נִסְתַּכַּל בְּפָרְעֻנוֹתוֹ שֶׁל עַמְלֵק. רַאשִׁית גֹּזֵימָה עַמְלֵק – הוּא קִדְּם אֶת כָּל־מַלְכֵי בְּיִשְׂרָאֵל, וְכִּדְ תַּרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס. וְאַחֲרֵיתוֹ לְהֵאָבֵד בְּיָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "תִּמְחָה אֶת זְכַר עַמְלֵק".

ויִרָא אֶת-הַקִּינִי וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֵיתָן מוֹשֶׁבֶךָ וַיְשִׂים בְּסֹלַע קִנְיָה:
וַחֲזָא ית שְׁלֵמָאָה וַנְטַל מִתְלֵיהּ וַאֲמַר תְּקִיף בֵּית מוֹתְבֶךָ וְשׂוּ בַכְרֶךָ תְּקִיף מְדוֹרְךָ:

ויִרָא אֶת הַקִּינִי – לְפִי שֶׁהָיָה קִינִי תְּקוּעַ אֶצְלַע עַמְלֵק, כַּעֲנָנִים שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל הַקִּינִי" וְגוֹמַר, הַזְכִּירוּ אַחַר עַמְלֵק. נִסְתַּכַּל בְּגִדְלָתָם שֶׁל בְּנֵי יִתְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם: "תִּרְעָעִים שְׂמֻעָתִים שׁוֹכְתִים". אֵיתָן מוֹשֶׁבֶךָ – תְּמַסָּה אֲנִי, מֵהֵיכָן זְכִיתָ לְכַדְּהָ לֹא אַתָּה עִמִּי הָיִיתָ בַּעֲצַת "הֶבֶה גַּתְחַכְמָה לוֹ", וְעַתָּה גַּתְיִשְׁבֶּכֶת בְּאֵיתָן וּמַעוֹז שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

כִּי אִם-יִתְּנָה לְבַעַר קִינִי עַד-מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּכָה:
אַרִי אִם יְהִי לְשִׁיבָאָה שְׁלֵמָאָה עַד מָה אַתְּוֹרָאָה יִשְׁבִּינָךָ:

כִּי אִם יִתְּנָה לְבַעַר קִינִי וְגוֹמַר – אֲשֶׁרִיךְ שֶׁנִּתְקַעַת לְתַקְרָה זֶה, שְׂאוּנָה נִטְרָד עוֹד מִן הָעוֹלָם; כִּי אִם אַתָּה עֲתִיד לְגָלוּת עִם עֲשֶׂרֶת הַשְּׂבָטִים וְתִתְּנָה לְבַעַר מִמְּקוֹם שֶׁנִּתְיִשְׁבֶּכֶת שָׁם, מָה בְּכָךְ – עַד מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּכָה – עַד הֵיכָן הוּא מְגַלֶּה אוֹתָךְ שְׂמָא "לְחַלּוֹת וְחִבּוֹר" אֵין זֶה טְרוּד מִן הָעוֹלָם, אֲלֹא טְלוּל מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, וְתִשׁוּב עִם שְׂאָר הַגְּלוּיֹת.

וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֹי מִי יִתְּנָה מִשְׁמוֹ אֵל:
וַנְטַל מִתְלֵיהּ וַאֲמַר וַי לְחִיבֵיא דִיחִחוֹן כַּד יַעֲבִיד אֱלֹהָא ית אלין:

וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ וְגוֹמַר – בֵּינָן שֶׁהַזְכִּיר אֶת שְׂבִיבַת אֲשׁוּר, אֲמַר, אֹי מִי יִתְּנָה מִשְׁמוֹ אֵל – מִי יְכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ מִשְׁמוֹ אֶת אֱלֹהֵי שְׂלֵא יְשִׁים עָלָיו הַגּוֹזֵר אֶת אֱלֹהֵי שִׁיבְעִמָּד סְנַחְרִיב וַיְבַלְבַּל אֶת כָּל הָאֲמוֹת, וְעוֹד יְבֹאוּ צִיִּים מִיַּד כְּתִיבִים, וְנַעֲבְרוּ כְּתִיבִים שֶׁהֵן רוֹמִיִים בְּבִירְנִיּוֹת גְּדוּלוֹת עַל אֲשׁוּר.

וַצִּיִּים מִיַּד כְּתִיבִים וַעֲנוּ אֲשׁוּר וַעֲנוּ-עִבְרָא וְגַם-הוּא עַדֵי וְסִיעֵן יַצְטַרְחֵן מְרוֹמָאֵי וַיַּעֲנוּן לְאַתּוֹר וַיִּשְׁעֲבָדוּן אֲבָד:
וַעֲבָר פְּרַת וְאַף אַנּוּן לְעַלְמָא יִיבַדוּן:

וַעֲנוּ עִבְרָא – וַעֲנוּ אוֹתָם שְׂבַעֲבָר הַנֶּהָר. וְגַם הוּא עַדֵי אֲבָד – וְכֵן פִּרְשׁ דְּנִיְאָל: "עַד דִּי קְטִילַת חֵיוֹתָא וְהוּבַד גְּשָׁמָה". וַצִּיִּים – סְפִינּוֹת גְּדוּלוֹת, כְּדַכְתִּיב: "וַצִּי אֲדִיר", תַּרְגוּמוֹ "וּבּוֹרְנֵי רַבְתָּא".

וַיִּקָּם בַּלְעָם וַיִּלְךָ וַיִּשָּׁב לְמִקְוֹ וְגַם-בָּלַק הִלְךָ לְדַרְכוֹ: וְקָם בַּלְעָם וַאֲזַל וְתַב לְאַתְרֵיהּ וְאַף בָּלַק אֲזַל לְאוֹרְחֵיהּ:

וַיִּשָּׁב יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּים וַיִּחַל הָעָם לְזַנּוֹת אֶל- וַיִּתִּיב יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּין וְשָׂרִי עֲמָא לְמַטְעֵי בְּתַר בְּנַת בְּנוֹת מוֹאָב:
בְּשִׁטִּים – כִּדְ שָׁמָה. לְזַנּוֹת אֶל בְּנוֹת מוֹאָב – עַל דִּי עֲצַת בַּלְעָם, כְּדֹאִיתָא בְּחַלְקָא.

וַתִּקְרָאן לְעָם לְזַבְחֵי אֱ-לֹהֵיהֶן וַיֵּאָכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ וַיִּקְרָאָה לְעֲמָא לְזַבְחֵי טַעֲוֹתֵהוֹן וַאֲכַל עֲמָא וַסְגִּידוּ לַא-לֹהֵיהֶן:
וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַא-לֹהֵיהֶן – כְּשִׁתְּקַף יִצְרוּ עָלָיו וַאֲמַר לֵה: הַשְּׁמַעִי לִי, וְהִיא מוֹצִיאָה לוֹ דְמוּת פְּעוֹר מַחֲסִיקָה וַאֲמַרְתָּ לוֹ: הַשְּׁתַּחֲוֶה לְזֶה.

וַיִּצְמָד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר וַיִּסְרַ-אָּף וַי-הִנֵּה וַאֲתַחֲבַר יִשְׂרָאֵל לְבַעֲלָא פְּעוֹר וְתִקִּיף רוּגְזָא דִיִּי בִישְׂרָאֵל:
פְּעוֹר – עַל שֵׁם שְׁפוֹעְרִין לְפָנָיו פִּי הַטְּבַעַת וּמוֹצִיאִין רַעִי, וְזוֹ הִיא עֲבוֹדָתוֹ. וַיִּסְרַ אָּף ה' בִּישְׂרָאֵל – שְׁלַח בָּהֶם מַגֵּפָה.

וַיֹּאמֶר וַי-הִנֵּה אֱלֹהֵי-מִשְׁחָה קָח אֶת-פְּלִ-רְאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לִי-הִנֵּה נִגְדַת הַשְּׂמֵשׁ וַיִּשָּׁב תְּרוֹן אָּף- וַי-הִנֵּה מִישְׂרָאֵל:
וַאֲמַר וַי לְמִשְׁחָה דְּבַר ית כָּל רִישֵׁי עֲמָא וְדוֹן וְקִטּוּל דְּחִיבֵיב קִטּוּל קָדָם וַי לְקַבִּיל שְׂמֻשָּׁא וַיִּתּוּב תְּקוּף רוּגְזָא דִיִּי מִישְׂרָאֵל:

וַיֹּאמֶר וַי-הִנֵּה אֱלֹהֵי-מִשְׁחָה קָח אֶת-פְּלִ-רְאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לִי-הִנֵּה נִגְדַת הַשְּׂמֵשׁ וַיִּשָּׁב תְּרוֹן אָּף- וַי-הִנֵּה מִישְׂרָאֵל: וַאֲמַר וַי לְמִשְׁחָה דְּבַר ית כָּל רִישֵׁי עֲמָא וְדוֹן וְקִטּוּל דְּחִיבֵיב קִטּוּל קָדָם וַי לְקַבִּיל שְׂמֻשָּׁא וַיִּתּוּב תְּקוּף רוּגְזָא דִיִּי מִישְׂרָאֵל:

קח את כל ראשי העם – לשפט את העובדים לפעור. והוקע אותם – את העובדים. והוקע – היא תליה, כמו שמצינו בכני שאול: "והוקענום לה", ושם תליה מפרשת. עבודה זרה בסקילה, וכל הנסקלים נתליו. נגד השמש – לעין פל. ומדרש אגדה, השמש מודיע את החוטאים, הענן נקפל מכנגדו והסמה זורחת עליו.

ויאמר משה אל-שפטו ישראל הרגו איש אנשיו
הנצמדים לבעל פעור:
ואמר משה לדיני ישראל קטולו גבר גוברוהי
דאתברו לבעלא פעור:

הרגו איש אנשיו – כל אחד ואחד מדיני ישראל הנה הורג שנים, ודיני ישראל שבעה רבוא ושמונת אלפים, כדאיתא בסנהדרין.

והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל-אחיו את-
המדינית לעיני משה ולעיני כל-עדת בני-ישראל
והמה בכים פתח אהל מועד:
והא גוברא מבני ישראל אתא וקריב לנת אחוהי נת
מדנייתא לעיני משה ולעיני כל פנשתא דבני ישראל
ואנון בכו בתרע משכן זמנא:

והנה איש וגומר – נתקבצו שבטו של שמעון אצל זמרי, שהנה נשיא שלהם, ואמרו לו: אנו נדונין במיתה, ואתה יושב וכוליה, כדאיתא באלוהי הן הנשרפין את המדינית – כזבי בת צור. לעיני משה – אמר לו: משה, זו אסורה או מתרת אם תאמר: אסורה, בת יתרו מי התירה לה וכוליה, כדאיתא התם. והמה בכים – נתעלמה ממנו הלכה; געו כלם בבכיה. בעגל עמד משה פנגד ששים רבוא, שפאמר: "ויטחן עד אשר דק" וגומר, וכאן רפו ידיו אלא כדי שיבא פינחס ויטל את הראוי לו.

וירא פינחס בן-אלעזר בן-אהרן הפהגו ויקם מתוך
העדה ויקח רמח בידו:
והוא פינחס בן אלעזר בר אהרן פהנא וקם מגו
פנשתא ונסיב רומחא בידיה:

וירא פינחס – ראה מעשה ונזכר הלכה; אמר לו למשה: מקובלני מך, הבעל ארמית – קנאין פוגעין בו. אמר לו: קרנא דאגרתא איהו ליהוי פרונקא מיד ויקח רמח בידו וגומר.

ויבא אחר איש-ישראל אל-הקפה וידקר את-
שניהם את איש ישראל ואת-האשה אל-קבתה
והעצר המגפה מעל בני ישראל:
ועאל בטר גוברא בר ישראל לקופתא ובזע נת
תרויהון ית גוברא בר ישראל וית אתתא במעהא
ואתכלי מותנא מעל בני ישראל:

אל הקפה – אל האהל. אל קבתה – כמו "והלקחום וקבתה". כנו בתוך זכרות של זמרי ונקבות שלה, וראו כלם שלא לחנם הרגם. והרבה נסים נעשו לו כוליה כדאיתא התם.

ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלה:
והו דמיתו במותנא עשרין וארבעא אלפין:

ג וַיִּשְׁכַּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֶּקֶר וַיִּסְעוּ מִהַשְּׁטִים וַיָּבֹאוּ
עַד־הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְנוּ שָׁם טַרְם
יַעֲבְרוּ: וַיְהִי מִקְצֵה שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַיַּעֲבְרוּ
הַשְּׁטָרִים בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה: וַיִּצְווּ אֶת־הָעָם לֵאמֹר
כִּרְאֲתֹכֶם אֵת אַרְוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־לְהִיכֹם
וְהַפְּהָגִים הַלְוִיִּם נִשְׂאִים אֹתוֹ וְאַתֶּם תִּסְעוּ
מִמְּקוֹמְכֶם וְהִלַּכְתֶּם אַחֲרָיו: אִךְ רְחֹק יִהְיֶה
בֵּינֵיכֶם וּבְנֵיו כְּאַלְפִים אַמָּה בַּמִּדְּה אֶל־תִּקְרְבוּ
אֵלָיו לְמַעַן אֲשֶׁר־תִּדְעוּ אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־בָּהּ
כִּי לֹא עֲבַרְתֶּם בַּדֶּרֶךְ מִתְּמוֹל שְׁלֹשׁוֹם: וַיֹּאמֶר
יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם הַתְּקַדְּשׁוּ כִּי מִחֵר יַעֲשֶׂה יְהוָה
בְּקֶרְבְּכֶם גְּפִלְאוֹת: וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַפְּהָגִים
לֵאמֹר שְׂאוּ אֶת־אַרְוֹן הַבְּרִית וְעֲבְרוּ לִפְנֵי הָעָם
וַיִּשְׂאוּ אֶת־אַרְוֹן הַבְּרִית וַיֵּלְכוּ לִפְנֵי הָעָם: וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם הַזֶּה אֶחָל גְּדֹלְךָ בְּעֵינַי
כָּל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעוּן כִּי כֹאֲשֶׁר הֵייתִי עִם־
מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ: וְאַתָּה תַּצְוֶה אֶת־הַפְּהָגִים
נִשְׂאֵי אַרְוֹן־הַבְּרִית לֵאמֹר כִּבְאַכֶם עַד־קִצֵּה מִי
הַיַּרְדֵּן בַּיַּרְדֵּן תַּעֲמְדוּ: וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל גִּשׁוּ הֵנָּה וְשַׁמְעוּ אֶת־דְּבָרֵי יְהוָה
אֶל־לְהִיכֹם: וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי אֵל חַי
בְּקֶרְבְּכֶם וְהוֹרֵשׁ יוֹרֵשׁ מִפְּנִיכֶם אֶת־הַפְּנֹעֲנֵי
וְאֶת־הַחֲתִי וְאֶת־הַחַיִּי וְאֶת־הַפְּרוֹזִי וְאֶת־הַגְּרָגְשֵׁי
וְהָאֹמְרֵי וְהַיְבוֹסִי: הִנֵּה אַרְוֹן הַבְּרִית אֵדוֹן כָּל־
הָאָרֶץ עֲבַר לִפְנֵיכֶם בַּיַּרְדֵּן: וְעַתָּה קָחוּ לְכֶם שְׁנֵי
עֲשָׂר אִישׁ מִשְׁבְּטֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ־אַחַד אִישׁ־אַחַד
לְשָׁבֶט: וְהָיָה פְּנוּחַ כַּפּוֹת רַגְלֵי הַפְּהָגִים נִשְׂאֵי
אַרְוֹן יְהוָה אֵדוֹן כָּל־הָאָרֶץ בְּמֵי הַיַּרְדֵּן מִי הַיַּרְדֵּן
יִפְּרֹתוֹן הַמַּיִם הַיַּרְדִּים מִלְּמַעְלָה וַיַּעֲמְדוּ גֵד אֶחָד:
וַיְהִי בְּנִסְעַ הָעָם מֵאֶהְלִיָּהֶם לַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן
וְהַפְּהָגִים נִשְׂאֵי הָאָרְוֹן הַבְּרִית לִפְנֵי הָעָם: וַיִּכְבְּאוּ
נִשְׂאֵי הָאָרְוֹן עַד־הַיַּרְדֵּן וְרַגְלֵי הַפְּהָגִים נִשְׂאֵי
הָאָרְוֹן נִטְּבְלוּ בַקִּצֵּה הַמַּיִם וְהַיַּרְדֵּן מָלֵא עַל־כָּל־
גְּדוֹתָיו כֹּל יְמֵי קִצִּיר: וַיַּעֲמְדוּ הַמַּיִם הַיַּרְדִּים
מִלְּמַעְלָה קָמוּ גֵד־אַחַד הַרְחֵק מְאֹד מֵאֲדָם הָעִיר
אֲשֶׁר מֵצֵד צִרְתָּן וְהַיַּרְדִּים עַל יָם הָעַרְבָּה יָם־
הַמֶּלַח תָּמוּ נִכְרְתוּ וְהָעָם עָבְרוּ גֵגֵד יְרִיחוֹ:
וַיַּעֲמְדוּ הַפְּהָגִים נִשְׂאֵי הָאָרְוֹן בְּרִית־יְהוָה

בַּחֲרָבָה בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן הֵכֵן וְכָל־יִשְׂרָאֵל עֹבְרִים
בַּחֲרָבָה עַד אֲשֶׁר־תָּמוּ כָּל־הַגֹּיִ לַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן:
ד וַיְהִי כֹאֲשֶׁר־תָּמוּ כָּל־הַגֹּיִ לַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: קָחוּ לְכֶם מִן־
הָעָם שְׁנַיִם עֲשָׂר אַנְשִׁים אִישׁ־אַחַד אִישׁ־אַחַד
מִשְׁבֶּט: וַיִּצְווּ אוֹתָם לֵאמֹר שְׂאוּ־לְכֶם מִזֶּה מִתּוֹךְ
הַיַּרְדֵּן מִמִּצְבַּ רַגְלֵי הַפְּהָגִים הֵכֵן שְׁתִּים־עֶשְׂרֵה
אַבְנִים וְהַעֲבַרְתֶּם אוֹתָם עִמָּכֶם וְהַנְחַתֶּם אוֹתָם
בַּמְּלֹךְ אֲשֶׁר־תִּלְוּ בּוֹ הַלַּיְלָה: וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ
אֶל־שְׁנַיִם הָעֲשָׂר אִישׁ אֲשֶׁר הֵכֵן מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אִישׁ־אַחַד אִישׁ־אַחַד מִשְׁבֶּט: וַיֹּאמֶר לָהֶם
יְהוֹשֻׁעַ עֲבְרוּ לִפְנֵי אַרְוֹן יְהוָה אֶל־לְהִיכֹם אֶל־תּוֹךְ
הַיַּרְדֵּן וְהָרִימוּ לְכֶם אִישׁ אֶבֶן אַחַת עַל־שִׁכְמוֹ
לְמִסְפָּר שְׁבַטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל: לְמַעַן תִּהְיֶה זֹאת
אוֹת בְּקֶרְבְּכֶם כִּי־יִשְׂאֲלוּן בְּנֵיכֶם מִחֵר לֵאמֹר מַה
הָאַבְנִים הָאֵלֶּה לְכֶם: וַאֲמַרְתֶּם לָהֶם אֲשֶׁר נִכְרְתוּ
מִיַּמֵּי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי אַרְוֹן בְּרִית־יְהוָה בְּעֲבָרוֹ
בַּיַּרְדֵּן נִכְרְתוּ מִי הַיַּרְדֵּן וְהָיוּ הָאַבְנִים הָאֵלֶּה
לְזִכְרוֹן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד־עוֹלָם: וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ וַיִּשְׂאוּ שְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה
אַבְנִים מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־
יְהוֹשֻׁעַ לְמִסְפָּר שְׁבַטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבְרוּ עִמָּם
אֶל־הַמְּלֹךְ וַיַּנְחִימוּ שָׁם: וּשְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה אַבְנִים
הָקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן תַּחַת מִצְבַּ רַגְלֵי
הַפְּהָגִים נִשְׂאֵי אַרְוֹן הַבְּרִית וַיְהִי שָׁם עַד הַיּוֹם
הַזֶּה: וְהַפְּהָגִים נִשְׂאֵי הָאָרְוֹן עֹמְדִים בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן
עַד תָּם כָּל־הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ
לְדַבֵּר אֶל־הָעָם כָּכָל אֲשֶׁר־צִוָּה מֹשֶׁה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ
וַיִּמְהָרוּ הָעָם וַיַּעֲבְרוּ: וַיְהִי כֹאֲשֶׁר־תָּם כָּל־הָעָם
לַעֲבֹר וַיַּעֲבֹר אַרְוֹן־יְהוָה וְהַפְּהָגִים לִפְנֵי הָעָם:
וַיַּעֲבְרוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי שְׁבַט הַמְּנַשֶּׁה
חֲמִשִּׁים לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים
מֹשֶׁה: כֹּאֲרַבְעִים אֶלֶף חֲלוּצֵי הַצִּבָּא עָבְרוּ לִפְנֵי
יְהוָה לְמַלְחָמָה אֶל עַרְבּוֹת יְרִיחוֹ: בַּיּוֹם הַהוּא
גִּדְּל יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בְּעֵינַי כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ
אֹתוֹ כֹּאֲשֶׁר יִרְאוּ אֶת־מֹשֶׁה כָּל־יְמֵי חַיָּיו: וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: הִנֵּה אֶת־הַפְּהָגִים
נִשְׂאֵי אַרְוֹן הָעֹדוֹת וַיַּעֲלוּ מִן־הַיַּרְדֵּן: וַיִּצְוּ

יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַפְּהָנִים לֵאמֹר עָלוּ מִן־הַיַּרְדֵּן׃ וַיְהִי כַעֲלוֹת הַפְּהָנִים נִשְׂאֵי אַרְוֹן בְּרִית־יְהוָה מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן נִתְקוּ פְּפוֹת רַגְלֵי הַפְּהָנִים אֶל הַחֲרָבָה וַיֵּשְׁבוּ מִי־הַיַּרְדֵּן לַמְּקוֹמָם וַיִּלְכוּ כְּתַמּוּל־שִׁלְשׁוּם עַל־פְּלִגְדוֹתָיו׃ וַיְהֵעָם עָלוּ מִן־הַיַּרְדֵּן בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיַּחֲנוּ בַּגִּלְגָּל בַּקָּצָה מִזְרַח יְרִיחוֹ׃ וְאֵת שְׁתֵּים עָשָׂר הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ מִן־הַיַּרְדֵּן הַקִּים יְהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל׃ וַיֹּאמֶר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁר יִשְׁאַלְוּן בְּנֵיכֶם מָחָר אֶת־אֲבוֹתָם לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה׃ וְהוֹדַעְתֶּם אֶת־בְּנֵיכֶם לֵאמֹר בִּיבִשָׁה עֶבֶר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה׃ אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶל־לֵהִיכֶם אֶת־מִי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵיכֶם עַד־עֲבָרְכֶם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֶל־לֵהִיכֶם לַיַּם־סוּף אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ מִפְּנֵינוּ עַד־עֲבָרְנוּ׃ לְמַעַן דַּעַת כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת־יַד יְהוָה כִּי חֲזָקָה הִיא לְמַעַן יֵרְאוּ אֶת־יְהוָה אֶל־לֵהִיכֶם כָּל־הַיָּמִים׃

ה וַיְהִי כַשְׁמַע כָּל־מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן לְמָה וְכָל־מַלְכֵי הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל־הַיָּם אֶת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־מִי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל עַד־עֲבָרָם וַיִּמָּס לְבָבָם וְלֹא־הָיָה בָּם עוֹד רוּחַ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ בָּעֵת הַהִיא אָמַר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ עֲשֵׂה לָּךְ חֲרָבוֹת צָרִים וְשׁוֹב מִל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שְׁנִית׃ וַיַּעַשׂ־לוֹ יְהוֹשֻׁעַ חֲרָבוֹת צָרִים וַיִּמָּל אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־גְּבַעַת הָעֵרְלוֹת׃ וְזֹה הַדָּבָר אֲשֶׁר־מָל יְהוֹשֻׁעַ כָּל־הָעָם הַיֵּצֵא מִמִּצְרַיִם הַזְּכָרִים כָּל אֲנָשֵׁי הַמְּלַחְמָה מִתּוֹ בַּמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם׃ כִּי־מָלִים הָיוּ כָּל־הָעָם הַיֵּצֵאִים וְכָל־הָעָם הַיִּלְדִּים בַּמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם לֹא־מָלוּ׃ כִּי אַרְבָּעִים שָׁנָה הָלְכוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַד־תָּם כָּל־הַגֹּיִם אֲנָשֵׁי הַמְּלַחְמָה הַיֵּצֵאִים מִמִּצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם לְבַלְתִּי הִרְאוֹתָם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאֲבוֹתָם לָתֵת לָנוּ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ׃ וְאֵת־בְּנֵיהֶם הַקִּים תַּחְתָּם אַתֶּם מָל יְהוֹשֻׁעַ כִּי־עָרְלִים הָיוּ כִּי לֹא־מָלוּ אוֹתָם בַּדֶּרֶךְ׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־תָּמוּ כָּל־הַגֹּיִם לְהַמּוֹל וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם בְּמַחֲנֵה עַד חַיּוֹתָם׃

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם גִּלְוֹתִי אֶת־חֲרָפַת מִצְרַיִם מֵעַלֵיכֶם וַיִּקְרָא שֵׁם הַמְּקוֹם הַהוּא גִלְגָּל עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיַּחֲנוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּגִּלְגָּל וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּעֲרַב בְּעָרְבוֹת יְרִיחוֹ׃ וַיֹּאכְלוּ מֵעֵבֹר הָאָרֶץ מִמִּחְרַת הַפֶּסַח מִצּוֹת וְקִלּוֹי בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיִּשְׁבַּת הַמָּן מִמִּחְרַת בְּאֹכְלָם מֵעֵבֹר הָאָרֶץ וְלֹא־הָיָה עוֹד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן וַיֹּאכְלוּ מִתְּבוּאֹת אֶרֶץ כְּנָעַן בַּשָּׁנָה הַהִיא׃ וַיְהִי בַּהֵיחֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשְׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה־אִישׁ עֹמֵד לְנֶגְדוֹ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ וַיִּלָּךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אִתָּה אִם־לְצָרִינוּ׃ וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שַׂר־צְבָאֵי־יְהוָה עָתָה בָּאתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל־פְּנָיו אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדֹנָי מִדְּבַר אֶל־עַבְדּוֹ׃ וַיֹּאמֶר שַׂר־צְבָאֵי יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ שְׁלֵנְעֶלְךָ מֵעַל רַגְלֶךָ כִּי הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עֹמֵד עָלָיו קָדֵשׁ הוּא וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כֹּן׃

ו וַיְרִיחוּ סִגְרַת וּמִסְגֵּרַת מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִין יוֹצֵא וְאִין בָּא׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ רְאֵה נָתַתִּי בְּיָדְךָ אֶת־יְרִיחוֹ וְאֶת־מַלְכָּהּ גִּבּוֹרֵי הַחֵיָל׃ וּסְבַתָּם אֶת־הָעִיר כֹּל אֲנָשֵׁי הַמְּלַחְמָה הַקִּיף אֶת־הָעִיר פָּעַם אַחַת כֹּה תַעֲשֶׂה שְׁשֵׁת יָמִים׃ וְשִׁבְעָה כְּהֵנָּה יִשְׂאוּ שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת הַיּוֹבְלִים לְפָנֵי הָאָרוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִסְבּוּ אֶת־הָעִיר שִׁבְעַ פְּעָמִים וְהַפְּהָנִים יִתְקַעוּ בַּשׁוֹפְרוֹת׃ וְהָיָה בַּמָּשָׁךְ אֲבָקָרן הַיּוֹבֵל כֹּשְׁמַעְכֶם אֶת־קוֹל הַשׁוֹפָר יִרְעוּ כָּל־הָעָם תְּרוּעָה גְדוֹלָה וְנִפְלְאָה חוֹמַת הָעִיר תַּחְתִּיָה וְעָלוּ הָעָם אִישׁ נֹגְדוֹ׃ וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ בּוֹן נוֹן אֶל־הַפְּהָנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׂאוּ אֶת־אָרוֹן הַבְּרִית וְשִׁבְעָה כְּהֵנָּה יִשְׂאוּ שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת יּוֹבְלִים לְפָנֵי אָרוֹן יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר אֶל־הָעָם עֲבְרוּ וְסָבוּ אֶת־הָעִיר וְהַחֲלוּץ יַעֲבֹר לְפָנֵי אָרוֹן יְהוָה׃ וַיְהִי כַּאֲמֹר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם עֲבְרוּ נִשְׂאִים שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת הַיּוֹבְלִים לְפָנֵי יְהוָה עֲבְרוּ וְתַקְעוּ בַּשׁוֹפְרוֹת וְאָרוֹן בְּרִית יְהוָה הִלָּךְ אַחֲרֵיהֶם׃ וְהַחֲלוּץ הִלָּךְ לְפָנֵי הַפְּהָנִים תַּקְעֵי הַשׁוֹפְרוֹת וְהַמָּאֹסָף הִלָּךְ אַחֲרֵי הָאָרוֹן הִלָּךְ וְתַקְעוּ בַּשׁוֹפְרוֹת׃ וְאֵת־הָעָם צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר

לא תריעו ולא תשמיעו את קולכם ולא יצא מפיכם דבר עד יום אמרי אליכם הריעו והריעתם: וינסב ארון-י-הוה את העיר הקדש פעם אחת ויבאו המתנה וילינו במחנה: וישבע יהושע בבקר וישאו הפהגים את ארון-י-הוה: וישבעה הפהגים נשאים שבעה שופרות היכלים לפני ארון-י-הוה הלכים הלוח ותקעו בשופרות והחלוצ הלוח לפנייהם והמאסף הלוח אחרי ארון-י-הוה הלוח ותקוע בשופרות: וינסבו את העיר ביום השני פעם אחת וישבו המחנה כה עשו ששת ימים: ויהי ביום השביעי וישכמו פעלות השחר וינסבו את העיר כמשפט הנה שבע פעמים רק ביום ההוא סבבו את העיר שבע פעמים: ויהי בפעם השביעית תקעו הפהגים בשופרות ויאמר יהושע אליהם הריעו כיינתו-י-הוה לכם את העיר: והיתה העיר חרם היא וכל אשר-בה לי-הוה רק רחב הזונה תחיה היא וכל אשר אתה בבית פי התבאתה את המלאכים אשר שלחנו: ורק אתם שמרו מן החרם פו-תחרימו ולקחתם מן החרם ושמרתם את מחנה ישראל לחרם ועכרתם אותו: וכל כסף וזהב וכלי נחשת וברזל קדש הוא לי-הוה אוצר-י-הוה יבוא: וירע העם ויתקעו בשופרות ויהי כשמע העם את קול השופר ויריעו העם תרועה גדולה ותפל החומה תחיתה ויעל העם העירה איש נגדו וילכדו את העיר: ויחרימו את כל אשר בעיר מאיש ועד-אשה מנער ועד-זקן ועד שור ושה וחמור לפי-חרב: וישנים האנשים המרגלים את הארץ אמר יהושע באו בית האשה הזונה והוציאו משם את האשה ואת כל אשר-לה כאשר נשבעתם לה: ויבאו הנערים המרגלים ויציאו את רחב ואת אביה ואת אמה ואת אחיה ואת כל אשר-לה ואת כל משפחותיה הוציאו ויניחום מתוך המחנה ישראל: והעיר שרפו באש וכל אשר-בה רק כסף וזהב וכלי הנחשת והברזל נתנו אוצר בית-י-הוה: ואת רחב הזונה ואת בית אביה ואת כל אשר-לה החיה יהושע ותשב בקרב

ישראל עד היום הנה פי החביאה את המלאכים אשר-שלח יהושע לרגל את-יריחו: וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארור האיש לפני-י-הוה אשר יקום ובנה את העיר הזאת את-יריחו בבכרו ויסדנה ובצעירו יציב דלתיה: ויהי-י-הוה את יהושע ויהי שמעו בכל הארץ: ז וישמעלו בני ישראל מעל בחרם ויקח עכו בן-פרמי בן-זבדי בן-זרח למטה יהודה מן החרם ויחר-אף-י-הוה בבני ישראל: וישלח יהושע אנשים מיריחו העי אשר עם-בית און מקדם לבית-אל ויאמר אליהם לאמר עלו ורגלו את הארץ ויעלו האנשים וירגלו את העי: וישבו אל-יהושע ויאמרו אליו אל-יעל כל-העם כאלפים איש או כשלושת אלפים איש יעלו ויכו את העי אל-תיגע-שמה את כל-העם פי מעט המה: ויעלו מן העם שמה כשלושת אלפים איש ויגסו לפני אנשי העי: ויכו מהם אנשי העי כשלושים וששה איש וירדפום לפני השער עד השברים ויפום במורד וימס לבב-העם ויהי למים: ויקרע יהושע שמלתיו ויפל על-פניו ארצה לפני ארון-י-הוה עד-הערב הוא וזקני ישראל ויעלו עפר על-ראשם: ויאמר יהושע אהה א-דגני-י-הוה למה העברת העביר את העם הנה את-הירדן לתת אתנו בנד האמרי להאביגנו ולו הואלנו ונשב בעבר הירדן: פי א-דגני מה אמר אחרי אשר הפך ישראל ערף לפני איביו: וישמעו הפנעני וכל ישרי הארץ ונסבו עלינו והכריתו את שמנו מן הארץ ומה-תעשה לשמה הגדול: ויאמר-י-הוה אל-יהושע קם לך למה זה אתה נפל על-פניך: חטא ישראל וגם עברו את-בריתי אשר צויתי אותם וגם לקחו מן-החרם וגם גנבו וגם כחשו וגם שמו בכליהם: וכלא יכלו בני ישראל לקום לפני איביהם ערף יפנו לפני איביהם פי היו לחרם לא אוסיה להנות עמכם אם-לא תשמידו החרם מקרבכם: יקם קדש את-העם ואמרת התקדשו למחר פי כה אמר-י-הוה א-להי ישראל חרם בקרבך ישראל לא תוכל לקום לפני איבך עד-הסירכם החרם

מקרבכם: ונקרבתם בפקר לשבטיכם והלה
השבט אשר ילפדנו י-הוה יקרב למשפחות
והמשפחה אשר ילפדנה י-הוה תקרב לבתים
והבית אשר ילפדנו י-הוה יקרב לגברים: והיה
הנלפד בחרם ישורף באש אתו ואת-פל-אשר-לו
כי עבר את-ברית י-הוה וכי-עשה נבלה
בישראל: וישכם יהושע בפקר ויקרב את-
ישראל לשבטיו וילכד שבט יהודה: ויקרב את-
משפחת יהודה וילכד את משפחת הזרחי ויקרב
את-משפחת הזרחי לגברים וילכד זבדי: ויקרב
את-ביתו לגברים וילכד עכן בן-פרמי בן-זבדי
בן-זרח למטה יהודה: ויאמר יהושע אל-עכן
בני שים-נא כבוד לי-הנה א-להי ישראל ותן-לו
תודה והגד-נא לי מה עשית אל-תכחד ממני:
ויען עכן את-יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי
לי-הנה א-להי ישראל וכנאת וכנאת עשיתי: ו
ארא בשלל אדרת שנער אחת טובה ומאתים
שקלים כסף ולשון זהב אחד חמשים שקלים
משקלו ואחמזם ואקחם והנם טמונים בארץ
בתוך האהלי והכסף תחתייה: וישלח יהושע
מלאכים וירצו האהלה והנה טמונה באהלו
והכסף תחתייה: ויסקחום מתוך האהל ויבאום
אל-יהושע ואל כל-בני ישראל ויצקם לפני
י-הוה: ויסקח יהושע את-עכן בן-זרח ואת-
הכסף ואת-האדרת ואת-לשון הזהב ואת-בניו
ואת-בנותיו ואת-שורו ואת-חמרו ואת-צאנו
ואת-אהלו ואת-פל-אשר-לו וכל-ישראל עמו
ויעלו אתם עמק עכור: ויאמר יהושע מה
עברתנו ועפרך י-הוה ביום הזה וירגמו אתו כל-
ישראל אבו וישרפו אתם באש ויסקלו אתם
באבנים: ויסקמו עליו גל-אבנים גדול עד היום
הזה וישב י-הוה מתרון אפו על-פן קרא שם
המקום ההוא עמק עכור עד היום הזה:

ח ויאמר י-הוה אל-יהושע אל-תירא ואל-תחת
קח עמך את כל-עם המלחמה וקום עלה העי
ראה נתתי בידך את-מלך העל ואת-עמו ואת-
עירו ואת-ארצו: וועשית לעי ולמלכה כאשר
עשית ליריחו ולמלכה רק-שללה ובהמתה תבזו

לכם שים-לך ארב לעיר מאחריה: ויקם יהושע
וכל-עם המלחמה לעלות העי ויבחר יהושע
שלושים אלה איש גבורי החיל וישלחם לילה:
ויצו אתם לאמר ראו אתם ארבים לעיר מאחרי
העיר אל-תתיקו מן-העיר מאד והייתם פלכם
נכנים: ויאזי וכל-העם אשר אתי נקרב אל-העיר
והיה כפי-יצאו לקראתנו כאשר בראשנה ונסנו
לפניהם: ויצאו אחרינו עד התיקנו אותם מן-
העיר כי יאמרו נסים לפנינו כאשר בראשנה
ונסנו לפניהם: ואתם תקמו מהארב והורשתם
את-העיר ונתנה י-הוה א-להיכם בידכם: והיה
כתפשכם את-העיר תציתו את-העיר באש כדבר
י-הוה תעשו ראו צניתי אתכם: וישלחם יהושע
ויילכו אל-המארב וישבו בין בית-אל ובין העי
מיים לעי וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העם:
וישכם יהושע בפקר ויפקד את-העם ויעל הוא
וזקני ישראל לפני העם העי: וכל-העם
המלחמה אשר אתו עלו וישו ויבאו נגד העיר
ויחנו מצפון לעי והגי בינו ובין-העי: ויסקח
פחמשת אלפים איש וישם אותם ארב בין בית-
אל ובין העי מיים לעיר: וישלחו את-כל-
המחנה אשר מצפון לעיר ואת-עקבו מיים לעיר
וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק: ויהי
כראות מלך-העי וימהרו וישפמו ויצאו אנשי-
העיר לקראת-ישראל למלחמה הוא וכל-עמו
למועד לפני הערבה והוא לא ידע כפי-ארב לו
מאחרי העיר: וינגעו יהושע וכל-ישראל
לפניהם וינסו דרך המדבר: וינעקו כל-העם
אשר בעי לרדה אחריהם וירדפו אחרי יהושע
וינתקו מן-העיר: ולא-נשאר איש בעל ובית אל
אשר לא-יצאו אחרי ישראל ויעזבו את-העיר
פתחה וירדפו אחרי ישראל: ויאמר י-הוה אל-
יהושע גטה בפידון אשר-בידך אל-העי כי בידך
אתננה ויט יהושע בפידון אשר-בידו אל-העיר:
והארב קם מהרה ממקומו וירוצו פנטות ידו
ויבאו העיר וילפדוה וימהרו ויציתו את-העיר
באש: ויפנו אנשי העי אחריהם ויראו והנה
עלה עשן העיר השמימה ולא-היה בהם ידים

לְנוֹס הָנָה וְהָנָה וְהָעַם הַנֶּסֶם הַמְדַבֵּר נִהְפָּךְ אֵלַי
הַרוּדָף: «וַיְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל רָאוּ כִּי־לֹכֵד
הָאֲרָב אֶת־הָעִיר וְכִי עָלָה עֲשָׂן הָעִיר וַיָּשָׁבוּ וַיִּפּוּ
אֶת־אֲנָשֵׁי הָעִי: «וְאֵלֶּה יֵצְאוּ מִן־הָעִיר לִקְרֹאתֶם
וַיְהִי לְיִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ אֵלֶּה מִזֶּה וְאֵלֶּה מִזֶּה וַיִּפּוּ
אוֹתָם עַד־בִּלְתִּי הַשְּׂאִיר־לוֹ שְׁרִיד וּפְלִיט: «וְאֶת־
מֶלֶךְ הָעִי תִפְשׂוּ חַי וַיִּקְרְבוּ אֹתוֹ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ:
«וַיְהִי כְכֹלֹת יִשְׂרָאֵל לְהַרְגֹּת אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי הָעִי
בַשָּׂדֶה בַּמְדַבֵּר אֲשֶׁר רִדְפוּם בּוֹ וַיִּפְּלוּ כָלָם לְפָנֵי־
חֶרֶב עַד־תָּמָם וַיָּשָׁבוּ כָל־יִשְׂרָאֵל הָעִי וַיִּפּוּ אֹתָהּ
לְפָנֵי־חֶרֶב: «וַיְהִי כָל־הַנְּפִלִים בַּיּוֹם הַהוּא מֵאִישׁ
וְעַד־אִשָּׁה שְׁגִימ עֲשָׂר אֵלֶּף כֹּל אֲנָשֵׁי הָעִי:
«וַיְהוֹשֻׁעַ לֹא־הֵשִׁיב יָדוֹ אֲשֶׁר נָטָה בַּפִּידוֹן עַד
אֲשֶׁר הִחְרִים אֶת כָּל־יֹשְׁבֵי הָעִי: «בַּיּוֹם הַהִמָּה
וַשְׁלַל הָעִיר הֵיחָא בְּזָזוּ לָהֶם יִשְׂרָאֵל כַּדְּבַר יְיָ־הוּא
אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ: «וַיִּשְׁרָף יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָעִי
וַיְשַׂימָהּ תַלְעוּלָם שְׂמָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: «וְאֶת־
מֶלֶךְ הָעִי תָלָה עַל־הָעֵץ עַד־עַת הָעֶרֶב וַכְּבוֹא
הַשָּׁמֶשׁ צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ וַיִּרְיֶדוּ אֶת־נַבְלָתוֹ מִן־הָעֵץ
וַיִּשְׁלִיכוּ אוֹתָהּ אֶל־פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר וַיִּקְיִמוּ עָלָיו
גִּלְגָּבִים גְּדוֹלִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה: «אִזּוּ יָבְנָה יְהוֹשֻׁעַ
מִזְבֵּחַ לִי־הוּא אֶל־לֵהִי יִשְׂרָאֵל בְּהַר עֵיבָל: «כֹּפֶאֱשֶׁר
צִוָּה מֹשֶׁה עֲבַד־יְיָ־הוּא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּפְתוּב
בְּסֹפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה מִזְבַּח אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת אֲשֶׁר לֹא־
הֵגִיף עָלֶיהֶן בַּרְזֶל וַיַּעֲלוּ עָלָיו עֹלוֹת לִי־הוּא
וַיִּזְבְּחוּ שְׁלָמִים: «וַיִּכְתַּב־שָׁם עַל־הָאֲבָנִים אֶת
מִשְׁנֵה תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר כָּתַב לְפָנָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
«וְכָל־יִשְׂרָאֵל וַזְּקֵנָיו וְשֹׁטְרִים וְשֹׁפְטִים עֹמְדִים
מִזֶּה וּמִזֶּה לְאַרְוֹן נֹגֵד הַכַּהֲנָיִם הַלְוִיִּם נִשְׂאִי ו
אַרְוֹן בְּרִית־יְיָ־הוּא כָּגַר כָּאֲזָרַח חֲצִיזוֹ אֶל־מֹול הַר־
גְּרִזִים וְהַחֲצִיזוֹ אֶל־מֹול הַר־עֵיבָל כֹּפֶאֱשֶׁר צִוָּה
מֹשֶׁה עֲבַד־יְיָ־הוּא לְבַרְךְ אֶת־הָעָם יִשְׂרָאֵל
בְּרֹאשְׁנָה: «וְאֶחָר־יָכֹן קָרָא אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה
הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה כְּכֹל־הַפְּתוּב בְּסֹפֶר הַתּוֹרָה:
«לֹא־הָיָה דְבַר מִכָּל אֲשֶׁר־צִוָּה מֹשֶׁה אֲשֶׁר לֹא־
קָרָא יְהוֹשֻׁעַ נֹגֵד כָּל־קֶהֶל יִשְׂרָאֵל וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף
וְהַגֵּר הַהֹלֵךְ בְּקִרְבָּם:

ט «וַיְהִי כַשְּׂמֹעַ כָּל־הַמְּלָכִים אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
בְּהָר וּבַשְּׁפֵלָה וּבְכָל חוֹף הַיָּם הַגְּדוֹל אֶל־מֹול
הַלְּבָנוֹן וְהָאֲמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי הַפְּרָזִי הַחִוִּי
וְהַיְבוּסִי: «וַיִּתְקַבְּצוּ יַחְדָּו לְהִלָּחֵם עִם־יְהוֹשֻׁעַ
וְעִם־יִשְׂרָאֵל כֹּה אָחָד: «וַיִּשְׁבִּי גִבְעוֹן שָׂמְעוּ אֶת
אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לִירִיחוֹ וְלָעִי: «וַיַּעֲשׂוּ גַם־הֵמָּה
בְּעֶרְמָה וַיִּלְכוּ וַיִּצְטַיְּרוּ וַיִּקְחוּ שָׂקִים בָּלִים
לְחַמּוּרֵיהֶם וְנֹאדוֹת לִין בָּלִים וּמִבְּקָעִים וּמִצַּרְרִים:
«וַיִּנְעֲלוֹת בָּלוֹת וּמִטְלָאוֹת בְּרַגְלֵיהֶם וּשְׁלֵמוֹת בָּלוֹת
עָלֵיהֶם וְכָל לֶחֶם צֵידָם יָבֵשׁ הָיָה נִקְדִים: «וַיִּלְכוּ
אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַמַּחֲנֶה הַגִּלְגָּל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו וְאֶל־
אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאנוּ וְעַתָּה כְּרַתוּ־לָנוּ
בְּרִית: «וַיֹּאמֶר אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַחִוִּי אוּלַי
בְּקִרְבִּי אַתָּה יוֹשֵׁב וְאִיךָ אֶכְרַת־לָךְ בְּרִית: «וַיֹּאמְרוּ
אֶל־יְהוֹשֻׁעַ עֲבַדְיָךָ אֲנַחְנוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ
מִי אַתֶּם וּמֵאִיִן תָּבֹאוּ: «וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מֵאֶרֶץ
רְחוֹקָה מְאֹד בָּאוּ עֲבַדְיָךְ לְשָׁם יְיָ־הוּא אֶל־לֵהִי כִּי־
שָׂמַעְנוּ שָׂמְעוּ וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה בְּמִצְרָיִם:
«וְאֶת | כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה לְשָׁנִי מִלְּכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹון מֶלֶךְ חַשְׁבוֹן וְלַעֹג מֶלֶךְ־
הַבְּשָׁן אֲשֶׁר בְּעַשְׂתָּרוֹת: «וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו זְקִינָינוּ
וְכָל־יֹשְׁבֵי אֶרְצָנוּ לֹאמַר קָחוּ בְיַדְכֶם צֵידָהּ לְדָרֶךְ
וּלְכוּ לִקְרֹאתֶם וְאִמְרַתֶּם אֲלֵיהֶם עֲבַדְיָכֶם אֲנַחְנוּ
וְעַתָּה כְּרַתוּ־לָנוּ בְּרִית: «כֹּה | לְחַמְנוּ חָם הַצִּטַּיִדָנוּ
אֹתוֹ מִבְּתֵינוּ בַּיּוֹם צִאתָנוּ לְלַכֵּת אֲלֵיכֶם וְעַתָּה הִנֵּה
יָבֵשׁ וְהָיָה נִקְדִים: «וְאֵלֶּה נֹאדוֹת הַלִּין אֲשֶׁר
מִלְּאָנוּ חֲדָשִׁים וְהִנֵּה הַתְּבַקְעוֹ וְאֵלֶּה שְׁלֵמוֹתֵינוּ
וַנַּעֲלִינוּ בָּלוֹ מִרַב הַדָּרֶךְ מְאֹד: «וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים
מִצֵּידָם וְאֶת־פִּי יְיָ־הוּא לֹא שָׁאָלוּ: «וַיַּעֲשׂ לָהֶם
יְהוֹשֻׁעַ שְׁלוֹם וַיִּכְרַת לָהֶם בְּרִית לְחֵיוֹתָם וַיִּשְׁבְּעוּ
לָהֶם נְשִׂאֵי הָעֵדָה: «וַיְהִי מִקְצֵה שְׁלֹשַׁת יָמִים
אַחֲרַי אֲשֶׁר־כְּרַתוּ לָהֶם בְּרִית וַיִּשְׂמְעוּ כִּי־קָרְבִים
הֵם אֵלָיו וּבְקִרְבוֹ הֵם יֹשְׁבִים: «וַיִּסְעוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
וַיָּבֹאוּ אֶל־עַרְיָהֶם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְעַרְיָהֶם גִּבְעוֹן
וְהַכְּפִירָה וּבְאֶרְוֹת וּקְרִית יַעֲרִים: «וְלֹא הַפּוֹם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כִּי־נִשְׁבְּעוּ לָהֶם נְשִׂאֵי הָעֵדָה בִּי־הוּא
אֶל־לֵהִי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְנוּ כָּל־הָעֵדָה עַל־הַנְּשִׂאִים:
«וַיֹּאמְרוּ כָל־הַנְּשִׂאִים אֶל־כָּל־הָעֵדָה אֲנַחְנוּ

נִשְׁבַּעְנוּ לָהֶם בִּי-הוֹה אֱ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה לֹא
נוֹכַל לְגַנֵּעַ בָּהֶם: כִּנְזֹאת נַעֲשֶׂה לָהֶם וְהִחַיָּה אוֹתָם
וְלֹא-יִהְיֶה עָלֵינוּ קֶזֶף עַל-הַשְּׂבוּעָה אֲשֶׁר-
נִשְׁבַּעְנוּ לָהֶם: כִּי וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם הַנְּשִׂאִים יַחֲיוּ
וַיִּהְיוּ חֹטְבֵי עֵצִים וְשֹׂאבֵי-מַיִם לְכָל-הָעֵדָה כַּאֲשֶׁר
דִּבְּרוּ לָהֶם הַנְּשִׂאִים: כִּי וַיִּקְרָא לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ וַיְדַבֵּר
אֲלֵיהֶם לֵאמֹר לָמָּה רַמִּיתֶם אֹתָנוּ לֵאמֹר רְחוּקִים
אֲנַחְנוּ מִכֶּם מְאֹד וְאַתֶּם בְּקִרְבָּנוּ יֹשְׁבִים: כִּי וְעַתָּה
אֲרוּרִים אַתֶּם וְלֹא-יִכָּרֵת מִכֶּם עֹבֵד וְחֹטְבֵי עֵצִים
וְשֹׂאבֵי מַיִם לְבַיִת אֱ-לֹהֵי: כִּי וַיַּעֲנוּ אֹת-יְהוֹשֻׁעַ
וַיֹּאמְרוּ כִּי הֲגַד הֲגַד לַעֲבָדֶיךָ אֵת אֲשֶׁר צִוָּה י-הוָה
אֱ-לֹהֶיךָ אֶת-מִשְׁחָה עֲבָדָיו לְתַת לָכֶם אֶת-כָּל-הָאָרֶץ
וּלְהַשְׁמִיד אֶת-כָּל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וַיִּירָא
מְאֹד לְנַפְשֹׁתֵינוּ מִפְּנֵיכֶם וְנַעֲשֶׂה אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה:
כִּי וְעַתָּה הִנָּנוּ בְּיָדְךָ פְּטוּב וְכִי־אֲשֶׁר בְּעֵינֶיךָ לַעֲשׂוֹת
לָנוּ עֲשֵׂה: כִּי וַיַּעַשׂ לָהֶם כְּכֹן וַיַּצֵּל אוֹתָם מִיַּד בְּנֵי-
יִשְׂרָאֵל וְלֹא תִרְגְּמוּם: כִּי וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא
חֹטְבֵי עֵצִים וְשֹׂאבֵי מַיִם לַעֲדָה וּלְמִזְבַּח י-הוָה
עַד-הַיּוֹם הַזֶּה אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבָּחֵר:

הלכות ערובין

מצות עשה אחת, והיא מדברי סופרים ואינה מן המניין. ובאור מצוה זו בפרקים אלו.

היחיד לרשות הרבים.

א, ה לפיכך תקן שכל רשות היחיד שתחלק בדיוורין, ויאחזו כל אחד ואחד בה רשות לעצמו, וישאר ממונה מקום פרשות כלן, ויד כלן שווה בו כגון החצר לפתים שנחשב אותו המקום שיד כלן שווה בו, כאלו הוא רשות לרבים, ונחשב כל מקום ומקום שאחזו כל אחד מן השכנים ותלקו לעצמו, שהוא בלבד רשות היחיד; ויהיה אסור להוציא מרשות שחלק לעצמו לרשות שיד כלם שווה בו, כמו שאין מוציאין מרשות היחיד לרשות הרבים, אלא ישתמש כל אחד פרשות שחלק לעצמו בלבד עד שייערבו כלן, אף על פי שהכל רשות היחיד.

א, ומה הוא הערוב הזה: הוא שיתערבו במאכל אחד שמניחין אותו מערב שבת כלומר שכלנו מערבין ואכל אחד לכלנו, ואין כל אחד ממונה חולק רשות מחברו; אלא בשם שיד כלנו שווה במקום זה שנשאר לכלנו, כך יד כלנו שווה בכל מקום שאחזו כל אחד לעצמו, ורחי אנו כלנו, רשות אחת. ובמעשה הזה, לא יבואו לטעות ולדמות שמתר להוציא ולהכניס מרשות היחיד לרשות הרבים.

א, ה הערוב שעושים בני החצר זה עם זה, הוא הנקרא ערובי חצרות; ושעושים אנשי המבוי זה עם זה או כל בני המדינה, הוא הנקרא שתוף.

א, ה אין מערבין בחצרות, אלא בפת שלמה בלבד: אפלו כבר מאפה סאה, והיא פרוסה אין מערבין בה; היתה שלמה, והיא פאיסר מערבין בה. ובשם שמערבין בפת תבואה, כך מערבין בפת ארז ובפת עדשים; אבל לא בפת דחן. ושתוף, בין בפת בין בשאר אכלים: בכל

הלכות ערובין פרק א

א, ה חצר שיש בה שכנים הרבה, כל אחד מהם בבית לעצמו דין תורה הוא, שיהיו כלן מתרין לטלטל בכל החצר, ומפתים לחצר, ומחצצר לפתים: מפני שכל החצר רשות היחיד אחת, שמתר לטלטל בכלה. וכן הדין במבוי שיש לו לחי, או קורה שיהיו כל בני המבוי מתרין לטלטל בכלו, ומחצרות למבוי, וממבוי לחצרות: שכל המבוי, רשות היחיד הוא. וכן הדין במדינה שהיא מקפת חומה גבוהה עשרה טפחים, שיש לה דלתות ננעלות בלילה שכלה, רשות היחיד היא. זה הוא דין תורה.

א, ב אבל מדברי סופרים, אסור לשכנים לטלטל ברשות היחיד שיש בה חלוקה בדיוורין, עד שייערבו כל השכנים כלן מערב שבת אחד חצר, ואחד המבוי, ואחד המדינה; ודבר זה, תקנת שלמה ובית דינו הוא.

א, ג וכן יושבי אהלים, או סבות, או מחנה שהקיפוהו מחצה אין מטלטלין מאהל לאהל, עד שייערבו כלן. אבל שורה שהקיפוה מחצה אין צריכין לערב, אלא מוציאין מאהל לאהל בלא ערוב, לפי שהן כלן מערבין, ואין אותן אהלים קבועין להן.

א, ד מפני מה תקן שלמה דבר זה: כדי שלא יטעו ויאמרו, בשם שמתר להוציא מן החצרות לרחובות המדינה ושוקיה, ולהכניס מהם לחצרות כך מתר להוציא מן המדינה לשדה, ולהכניס מן השדה למדינה; ויחשבו שהשוקים והרחובות, הואיל והן רשות לכל, הרי הן בשדות וכמדברות, ויאמרו שהחצרות בלבד, הן רשות היחיד; וידמו שאין החוצצה מלאכה, ושמתר להוציא ולהכניס מרשות

אכל משתתפין חוץ מן המים בפני עצמו, או מלח בפני עצמו; וכן כמהין ופטריות אין משתתפין בהן, שאינן חשובין כאכלים. ערב מים עם מלח נעשה כמרים, ומשתתפין בו.

א,ט וכמה שעור האכל שמשתתפין בו: כגרגרת לכל אחד ואחד מבני המבוי, או מבני המדינה והוא שיהיו שמונה עשר, או פחות; אבל אם היו מרבים על זה, שעורו שתי סעודות שהן בשמונה עשר גרגרות, שהן כששה ביצים בינוניות: אפלו היו המשתתפין אלפים ורבעות, שתי סעודות לכלן.

א,י כל אכל שהוא נאכל פמות שהוא כגון פת, ומיני דגן, ובשר חי אם ישתתפו בו, שעורו מזון שתי סעודות; וכל שהוא לפתן, ודרד העם לאכל בו פתן כגון יין מבשל, ובשר צלי, וחמין, ומרים, וזיתים, ואמחות שלבצלים שעורו כדי לאכל בו שתי סעודות.

א,יא נשתתפו ביין חי, שעורו שתי רביעיות לכלן; וכן בשכר, שתי רביעיות. ביצים, שתיים; ומשתתפין בהן, ואפלו הן חיות. רמונים, שתיים; אתרוג, אחד; חמשה אגוזים, חמשה אפרסקים. ליטרה ירק, בין חי בין שלוק; ואם היה בשל, ולא בשל אין מערבין בו, לפי שאינו ראוי לאכילה. עכ"ל תבלין, קב תמרים, קב גרגרות, מנה דבלה, קב תפוחין.

פישות, כמלוא חיד; פולין לחין, כמלוא חיד; חזין, ליטרה. והתרדיו חרי הן בכלל הירק, ומערבין בהן. עלי בצלים אין מערבין בהן, אלא אם הבצילו ונעשה ארף כל עלה מהן זרת; אבל פחות מכאן, אינו אכל. וכל אלו הדברים האמורין, כלפתן הן; ולפיכך נתנו בהן שעורין אלו. וכן כל פיוצא בהן; וכל האכלין מצטרפין לשעור השתוף.

א,יב ליטרה האמורה בכל מקום, מלוא שתי רביעיות; ועכ"ל, חצי רביעית. ומנה האמור

בכל מקום, מאה דינר; והדינר, שש מעין; והמעטה, משקל שש עשרה שעורות; והפלע, ארבעה דינרין. והרביעית, מחזקת מן המים או מן היין, משקל שבעה עשר דינרין וחצי דינר, כקרוב; נמצאת הליטרה, משקל חמשה ושלשים דינר, והעכ"ל, משקל תשעה דינרין פחות רביע.

א,יג סאה האמורה בכל מקום, ששת קפין; והקב, ארבעת לוגין; והלוג, ארבע רביעיות; וכבר בארנו מדת הרביעית, ומשקלה. ואלו השעורין שאדם צריך לזכר אותן, תמיד.

א,יד אכל שהוא מתר באכילה אף על פי שהוא אסור לזה המערב חרי זה מערב בו, ומשתתף בו. פיצד משתתף הוא הנזיר ביין, וישראל בתרומה. וכן הנזיר מאכל זה, או שנשבע שלא יאכלנו מערב בו, ומשתתף בו; שאם אינו ראוי לזה, חרי הוא ראוי לאחר.

א,טו אבל דבר האסור לכל כגון טבל, אפלו טבל שלדברי סופרים, וכן מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו בהגן, וכן מעשר שני והקדש שלא נפדו בהלכה אין מערבין ומשתתפין בהן. ומערבין ומשתתפין בדמאי, מפני שראוי לעניים; ובמעשר שני והקדש שנפדו, אף על פי שלא נתן את החמש שאין החמש מעכב; ומערבין במעשר שני בירושלים, מפני שהוא שם ראוי לאכילה אבל לא בגבולין.

א,טז פיצד מערבין בחצרות: גובין חלה אחת שלמה מפל בית ובית, ומניחין הפל בכלי אחד בבית אחד מפתי החצר, אפלו בבית התבן או בבית הפקר או בית האוצר; אבל אם נתנו בבית שער, אפלו בית שער שליחיד, או באכסדרה, או במרפסת, או בבית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות אינו ערוב. וכשמקבין הערוב, מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו, וצונו על

מצות ערוב; ואומר, בערוב זה יהיה מתר לכל בני החצר להוציא ולהכניס מבית לבית בשבת. ויש לקטן, לגבות ערובי חצרות. ובית שמעיהין בו ערוב, אינו צריך לתן את הפת; ואם היו רגילין להניח בו אין משנין אותו, מפני דרכי שלום.

א"י וכיצד משתתפין במבוי: גובה אבל בגרגרת מפל אחד ואחד, או פחות מפגרגרת אם היו מרבין, ומניח הפל בבלי אחד בחצר מחצרות המבוי, או בבית מן הפתים אפלו בית קטן או אכסדרה או מרפסת הרי זה שתוף; אבל אם הניחו באויר מבוי, אינו שתוף. ואם הניח הפלי בחצר צריך להגביה הפלי מן הקרקע טפה, כדי שיהיה נפר. ומכרה, על מצות ערוב; ואומר, בזה השתוף יהיה מתר לכל בני המבוי להוציא ולהכניס מחצרות למבוי בשבת.

א"י חלקו את הערוב, או את השתוף אף על פי שהוא בבית אחד, אינו ערוב; אבל אם מלאו את הפלי מן הערוב, ונשאר ממנו מעט והניחוהו בבלי אחר מתר.

א"י המשתתפין במבוי, צריכים לערב בחצרות, כדי שלא לשבח חתינוקות תורת ערוב, שחרי אין חתינוקות מפירין מה נעשה במבוי; לפיכך אם נשתתפו במבוי בפת, סומכין עליו, ואין צריכין לערב בחצרות, שחרי חתינוקות מפירין בפת. בני חבורה שהיו מסבין בבית, וקדש עליהן היום פת שעל השלחן, סומכין עליה משום ערובי חצרות; ואם רצו לסמוך עליה משום שתוף, סומכין אף על פי שהן מסבין בחצר.

א"י לקח אחד מפני החצר פת אחת, ואמר הרי זה לכל בני החצר, או אבל בשתי סעודות, ואמר הרי זה לכל בני המבוי אינו צריך לגבות מפל אחד ואחד; אבל צריך לגבות לתן

בו, על ידי אחר. ויש לו לגבות לתן על ידי בנו ובתו הגדולים, ועל ידי עבדו העברי, ועל ידי אשתו; אבל לא על ידי בנו ובתו הקטנים, ולא על ידי עבדו ושפחתו הפנעניים מפני שידן פירו.

א"כא וכן יש לו לגבות לתן על ידי שפחתו העברית, אף על פי שהיא קטנה שהקטן זוכה לאחרים, בדבר שהוא מדברי סופרים. ואינו צריך להודיע לבני החצר, או לבני המבוי, שחרי זכה לתן, וערב עליהן שזכות היא לתן, וזכין לאדם שלא בפניו.

א"כב אין מערבין ולא משתתפין בשבת, אלא מבעוד יום; ומערבין ערובי חצרות ושתופי מבואות, בין השמשות אף על פי שהוא ספק מן היום, ספק מן הלילה. ולעולם צריך שיהא הערוב או השתוף מצוי ואפשר לאכלו, כל בין השמשות. לפיכך אם נפל עליו גל, או אבד, או נשרף, או שהיה תרומה ונטמאת מבעוד יום אינו ערוב; משחשכה, הרי זה ערוב; ואם ספק, הרי זה ערוב שספק הערוב, בשר.

א"כג נתן הערוב או השתוף במגדל, ונעל עליו ואבד המפתח קדם שחשכה אם אי אפשר לו להוציא הערוב, אלא אם כן עשה מלאכה בין השמשות הרי זה כמי שאבד ואינו ערוב, שחרי אי אפשר לאכלו. הפריש תרומת מעשר או תרומה גדולה, והתנה עליה שלא תהיה תרומה עד שתחשף אין מערבין בה: שעדין היא טבל כל בין השמשות, וצריך שתהיה סעודה הראויה מבעוד יום.

הלכות ערובין פרק ב

ב"א אנשי חצר שערכו פלן, חוץ מאחד מהן שלא ערב עמחן בין מזיד, בין שוכח הרי זה אוסר עליהן, ואסור לכלן להוציא מבתיהן לחצר או מחצר לבתיהן. בטל לתן זה שלא ערב רשות חצרו בלבד, הרי אלו מתרין

להוציא ולהכניס מבתיהן לחצר ומחצר לבתיהן; אבל לביתו, אסור. בטל להן רשות ביתו ורשות חצרו, הרי כלם מתריין: הן מתריין, מפני שערכו ותריו בטל להן רשות ביתו וחצרו; וגם הוא מתר, מפני שלא נשאר לו רשות, ותריו הוא באורח אצלם, והאורח אינו אוסר.

בב המבטל רשותו סתם רשות חצרו, בטל; רשות ביתו, לא בטל. והמבטל רשותו לבני חצר, צריך לבטל לכל אחד ואחד בפירושו, ואומר רשותי מבטלת לה, ולה, ולה; והיורש מבטל רשות, אף על פי שמת מורישו בשבת, שהיורש תחת מורישו הוקם לכל דבר, ובטל רשות בשבת מתר לבתחלה.

בג בטלו אלו המערבין רשותן לזה שלא ערב הוא מתר, שהרי נשאר לבדו; והם אסורין, שלא נשאר להן רשות, ואין אומרים יהיו באורחים אצלו, שאין רבים אורחין אצל אחד. ב,ד היו אלו שלא ערכו שנים או יתר אם בטלו רשותם למערבין המערבין מתריין, ואלו שלא ערכו אסורין. ואין המערבין יכולים לבטל רשותם לשנים שלא ערכו, שכל אחד מהן אוסר על חברו; ואפלו חזר האחד שלא ערב, ובטל רשותו לשני שלא ערב הרי זה אסור, שבשעה שבטלו לו המערבין, אסור היה. אחד שערב, אינו מבטל רשותו לאחד שלא ערב; אבל האחד שלא ערב, מבטל רשותו לאחד שערב.

בה פשם שפעל בית זה מבטל לבעל בית זה רשותו בחצר אחת, כד מבטלין מחצר לחצר; ומבטלין, וחוזרין ומבטלין. ביצה: שנים ששרויים בחצר ולא ערכו אחד מהן מבטל רשותו לשני, ונמצא השני מטלטל ברשותו שבטל לו חברו, עד שיעשה צרכיו; וחוזר השני ומבטל רשותו לראשון, ומבטל

הראשון ברשותו שבטל לו; וכן כמה פעמים. ויש בטול רשות בחרבה, בדרך שהוא בחצר. ב,ו מי שבטל רשותו, וחזר ומלטל ברשות שבטל אם במזיד הוציא הרי זה אוסר עליהן, שהרי לא עמד בבטולו; ואם בשוגג הוציא אינו אוסר, שהרי הוא עומד בבטולו. כמה דברים אמורים, שלא קדמו והחזיקו אלו שבטל להן; אבל אם קדמו והחזיקו והוציאו אם חזר הוא והוציא בין שוגג בין מזיד, אינו אוסר עליהן.

בז שני בתים בשני צדי רשות הרבים, והקיפום גוים מהצה בשבת אין מבטלין זה לזה, הואיל ואי אפשר להם לערב מאמש. אחד מבני חצר שמת, והניח רשותו לאחד מן השוק אם מת מפעוד יום, הרי היורש שאינו מבני החצר אוסר עליהם; ואם מת משחשבה, אינו אוסר עליהם. אחד מן השוק שמת, והניח רשותו לאחד מבני החצר אם מפעוד יום מת אינו אוסר, שהרי פלן מערבבים; ואם מת משחשבה אוסר עליהם, עד שיבטל להן רשות מורישו.

בח ישראל וגר ששרויים במערה אחת, ומת הגר מפעוד יום אף על פי שלא החזיק ישראל אחר בנכסיו עד שחשבה הרי זה המחזיק אוסר עד שיבטל, שהרי הוא פיורש; ואם מת הגר משחשבה אף על פי שהחזיק ישראל אחר בנכסיו אינו אוסר עליו, אלא בהתירו הראשון הוא עומד.

בט ישראל הדר עם הנכרי או עם גר תושב בחצר, אינו אוסר עליו, שדירת הגוי אינה דירה, אלא בפחמה הוא חשוב. ואם היו שני ישראלים או יתר, וגוי שוכן עמהן הרי זה אוסר עליהם; ודבר זה, גזרה כדי שלא ישכנו גוי עמהן, שלא ילמדו ממעשיו. ולמה לא גזרו בישראל אחד וגוי אחד: מפני שאינו דבר

מצוי שהרי יפחד שמוא ותיחד עמו ויחרגנו
וכבר אמרו להתיחד עם הגוי.

כי שני ישראלים וגוי השוכנים בהצר אחת,
וערבו הישראלים לעצמן לא הועילו בלוב;
וכן אם בטלו לגוי, או בטלו להן, או בטלו
הישראלים זה לזה ונעשו ביחד עם הגוי לא
הועילו בלוב: שאין ערוב מועיל במקום גוי,
ואין בטול רשות מועיל במקום גוי; ואין להן
תקנה אלא שישכרו ממנו רשותו, ויעשה הגוי
באלו הוא אורח עמהן. וכן אם היו גויים רבים
משכירין רשותם לישראלים, והישראלים
מערבין ומתריין. וישראל אחד ששכר מן הגוי
מערב עם שאר הישראלים, ויתרו בלב; ואין
כל אחד ואחד, צריך לשכר מן הגוי.

ביא שתי חצרות זו לפנים מזו, וישראל אחד
וגוי דרים בפנימית וישראל אחד בחיצונה, או
שתי ישראל וגוי בחיצונה וישראל אחד
בפנימית הרי זה אוסר על החיצונה עד שישכר
ממנו, שהרי רגלי שני ישראלים וגוי מצויים
שם; והפנימי, מתר בפנימית.

כיב שוכרין מן הגוי אפלו בשבת,
שהשכירות כבטול רשות היא, שאינה
שכירות ודאית, אלא הפר בלבד; לפיכך
שוכרין מן הגוי אפלו בפחות משוה פרוטה,
ואשתו שלגוי משכרת שלא מדעתו. וכן
שכירו או שמשו, משכירין שלא מדעתו;
ואפלו היה שכירו או שמשו ישראלי, הרי זה
משכיר שלא מדעתו. שאל מן הגוי מקום
להניח בו חפציו, והשאלו הרי נשתתף עמו
ברשותו, ומשכיר שלא מדעתו. היו לגוי שני
שכירים או שמשים או נשים רבות אם השכיר
אחד מהן, דינו.

ביום שני ישראלים וגוי הדרים בהצר אחת,
ושכרו מן הגוי בשבת חוזר האחד ומבטל
רשותו לשני, ומתרי; וכן אם מת הגוי בשבת

מבטל הישראלי לישראלי האחר, ויהיה מתר
למטל.

כיר גוי שהשכיר מגוי אם אין הראשון יכול
להוציא הגוי השני עד שישלם זמן שכירותו
שוכרין מזה הגוי השני, שהרי נכנס תחת
הבעלים; ואם יש רשות לראשון להוציא את
הגוי השוכר ממנו בכל עת שירצה אם לא היה
השני עומד ושכרו הישראלים מן הראשון,
הרי אלו מתריין.

בטו חצר שישלם גוי שרויין בה, והיו
חלונות פתוחות מבית ישראלי זה לבית
ישראלי זה, ועשו ערוב דרך חלונות אף על פי
שהן מתריין להוציא מבית לבית דרך חלונות,
הרי הן אסורין להוציא מבית לבית דרך
פתחים, מפני הגוי, עד שישכיר: שאין רבים
נעשים בערוב ביחיד, במקום הגוי.

בטו ישראל שהוא מחלל שבת בפרהסייה, או
שהוא עובד עבודה זרה הרי הוא פגוי לכל
דבריו; ואין מערבין עמו, ואינו מבטל אלא
שוכרין ממנו פגוי. אבל אם היה מן המינים
שאין עובדין עבודה זרה, ואין מחללין שבת,
כגון צדוקיין וביתוסייין, וכל הפופרים בתורה
שבעל פה כללו שלדבר, כל מי שאינו מודה
במצות ערוב אין מערבין עמו, לפי שאינו
מודה בערוב, ואין שוכרין ממנו, לפי שאינו
פגוי; אבל מבטל הוא רשותו לישראל הפשר,
וזו היא תקנתו. וכן אם היה ישראל אחד פשר,
וזה הצדוקי בהצר הרי זה אוסר עליו, עד
שיבטל לו.

הלכות ערובין פרק ג

גא חלון שבין שתי חצרות אם יש בו ארבעה
טפחים על ארבעה טפחים או יתר על זה, והיה
קרוב מן הארץ בתוך עשרה טפחים, אפלו פלו
למעלה מעשרה ומקצתו בתוך עשרה, או פלו
בתוך עשרה ומקצתו למעלה מעשרה אם רצו

יושבי שתי החצרות לערב בלן ערוכ אחר, חרשות בידן, ויעשו כחצר אחת, ויטלטלו מזוז לזוז; ואם רצו, מערבין שני ערוכין, אלו לעצמן ואלו לעצמן. היה החלון פחות מארבעה, או שהיה בלז למעלה מעשרה מערבין שני ערוכין, אלו לעצמן ואלו לעצמן.

ג, ב כמה דברים אמורים, בחלון שפין שתי חצרות; אבל שפין שני בתים, אפלו היה למעלה מעשרה. וכן חלון שפין בית לעליה אם רצו מערבין ערוכ אחר, אף על פי שאין ביניהם סלם; והוא שיהיה בו, ארבעה על ארבעה. היה חלון עגול אם יש בו פרי לרבע בו ארבעה על ארבעה, הרי הוא כמרבע.

ג, ב פותל שפין שתי חצרות, או מתבן שפין שתי חצרות פחות מעשרה טפחים מערבין ערוכ אחר, ואין מערבין שנים. היה גבוה עשרה, או יתר על פן מערבין שני ערוכין, אלו לעצמן ואלו לעצמן; ואם היה ביניהם סלם מפאן וסלם מפאן, הרי הן כפתח, ואם רצו, מערבין אחר. ואפלו היה הסלם זקוף וסמוך לפותל, שחרי אין יכולין לעלות בו עד שימשך ויתרחק מתחתיו מן הפותל הרי זה מתיר; ואפלו לא היה מגיע ראש הסלם לראש הפותל אם נשאר ביניהן פחות משלושה, הרי זה מתיר, ומערבין אחר, אם רצו.

ג, ד היה הפותל רחב ארבעה, ועשה סלם מפאן וסלם מפאן אף על פי שהסלמות מרחקות זה מזה אם רצו, מערבין אחר. אין ברחב הפותל ארבעה אם אין בין הסלמות שלושה, מערבין אחר; היה ביניהם שלושה, מערבין שנים.

ג, ה בנה מצבה על גפי מצבה בצד הפותל אם יש בתחתונה ארבעה, ממעט; אין בתחתונה ארבעה ואין בינה לבין העליונה שלושה, ממעט, ואם רצו, מערבין אחר. וכן במדרגות שלעין שסמכון לפותל.

ג, ו פותל גבוה שפין שתי חצרות, וזיו יוצא באמצעיתו אם נשאר מן הזיו עד ראש הפותל פחות מעשרה, מניח סלם לפני הזיו, ומערבין אחר, אם רצו; אבל אם הניח הסלם בצד הזיו אינו ממעט. היה הפותל גבוה תשעה עשר טפח מוציא זיו אחר באמצע, ומערבין אחר, אם רצו; שחרי מן הזיו עד הארץ פחות מעשרה, ומן הזיו עד ראש הפותל פחות מעשרה. היה הפותל גבוה עשרים טפח, צריך שני זיוין זה שלא כנגד זה, עד שיהיה בין הזיו התחתון ובין הארץ פחות מעשרה, ובין הזיו העליון ובין ראש הפותל פחות מעשרה; ומערבין אחר, אם רצו.

ג, ז דקל שחתכו וסמכו על ראש הפותל ועל הארץ מערבין אחר, אם רצו; ואינו צריך לקבוע בפניו. וכן הסלם כבדו קובעו, ואינו צריך לחברו בפניו. היו קשין מבדילין בין שתי החצרות, וסלם מפאן וסלם מפאן אין מערבין אחר; שחרי אין כפ הרגל עולה בסלם, לפי שאין לו על מה יסמוך. היה הסלם באמצע, וקשין מפאן וקשין מפאן אם רצו, מערבין שנים.

ג, ח היה אילן בצד הפותל, ועשהו סלם לפותל אם רצו, מערבין אחר, הואיל ואסור שבת, הוא שגורם לו שלא יעלה באילן. עשה אשרה סלם לפותל אין מערבין אחר, מפני שאסור לעלות עליה מן התורה, שחרי היא אסורה בהניה.

ג, ט פותל שגבוה עשרה, ובא למעטו פרי לערב ערוכ אחר אם יש בארץ המעוט ארבעה טפחים, מערבין אחר; סתר מקצת הפותל עד שנתמעט מעשרה צדו תקצר, נותנין אותו לחצר זו, ושאר הפותל הגבוה, לבין שתי החצרות.

ג, י נפרץ הפותל הגבוה שפיניהן אם היתה

הפרצה עד עשר אמות, מערבין שני ערובין; ואם רצו, מערבין אחד, מפני שהיא פתחה. ואם היתה יתר מעשר מערבין ערוב אחד, ואין מערבין שני ערובין.

ג, יא היתה הפרצה פחות מעשר, ובא להשלימה ליתר מעשר חזק בפותל גבה עשרה טפחים, ומערבין ערוב אחד; ואם בא לפרץ לכתחלה פרצה יתר מעשר בכל הפותל, צריך להיות גבה הפרצה מלוא קומתו.

ג, יב חריץ שבין שתי חצרות, עמוק עשרה ורחב ארבעה או יתר מערבין שני ערובין; פחות מכאן מערבין אחד, ואין מערבין שנים. ואם מעט עמוק בעפר, או בצורות מערבין אחד, ואין מערבין שנים; שפתם עפר וצורות בחריץ, מבטלין הן. אבל אם מלחו תבן, או קש אינן ממעטין, עד שיבטל.

ג, יג וכן אם מעט רחבו בליח או בקנה שהושיטו בארץ כל החריץ מערבין אחד, ואין מערבין שנים; וכל הדבר הנטל בשפת, בגוף הסל והספל אין ממעטין בו, אלא אם פן חברו בארץ חפור שאי אפשר לשמטו עד שיחפר בדקר.

ג, יד נתן לוח שרחב ארבעה טפחים על רחב החריץ, מערבין אחד; ואם רצו, מערבין שני ערובין. וכן שתי כצוצטראות זו פנגד זו אם הושיט לוח שרחב ארבעה טפחים מזו לזו, מערבין ערוב אחד; ואם רצו, מערבין שני ערובין, אלו לעצמן ואלו לעצמן.

ג, טו היו זו בצד זו, ואינן בשווה אלא אחת למעלה מחברתה אם יש ביניהן פחות משלושה טפחים, חרי הן ככצוצטרה אחת; ואם יש ביניהם שלושה או יתר, מערבין אלו לעצמן ואלו לעצמן.

ג, טז פותל שבין שתי חצרות שהוא רחב ויהיה גבוה מעשרה טפחים מחצר זו ושווה

לקרקע חצר שניה נותנין רחבו לבני החצר שהוא שווה להן, ויחשב מחצרו; הואיל ותשמישו בנחת לאלו ותשמישו בקשה לאלו, נותנין אותו לאלו שתשמישו להן בנחת. וכן חריץ שבין שתי חצרות, עמוק עשרה טפחים מצד חצר זו ושווה לקרקע חצר שניה נותנין רחבו לחצר שהוא שווה לו; מפני שתשמישו נחת לזה וקשה לזה, נותנין אותו לאלו שתשמישו להן בנחת.

ג, יז היה הפותל שבין שתי החצרות נמוך מחצר העליונה, וגבוה מחצר התחתונה, שנמצאו בני העליונה משתמשין בעביו על ידי שלשול, ובני התחתונה משתמשין בעביו על ידי זריקה שניהן אסורין בו, עד שיערבו שתיהן ערוב אחד; אבל אם לא ערבו אין מבניסין מעביו פותל זה לפתים, ואין מוציאין מחבתים לעביו.

ג, יח שני פתים שביניהן חרבה שהיא רשות היחיד אם יכולין שניהם להשתמש בחרבה על ידי זריקה, אסורין זה על זה; ואם היה שתשמישה לזה בנחת, והאחר אינו יכול לזרק לה מפני שהיא עמוקה ממנה חרי זה שהיא לו בנחת, משתמש בה על ידי זריקה.

ג, יט כל גגות העיר, אף על פי שזה גבוה וזה נמוך, עם כל החצרות, עם כל הקרפפות שחקפו שלא לשם הירח שאין בכל אחד מהן יתר על בית סאתים, עם עבי הפותלים שבין החצרות, עם המבואות שיש להן לחי או קורה פלו, רשות אחת הן; ומטלטלין בכלן פלא ערוב, פלים ששבתו בתוכן, אבל לא פלים ששבתו בתוך הפות, אלא אם פן ערבו.

ג, כ פיצד: פלי ששבת בתוך החצר בין ערבו אנשי החצר, בין לא ערבו מתר להעלותו מן החצר לגג, או לראש הפותל, ומן הגג לגג אחר הסמוך לו אפלו היה גבוה ממנו כל שהוא או

נמונה, ומן הנג האחר לחצר שניה, ומחצר שניה לנג שלישי שלחצר שלישית, ומנג שלישי למבוי, ומן המבוי לנג רביעי. עד שיעבירונו כל המדינה בלה דרך גגות וחצרות, או דרך גגות וקרפפות, או דרך חצרות וקרפפות, או דרך שלשתן מזה לזה ומזה לזה ובלבד שלא יפנס בכלי זה, לבית מן הבתים, אלא אם ערבו כל אנשי המקומות האלו, ערוב אחר.

ג, בא וכן אם שבת הפלי בפית, והוציא לחצר לא יעבירונו לחצר אחרת, או לנג אחר, או לראש הכותל, או לקרפף: אלא אם פן ערבו כל אנשי המקומות שמעבירין בהן פלי זה, ערוב אחר.

ג, בב בור שבין שתי חצרות אין ממלאין ממונו בשבת, אלא אם פן עשו לו מחצה גבוהה עשרה טפחים, כדי שיהיה כל אחד ואחד דולה מרשותו. והיכן מעמידין את המחצה: אם היתה למעלה מן המים, צריך שיהיה טפח מן המחצה יורד בתוך המים, ואם היתה המחצה בלה בתוך המים, צריך שיהיה טפח ממונה יוצא למעלה מן המים כדי שתהיה נכרת רשות זה, מרשות זה.

ג, בב וכן אם עשו על פי הבור קורה רחבה ארבעה טפחים, זה ממלא מצד הקורה וזה ממלא מצדה השני, וכאלו הבדילה חלק זה מחלק זה, אף על פי שהמים מערבין מלמטה: קל הוא שהקילו חכמים, במים.

ג, בב באר שפאמצע השביל בין שני כותלי חצרות אף על פי שהיא מפלגת מכותל זה ארבעה טפחים, ומכותל זה ארבעה טפחים שניהם ממלאין ממונה, ואין צריכין להוציא זיזין על גבה: שאין אדם אוסר על חברו, דרך אייר.

ג, בב חצר קטנה שנפרצה במלואה לחצר

גדולה מפעור יום אנשי גדולה מערבין לעצמן ומתרים, שהרי נשאר להן פסין מפאן ומפאן ואנשי קטנה אסורין להוציא מפתיהן לחצר שלהן, עד שיערבו עם בני הגדולה ערוב אחד: שהיוזין שלגדולה חשובין בקטנה, ואין היוזין קטנה חשובין בגדולה.

ג, בו שתי חצרות שערבו ערוב אחד דרך הפתח שפיניהן, או דרך החלון, ונסתם הפתח או החלון בשבת כל אחת ואחת מתרת לעצמה: הואיל והתרה מקצת שבת, התרה בלה. וכן שתי חצרות שערבה זו לעצמה וזו לעצמה, ונפל כותל שפיניהן בשבת אלו מתרים לעצמן ומוציאין מפתיהן ומטלטלין עד עיקר המחצה, ואלו מטלטלין פן עד עיקר המחצה: הואיל והתרה מקצת שבת, התרה בלה, אף על פי שנתוספו הדיוזין שהדיוזין הבאין בשבת, אינן אוסרין. נפתח החלון ונעשה הפתח בשוגגה, או שעשו גזיים לדעתן חזרו להתרו. וכן שתי ספינות שהיו קשורות זו בזו וערבו, ונפסקו אסור לטלטל מזוז לזו, ואפלו היו מקפות מחצה: חזרו ונקשרו בשוגג, חזרו להתרו.

הלכות ערובין פרק ד

ד, א אנשי חצר שהיו בלם אוכלין על שלחן אחד תמיד אף על פי שכל אחד ואחד יש לו בית בפני עצמו אין צריכין ערוב, מפני שהן כאנשי בית אחד. וכשם שאין אשתו של אדם ובניו ובני ביתו ועבדיו אוסרין עליו, ואינו צריך לערב עמהן פה אלו בלן כאנשי בית אחד הן, מפני שהן בלן סומכין על שלחן אחד. ד, ב וכן אם צרכו לעשות ערוב עם אנשי חצר אחרת ערוב אחד לבלן ופת אחת בלבד, מוליכין לאותו מקום שמערבין עמו; ואם היה הערוב בא אצלן אינן צריכין לערב, כמו הבית שמפניהן בו הערוב שאינו צריך לתן

את הפת: שכל אלו הפתים, כבית אחד הן חשוכין.

הג וכן אנשי הצר שערכו, נעשו כלן כבית אחד; ואם צרכו לערב עם הצר שניה, כבר אחד בלבד הוא שמוליכין על ידי כלן למקום שמערכין בו, ואם היה ערוב בא אצלן, אינן צריכין לתן פת.

הד המשה שגבו את הערוב להוליכו למקום שמוניחין בו הערוב בשם מוליכין, אינן צריכין להוליכו על ידי המשתן אלא כבר אחד, שפיון שגבו, כלן נעשו באנשי בית אחד.

הה האב ובנו, הרב ותלמידו, שהן שרויין בחצר אינן צריכין לערב, מפני שהן כבית אחד; ואף על פי שפעמים אוכלין על שלחן אחד, ופעמים אינן אוכלין תרי הן כבית אחד.

הו האחים שכל אחד מהם יש לו בית בפני עצמו, ואינן סומכין על שלחן אביהן, וכן הנשים או העבדים, שאינן סומכין על שלחן בעלן או רבן תמיד, אבל אוכלין הם על שלחנן בשכר מלאכה שעושין לו או בטובה ימים ידועין, כמו שפועד אצל חברו שנוע או חדש אם אין עמהן דיורין אחרים בחצר, אינן צריכין לערב; ואם ערכו עם הצר אחרת, ערוב אחד לכלן, ואם בא הערוב אצלן, אין נותנין פת. ואם היו דיורין עמהן בחצר, צריכין פת לכל אחד ואחד בשאר אנשי החצר, מפני שאינן סומכין על שלחן אחד, תמיד.

הז חמש חבורות ששבתו בטרקלין אחד אם היה מפסיק בין כל חבורה וחבורה מחצה המוגעת לתקרה תרי כל חבורה מהן כאלו היא בחדר בפני עצמו, או בעליה בפני עצמה; לפיכך צריכין פת, מכל חבורה וחבורה. ואם אין המחצות מגיעות לתקרה כבר אחד לכלן, שכלן באנשי בית אחד הן חשוכין.

הח מי שיש לו בחצר חברו בית שער שהרבים דורסין בו, או אכסדרה, או מרפסת, או בית הפקר, או בית התבן, או בית העצים, או אוצר תרי זה אינו אוסר עליו, עד שיהיה לו עמו בחצר מקום דירה שהוא סומך עליו לאכל בו פתו, ואחר כך יהיה אוסר עליו, עד שיערב עמו; אבל מקום לינה, אינו אוסר. לפיכך אם קבע לו מקום לאכל בו כבית שער, או באכסדרה ומרפסת אינו אוסר עליו, לפי שאינו מקום דירה.

הט עשרה פתים זה לפנים מזה, זה לפנים מזה הבית הפנימי והשני לו, הם שנותנין את הערוב; והשמונה פתים החיצונים, אינן נותנין את הערוב הואיל ורבים דורסין בהן, תרי הן כבית שער, וחדר כבית שער, אינו אוסר. אבל התשיעי, אין דורסין בו רבים; לפיכך אוסר, עד שיתן ערובו.

הי שתי חצרות וביניהן שלוש פתים פתוחות זה לזה ופתוחים לחצרות, והביאו בני חצר זו ערובן דרך הבית הפתוח להן, והניחיהו בבית האמצעי, וכן הביאו בני חצר האחרת ערובן דרך הבית הפתוח להן והניחיהו בבית האמצעי אותן השלושה פתים, אינן צריכין לתן את הפת; האמצעי, מפני שהניחו בו הערוב; והשנים שמצדדיו, מפני שכל אחד מהן בית שער לאנשי חצר.

היא שתי חצרות ושני פתים פתוחין זה לזה ביניהן, והביאו אלו ערובן דרך הבית הפתוח להן, והניחיהו בבית השני הסמוך לחצר האחרת, והביאו אלו ערובן דרך הפתח הסמוך להן, והניחיהו בבית האחר שתייהן לא קנו ערוב, שכל אחת מהן הניחה ערובה בבית שער שלחצר האחרת.

היב אחד מבני החצר שהיה גוסס אף על פי שאינו יכול לחיות בו פיום תרי זה אוסר על

בני החצר, עד שיזכו לו בפת ויערבו עליו;
וכן קטן אף על פי שאינו יכול לאכל פת הרי
זה אוסר, עד שיערבו עליו. אבל האורח אינו
אוסר לעולם, כמו שבארנו.

דין אחד מבני חצר שהניח ביתו, והלך ושבת
בחצר אחרת אפלו היתה סמוכה לחצרו אם
הסיע מלבו ואין דעתו לחזור לביתו בשבת זו,
הרי זה אינו אוסר עליהן. במה דברים אמורים,
בישראל; אבל גוי אפלו הלך לשבת בעיר
אחרת, אוסר עליהן, עד שישפרו ממנו מקומו,
שחרי אפשר שיבוא בשבת.

דין בעל החצר ששכר מבתי חצרו לאחרים,
והניח לו פלים או מיני סחורה בכל בית ובית
מהן אינן אוסרין עליו: הואיל ויש לו תפוסת
יד בכל בית מהן, נעשו הכל כאורחין אצלו.
במה דברים אמורים, בשעהניח שם דבר
שאסור לטלטלו בשבת, כגון טבל ועששיות;
אבל אם נשאר לו בכל בית מהן, פלים שמתר
לטלטלן הואיל ואפשר שיזציאם היום, ולא
ישאר לו שם תפוסת יד הרי אלו אוסרין עליו,
עד שיערבו.

דין אנשי חצר ששכחו ולא ערבו אין
מוציאים מבתיהם לחצר, ולא מחצר לפתיהם;
אבל מטלטלין הן פלים ששבתו בחצר, בכל
החצר ובכל הנחשב עם החצר. ואם היתה שם
מרפסת או עליה, וערבו אנשי החצר לעצמן
ואנשי המרפסת לעצמן אנשי המרפסת או
אנשי העליה מטלטלין פלים ששבתו בבתיהן,
בכל המרפסת ובכל הנחשב עמה, או בכל
רחב העליה, ובכל הנחשב עמה; ואנשי החצר,
מטלטלין בכל החצר ובכל הנחשב עמה. וכן
אם היה יחיד דר בחצר ויחיד דר בעליה,
ושכחו ולא ערבו זה מטלטל בכל העליה
והנחשב עמה, וזה מטלטל בכל החצר והנחשב
עמה.

דין פיצוד: הסלע או תל וכיוצא בו שבתוך
החצר אם אינן גבוהין עשרה טפחים הרי אלו
נחשבין בין החצר ובין המרפסת, ושניהן
אסורין להוציא שם פלים שבפתים. ואם
גבוהין עשרה, והיה ביניהן ובין המרפסת
פחות מארבעה טפחים הרי אלו נחשבין עם
המרפסת, שחרי הן שזוין לה, ובני מרפסת
מתרין בהם. ואם היו רחוקין מן המרפסת
ארבעה טפחים, או יתר על כן אף על פי
שגבוהין עשרה הרי אלו בכלל החצר
והמרפסת, לפי ששניהן אפשר להן להשתמש
בהן על ידי זריקה; לפיכך שניהן אסורין
להוציא לשם פלי הפתים, עד שיערבו. היתה
מצבה רחבה ארבעה טפחים לפני המרפסת
אין המרפסת אוסרת על בני החצר, שחרי
נחלקה מהן.

דין זיוין היוצאין מן הכותלים כל שהוא
למטה מעשרה טפחים הרי זה נחשב מן החצר,
ובני החצר משתמשין בו; וכל שהוא בתוך
עשרה טפחים העליונים הסמוכין לעליה, אנשי
עליה משתמשין בו. והנשאר בין עשרה
התחתונים עד תחלת עשרה העליונים, מן
הזיוין היוצאין שם שניהן אסורין בו; ואין
משתמשין בהן בפלים שבפתים, אלא אם כן
ערבו.

דין בור שבחצר אם היה מלא פרות טבליים
שאסור לטלטלן בשבת, וכיוצא בהן הרי הוא
וחליתו, בפלע או תל שבחצר: אם היה גבוה
עשרה והיה סמוך למרפסת, הרי הוא נחשב
עם המרפסת. אבל אם היה מלא מים אין בני
חצר ולא בני מרפסת מכניסין ממנו לפתים,
עד שיערבו.

דין שתי חצרות זו לפני זו, ואנשי
הפנימית יוצאין ונכנסין ועוברים על החיצונה
ערבה הפנימית ולא ערבה החיצונה, הפנימית
מתרת והחיצונה אסורה; ערבה החיצונה ולא

עֲרֵבָה הַפְּנִימִית, שְׁתִּיחֵן אֲסוּרוֹת הַפְּנִימִית מִפְּנֵי שְׂלֵא עֲרֵבָה, וְהַחִיצוֹנָה מִפְּנֵי אֵלּוּ שְׂלֵא עֲרֵבוּ שְׁעוֹבְרִין עֲלֵיהֶן. עֲרֵבָה זֶה לְעֲצֻמָּה וְזֶה לְעֲצֻמָּה זֶה מִתְּרַת בְּפְנֵי עֲצֻמָּה; אֲבָל אֵין מְטַלְטְלִין מִזֶּה לְזֶה.

ד, כ שִׁכַּח אֶחָד מִן הַחִיצוֹנָה וְלֹא עֲרַב, הַפְּנִימִית בְּהַתְּרָה עוֹמְדָת; שִׁכַּח אֶחָד מִן בְּנֵי הַפְּנִימִית וְלֹא עֲרַב עִמָּהֶן, אִם הַחִיצוֹנָה אֲסוּרָה מִפְּנֵי אֵלּוּ בְּנֵי הַפְּנִימִית שְׂלֵא עָלָה לָהֶן עֲרוּב, שְׁחֵן עוֹבְרִין עֲלֵיהֶן.

ד, כֵּא עָשׂוּ שְׁתִּיחֵן עֲרוּב אֶחָד אִם הִנִּיחוּהוּ בַּחִיצוֹנָה, וְשִׁכַּח אֶחָד מֵהֶן וְלֹא עֲרַב, בֵּין שֶׁהָיָה מִבְּנֵי הַחִיצוֹנָה, בֵּין מִבְּנֵי הַפְּנִימִית שְׁתִּיחֵן אֲסוּרוֹת, עַד שְׂיִבְטַל לָהֶן, שְׁחָרֵי בְּאַרְנוֹ, שְׂמִבְטָלִין מִחֲצַר לְחֲצַר. וְאִם הִנִּיחוּ עֲרוּבִין בְּפְנִימִית, וְשִׁכַּח אֶחָד מִבְּנֵי הַחִיצוֹנָה וְלֹא עֲרַב חִיצוֹנָה אֲסוּרָה, וּפְנִימִית מִתְּרַת בְּמִקוּמָה; שִׁכַּח אֶחָד מִבְּנֵי הַפְּנִימִית וְלֹא עֲרַב שְׁתִּיחֵן אֲסוּרוֹת, עַד שְׂיִבְטַל לָהֶן.

ד, כֵּב הָיָה אֶחָד דָּר בְּחֲצַר זֶה וְאֶחָד דָּר בְּחֲצַר זֶה אֵינָן צְרִיכִין לְעֲרַב, אֲלֵא כֹּל אֶחָד מֵהֶן מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֹל חֲצָרוֹ; וְאִם הָיָה גוֹי בְּפְנִימִית אִם עַל פִּי שְׁחָרֵי אֶחָד חָרֵי הוּא פְּרָבִים וְאוֹסֵר עַל הַחִיצוֹנָה, עַד שְׂיִשְׁכְּרוּ מִקוּמוֹ.

ד, כֵּג שְׂלֹשׁ חֲצָרוֹת הִתְּוַחוּת זֶה לְזֶה, וְרָבִים בְּכֹל חֲצַר מֵהֶן עֲרֵבוּ שְׁתֵּים הַחִיצוֹנוֹת עִמָּה, הָאֲמֻצָּעִית הִיא מִתְּרַת עִמָּהֶן, וְהֵן מִתְּרַת עִמָּה, וְשְׁתֵּים הַחִיצוֹנוֹת אֲסוּרוֹת זֶה עִם זֶה, עַד שְׂיִעָשׂוּ שְׂלִשְׁתָּן עֲרוּב אֶחָד; הָיָה בְּכֹל חֲצַר מֵהֶן אֶחָד אִם עַל פִּי שְׂרָבִים דוֹרְסִין בַּחִיצוֹנָה אֵינָן צְרִיכִין לְעֲרַב, שְׂכָּל אֶחָד מֵהֶן מִתְּרַת בְּמִקוּמוֹ. הֵינּוּ שְׁנַיִם בְּפְנִימִית הוֹאִיל וְהֵן אֲסוּרִין בְּמִקוּמוֹ, עַד שְׂיִעָרְבוּ חָרֵי הֵן אוֹסְרִין עַל הַיְּחִידִים שְׂבִאֲמֻצָּעִית וְשְׂבִחִיצוֹנָה, עַד שְׂיִעָרְבוּ שְׁנַיִם שְׂבִפְנִימִית. זֶה חֲכָלֵל: רָגַל הָאֲסוּרָה בְּמִקוּמָה,

אוֹסֵרָת שְׂלֵא בְּמִקוּמָה; וְרָגַל הַמִּתְּרַת בְּמִקוּמָה, אֵינָה אוֹסֵרָת שְׂלֵא בְּמִקוּמָה מִפְּנֵי שְׂעוֹבְרַת עֲלֵיהֶן.

ד, כֵּד שְׁתֵּי כְּצוּצָטְרִיּוֹת זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, שְׁחֵן לְמַעְלָה מִן הַמִּיּוֹם אִם עַל פִּי שְׂעָשֶׂת כֹּל אַחַת מֵהֶן מִחֲצָה גְבוּחָה עֲשָׂרָה טְפָחִים יוֹרְדָת מִכֹּל אַחַת וְאַחַת אִם הֵינּוּ שְׁתֵּי הַכְּצוּצָטְרִיּוֹת בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה טְפָחִים, חָרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִין לְמַלְאוֹת, עַד שְׂיִעָרְבוּ שְׁתִּיחֵן עֲרוּב אֶחָד, מִפְּנֵי שְׁחֵן כְּכְצוּצָטְרָה אַחַת. וְאִם הָיָה בֵּין הַעֲלִיּוֹנָה וְהַתְּתוֹנָה יוֹתֵר עַל עֲשָׂרָה טְפָחִים, וְעֲרֵבָה זֶה לְעֲצֻמָּה וְזֶה לְעֲצֻמָּה שְׁתִּיחֵן מִתְּרַת לְמַלְאוֹת.

ד, כֵּה לֹא עָשֶׂתָה הַעֲלִיּוֹנָה מִחֲצָה, וְעָשֶׂתָה הַתְּתוֹנָה אִם הַתְּתוֹנָה אֲסוּרָה לְמַלְאוֹת: מִפְּנֵי דָּלִי שְׂלִבְנֵי הַעֲלִיּוֹנָה שְׁחֵן אֲסוּרִין, שְׂעוֹבְרַת עֲלֵיהֶן. עָשֶׂתָה הַעֲלִיּוֹנָה מִחֲצָה, וְלֹא עָשֶׂתָה הַתְּתוֹנָה הַעֲלִיּוֹנָה מִתְּרַת לְמַלְאוֹת, וְהַתְּתוֹנָה אֲסוּרָה. וְאִם נִשְׁתַּתְּפוּ בְּנֵי הַתְּתוֹנָה עִם בְּנֵי הַעֲלִיּוֹנָה בְּמִחֲצָה שְׂעָשׂוּ שְׁתִּיחֵן אֲסוּרוֹת לְמַלְאוֹת, עַד שְׂיִעָרְבוּ עֲרוּב אֶחָד.

ד, כֵּו שְׂלֹשׁ דִּיטוֹת זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, עֲלִיּוֹנָה וְתְּתוֹנָה שְׂלֵאֶחָד וְאֲמֻצָּעִית שְׂלֵאֶחָד לֹא יִשְׁלָשֵׁל מִן הַעֲלִיּוֹנָה לְתְּתוֹנָה דֶּרֶךְ אֲמֻצָּעִית, שְׂאֵין מִשְׁלָשֵׁלִין מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת דֶּרֶךְ רְשׁוֹת; אֲבָל מִשְׁלָשֵׁל הוּא מִן הַעֲלִיּוֹנָה לְתְּתוֹנָה, שְׂלֵא דֶּרֶךְ אֲמֻצָּעִית.

ד, כֵּז שְׁתֵּי דִיטוֹת זֶה בְּנִגְדָּה זֶה, וְחֲצַר אַחַת תְּחַתִּיחֵן שְׂשׁוּפְכִין לְתוֹכָהּ הַמִּיּוֹם לֹא יִשְׁכְּבוּ לְתוֹכָהּ, עַד שְׂיִעָרְבוּ שְׁתִּיחֵן עֲרוּב אֶחָד. עָשׂוּ מִקְצָתָן עוֹקָה בְּחֲצַר לְשִׁפְךָ בֵּה הַמִּיּוֹם, וּמִקְצָתָן לֹא עָשׂוּ אֵלּוּ שְׂעָשׂוּ עוֹקָה, שׁוּפְכִים לְעוֹקָה שְׂלָחֶן; וְאֵלּוּ שְׂלֵא עָשׂוּ, לֹא יִשְׁכְּבוּ לְחֲצַר עַד שְׂיִעָרְבוּ. וְאִם עָשׂוּ אֵלּוּ עוֹקָה, וְעָשׂוּ אֵלּוּ עוֹקָה כֹּל אַחַת וְאַחַת מִשְׁתִּיחֵן שׁוּפְכָת לְעוֹקָה שְׂלָה, אִם עַל פִּי שְׂלֵא עֲרֵבוּ.

הַלְבוֹת עֲרוּבֵין פֶּרֶק ה'

היא אנשי מבוי שהיה ביניהן שתוף במאכל אחד לענין סחורה, כגון שקנו יין בשתפות או שמן או דבש וכיוצא בהן אינן צריכין שתוף אחר לענין שבת, אלא סומכין על שתוף שלסחורה: והוא שהיה המין שהן שתפין בו, מין אחד ובכלי אחד; אבל אם היה אחד מהן שתף לזה ביין ולאחר בשמן, או שהיה הכל יין והיה בשני בלים חרי אלו צריכין להשתתף לענין שבת.

הב אחד מבני המבוי שבקש מחברו יין או שמן קדם השבת, ולא נתן לו פטל השתוף, שהרי גלה דעתו שאינן כלן בשתפין שאין מקפידין זה על זה. ואחד מבני המבוי שרגיל להשתתף עם בני המבוי, ולא נשתתף בני מבוי בכנסין לתוף ביתו, ונוטלין ממנו שתוף בעל כרחו; ואחד מבני המבוי שאינו רוצה להשתתף כלל עם בני המבוי, כופין אותו להשתתף עמו.

הג אחד מבני מבוי שהיה לו אוצר שליון או שמן וכיוצא בהן חרי זה מוזבה ממנו מעט לכל בני המבוי להשתתף בו, ומערב בו עליהם; ואם על פי שלא הפרישו, ולא יחדו, אלא חרי הוא מערב באוצר חרי זה שתוף.

הד חצר שיש לה שני פתחים לשני מבוזאות אם נשתתפה עם אחד מהן בלבד נאסרה במבוי השני, ואינה מוציאה ומכניסה בו; לפיכך אם זכה אחד בשתוף לכל בני המבוי, ושתף עליהן צריך להודיע לאנשי חצר זו: שאינן משתתפין אלא מדעתו, שאינה זכות להן שמא במבוי השני רוצים להשתתף, לא בזה.

הה אשתו שלאדם מערבת לו, שלא מדעתו והוא, שלא יאסר על שכניו; אבל אם היה אוסר אינה מערבת עליו ולא משתתפת עליו,

אלא מדעתו. ביצד אוסר כגון שאמר איני מערב עמכם, או איני משתתף עמכם.

הו נשתתפו אנשי חצר זו עם אחד משני המבוזאות אם כמין אחד נשתתפו, אפלו בלה אותו המין חרי זה עושה שתוף אחר ומזכה להן, ואינו צריך להודיעם פעם שנית. ואם בשני מינין נשתתפו, ונתמעט האכל מוסף ומזכה, ואינו צריך להודיע; ואם פלו מזכה, וצריך להודיעם. נתוספו שכנים בחצר זו מזכה להם, וצריך להודיעם.

הז נשתתפה חצר זו עם בני מבוי זה מפתח זה, ועם בני המבוי השני מן הפתח האחר מתרת עם שניהן, והן מתרין עמה; ושני המבוזאות אסורין זה עם זה. לא ערבה עם אחד מהם, אוסרת על שניהן.

הח היתה חצר זו רגילה בפתח אחד, והפתח השני אינה רגילה בו זה שרגילה להכנס ולצאת בו, אוסר; ושאינה רגילה בו, אינו אוסר. ערבה עם מבוי שאינה רגילה בו חצר המבוי האחר לעצמו, ואינו צריך לערב עמו.

הט ערבו בני המבוי שהיא רגילה בו לעצמן, והיא לא ערבה עמו, ולא עם המבוי האחר שאינה רגילה בו, וגם לא ערבו בני המבוי שאינה רגילה בו דוחין אותה אצל זה המבוי שאינה רגילה בו, מפני שלא ערב: הואיל והיא לא ערבה, והוא לא ערב דוחין אותה אצלו, כדי שלא תאסר על מבוי זה שערב לעצמו.

הי חצר שיש לה פתח למבוי, ופתח אחר לבקעה או לקרפף יתר מבית סאתים הואיל ואסור לטלטל מחצר לאותו קרפף, אינו סומך אלא על פתח שלמבוי; לפיכך אוסר על בני המבוי, עד שישתתף עמו. אבל אם היה חקרפף בית סאתים או פחות, אינו אוסר על בני המבוי, שעל הפתח המיוחד לו סומך, הואיל ומתיר לטלטל בכל חקרפף.

היא אחד מבני מבוי שחלף לשבת במבוי אחר, אינו אוסר עליהן; וכן אחד מבני מבוי שפנה מצבה רחבה ארבעה טפחים על פתחו, אינו אוסר עליהן, שהרי הפריש עצמו מהן, וחלק רשותו.

היב אנשי מבוי שנשתתפו מקצתן ושכחו מקצתן ולא נשתתפו, מבטלין רשותן לאלו שנשתתפו, ודינם לענין בטול רשות, כדין אנשי חצר ששכח אחד מהן או שנים ולא ערבו; וכבר אמרנו שכל אדם עם אנשי ביתו הסמוכים על שלחנו, פאיש אחד הן חשוכין, בין לערובי הצרות, בין לשתופי מבואות.

היג מבוי שערבו כל הצרות שבו כל חצר וחצר בפני עצמה, ואחר כך נשתתפו פלן במבוי שבה אחד מבני חצר ולא ערב עם בני חצרו, לא הפסיד כלום: שהרי כלם נשתתפו, ועל השתוף סומכין; ולא הצריכו לערב בחצרות עם השתוף, אלא שלא לשבח התינוקות ורחי ערבו בחצרות. אבל אם שבה אחד מבני המבוי ולא נשתתף אסורים במבוי, ומתרין בני כל חצר לטלטל בחצרן: שהמבוי לחצרות, פחצר לפתים.

היד נשתתפו במבוי, ושכחו פלן לערב בחצרות אם אין מקפידין על פרוסתן, סומכין על השתוף בשבת הראשונה בלבד; ואין מתירין להן דבר זה, אלא מזהק.

הטו מבוי שלא נשתתפו בו אם ערבו הצרות עם הפתים, אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות פברמלית: מאחר שערבו הצרות עם הפתים, נעשה המבוי כאלו אין פתוח לו אלא פתים בלבד, בלא חצרות; ולפיכך אין מטלטלין בכלו. ואם לא ערבו אנשי החצרות מטלטלין בכלו פלים ששבתו בתוכו, פחצר שלא ערבו בה.

הטז גוי או צדוקי השרוי פחצר שבמבוי, דינו

עם בני המבוי כדינו עם בני החצר ששוכרים מן הגוי או מאחד מפעלי ביתו רשותו שבמבוי, או מבטל להן הצדוקי; ואם היה במבוי גוי וישראל אחד, אינו צריך שתוף. ודין ישראל אחד, ודין רבים שהן סומכין על שלחן אחד דין אחד הוא.

היז גוי שהיה דר במבוי אם יש לו פחצרו פתח אחד לבקעה, אינו אוסר על בני המבוי; ואפלו היה פתח קטן ארבעה על ארבעה, ואף על פי שמוציא גמלים וקרנות דרך הפתח שבמבוי אינו אוסר עליהן; שאין דעתו אלא על פתח המיוחד לו, שהוא לבקעה. וכן אם היה פתוח לקרפף שהוא יתר על בית סאתים הרי זה כפתוח לבקעה, ואינו אוסר עליהן; היה בית סאתים או פחות אינו סומך עליו, ואוסר עליהן, עד שישפרו ממנו.

היח מבוי שצדו אחד גזיים וצדו אחד ישראלים, והיו חלונות פתוחות מחצר לחצר שלישראל, וערבו פלן דרך חלונות, ואף על פי שנעשו כאנשי בית אחד, ומתרין להוציא ולהכניס דרך חלונות הרי אלו אסורין להשתמש במבוי דרך פתחים, עד שישפרו מן הגזיים; שאין רבים נעשים ביחיד, במקום גוי.

היט ביצד משתתפין במדינה: כל חצר וחצר מערבת לעצמה, שלא לשבח התינוקות; ואחר כך משתתפין כל אנשי המדינה, בדרך שמשתתפין במבוי. ואם היתה המדינה קנין ליחיד, אפלו נעשת שלרבים, משתתפין פלן שתוף אחד, ויטלטלו בכל המדינה; וכן אם היתה שלרבים, ויש לה פתח אחד משתתפין פלן שתוף אחד.

הכ אבל אם היתה שלרבים, ויש לה שני פתחים שהעם נכנסין בזה ויוצאין בזה אפלו נעשת שליחיד, אין מערבין את בלה, אלא מניחין ממנה מקום אחד, אפלו בית אחד

בְּחֵצֵר אַחַת; וּמִשְׁתַּתְּפִין הַשָּׂאֵר. וַיְהִי אֵלָיו
הַמִּשְׁתַּתְּפִין כֵּלָן, מִתְרִין בְּכָל הַמְּדִינָה, חוּץ
מֵאוֹתוֹ מְקוֹם שִׁשִּׁירֹו; וַיְהִי אוֹתָן הַנְּשֹׂאֲרִים,
מִתְרִין בְּמְקוֹמָן בְּשֵׂתוֹף שְׁעוֹשִׁין לְעֶצְמוֹ, אִם
הָיוּ הַמִּשְׁאֲרִין רַבִּים וְאִסּוּרִין לְטַלְטֵל, בְּשָׂאֵר כָּל
הַמְּדִינָה.

הַכֹּא וְדָבָר זֶה מְשׁוּם הַפֶּר הוּא, כִּדֵּי שִׁידְעֵי
שְׁחֵעְרוּב הַתִּיר לְחַן לְטַלְטֵל בַּמְּדִינָה זֹו שְׂרַבִּים
בּוֹקְעִין בָּהּ שְׁחֵרֵי הַמְּקוֹם שֶׁנֶּשְׂאֵר וְלֹא נִשְׁתַּתְּףָה
עִמָּהוּ, אִין מִטְּלַטְלִין בּוֹ, אֵלֶּא אֵלֶּוּ לְעֶצְמוֹ, וְאֵלֶּוּ
לְעֶצְמוֹ.

הַכֹּב מְדִינָה שְׁלַרְבִּים שִׁישׁ לָהּ פֶּתַח אֶחָד, וְסֻלָּם
בְּמְקוֹם אֶחָד מְעַרְבִין אֶת כְּלָהּ, וְאִינָה צְרִיכָה
שִׁיור: שְׂאִין הַסֻּלָּם שֶׁבַחֻמָּה חָשׁוּב כְּפֶתַח.
הַבְּתִים שְׁמֹנִיחִין אוֹתָן שִׁיור אִף עַל פִּי שְׂאִינָן
כְּתוּחִין לְעִיר, אֵלֶּא אַחֲרִיחִין לְעִיר, וּכְנִיחָם
לְחוּץ עוֹשִׁין אוֹתָן שִׁיור, וּמְעַרְבִין אֶת הַשָּׂאֵר.

הַכֹּג הַמְּזוּכָה בְּשֵׂתוֹף לְבָנֵי הַמְּדִינָה אִם עָרְבוּ
כֵּלָן עָרוּב אֶחָד אִינֹו צְרִיף לְהוֹדִיעֵן, שְׂזֻכּוֹת
הִיא לְחֹן וְדִין מִי שֶׁשָּׂכַח וְלֹא נִשְׁתַּתְּףָה עִם בְּנֵי
הַמְּדִינָה, אוֹ מִי שֶׁחֲלָף לְשִׁבַת בְּעִיר אַחֲרָתָה, אוֹ
גֹוִי שֶׁהָיָה עִמָּהוּ בַּמְּדִינָה דִין הַכֹּל, כְּדִינָם בְּחֵצֵר
וּבְמִבּוּי.

הַכֹּד מְדִינָה שֶׁנֶּשְׂתַּתְּפוּ כָּל יוֹשְׁבֵיהָ חוּץ
מִמִּבּוּי אֶחָד, חָרִי זֶה אוֹסֵר עַל כֵּלָן; וְאִם בְּנֵי
מִצְבָּה עַל פֶּתַח הַמִּבּוּי, אִינֹו אוֹסֵר עֲלֵיהֶן.
לְפִיכָף אִין מְעַרְבִין מְדִינָה לְחֻצְאִין אֵלֶּא אוֹ
כְּלָהּ, אוֹ מִבּוּי מִבּוּי; וּבּוֹנָה כָּל מִבּוּי מִצְבָּה עַל
כְּתוּחֹו, אִם רָצָה לְחַלֵּק רִשּׁוֹתָו מִחֵן כִּדֵּי שֶׁלֹּא
יֵאָסֵר עַל שָׂאֵר הַמִּבּוּאוֹת.

הַלְּכוֹת עָרוּבִין פֶּרֶק ו

וְאִ מִי שִׁיָּצָא מִן הַמְּדִינָה עָרֵב שִׁבַּת, וְהִנִּיחַ
מִזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת רְחוּק מִן הַמְּדִינָה בְּתוֹף
הַתְּחוּם, וְקָבַע שְׁבִיתָתוֹ שָׁם אִף עַל פִּי שֶׁחֹזֵר
לְמְדִינָה וְלָן בְּבִיתוֹ, נִחְשָׁב אוֹתוֹ כְּאֵלֹו שִׁבַּת

בְּמְקוֹם שֶׁהִנִּיחַ בּוֹ שְׁתֵּי הַסְּעוּדוֹת; וְזֶה הוּא
הַנִּקְרָא עָרוּבֵי תְּחוּמִין.

וְכִּי וַיֵּשׁ לוֹ לְחַלֵּף מִמְּקוֹם עָרוּבוֹ, אֵלְפִים אִמָּה
לְכָל רוּחַ. לְפִיכָף כִּשְׁחֵוֹא מִחֲלָף מִמְּקוֹם עָרוּבוֹ
לְמַחֵר אֵלְפִים אִמָּה כְּנֶגֶד הַמְּדִינָה, אִינֹו מִחֲלָף
בַּמְּדִינָה אֵלֶּא עַד סוֹף מְדִתָּו; וְאִם הִיָּתַח הַמְּדִינָה
מִכְּלָעַת כְּתוֹף מְדִתוֹ תִּחְשָׁב הַמְּדִינָה כְּלָהּ
כְּאַרְבַּע אַמּוֹת, וַיִּשְׁלֹם מְדִתוֹ חוּצָה לָהּ.

וְגַ כִּיָּצָא: חָרִי שֶׁהִנִּיחַ אֶת עָרוּבוֹ בְּרְחוּק אֵלְף
אִמָּה מִבֵּיתוֹ שֶׁבַּמְּדִינָה לְרוּחַ מְזֻרָה, נִמְצָא
מִחֲלָף לְמַחֵר מִמְּקוֹם עָרוּבוֹ אֵלְפִים אִמָּה
לְמְזֻרָה; וּמִחֲלָף מִמְּקוֹם עָרוּבוֹ אֵלְפִים אִמָּה
לְרוּחַ מְעַרְב אֵלְף שְׁמֹן הָעָרוּב עַד בֵּיתוֹ, וְאֵלְף
אִמָּה מִבֵּיתוֹ כְּתוֹף הַמְּדִינָה, וְאִינֹו מִחֲלָף
בַּמְּדִינָה, אֵלֶּא עַד סוֹף הָאֵלְף. הָיָה מִבֵּיתוֹ עַד
סוֹף הַמְּדִינָה כְּחוֹת מֵאֵלְף אֵלְפוֹ אִמָּה אַחַת,
שֶׁנִּמְצָאָת מְדִתוֹ כְּלָתָה חוּץ לְמְדִינָה תִּחְשָׁב
הַמְּדִינָה כְּלָהּ כְּאַרְבַּע אַמּוֹת, וַיְחַלֵּף חוּצָה לָהּ
תִּשְׁעַ מֵאוֹת שִׁשָּׁה וְתִשְׁעִים אִמָּה תִּשְׁלֹם
הָאֵלְפִים.

וְדִ לְפִיכָף אִם הִנִּיחַ עָרוּבוֹ בְּרְחוּק אֵלְפִים אִמָּה
מִבֵּיתוֹ שֶׁבַּמְּדִינָה, הַכֹּסִיד אֶת כָּל הַמְּדִינָה כְּלָהּ;
וְנִמְצָא מִחֲלָף מִבֵּיתוֹ עַד עָרוּבוֹ אֵלְפִים אִמָּה,
וּמִעָרוּבוֹ אֵלְפִים עַד בֵּיתוֹ, וְאִינֹו מִחֲלָף מִבֵּיתוֹ
בַּמְּדִינָה לְרוּחַ מְעַרְב, אֵלְפוֹ אִמָּה אַחַת.

וְהַ הַמְּנִיחַ אֶת עָרוּבוֹ בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד אֵלְפוֹ
הִיָּתַח מְדִינָה גְּדוּלָה כְּנִינְוָה, וְאֵלְפוֹ עִיר חֲרֵבָה,
אוֹ מְעַרְהָ חֲרָאוּיָה לְדִיּוּרִין מִחֲלָף אֶת כְּלָהּ
וְחוּצָה לָהּ אֵלְפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ. הַמְּנִיחַ עָרוּבוֹ
כְּתוֹף הַמְּדִינָה שֶׁשָּׂכַח בָּהּ, לֹא עָשָׂה כְּלוּם; וְאִין
מוֹדְדִין לוֹ מִמְּקוֹם עָרוּבוֹ, אֵלֶּא חָרִי הוּא כְּבָנֵי
הַמְּדִינָה כֵּלָן, שִׁישׁ לְחַן אֵלְפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ,
חוּץ לְמְדִינָה. וְכֵן אִם נָתַן עָרוּבוֹ בְּמְקוֹמוֹת
הַמְּצֻטְרָפִין לְעִיר שְׁמוּדְדִין הַתְּחוּם חוּץ מִחָם,
חָרִי זֶה כְּנֹוֹתָנֹו כְּתוֹף הָעִיר. נָתַן עָרוּבוֹ חוּץ

לתחום, אינו ערוב.

ו,ו אין מערבין ערובי תחומין, אלא לדבר מצוה כגון שהיה רוצה לילך לבית האכל, או למשתה שלגשוואין, או להקביל פני רבו, או חברו שפא מן הדרך, וכיוצא באלו; או מפני היראה כגון שהיה רוצה לברח מן הגויים, או מן הלסטים, וכיוצא בזה. ואם ערב שלא לאחד מכל אלו, אלא לדברי הרשות הרי זה ערוב.

ו,ז כל שמשתתפין בו, מערבין בו ערובי תחומין; וכל שאין משתתפין בו, אין מערבין בו ערובי תחומין. וכמה שעור ערובי תחומין, מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד; ואם היה לפתו, כדי לאכל בו שתי סעודות: כמו השתוף.

ו,ח וצריך שיהיה הוא וערובו במקום אחד, כדי שיהיה אפשר לו לאכלו בין השמשות. לפיכך אם נתפון לשבת ברשות הרבים, והניח ערובו ברשות היחיד, או ברשות היחיד, והניח ערובו ברשות הרבים אינו ערוב: שאי אפשר לו להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים בין השמשות, אלא בעברה.

ו,ט אבל אם נתפון לשבת ברשות היחיד או ברשות הרבים, והניח ערובו בכרמלית, או שנתפון לשבת בכרמלית, והניח ערובו ברשות היחיד או ברשות הרבים הרי זה ערוב: שבשעת קניית הערוב שהוא בין השמשות, מתר להוציא ולהכניס מכל אחת משתי הרשויות לכרמלית לדבר מצוה שכל דבר שהוא מדברי סופרים, לא גזרו עליו בין השמשות במקום מצוה או בשעת הדחק.

ו,י נתנו במגדל, ונעל ואבד המפתח אם יכול להוציאו בלא עשיית מלאכה, הרי זה ערוב: שאין אסור לעשות בין השמשות במקום מצוה, אלא מלאכה. נתנו בראש הקנה או הקנדם הצומחין מן הארץ, אינו ערוב גזרה,

שפא יתלש; ואם היו תלושין ונעוצין, הרי זה ערוב.

ו,יא כל המניח ערובו במקום, יש לו במקום ערובו ארבע אמות. לפיכך המניח ערובי תחומין שלו בסוף התחום, ונתגלגל הערוב ויצא חוץ לתחום, בתוך שתי אמות הרי זה ערוב, וכאלו לא יצא ממקומו. ואם יצא חוץ לשתי אמות אינו ערוב, שחרי נעשה חוץ לתחום: והמניח ערובו חוץ לתחום אינו ערוב, מפני שאינו יכול להגיע אל ערובו.

ו,יב נתגלגל הערוב ויצא שתי אמות חוץ לתחום, או אבר, או נשרף, או שהיה תרומה ונטמא מבעוד יום, אינו ערוב; משחשכה, הרי זה ערוב: שקניית הערוב, בין השמשות. ואם ספק, הרי זה ערוב שספק הערוב, כשר; לפיכך אם נאכל הערוב בין השמשות, הרי זה ערוב. ו,יג אמרו לו שנים, צא וערב עלינו, אחד ערב עליו מבעוד יום, ואחד ערב עליו בין השמשות זה שערב עליו מבעוד יום, נאכל ערובו בין השמשות, וזה שערב עליו בין השמשות, נאכל ערובו משחשכה שניהם קנו ערוב: שבין השמשות ספק הוא, וספק הערוב כשר. ואף על פי כן, ספק חשכה ספק לא חשכה אין מערבין ערובי תחומין, לכתחלה; ואם ערב, הרי זה ערוב.

ו,יד נפל על הערוב גל מבעוד יום אם יכול להוציאו בלא עשיית מלאכה, הרי זה כשר, לפי שמתר להוציאו בין השמשות, שהוא שעת קניית הערוב; ואם נפל עליו גל משחשכה הרי זה ערוב, ואף על פי שאי אפשר להוציאו אלא בעשיית מלאכה. ספק מבעוד יום נפל, או משחשכה הרי זה כשר, שספק הערוב כשר.

ו,טו אבל אם ערב בתרומה, שהיא ספק טמאה אינו ערוב, שאינה סעודה הראויה; וכן אם היו לפניו שתי כפרות שלתרומה, אחת טהורה

ואחת טמאה, ואינו יודע אי זו היא משתיקה
ואמר ערובי פטהורה בכל מקום שהוא אינו
ערוב, שאין כאן סעודה הראויה לאכילה.

וטז אמר כבר זו היום הל ולמחר קדש, וערב
בה ערובו ערוב, שפין השמשות עדין לא
נתקדשה ודאי, וראויה היתה מבעוד יום; אבל
אם אמר היום קדש ולמחר הל אין מערבין בה,
שאינה ראויה עד שתחשף. וכן אם הפריש
תרומה, והתנה עליה שלא תהיה תרומה עד
שתחשף אין מערבין בה, שחרי היא טבל כל
בין השמשות, וצריך שתהיה הסעודה ראויה,
מבעוד יום.

ויז הנותן ערובו בבית הקברות, אינו ערוב
לפי שפית הקברות, אסור בהנחה, וכיון
שרוצה בקיום הערוב שם אחר קנייה, חרי נהנה
בו; נתנו בבית הפרס חרי זה ערוב, ואפלו
היה פוחו, מפני שיכול לפנס שם במגדל
הפורח, או שינפח והולך.

ויח רבים שרצו להשתתף בערובי תחומין
מקבצין בלן ערובן שתי סעודות לכל אחד
ואחד, ומניחין אותו בכלי אחד במקום שירצו.
ואם עשה אחד ערוב על ידי בלן צריך לזפות
לחן על ידי אחר, וצריך להודיעם שאין
מערבין לו לאדם ערובי תחומין אלא לדעתו,
שפא אינו רוצה לערב באותה הרוח שרצה זה
בה. ואם הודיעו מבעוד יום אף על פי שלא
רצה אלא משתחשף, חרי זה ערוב; ואם לא
הודיעו עד שחשכה אינו יוצא בו, שאין
מערבין משתחשף.

ויט כל הזוכה בערובי תצרות, מזפין על ידו
בערובי תחומין; וכל מי שאין מזפין על ידו
ערובי תצרות, אין מערבין על ידו ערובי
תחומין.

וב נותן אדם מעה לבעל הבית, כדי שימקח לו
בה פת ויערב לו בה ערובי תחומין. אבל אם

נתן לחנוני, או לנחתום, ואמר לו, זכה לי
במעה זו אינו ערוב; ואם אמר לו, ערב עלי
במעה זו חרי זה לזקח בה פת או אכל מן
האכלין, ומערב עליו. ואם נתן לו פלו, ואמר
לו, תן לי בזה אכל, וזכה לי בו חרי זה לזקח
אכל, ומערב עליו בו.

וכא מערב אדם ערובי תחומין על ידי בנו
ובתו הקטנים, ועל ידי עבדו ושפחתו
הבנענים, בין מדעתו, בין שלא מדעתו;
לפיכך אם ערב עליהן וערבו לעצמן, יוצאין
בשארפן. אבל אינו מערב לא על ידי בנו ובתו
הגדולים, ולא על ידי עבדו ושפחתו העבריים,
ולא על ידי אשתו אלא מדעתו, ואף על פי
שהן אכלין על שלהן. ואם ערב עליהן,
ושמעו ושתקו ולא מהו יוצאין בערובו; ערב
על כל אחד מהן, וערבו הן לעצמן אין להן
מחאה גדולה מזו, ויוצאין בערוב עצמן. קטן
בן שש שנים או פחות יוצא בערוב אמו, ואין
צריך להניח עליו מזון שתי סעודות לעצמו.

וכב הרוצה לשלח ערובו ביד אחר להניחו לו
במקום שהוא רוצה לקבוע שביתתו שם,
הרשות בידו. וכשהוא משלחו, אינו משלחו
ביד חרש שוטט וקטן, ולא ביד מי שאינו
מודה במצות ערוב; ואם שלח, אינו ערוב.
ואם שלחו ביד אחד מאלו הפסולין, להוליכו
לאדם פשר, כדי שיוליכו הפשר ויניחו במקום
הערוב חרי זה פשר, ואפלו שלחו על הקוף או
על הפיל; והוא, שיחיה עומד מרחוק, עד
שיראה זה הפסול או תבחמה הגיעו אצל
הפשר, שאמר לו להוליך את הערוב. וכן רבים
שנשתתפו בערובי תחומין, ורצו לשלח
ערובן ביד אחד חרי אלו משלחין.

וכג אחד או רבים שאמרו לאחד, ערב עלינו,
וערב עליהן באי זה רוח שרצה חרי זה ערוב
ויוצאין בו, שחרי לא יחדו לו רוח. האומר
להברו ערב עלי בתמרים וערב עליו בגרגרות,

בגרוניות וערב עליו בתמרים, אמר לו הנח ערובי במגדל והניחו בשובה, בשובה והניחו במגדל, בבית והניחו בעליה, בעליה והניחו בבית אינו ערוב; אבל אם אמר לו ערב עלי סתם, וערב עליו בין בתמרים בין בגרוניות, בין בבית בין בעליה חרי זה ערוב.

וכד בשם שמכרכין על ערובי חצרות ושתופי מבואות, כד מכרך על ערובי תחומין; ואומר, בזה הערוב יהיה מתר לי לחלף ממקום זה אלפים אמה לכל רוח. ואם היה אחד מערב על ידי רבים אומר, בזה הערוב יהיה מתר לפלוני ופלוגני, או לבני מקום פלוגני, או לבני עיר זו, לחלף ממקום זה אלפים אמה לכל רוח.

הלכות ערובין פרק ז

ז, א מי שיצא מערב שבת חוץ למדינה, ועמד במקום בתוך התחום או בסופו, ואמר שבייתתי במקום זה, וחזר לעירו ולן שם יש לו לחלף למחר מאותו מקום, אלפים אמה לכל רוח. וזה הוא עיקר ערובי תחומין, לערב ברגליו; ולא אמרו לערב בהנחת מזון שתי סעודות בלבד במקום, אף על פי שלא יצא ולא עמד שם, אלא לחקל על העשיר, שלא יצא אלא ישלח ערובו ביד אחר ויניחנו לו.

ז, ב וכן אם נתפון לקבע שבייתתו במקום ידוע אצלו, כגון אילן או בית או גדר שהוא מפיר מקומו, ויש בינו ובינו פשחשכה אלפים אמה או פחות, והחזיק בדרך וחלף בדי שיגיע לאותו מקום ויקנה בו שבייתתו אף על פי שלא הגיע ולא עמד שם, אלא החזירו חברו ללון אצלו, או שחזר מעצמו ללון, או נתעכב יש לו לחלף עד מקום שנתפון לו, ומאותו מקום אלפים אמה לכל רוח: שפיון שגמר בלבו לקבע שם שבייתתו, והחזיק בדרך, נעשה כמי שעמד שם, או שהניח ערובו שם.

ז, ג במה דברים אמורים, בענין שאין מטריחין

אותו להניח ערוב; או ברחוק, כגון מי שהיה בא בדרך והיה ירא שמא תחשד: והוא שישאיר מן היום, כדי שיגיע לאותו מקום שקבע בו שבייתתו, קדם שתחשד, אם רץ בכל כוחו, ויהיה בינו ובין אותו מקום פשחשכה, אלפים או פחות. אבל אם לא היה רחוק ולא עני, או שלא נשאיר מן היום כדי שיגיע אפלו רץ בכל כוחו, או שהיה בין המקום שנתפון לשבת בו ובין המקום שהוא עומד בו פשחשכה יתר מאלפים אמה, או שלא כון המקום שקנה בו שבייתתו חרי לא קנה שבייתתו ברחוק מקום, ואין לו אלא אלפים אמה לכל רוח, במקום שהוא עומד בו, פשחשכה.

ז, ד מי שעמד מפעוד יום ברשות היחיד, וקנה שם שבייתתו, או שהיה בא בדרך ונתפון לשבת ברשות היחיד הידועה אצלו, וקבע שם שבייתתו חרי זה מחלף את פלה, וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח. ואם היתה רשות היחיד זו מקום שלא חקף לדירה, או תל, או נקע אם היה בה בית סאתים או פחות, מחלף את פלה, וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח; ואם היתה יתר על בית סאתים, אין לו בה אלא ארבע אמות, וחוצה מהן אלפים אמה לכל רוח. וכן אם הניח ערובו, במקום שלא חקף לדירה.

ז, ה הקונה שבייתתו ברחוק מקום, ולא סים מקום שבייתתו לא קנה שבייתתו שם. פייעד: היה בא בדרך ואמר שבייתתי בשדה פלוגנית, או בבקעה פלוגנית, או ברחוק אלף אמה, או אלפים ממקומי זה חרי זה לא קנה שבייתתו ברחוק מקום; ואין לו אלא אלפים אמה לכל רוח, במקום שהוא עומד בו, פשחשכה.

ז, ו אמר שבייתתי תחת אילן פלוגני, או תחת סלע פלוגני אם יש תחת אותו אילן או אותה סלע שמונה אמות או יתר, לא קנה שבייתתו: שחרי לא כון מקום שבייתתו שאם בא לשבת בארבע אמות אלו, שמא בארבע אמות אלו

מֵצֵאוּ סְעוּדָתָן בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, לֹא הָיוּ יוֹצְאִין
לְשָׂדֵה; וְאִין דִּיעָתָן סוּמְכָת לְדִירָה, אֲלֵא עַל פֵּית
מִדְרָשָׁם.

הַאֲחֵרוֹת הוּא שְׁקֵנָה. לְפִיכָּךְ צָרִיךְ לְהַתְּכוּן
לְשַׁבַּת בְּעִיקְרוֹ, אוֹ בְּאַרְבַּע אֲמוֹת שְׁבִדְרוֹמוֹ
אוֹ שְׁבַע־עוֹנָה. וְאִם הָיָה תַּחְתּוֹ פְּחוֹת מִשְׁמוֹנָה,
וְנִתְּכוּן לְשַׁבַּת תַּחְתּוֹ קָנָה: שְׁתָּרִי אִין שָׁם
שְׁעוּר שְׁנֵי מְקוֹמוֹת, וְתָרִי מְקַצֵּת מְקוֹמוֹ מְסִיִּם.
זוֹ הָיָה שְׁנַיִם בָּאִים בְּדֶרֶךְ, אֶחָד מֵהֶן מִפִּיר אֵילָן
אוֹ גֵּרָר אוֹ מְקוֹם שֶׁהוּא קוֹבֵעַ בּוֹ שְׁבִיתָה,
וְהַשְּׁנַיִ אֵינּוּ מִפִּיר זֶה שְׁאֵינּוּ מִפִּיר מוֹסֵר
שְׁבִיתָתוֹ לְמִפִּיר, וְהַמִּפִּיר מִתְּכוּן לְשַׁבַּת הוּא
וְחִבְרוֹ בְּמְקוֹם שֶׁהוּא מִפִּיר.

זוֹחַ אֲנָשֵׁי הָעִיר שֶׁשָּׁלְחוּ אֶחָד מֵהֶן לְהוֹלִיךָ לְהֵן
עְרוּבָן לְמְקוֹם יְדוּעַ, וְהַחֲזִיק בְּדֶרֶךְ, וְהַחֲזִירוֹ
חִבְרוֹ, וְלֹא הוֹלִיךָ עְרוּבָן הֵן לֹא קָנּוּ שְׁבִיתָה
בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, שְׁתָּרִי לֹא הֵנַח שָׁם עְרוּבָן, וְאִין
לְהֵן לְחַלְקָה מִמְּדִינָתָן, אֲלֵא אֲלֵפִים אֲמָה לְכָל
רוּחַ. וְהוּא, קָנָה שָׁם עְרוּבָן שְׁתָּרִי הוּא בָּא
בְּדֶרֶךְ, וְנִתְּכוּן לְשַׁבַּת שָׁם, וְהַחֲזִיק בְּדֶרֶךְ;
לְפִיכָּךְ יֵשׁ לוֹ לְמַחֵר לְחַלְקָה לְאוֹתוֹ מְקוֹם, וְלְחַלְקָה
מִמֶּנּוּ אֲלֵפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ.

זוֹט זֶה שְׁאֵמְרָנוּ שֶׁצָּרִיךְ תְּקוּנָה שְׁבִיתָה בְּרַחוּק
מְקוֹם שִׁיחֲזִיק בְּדֶרֶךְ, לֹא שִׁיִּצֵּא וְיִלְךָ בְּשָׂדֵה,
אֲלֵא אֲפִלוּ יָרַד מִן הָעֵלְיָה לִילְךָ לְאוֹתוֹ מְקוֹם,
וְקָדַם שִׁיִּצֵּא מִפֶּתַח הַחֲצֵר הַחֲזִירוֹ חִבְרוֹ תָּרִי זֶה
הַחֲזִיק, וְקָנָה שְׁבִיתָה. וְכֵן כָּל תְּקוּנָה שְׁבִיתָה
בְּרַחוּק מְקוֹם, אֵינּוּ צָרִיךְ לֹאמַר שְׁבִיתָתִי
בְּמְקוֹם פְּלוֹנִי, אֲלֵא פִּיּוֹן שְׁגֹמֵר בְּלָבוֹ וְהַחֲזִיק
בְּדֶרֶךְ כָּל שֶׁהוּא, קָנָה שָׁם שְׁבִיתָה; וְאִין צָרִיךְ
לֹאמַר מִי שִׁיִּצֵּא בְּרַגְלָיו וְעָמַד בְּמְקוֹם שְׁקֵנָה בּוֹ
שְׁבִיתָה, שְׁאֵינּוּ צָרִיךְ לֹאמַר בְּלוֹם, אֲלֵא פִּיּוֹן
שְׁגֹמֵר בְּלָבוֹ, קָנָה.

זוֹי תַּתְּלִמִּידִים שֶׁהוֹלְכִין אוֹכְלִין בְּלִילֵי שַׁבַּת
בְּשָׂדוֹת וּבְכַרְמִים, אֲצֵל בְּעֵלֵי הַפְּתִים שֶׁפִּתּוֹן
מִצִּיָּה לְעוֹבְרֵי דְרָכִים הַבָּאִים שָׁם, וּבָאִים
וְלָנִים, בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ מִהַלְכִין אֲלֵפִים אֲמָה לְכָל
רוּחַ מִפֵּית הַמִּדְרָשׁ, לֹא מִמְקוֹם הָאֲכִילָה: שְׁאֵלּוּ

רבנו ז"ל אמר, צריך לזה זכיה גדולה שיזכה לישוב את עצמו שעה אחת ביום, ושיהיה לו חרטה על מה שצריכים להתחרט, כי לאו כל אחד זוכה לישוב הדעת איזו שעה ביום, כי היום הולך וחולף ועובר אצלנו ואין לו פנאי לישוב את עצמו אפלו פעם אחת כל ימי חייו, על כן צריכים להתגבר ולהתחזק ולראות ליחד לו פנאי וזמן לישוב את עצמו היטב על כל מעשיו אשר הוא עושה בעולם, אם כך הוא ראוי לבלות ימיו במעשים כאלו? ומחמת שאין האדם זוכה לישוב עצמו ואין לו דעת, ואפלו אם יש לו לפעמים איזה ישוב הדעת, אין הדעת המושבת מאריכה זמן אצלו, ותכף ומיד חולפת ועוברת הדעת ממנו, וגם הדעת המעוטה הזאת שיש לו אינה חזקה ותקיפה אצלו, מחמת זה אין מבינים שטות העולם הזה, אבל אם היה לאדם שכל מישב וחזק ותקיף עד מאד, היה מבין שהכל שטות והכל, ובפרט התאוה שיש לכמה בני אדם להיות מפרסם ולהנהיג את העולם ולנסע על המדינה בפרסום גדול בדרך המפרסמים, אשר באמת הכל הבל ורעות רוח והוא שטות גדולה, כי באמת אין זה שום תענוג ונחת רוח כלל אפלו בעולם הזה, כי מי שנהיה מפרסם בעולם הוא מלא יסורים ובזיונות, וקונה לעצמו המון שונאים, ויש עליו המון מחלוקת מחמת קנאה ושנאה, וכן אם אינו ראוי לזה וממעה את הבריות רחמנא ליצלו, ולוקח פדיונות, אוי לו ואוי לנפשו, כי הוא נגב מפרסם רחמנא לשונו, ומכל שכן בעולם הפא יהיה ללעג ולקלס בעיני כל הפמליא של מעלה, ופעם אחת בא אחד אל רבנו ז"ל, וגלה לפניו דעתו וחשקו שרוצה להיות נעשה מפרסם, ענה ואמר לו רבנו ז"ל, הלא לא תוכל לברך אפלו ברבת המון אחת באמת כל ימי חייך, ולא תוכל לעשות שום עבודה קלה לישם שמים, כי תמיד תצטרך לעשות תנועות משנות ושקרים כדי שתתקבל בעיני המון עם, ומכל שכן באלו פנים תראה לפני הקדוש ברוך הוא בשאתה שקרן, ופעם אחת אמר רבנו ז"ל (ת"י מוה"ר) סימן תקלח) על אנשי-שלומו, שקשה להם שירימו את עצמן להנהיג ברבנות והתנשאות מחמת שהכנסתי בהם אמת הרבה יותר מדי.

21	ראשון	ו	<p>עלות השחר _____ 04:22 נץ החמה _____ 05:35 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:31 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 09:07 סו"ז תפלה - מג"א _____ 09:54 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:18 שקיעה _____ 07:47 צה"כ _____ 08:06 בבלי: חולין נב ירושלמי: בבא מציעא ו תוספתא: קדושין א ג"ך: יהושע ג רמב"ם: ערובין א</p>
22	שני	ז	<p>עלות השחר _____ 04:22 נץ החמה _____ 05:35 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:31 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 09:07 סו"ז תפלה - מג"א _____ 09:54 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:18 שקיעה _____ 07:47 צה"כ _____ 08:06 בבלי: חולין נב ירושלמי: בבא מציעא ז תוספתא: קדושין ב ג"ך: יהושע ד רמב"ם: ערובין ב</p>
23	שלישי	ח	<p>עלות השחר _____ 04:22 נץ החמה _____ 05:35 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:32 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 09:08 סו"ז תפלה - מג"א _____ 09:55 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:19 שקיעה _____ 07:47 צה"כ _____ 08:06 בבלי: חולין נד ירושלמי: בבא מציעא ח תוספתא: קדושין ג ג"ך: יהושע ה רמב"ם: ערובין ג</p>
24	רביעי	ט	<p>עלות השחר _____ 04:23 נץ החמה _____ 05:36 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:32 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 09:08 סו"ז תפלה - מג"א _____ 09:55 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:19 שקיעה _____ 07:47 צה"כ _____ 08:06 בבלי: חולין נה ירושלמי: בבא מציעא ט תוספתא: קדושין ד ג"ך: יהושע ו רמב"ם: ערובין ד</p>
25	חמישי	י	<p>עלות השחר _____ 04:23 נץ החמה _____ 05:36 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:32 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 09:08 סו"ז תפלה - מג"א _____ 09:55 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:19 שקיעה _____ 07:48 צה"כ _____ 08:07 בבלי: חולין נו ירושלמי: בבא מציעא י תוספתא: קדושין ה ג"ך: יהושע ז רמב"ם: ערובין ה</p>
26	ששי	יא	<p>עלות השחר _____ 04:23 נץ החמה _____ 05:36 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:32 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 09:08 סו"ז תפלה - מג"א _____ 09:55 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:19 שקיעה _____ 07:48 צה"כ _____ 08:07 בבלי: חולין נז ירושלמי: בבא מציעא יא תוספתא: נדרים א ג"ך: יהושע ח רמב"ם: ערובין ו</p>
27	שב"ק	יב	<p>בלק עלות השחר _____ 04:24 נץ החמה _____ 05:37 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:33 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 09:09 סו"ז תפלה - מג"א _____ 09:56 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:20 שקיעה _____ 07:48 צה"כ _____ 08:07 בבלי: חולין נח ירושלמי: בבא מציעא יב תוספתא: נדרים ב ג"ך: יהושע ט רמב"ם: ערובין ז</p>

טוב לאדם שימות משיחיה ויהיה שקרן בעיני בני אדם.

(ספר המדות אות אמת סימן כ"א)